

HARMADRÉSZT MAGYAR IFJÚSÁG

2012

REGIONÁLIS
HELYZETELEMZÉSEK

ISBN 978-963-89861-3-9

Kiadó: ISZT Alapítvány - UISZ Alapítvány - Excenter Kutatóközpont

Szerzők: Bogáromi Eszter, Csizmadia Zoltán, Domokos Tamás, Fazekas Anna,
Nagy Ádám, Nagy Zita Éva, Ruff Tamás, Szabó Fanni, Szeitl Blanka, Székely
Levente, Terplán Győző, Tóth Péter

Szerkesztette: Nagy Ádám, Székely Levente

Lektorálta: Murányi István

Olvasószerkesztő: Antal Ágnes

Támogató:

Pallas Athéné Domus Animae Alapítvány, Excenter Kutatóközpont,
Magyar Szociológiai Társaság Ifjúságszociológiai Szakosztály

©2015 Minden jog fenntartva!

HARMADRÉSZT
MAGYAR
IFJÚSÁG

2 0 1 2

SZERKESZTETTE:

NAGY ÁDÁM, SZÉKELY LEVENTE

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezetés.....	7
KÖZÉP-MAGYARORSZÁG	9
ÉSZAK-MAGYARORSZÁG	45
ÉSZAK-ALFÖLD	117
DÉL-ALFÖLD.....	151
KÖZÉP-DUNÁNTÚL.....	207
NYUGAT-DUNÁNTÚL.....	249
DÉL-DUNÁNTÚL	295
MÓDSZERTAN	343
Szerzőink.....	345

BEVEZETÉS

Harmadrészt – Magyar Ifjúság 2012

A Magyar Ifjúság 2012 a negyedik magyarországi nagymintás (8000 fős) ifjúságkutatás, amely a 15-29 éves korosztály megismerését igyekezett elősegíteni. A kutatás legfontosabb eredményeiből készült gyorsjelentés 2012 végén került bemutatásra, 2013 őszén 12 tematikus írással megjelent tanulmánykötettel a mélyebb, értelmező elemzés is hozzáférhetővé vált. 2014-ben a Másodkézből kötet – mintegy kutatói jutalomjétékként – olyan elemzéseknek adott teret, amelyek egyes tudományos hipotéziseket igazolhattak vagy cáfolhattak meg. A Harmadrészt - Magyar Ifjúság 2012 kötet regionális helyzetelemzéseket tartalmaz, amely a Magyar Ifjúság 2012 adatai alapján – megyére és településtípusra lebontva – egységes szempontrendszer szerint és szerkezetben elemzi a fiatalok élethelyzetét, életmódját és problémáit Magyarország hét statisztikai régiójában.

A regionális elemzések hármas tagolást követnek, a két hosszabb szerkezeti egységet egy rövidebb összefoglalás zárja.

Az Élethelyzet rész feladata az adott területre vonatkozó demográfiai alapadatok és folyamatok, az iskolai és iskolázottsági trendek és állapotok, a fiatalok munkavállalási hajlandósága és foglalkoztatási esélyei, valamint anyagi és vagyoni helyzetének bemutatása.

Az Életmód blokk feltérképezi a fiatalok szabadidő eltöltésének, média és kultúrafogyasztásának lokális jellegzetességeit, a fiatalok egészségügyi helyzetét és értékelését, kockázati magatartásait, életszemléletét és jövőbeli terveit.

A Problématérkép fejezet maguk a helyi fiatalok, illetve a szakértők által azonosított problémák és javaslatok bemutatását szolgálja.

Jelen munka a Magyar Ifjúság 2012 utolsó „hivatalos kötete”, amelynek kiadásával is igazolni kívánjuk az ezredfordulón indult ifjúságkutatási program létjogosultságát. Úgy véljük, hogy egy nagymintás kvantitatív kutatás kizárólag így, a lokális helyzetelemzésekkel együtt válhat teljessé. A Magyar Ifjúság 2012 alapján megjelent négy kiadvány, a hazai és nemzetközi tudományos publikációk, szakdolgozatok, valamint a számtalan

média-megjelenés mind azt mutatja, hogy lehetséges a korábbi gyakorlattól eltérően, széleskörű szakmai együttműködésen alapuló, transzparens kutatási programot megvalósítani, a nyers adatokból belátható időn belül több, kutatói vitára alkalmas és az ifjúságpolitikai döntéshozók figyelmébe ajánlható publikációt létrehozni.

A kötet kiadásának támogatásáért köszönetet mondunk a Pallas Athéné Domus Animae Alapítványnak és az Excenter Kutatóközpontnak, valamint a Magyar Ifjúság 2012 kutatás adatfelvételét végző Kutatópontnak, hogy az adatok hozzáférését biztosította.

Nagy Ádám

a Harmadrészt kötet ötletgazdája

Székely Levente

a Magyar Ifjúság 2012 kutatásvezetője

Közép-Magyarország – Regionális Ifjúsági Helyzetelemzés

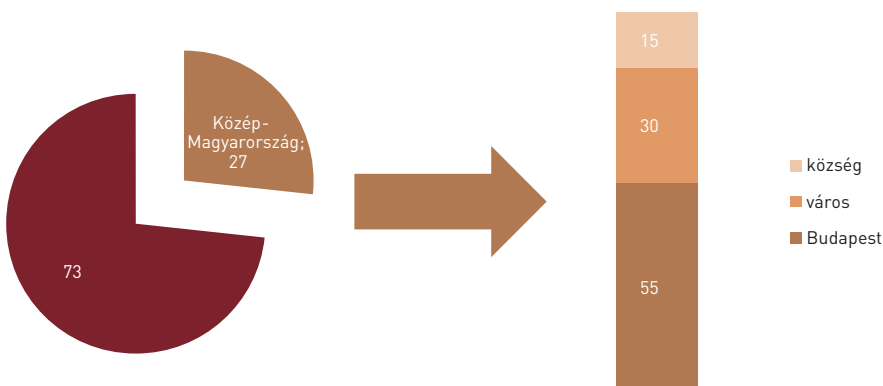
SZÉKELY LEVENTE – NAGY ÁDÁM

I. Bevezetés

Magyarország középső régiója a legsűrűbben lakott országrész, a 15-29 éves fiatalok legnagyobb része is (27 százalék) Közép-Magyarországon él. A központi régió településszerkezetét meghatározza a főváros, ahol az ország fiataljainak 15 százaléka, a Közép-magyarországi régió ifjúságának 55 százaléka él, azaz budapesti bejelentett lakhellyel rendelkezik. A régióban élő 15-29 évesek túlnyomó többsége tehát városias környezetben lakik, ráadásul a budapesti ifjúsági népesség valószínűleg még az alábbi számoknál is magasabb lehet: a kollégisták, albérletben élők egy része jó eséllyel lakcím-kártya nélkül él a fővárosban, vagy mindennapjai Budapesthez kötik.

A következőkben Közép-Magyarország fiataljainak élethelyzetével, életmódjával és problémáival foglalkozunk. Jellemzően három csoport összehasonlítását végezzük el: a magyarországi 15-29 évesek csoportja

1. ÁBRA: 15-29 évesek aránya Közép-Magyarországon
(N=8000; százalékos megoszlás)

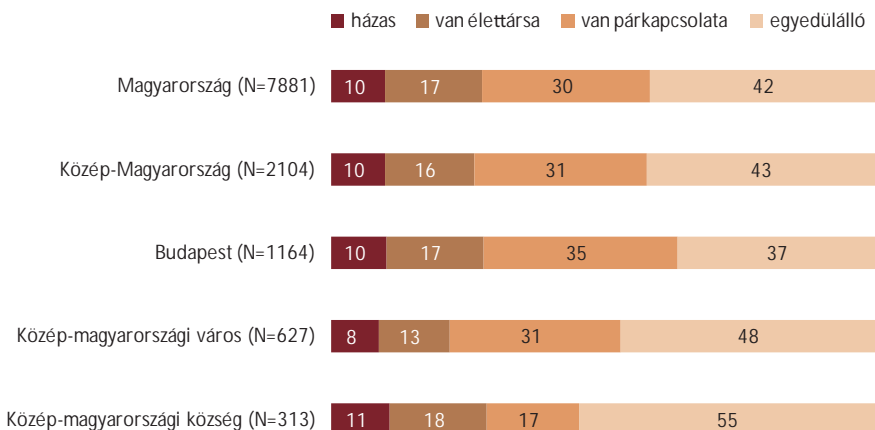
(az ország egészét jellemző 8000 fős reprezentatív minta adatai), a Közép-Magyarországon élő fiatalok csoportja (N=2137) és a budapesti fiatalok csoportja (N=1180).

II. Élethelyzet(kép)

A központi régióban és még inkább a Budapesten élő 15-29 évesek az országos átlaghoz képest valamivel idősebbek¹. Ennek ellenére az átlagnál valamivel kisebb intenzitású párkapcsolati elköteleződés jellemzi őket. Az alacsony párkapcsolati arány a nem budapesti Közép-Magyarországon élő 15-29 éveseket jellemzi leginkább, a községekben élő fiatalok több mint fele (55 százalék), míg a városiak közel fele (48 százalék) egyedülálló. A budapesti 15-29 évesekre jellemzőek leginkább, hogy összeköltözés nélkül „élnek” párkapcsolatban, amely Magyarországon is egyre inkább teret nyer (Makay, 2013).

A házasságban élő 15-29 évesek aránya a központi régióban csupán a községekben lépi át a 10 százalékos arányt, a házasság nélküli együttélés előfordulása másfél-kétszer magasabb, mint a házasságok gyakorisága. A párkapcsolatok stabilitása és a gyermekvállalás közötti összefüggésnek

2. ÁBRA: Párkapcsolatok Közép-Magyarországon (százalékos megoszlás) [$p \leq 0,001$]

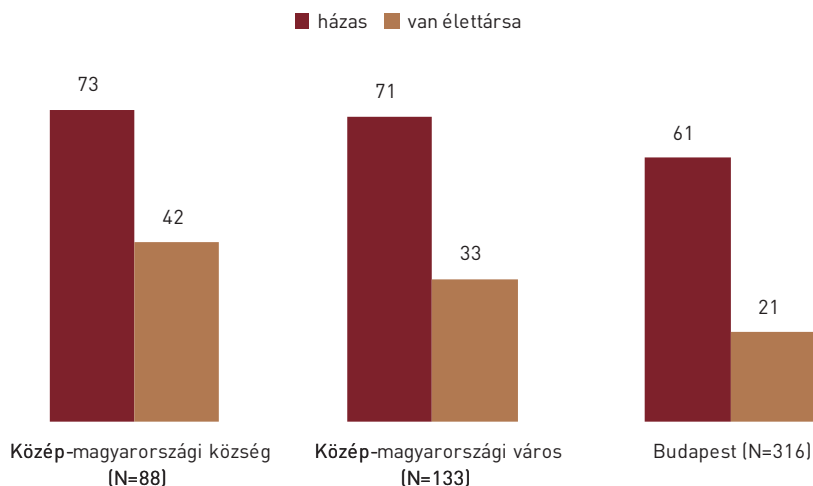
1 A megkérdezettek átlagéletkora 22,2 év, míg Közép-Magyarországon 22,5 és Budapesten 22,8 évesek átlagosan a fiatalok.

látszólag ellentmondva a legnagyobb arányban gyermekkel rendelkezők a régió községeiben élnek: a fővárosban és a városokban a 15-29 évesek 11 százalékának, addig a községekben élők 17 százalékának van legalább egy gyermeke. Ha azonban a gyermekvállalást a párkapcsolatban (élettársi kapcsolatban, vagy házasságban) élők körében vizsgáljuk, azt tapasztalhatjuk, hogy a községekben párkapcsolatban élő fiatalok körében az is jellemzőbb, hogy gyermekük van. A házasságban élők közel háromnegyedének (73 százalék) van legalább egy gyermeke a központi régió községeiben, míg Budapesten csupán a házasságokban élők hattizedére (61 százalék) jellemző ugyanez. A házasság mellett az élettársi kapcsolatban élők körében markánsabban érvényesül a települési lejtő hatása, a községekben élők között kétszer akkora a gyermekkel rendelkezők aránya, mint a Budapesten élők körében.

A központi régióban élő 15-29 évesek körében az országos 8 százalékos átlaghoz képest 13 százalék azok aránya, akik nem tudják megmondani, hogy szeretnének-e a következő három éven belül (további) gyermeke(ke)t vállalni, ez az arány még valamivel magasabb (14 százalék) a városi fiatalok körében.

A jövőbeli gyermekvállalás megítéléséhez hasonlóan – amelynek a legfontosabb terepe a házasság intézménye – a házasodási szándék is a

3. ÁBRA: Párkapcsolat és gyermekvállalás Közép-Magyarországon (gyermekesek aránya; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,001$)

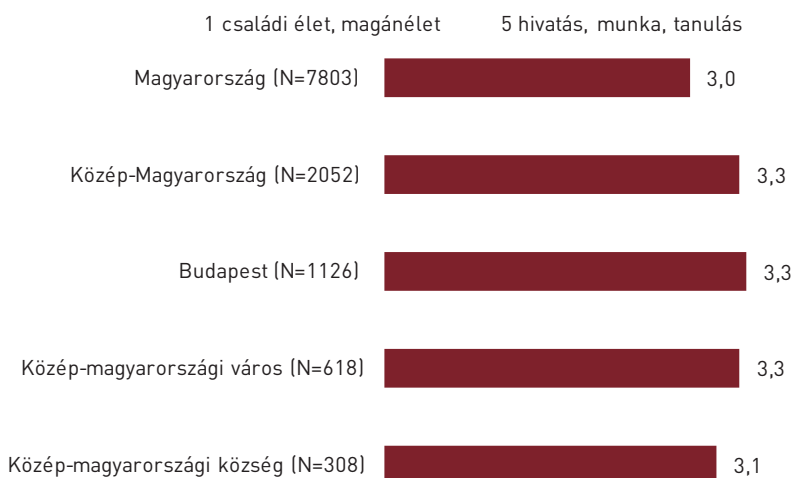
közép-magyarországi fiatalok körében a legbizonytalanabb. Az országos átlagot tekintve elmondhatjuk, hogy a vizsgált korcsoportba tartozó fiatalok 16 százaléka nem tudja még, hogy szeretne-e élete folyamán házasságban élni. Ugyanezt vizsgálva a központi régióban kirívóan magas 31 százalékos arányt találunk, ami a régió városaiban még magasabb (34 százalék). Mindez azt jelenti, hogy Közép-Magyarországon minden harmadik fiatal nem tudja megmondani, hogy szeretne-e házasságban élni és minden hatodik nem tudja, hogy szeretne-e a közeljövőben gyermeket.

Habár a következő három évben a gyermeket egyáltalán nem kívánók, illetve a házasságot elutasítók aránya az ország középső részén nem kirívóan magas, a család és a magánélet fontossága érezhetően háttérbe szorul a hivatás, munka, tanulás dimenziójával szemben. Egy ötfokozatú skálán az országos 2,97-es átlaghoz képest a központi régióban élő fiatalok 3,29-es átlagértéke azt mutatja, hogy az ország középső részén inkább a munka világa felé billen a mérleg nyelve, azaz inkább a munka válik fontossá a fiatalok számára szemben a családdal.

A központi régióban – különösképpen Budapesten – élő 15-29 évesek az országos átlaghoz képest valamivel iskolázottabbak (több osztályt végeztek). Ez annak is köszönhető, hogy (mint fentebb láthattuk) a régió fiataljai idősebbek az országos átlagnál, amelyhez képest közel 10 százalékponttal

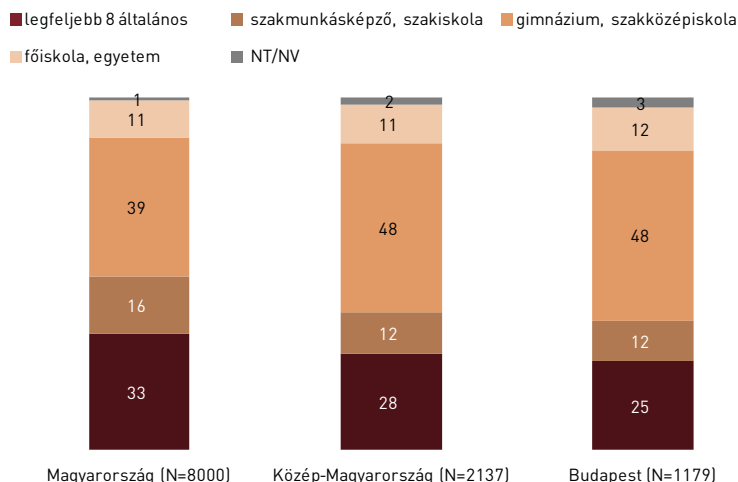
4. ÁBRA: Munka és magánélet fontossága

(„Hol helyezné el önmagát a következő skálán aszerint, hogy minek van nagyobb szerepe az életében?”; skálaátlagok) ($p \leq 0,001$)

5. ÁBRA: Iskolai végzettség a 15-29 évesek körében Közép-Magyarországon

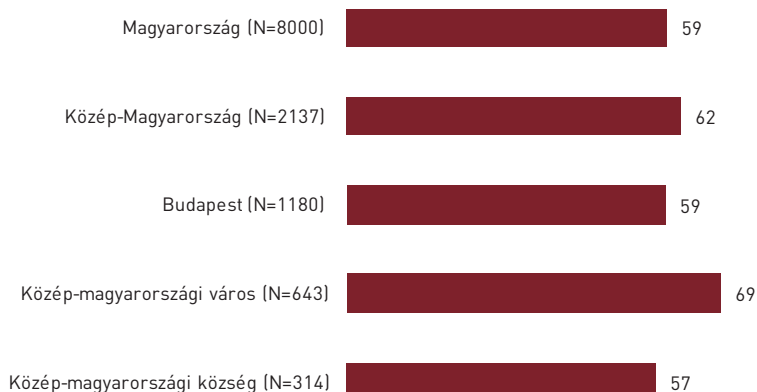
(„Mi az Ön legmagasabb, befejezett iskolai végzettsége?”; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,001$)

(39 vs. 48 százalék) magasabb a középfokú végzettségűek aránya. Ez a magasabb érték a legfeljebb általános iskolát végzettek és a szakmunkás végzettségűek arányában „köszön vissza”. Országosan minden harmadik (33 százalék) 15-29 évesnek legfeljebb általános iskolai végzettsége van,

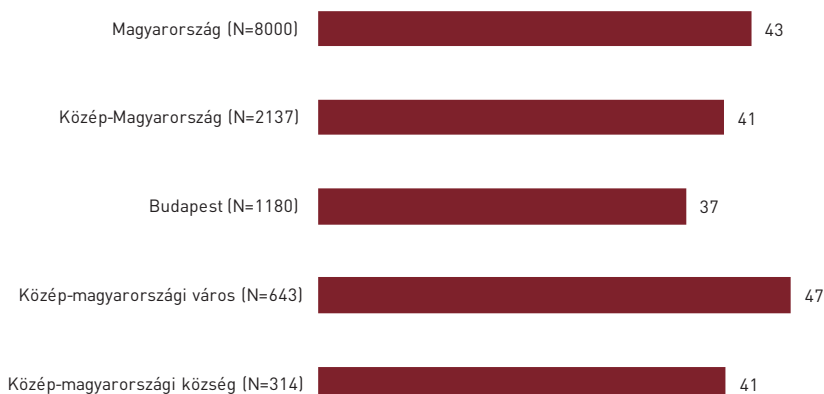
6. ÁBRA: Idegen nyelveket beszélők aránya

(„Beszél Ön idegen nyelvet?”; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,01$)

7. ÁBRA: Jelenleg tanulók aránya

(„Tanul, részt vesz valamilyen iskolában vagy tanfolyamon, valamilyen képzésben?”; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,001$)

Közép-Magyarországon már csak 28 százaléknak, míg Budapesten csupán minden negyedik megkérdezett (25 százalék) tartozik ebbe a kategóriába.

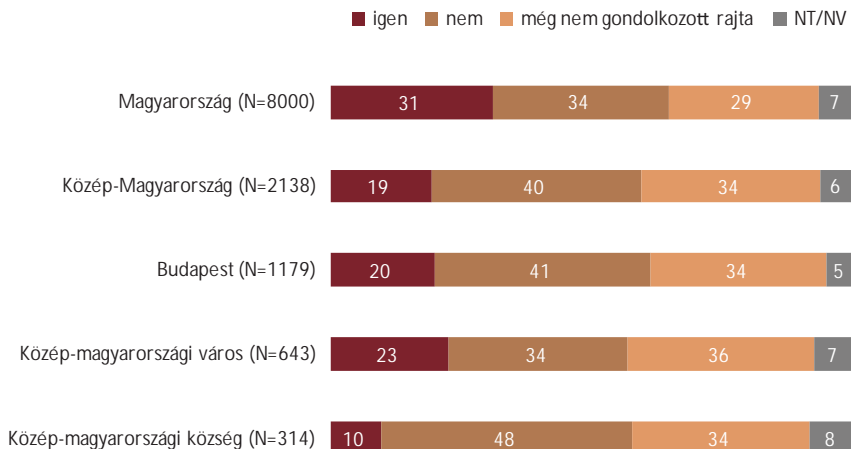
Az iskolai végzettséghez hasonlóan az idegen nyelveket beszélők aránya is valamivel magasabb Közép-Magyarországon, mint az országos átlag. A központi régió eredményét egyértelműen a városok fiataljai „húzzák fel”, körükben az országos adatoknál 10 százalékponttal magasabb arányt (69 százalék) regisztrálhatunk.

Közép-Magyarországon az országos átlaghoz hasonlóan a 15-29 évesek valamivel több, mint négytizedére (41 és 43 százalék) jellemző, hogy az oktatási rendszerben van, ugyanakkor régióon belül elég nagy különbségeket láthatunk az egyes településtípusok között. A közép-magyarországi községek „hozzák” a régió átlagát, azonban a budapesti fiatalok csupán 37 százaléka tanul jelenleg. A legaktívabbak a közép-magyarországi városokban élő 15-29 évesek, akik körében 47 százalékos a még tanulók aránya.

Közép-Magyarország 15-29 évesei pesszimistábbnak tűnnek – legalábbis ami a tanulást illeti – mint az ország többi részén élő kortársaik, jellemzően magasabb körükben a tanulmányaik végleges befejezését, a jövőbeli tanulás lehetőségét kizárók aránya. Országosan minden második

8. ÁBRA: (Tovább)tanulási tervek

[„Szeretne-e továbbtanulni, tanfolyamot végezni, tanulni még valamit?”; százalékos megoszlás] ($p \leq 0,001$)

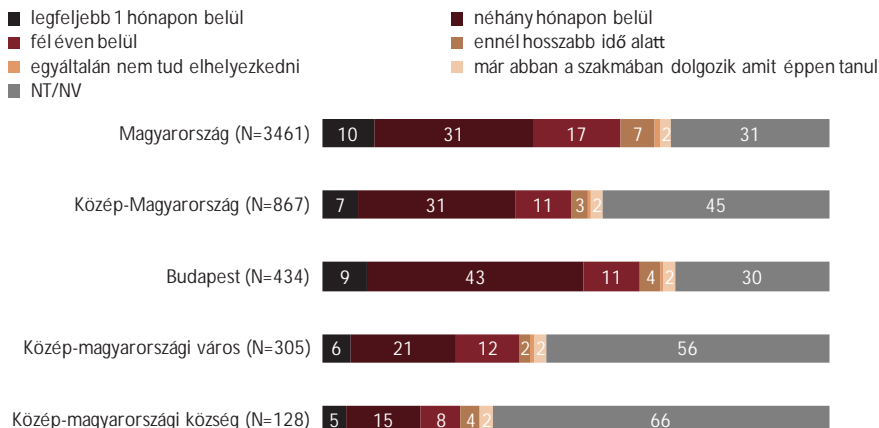
(54 százalék) fiatal állítja azt, hogy a tanulmányait véglegesen és sikeresen befejezte, a központi régióban közel a fiatalok kétharmada (65 százalék) válaszolja ugyanezt. A központi régióban az országos arányhoz képest (2,5 vs. 4,3 százalék) kevesebben vannak azok a fiatalok, akik lemorzsolódtak, azaz a tanulmányaikat félbehagyták és szándékuk szerint nem fogják folytatni.

A tanulási kedv régióbeli alacsony színvonalát jelzi, hogy az alacsony országos arányhoz képest – ahol alig minden harmadik fiatal mondja azt, hogy élete során szeretne még tanulni valamit – is alacsonyabb a tanulni vágyók aránya, csupán minden ötödik (19 százalék) tartozik ebbe a kategóriába. Mindez annak ellenére is nagyon alacsony, hogy fentebb megállapíthattuk, hogy a központi régióban élő fiatalok átlagosan iskolázottabbak, mint az országos átlag. A régió településein legkevésbé a községekben élők körében érdeklődnek a jövőbeli tanulás iránt, csupán minden tizedik (10 százalék) fiatal foglalkozik a gondolattal, hogy tanul még valamit élete folyamán.

A tanulási kedv alacsony színvonala mellett a szakmai jövő bizonytalansága jellemzi a közép-magyarországi fiatalokat. Beszédes adat, hogy míg az ország egészére vonatkozóan a jelenleg tanuló fiatalok alig harmada (31 százaléka) nem tudta megbecsülni, hogy a tanulmányai befejezését követően nagyjából mennyi időn belül lesz munkája, addig a központi régióban lakó fiatalok 45 százaléka érez ugyanígy. A leginkább bizonytalanok a községben lakó

9. ÁBRA: Elhelyezkedési esélyek becslése

(„Reményei szerint a tanulmányai befejezése után mennyi időn belül tud elhelyezkedni?”; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,001$)

fiatalok, ahol háromból ketten (66 százalék) nem tudnak elhelyezkedési időt becsülni.

Habár a fővárosban élők optimistábbnak tűnnek, mint általában a magyarországi ifjúság tagjai, a központi régió egészét tekintve mégis inkább a pesszimista hangulat érzékelhető; legfeljebb fél éven belüli elhelyezkedésre a jelenleg tanuló fiatalok fele (49 százalék) számít, míg az országos átlag 10 százalékponttal magasabb.

Egy másik, az ideális munkahely elérhetőségét firtató kérdés esetében is ugyanezt a bizonytalanságot tapasztaltuk. Az országos átlaghoz képest kétszer akkora arányban (20 vs. 11 százalék) nem tudják megmondani, hogy lesz-e valaha olyan munkájuk, amely legalábbis megközelíti azt, amire vágy-nak. A bizonytalanság erősebb az urbánus településeken élő fiatalok között, a községekben élő 15-29 évesek inkább pesszimisták az ideális munkahely elérésével kapcsolatban².

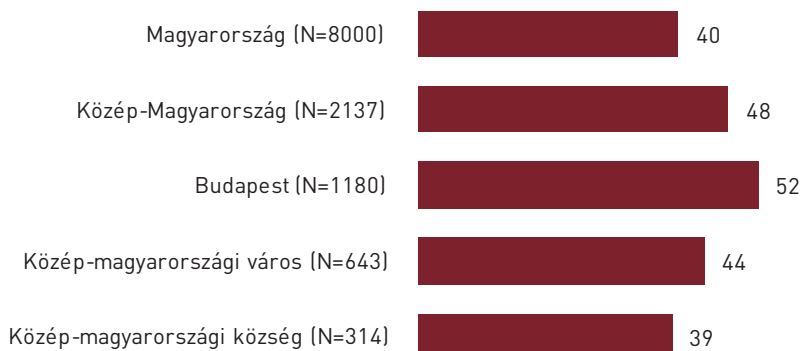
Jelenleg a magyar 15-29 éves ifjúság 40 százaléka dolgozik, akár beje-lentve, akár nem, akár alkalmazottként, akár vállalkozóként. A Közép-ma-gyarországi régió ban magasabb az ifjúság aktivitása, itt a vizsgált korosztály

2 A községekben élők 11 százaléka szinte teljesen kizárja azt a lehetőséget, hogy valaha olyan munkája lesz, amely legalábbis megközelíti azt, amire vágyik, míg ez az arány a városban és a fővárosban élők esetében 7 és 5 százalék. A községekben élők 12 százaléka, míg a városok-ban élők 21 százaléka nem tudja megmondani, hogy mikor lesz ilyen munkája.

10. ÁBRA: Munkaerő-piaci aktivitás

(„Dolgozik, akár bejelentve, akár nem, akár alkalmazottként, akár vállalkozóként?”; igennel válaszolók aránya, százalékos megoszlás)

($p \leq 0,001$)

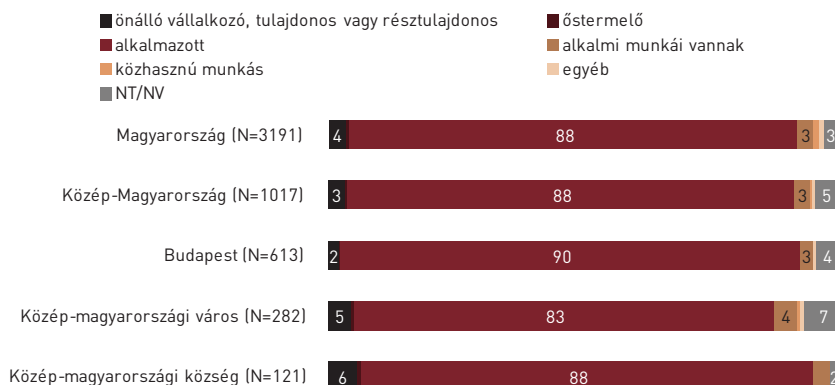
minden második tagja (48 százalék) aktív a munkaerőpiacon. A legaktívabbak a fővárosban élő fiatalok (52 százalék), a kisebb településeken – vélhetően a lehetőségek kisebb száma miatt is – a munkaerőpiaci aktivitás csökken, a központi régióba tartozó községekben lakók már csak az országos átlagnak megfelelő aktivitási aránnyal bírnak.

Az eddigi munkatapasztalatokat vizsgálva megállapíthatjuk, hogy a központi régióban lakó fiatalok szerencsésnek mondhatók, hiszen az országos arányokhoz képest jelenleg nagyobb százalékban dolgoznak, miközben munkatapasztalatuk az országos átlag alatt van. Az országos adatok szerint a fiatalok 59 százalékának volt eddigi élete során olyan munkája, amiért pénzt kapott, a közép-magyarországi fiatalok 57 százalékára igaz ugyanez, amit a kisebb településeken élők eredményei „lerontanak”: a városokban a fiatalok 53, míg a községekben 55 százaléka dolgozott már pénzért korábban.

A központi régióban élő fiatalok munkavállalásában az országos eredményekkel összehasonlítva a teljes állások dominálnak: jellemzőbb a legalább három hónapig tartó foglalkoztatottság és kevésbé jellemző körükben az iskola melletti, illetve az iskolai szünetekben való munkavállalás. Alig van különbség a foglalkoztatási formában, mindenhol az alkalmazottak vannak többségben. A vállalkozók aránya nagyon alacsony, de Közép-Magyarországon az országos átlaghoz képest is alacsonyabb vállalkozói aránnyal találkozunk (4 vs. 3 százalék).

11. ÁBRA: Foglalkoztatási formák

(„Kérem, a továbbiakban arra a munkájára gondoljon, amelyiket Ön elsődlegesnek tekint! Ebben a munkájában Ön...”; százalékos megoszlás) [$p \leq 0,001$]

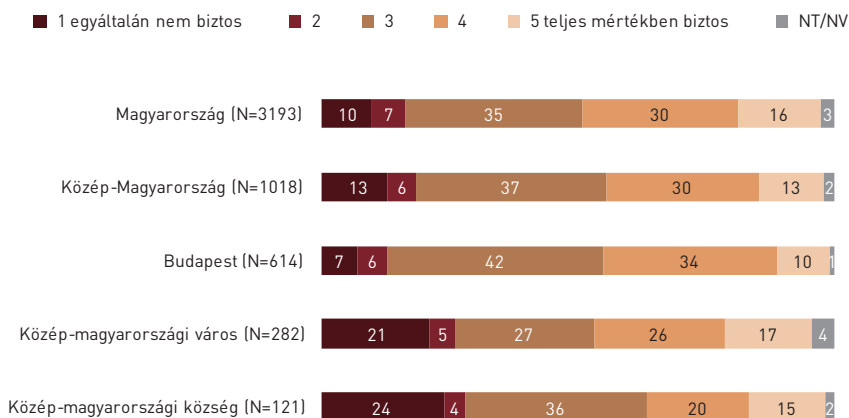
Az iskola befejezése/abbahagyása után átlagosan 6,4 hónapra van szükség országosan az elhelyezkedéshez, ehhez képest Közép-Magyarországon jobb az esélyek, mivel itt átlagosan 5,3 hónapra van szükség a munkahelytaláláshoz. Az elhelyezkedésben a központi régió ifjúsága a leginkább magára utalt, vagy más olvasatban a leginkább önálló, minden második (47 százalék) 15-29 éves legutóbbi munkahelye megszerzéséhez nem kapott senkitől sem segítséget (országos átlag: 37 százalék).

A jelenleg dolgozó 15-29 évesek közel fele (46 százalék) biztosnak érzi a munkahelyét, míg 17 százalék ebben kételkedik. A Közép-magyarországi régió ban valamivel pesszimistábbak a dolgozó fiatalok, 43 százalék ítéli munkahelyét biztosnak, míg 19 százalék ezt megkérdőjelezi. A munkahelyüket biztosnak érzők felülreprezentáltak a fővárosban élő fiatalok között, míg a központi régió többi településén meglehetősen pesszimizmus uralkodik: 26-28 százalék a dolgozó 15-29 éveseknek nem látja biztosnak a munkahelyét.

A 15-29 évesek közül minden negyedik (25 százalék) megtapasztalta már a munkanélküliséget, legyen az regisztrált, vagy nem regisztrált munkanélküli státusz. A központi régióban lakó fiatalok szerencsésebb helyzetben vannak, mint az ország más területein élők, hiszen feleakkora a valaha volt munkanélküliek aránya. A központ és periféria hatása mellett

12. ÁBRA: Munkahely szubjektív biztonsága

(„Mennyire érzi biztosnak jelenlegi munkáját, állását?”; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,001$)

a települési lejtő hatása is jól érzékelhető, minél nagyobb települést vizsgálunk, annál jobbak az esélyek.

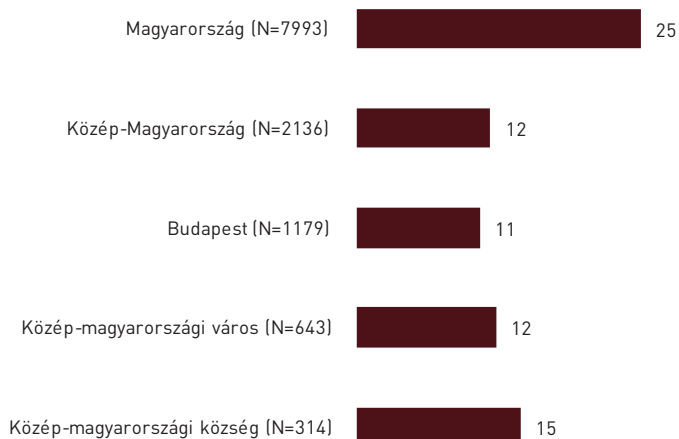
A valaha volt munkanélküliek országos átlag szerint közel kétszer (1,7) tapasztalhatták meg ezt az állapotot, míg a központi régióban élő valaha volt munkanélküli 15-29 évesek valamivel kevesebbszer (1,5). A közép-magyarországi fiatalok a munkanélküliségben töltött idő mennyiségében is valamivel kedvezőbb helyzetben vannak, mint az országos átlag.

A központi régióban élő 15-29 éves fiatalok összességében az elhelyezkedési esélyeket is valamivel jobbnak látják, pontosabban kevésbé pesszimisták, mint átlagosan az országban élő kortársaik. Bár az elhelyezkedési esélyeket jónak értékelők aránya országosan és a központi régióban is egyaránt alacsony, Közép-Magyarországon „csak” minden második fiatal (49 százalék) tartja kifejezetten rossznak az elhelyezkedési esélyeket, szemben országos adattal, ahol a megkérdezettek közel hattizede (58 százalék) gondolja ugyanezt.

A központi régió belül a budapesti fiatalok a legkevésbé pesszimisták, míg a települési lejtőn lefelé haladva egyre borúlátóbbak a fiatalok: a közép-magyarországi községekben a megkérdezettek több mint fele (53 százalék) nagyon kedvezőtlennek, vagy kedvezőtlennek ítéli meg az elhelyezkedési esélyeket.

13. ÁBRA: Munkanélküliség

(„Volt-e eddigi élete során bármikor?”; igennel válaszolók aránya, százalékos megoszlás) ($p \leq 0,001$)

A magyar fiatalok a közvetlen környezetükkel tulajdonképpen elégedettek, kivéve azon körülményeket, amelyeket önerejükől megváltoztatni nem tudnak. Ilyenformán alakul a lakáskörülményeikkel való elégedettség is.

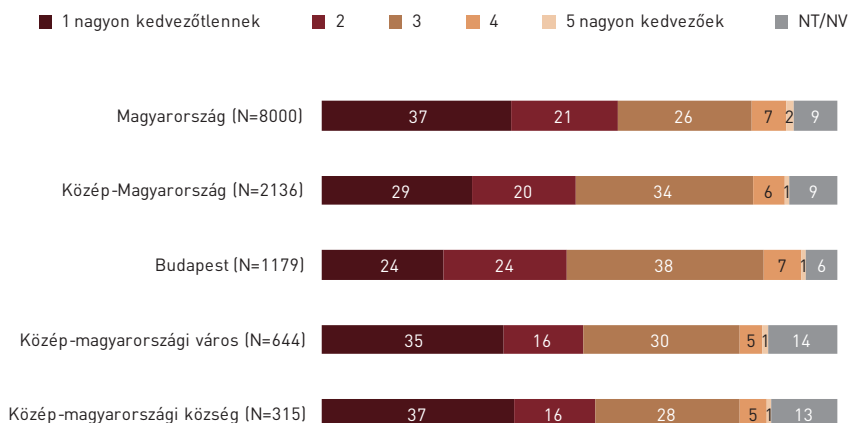
Az országos eredményeket tekintve elmondhatjuk, hogy a 15-29 éves magyar fiatalok túlnyomó többsége (81 százalék) elégedett a lakáskörülményeivel, ehhez képest a központi régióban valamivel rosszabb eredményeket regisztrálhatunk, ahol az ott élők háromnegyede (74 százalék) elégedett a lakáskörülményeivel. Átlagosan megfelelőbbnek érzik a lakhatásukat a városokban élő fiatalok, de még a községekben élők is jobbnak találják a lakhatási feltételeiket a budapestieknél, akiknek 72 százaléka érzi csak megfelelőnek az őt körülvevő lakókörnyezetet.

A központi régió előnyös helyzete leginkább a fiatalok anyagi helyzetében mutatkozik meg. Országosan a 15-29 évesek ötöde (19 százalék) anyagiilag rendkívül nehéz helyzetben van, saját maguk értékelése szerint nélkülözések között, vagy folyamatos anyagi problémák között léteznek. A központi régióban és különösen a fővárosban ennél előnyösebb, bár korántsem optimizmusra okot adó helyzetet regisztrálhatunk, 10-12 százalékos leszakadó réteggel.

Fentebb, a családalapításra és gyermekvállalásra, illetve a jövőbeli tanulmányokra vonatkozó kérdések vizsgálata során megfigyelhettük, hogy a

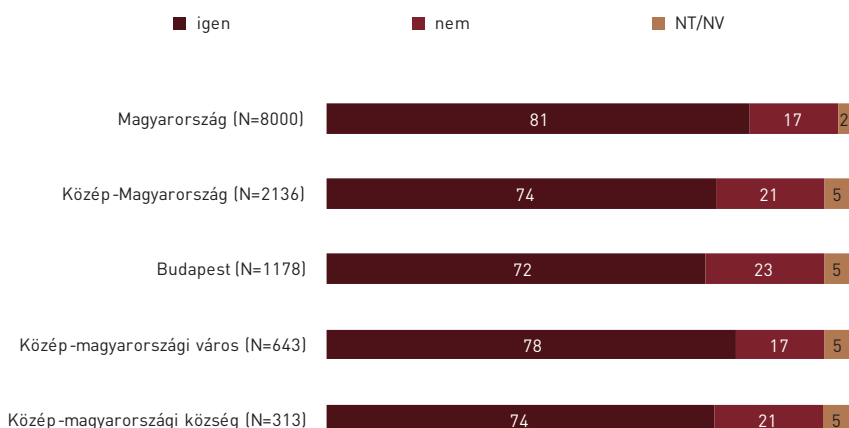
14. ÁBRA: Elhelyezkedési esélyek

[„Tapasztalatai szerint milyenek most az elhelyezkedési lehetőségek az Ön lakóhelyén és a környékén azzal a végzettséggel és szakképzettséggel, amellyel Ön rendelkezik/amilyen végzettséggel Ön iskolái befejezése után rendelkezni fog?”; százalékos megoszlás] ($p \leq 0,001$)

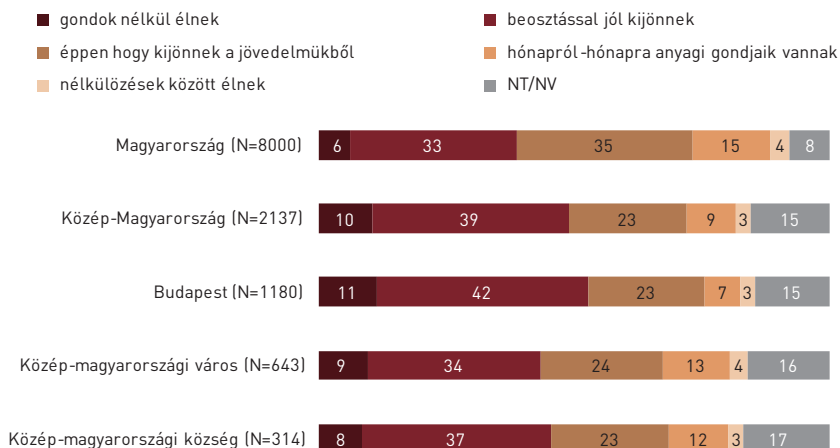

15. ÁBRA: Lakáskörülmények megítélése Közép-Magyarországon

[„Megfelelőnek tartja-e jelenlegi lakáskörülményeit?”; százalékos megoszlás] ($p \leq 0,001$)

16. ÁBRA: Szubjektív anyagi helyzet
(„Összességében hogy érzi, Önök anyagiilag...?”; százalékos megoszlás)
($p \leq 0,001$)

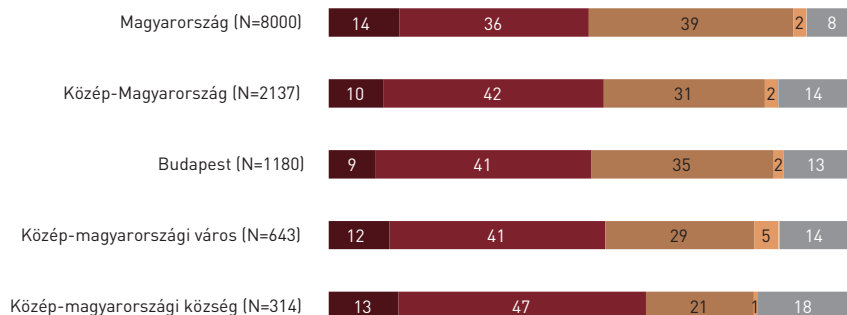
közép-magyarországi fiatalok lényegesen bizonytalanabbak saját életük jövőjével kapcsolatban. A szubjektív anyagi helyzet értékelésekor is hasonló megállapítást tehetünk, látható ugyanis, hogy a településtípustól szinte függetlenül az ország középső részén élő fiatalok kevésbé kívánják/képesek értékelni saját anyagi helyzetüket, kétszer akkora bizonytalan csoportot alkotva (15-17 százalék), mint az országos átlag (8 százalék).

Általánosságban elmondható az ország középső részén élő fiatalokról, hogy a régió fejlettségéből adódóan az anyagiakat tekintve előnyösebb helyzetben vannak, mint az ország más területein élő társaik, élethelyzetük előnyösebb, és eddig kevesebb negatív tapasztalatuk volt: például arányaikban kevésbé érintette és érinti őket a munkanélküliség. Ugyanakkor ez nem feltétlenül jelenti azt, hogy hasonló mértékben elégedettebbek lennének az életkörülményeikkel. Mindez jól megmutatkozik a szubjektív státuszbesorolás esetén is, ahol megfigyelhetjük, hogy a központi régióban élő 15-29 évesek jóval nagyobb része (42 százalék) sorolja magát az „alsóközép társadalmi csoportba” szemben az országos átlaggal (36 százalék), amely inkább „középre húz”. A szubjektív státuszbesorolásnál általános tapasztalat a középső kategória előnyben részesítése is, – legyen szó akár a saját státusz felértékeléséről, akár nivellálódásról – a társadalmi közép identitása mind az alsó, mind a felső társadalmi csoportok számára vonzó.

17. ÁBRA: Szubjektív státuszbesorolás

(„Kérem, mondja meg, hogy az alábbiak közül Ön melyik csoportba sorolná saját magát?”; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,001$)

■ alsó társadalmi csoport
 ■ alsóközép társadalmi csoport
 ■ középső társadalmi csoport
■ felső közép társadalmi csoport
 ■ felső társadalmi csoport
 ■ NT/NV

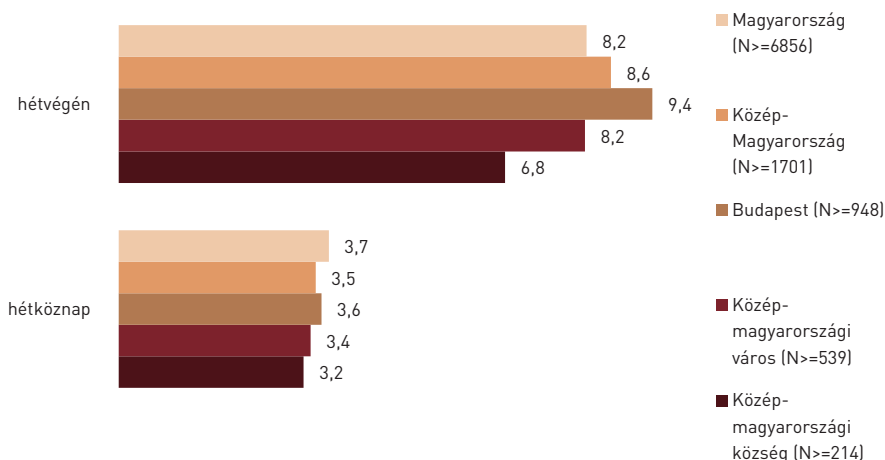
III. Életmód

A társadalmi csoportok leírásában legalább olyan fontos szerep hárul az életmódra, mint a „kemény változók” szerinti élethelyzet dimenzióira. Az életmód megismerése leginkább a szabadidő felhasználásán, a fogyasztáson keresztül lehetséges. Habár a magyar fiatalok életmódjára kevésbé a „szabadidő-társadalom”, sokkal inkább a képernyőnemzedék jelző illik, de az életmódot meghatározó képernyős tevékenységeik leginkább a szabadidejükben jellemzőek, mind országosan, mind a központi régióban.

A szabadidővel rendelkező magyarországi 15-29 évesek³ hétköznaponként átlagosan alig négy órával (3,7), a hétvégeken napi nyolc (8,2) órával gazdálkodhatnak. Az országos átlaghoz képest valamivel kevesebb szabadidejük van hétköznapokon a közép-magyarországi – elsősorban nem a fővárosban élő – fiataloknak, amelyre kézenfekvő magyarázatot adhat Budapest agglomerációs hatása, amely a szabadidő rovására számítható magas ingázási időben testesül

18. ÁBRA: Szabadidő mennyisége

(„Meg tudná-e mondani, hogy mennyi szabadideje marad egy átlagos napon a munka, tanulás, háztartási és ház körüli munkák elvégzése után? És mennyi szabadideje marad a hétvégeken, amelyet tetszése szerint pihenéssel vagy szórakozással tölthet?”; átlagos idő) ($p \leq 0,01$)

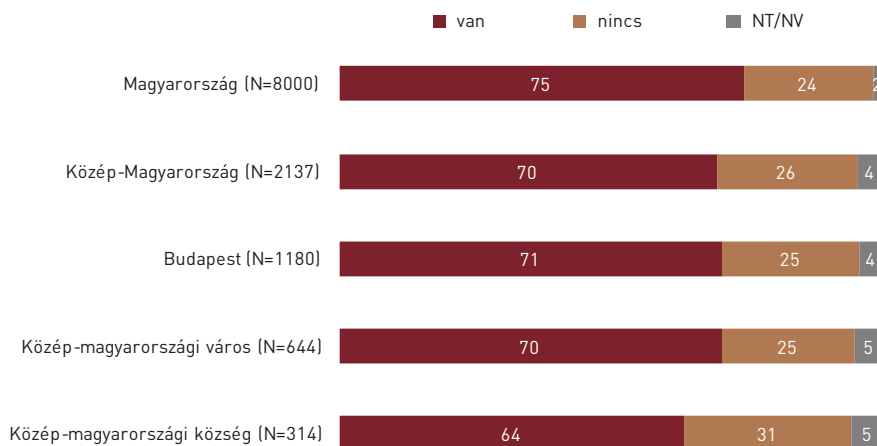
3 A fiatalok néhány százalékának saját bevallása szerint nincs semmilyen szabadideje, ami kötelezettségei elvégzése után marad, vagy „amelyet tetszése szerint pihenéssel vagy szórakozással tölthet”.

meg. A hétvégéken az országos átlaghoz képest lényegesen több (9,4 óra) szabadidejük van a budapesti 15-29 éveseknek és lényegesen kevesebb a központi régió községeiben élőknek (6,8 óra), amely mögött egyrészt a fővárosi szabadidős infrastruktúrát, másrészt a települések eltérő lakásszerkezetét⁴ sejthetjük. Ezt a hipotézist erősíti az a megfigyelés is, hogy alig van különbség a fiatalok szabadidős térhasználatában és a szabadidős tevékenységeiben. Összefoglalóan megállapítható, hogy „a fiatalok továbbra is otthonukban és barátaiknál töltik el leggyakrabban a kötelességeik után fennmaradt idejüket, legyen szó egy átlagos hétköznapról, vagy hétvégéről” a szabadidős tevékenységeikben a médiafogyasztás, ezen belül az internetezés és a televízió-nézés a leggyakoribb tevékenység, és kevésbé jellemző, hogy a fiatalok aktívan töltenék a szabadidejüket (Nagy, 2013).

Habár az otthonok mellett a barátok otthonai számítanak a leggyakoribb szabadidős térnek, a 15-29 évesek negyede (24 százalék) barátok nélkül él (kénytelen élni). A Közép-magyarországi régió ban élő fiatalok az országos átlaghoz képest inkább tekinthetők magányosnak, valamivel magasabb körükben azok aránya, akik azt választották, hogy nincsenek barátaik (26 százalék)

19. ÁBRA: Barátok

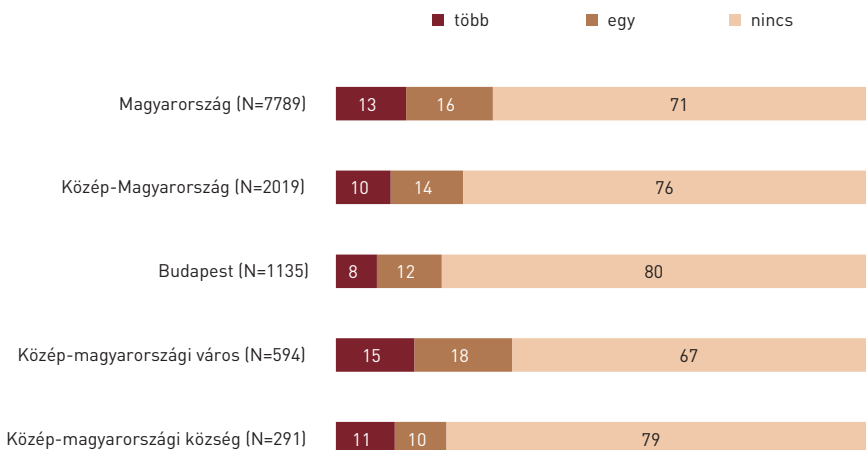
(„Van-e olyan baráti köre, társasága, amellyel gyakran van együtt szabadidejében?”; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,001$)

4 A kertés házakban élők számára a házkörüli feladatok általában jelentősebb időbeli terhet jelentenek, mint a társasházakban lakók számára.

20. ÁBRA: Találkozóhelyek

[„Van-e olyan törzshelye, állandó találkozóhelye, ahol barátai, ismerősei egy részét valószínűleg akkor is megtalálhatja, ha találkozásukat előre nem beszélük meg?”; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,001$)

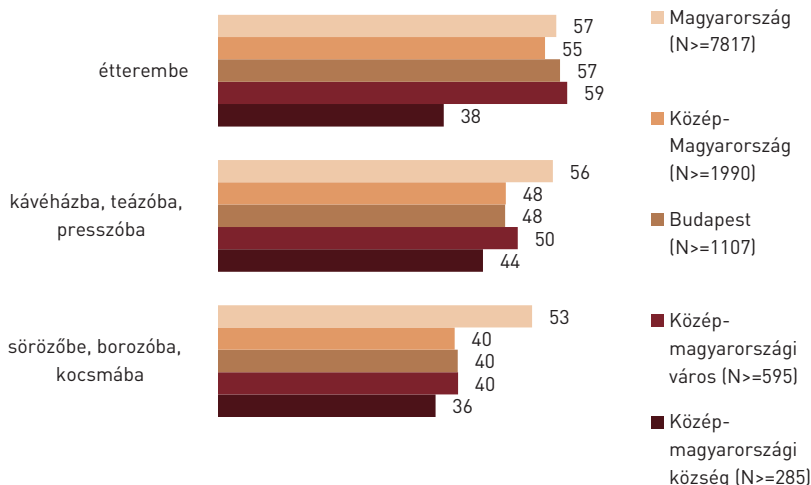
és kétszer olyan magas a kérdésre választ nem adók aránya is (4 százalék). Régióon belül a községben lakó fiatalok lógnak ki a sorból, ahol közel minden harmadik megkérdezett (31 százalék) nem tud beszámolni barátokról, ami a kisebb települések hanyatló kisközösségeit és hiányzó (közösségi) infrastruktúráját jelzi a jelen kutatás adatain keresztül is.

Kisebbségben a közösségi infrastruktúra hiányára, nagyobb részben a megváltozó kommunikációs szokásokra, illetve a szabadidő tereinek fundamentális átalakulására utal az is, hogy a mai tizen- és huszonévesek túlnyomó többségének nincs a barátaival állandó találkozóhelye. A megkérdezett magyarországi fiatalok 71 százaléka nem tud beszámolni ilyen állandó találkozóhelyről, de a központi régióban még ennél is kevésbé jellemző, hogy valakinek legyen törzshelye, négyből hárman (76 százalék) nem tudnak megnevezni olyan fizikai helyet, ahol barátaikkal előzetes egyeztetés nélkül is jó eséllyel találkozhatnak.

A központi régióban kiemelkedő a kisebb városokban élő 15-29 éves fiatalok helyzete, ahol nem csupán a régió, hanem az országos adatokhoz képest is nagyobb arányban (33 százalék) találunk olyanokat, akik meg tudnak nevezni állandó találkozási helyet.

21. ÁBRA: Közösségi helyek

(„Milyen gyakran jár Ön a következő helyekre?”; az adott helyen valaha megfordulók aránya; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,001$)

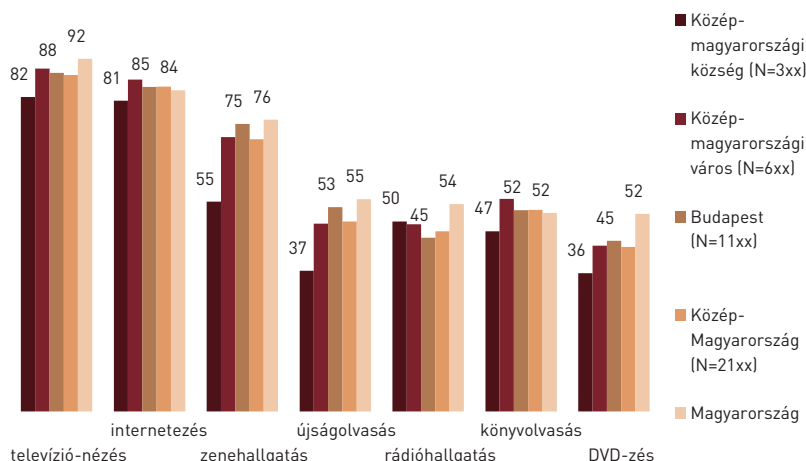

A közösségi élet hagyományos találkozóhelyeinek tekinthetők a vendéglátóhelyek, amelyeket azonban a 15-29 évesek valamivel több, mint fele említ és viszonylag kevesen vannak olyanok, akik havonta több alkalommal látogatnak kocsmát (20 százalék), kávézót (18 százalék), vagy éttermet (7 százalék). A közép-magyarországi fiatalok viselkedésére koncentrálván megállapíthatjuk, hogy étterembe hasonló arányban voltak már, mint az országos átlag, azonban kávézóban, kocsmában jóval kevésbé fordultak meg. Jellemző, hogy a régió legkisebb településein élők jóval kevésbé jutnak el ezekre a helyekre, mint az urbánus településeken élők.

Általában is jellemző, de a fiatalokra különösen igaz, hogy szabadidejük túlnyomó részét mediatizált környezetben töltik. Ahogy azt a Magyar Ifjúság 2012 kutatás első tanulmánykötetében is olvashatjuk, a legnagyobb részt a képernyős médiumok jelen a fiatalok mindennapjaiban (Nagy, 2013 és Kitta, 2013). A magyarországi 15-29 évesek 92 százaléka szokott televíziót nézni és 84 százaléka szokott internetezni, átlagosan 14-14 órát hetente.

A központi régióban élő fiatalok jellemzően kevésbé és kevesebb médiát fogyasztanak, mint az országos átlag, csupán a könyvolvasás terén mutatnak az átlaghoz képest valamivel nagyobb érdeklődést. Médiafogyasztás tekintetében a közép-magyarországi 15-29 évesekről településtípustól

22. ÁBRA: Adott médiumot fogyasztó fiatalok aránya
(képzett változó; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,001$)

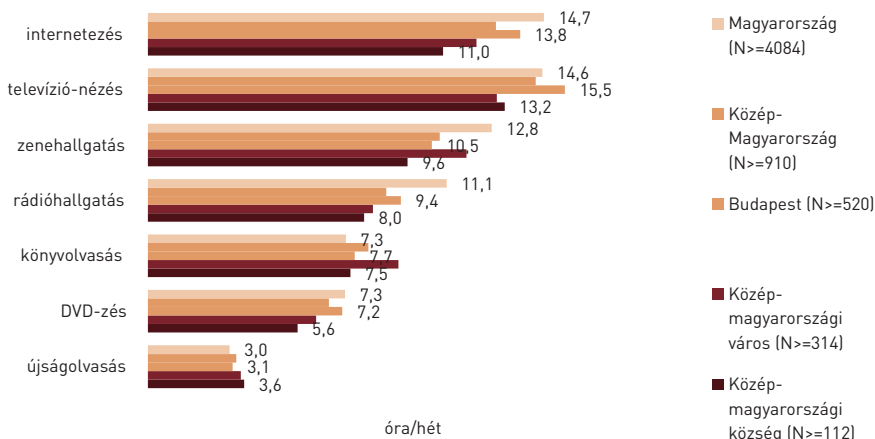

függően meglehetősen különböző kép alkotható. A legkisebb településeken élők a megkérdezett forrásokat (médiumokat) jóval kevésbé használják (kisebb arányban és alacsonyabb intenzitással), mint a városokban élő kortársaik. Legnagyobb különbséget az internetezés mennyiségében találhatunk, ahol átlagosan mintegy két órával kevesebbet interneteznek egy héten a központi régió községeiben élő fiatalok, mint a régió átlaga, de DVD-zés, rádió- vagy zenehallgatás esetén is átlagosan kb. egyórás különbségeket regisztrálhatunk.

Habár az utóbbi években tapasztalt médiafogyasztással kapcsolatos átalakulás a televízióval szemben az internet győzelmét hozta, azonban korántsem igaz minden fiatalra, hogy életében domináns szerepet tölt be az internet, sőt vannak (nem is kevesen), akik a digitális világból kimaradnak. Az adatok alapján „kimutatható, hogy a digitális eszközzel való ellátottság hiányzik a megkérdezett 15-29 éves korosztály otthonainak 11 százalékából, míg saját eszköze a megkérdezettek 8 százalékának egyáltalán nincsen⁵. A közvetlen internet-hozzáférésre korlátozódó vizsgálat még baljósabb képet fest: a megkérdezettek 20 százalékának egyáltalán nincs internet-elérése:

5 Vizsgált eszközök a háztartásban: vezetékes telefon; számítógép; internet előfizetés; DVD lejátszó; házi mozi szett; lapostévé. Saját tulajdonú eszközök: okostelefon; mobiltelefon; internet-hozzáférés mobil- vagy okostelefonon; számítógép; tablet; e-book olvasó; digitális fényképezőgép vagy kamera; hordozható zenelejátszó; játékkonzol.

23. ÁBRA: Médiafogyasztás heti mennyisége
(képzett változó, átlagos idő) ($p \leq 0,001$)

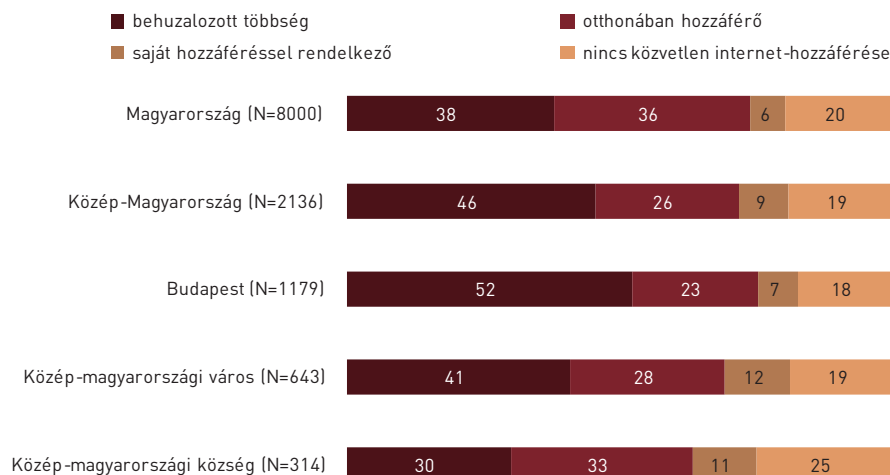
sem az otthonában, sem pedig mobil eszközön nem fér hozzá a világhálózathoz⁶ (Székely-Csécsi, é.n.).

A központi régió helyzetét vizsgálva megállapíthatjuk, hogy általában a különböző erőforrások meglétéhez hasonlóan az országos képhez képest előnyösebb helyzetben van. Internet-hozzáférés szempontjából a budapesti fiatalok helyzete tekinthető legjobbnak, ahol minden második (52 százalék) 15-29 éves a behuzalozott többséghez tartozik, azaz nem csupán otthonában, hanem saját eszközén is hozzáfér a világhálózathoz. A közép-magyarországi városokban élő fiatalokról nagyon hasonló kép alakítható ki, mint ami országosan jellemzi a magyar ifjúságot, de a központi régió kistélepléseinek lakó fiatalok helyzete lényegesen rosszabb. A községekben élő 15-29 évesek negyede (25 százalék) egyáltalán nem fér hozzá az internethez, míg országosan a fiatalok ötöde (20 százalék) nélkülözi, leginkább kénytelen nélkülözni a világhálót.

A Magyar Ifjúság 2012 kulturális fogyasztásra vonatkozó adatainak elemzése után levonhattuk azt a tanulságot, hogy a fiatalok egyre kevesebbszer fordulnak meg a magaskultúra közegeiben. A terület szerinti

6 A mutató következőképpen épül fel: behuzalozott többség, akinek otthon és a mobiltelefonján is van internet-hozzáférése; otthonában hozzáférő, akinek csak otthoni internet-hozzáférése van; saját hozzáféréssel rendelkező, akinek csak a mobil eszközén van internet-hozzáférése; nincs közvetlen internet-hozzáférése, akinek sem otthonában sem a mobil eszközén nincs internet-hozzáférése.

24. ÁBRA: Internet-hozzáférés az ifjúsági csoportokban (képzett változó; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,001$)

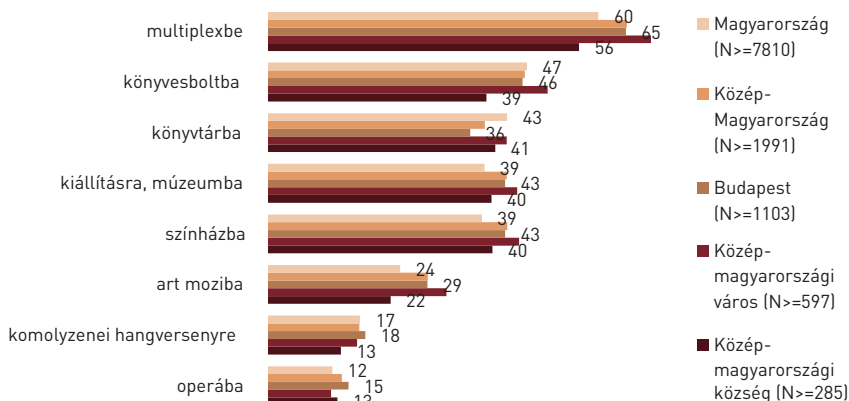

megoszlásokat figyelve arra a következtetésre juthatunk, hogy egyrészt a vizsgált kulturális terek sorrendje nagyjából azonos az országos és a Közép-magyarországi régió ban, másrészt a látogatást tekintve sokféle különbséget figyelhetünk meg. Leginkább látogatott vizsgált kulturális tér a multiplex jellegű mozi, amelyben a 15-29 évesek hattizede (60 százalék) megfordult már, a központi régióban élők ennél gyakrabban (65 százalék). Némileg leszakadva a multiplexektől találjuk a könyvesboltokat, könyvtárakat, múzeumokat és színházakat, amelyekkel kapcsolatban a magyar ifjúság négytizedének van már tapasztalata. A vizsgált kulturális terek listájának végén találhatóak az art mozik, a komolyzenei hangversenyek és az operák, amelyekhez a megkérdezettek csupán töredékének volt szerencséje.

Több esetben is megfigyelhetjük, hogy az urbánus településeken jellemzően nagyobb arányban látogatják ezeket a tereket, eseményeket, amelyet valószínűleg magyaráz a település magasabb infrastruktúrája is.

Az ezredforduló óta készülő nagymintás ifjúságkutatások tapasztalata alapján elmondható, hogy a kötelező tornaórán kívül is testmozgást végző fiatalok aránya alacsony szinten stagnál (Perényi, 2013). A területi összehasonlítás azt mutatja, hogy a közép-magyarországi kisebb városok kivételével az egész központi régió az országos átlaghoz (36 százalék) képest alacsonyabb sportolási intenzitást mutat (30 százalék).

25. ÁBRA: Kulturális helyek látogatottsága („Milyen gyakran jár Ön a következő helyekre?”; az adott helyen valaha megfordulók aránya; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,001$)

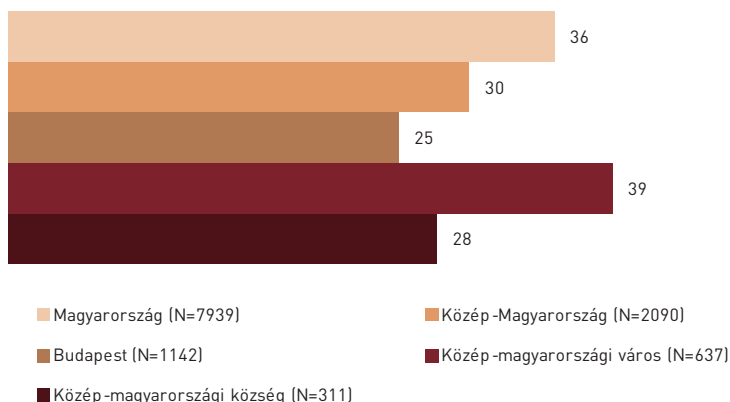

Nem csupán a sportolás, hanem a kockázati magatartások sem jellemzőek a Közép-Magyarországon élő fiatalokra: míg országosan a 15-29 évesek több mint harmada (36 százalék) dohányzik, addig Közép-Magyarországon 5 százalékponttal kevesebben (31 százalék). Nem jellemző – legalábbis saját bevallás alapján – a központi régióban élő tizen-, huszonévesekre az sem, hogy berúgnának, az országos egyharmados (33 százalék) arányhoz képest, egyötödös arányokat találunk (21 százalék). A bármilyen illegális kábítószer fogyasztását is kevésbé említették a közép-magyarországi fiatalok, mindössze 6 százaléknyi droghasználót találunk a központi régió ifjúságában, szemben az országos átlaggal, ahol majd’ minden tizedik fiatal (9 százalék) állítja, hogy kipróbált már valamilyen illegális kábítószer. Hasonló tendenciákat tapasztalunk, amennyiben nem a saját tapasztalatokra, hanem a baráti körben jelenlévő drogfogyasztókra kérdezzük. Az országos eredmények szerint a fiatalok ötödének (22 százalék) van olyan ismerőse, aki használt már valamilyen illegális drogot, míg a központi régió fiataljainak csupán 15 százaléka számol be hasonlóról.

A különböző egészségre ártalmas szerek mellett az öngyilkossági gondolatok is az országos arányokhoz képest valamivel kevésbé jellemzik a fiatalokat (0,8 vs. 1,6 százalék gondolt az elmúlt három évben öngyilkosságra). Az önpusztítás gondolata az urbanus településeken vélhetően gyakoribb, mint a községekben, ugyanis határozott nemmel a községekbe tartozók 97

26. ÁBRA: Sportolók aránya

(„Végez-e rendszeresen testmozgást, sportol-e (a kötelező testnevelési órán kívül)?”; sportolók aránya; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,001$)

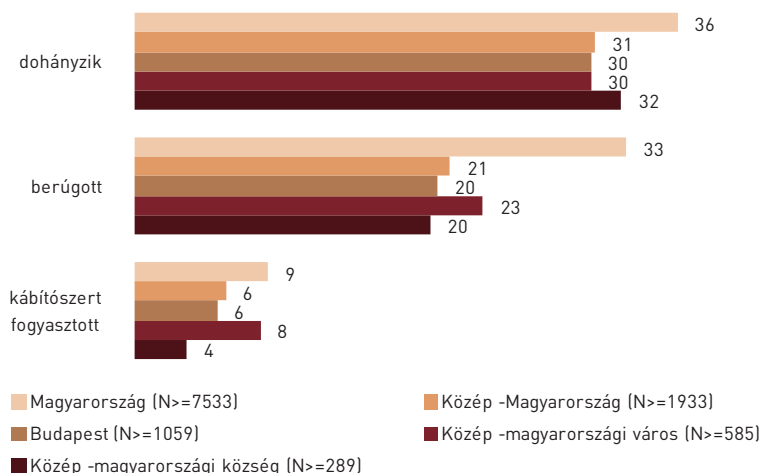

százaléka, míg a budapestiek 93 százaléka válaszolt arra a kérdésre, hogy „Az elmúlt 3 évben megfordult-e a fejében az öngyilkosság gondolata?”.

Annak ellenére, hogy a központi régióban élő fiatalok az egészségük védelmének és rombolásának érdekében is a legkevésbé tesznek, átlagosan elégedettebbek fizikai állapotukkal, mint az ország más területein élő kortársaik.

27. ÁBRA: Kockázati magatartások

(képzett változó, százalékos megoszlás) ($p \leq 0,001$)

Egy ötfokú skálán mért átlagok szerint az egészség, a külső és az edzettségi szint tekintetében is pozitívabban értékelik a központi régióban élő 15-29 évesek a helyzetüket, elsősorban a kisebb városokban és a községekben élő fiatalok pozitív önképe miatt, de a budapestiek átlagértékelése az országos adatokhoz képest rendre rosszabb.

A magyar ifjúság sokszor hangoztatott tulajdonsága az általánosan tapasztalható passzivitás, amely sokféleképpen megnyilvánul, legyen szó akár a politikai vagy egyéb véleménynyilvánításról, a valami mellett való elköteleződésről vagy éppen a szervezetekhez való csatlakozásról. A közösségi tevékenységektől való visszahúzódást jól jellemzi, hogy nem pusztán a szervezeti tagság alacsony, hanem a különböző szervezetek rendezvényeinek látogatása sem jellemző a 15-29 évesekre. A kutatásban vizsgált húszféle szervezet⁷ legalább valamelyikének minden tizedik fiatal (10 százalék) tagja és nagyjából további ugyanilyen arányban (12 százalék) kötődnek valamilyen formában a felsorolt szervezetek valamelyikéhez.

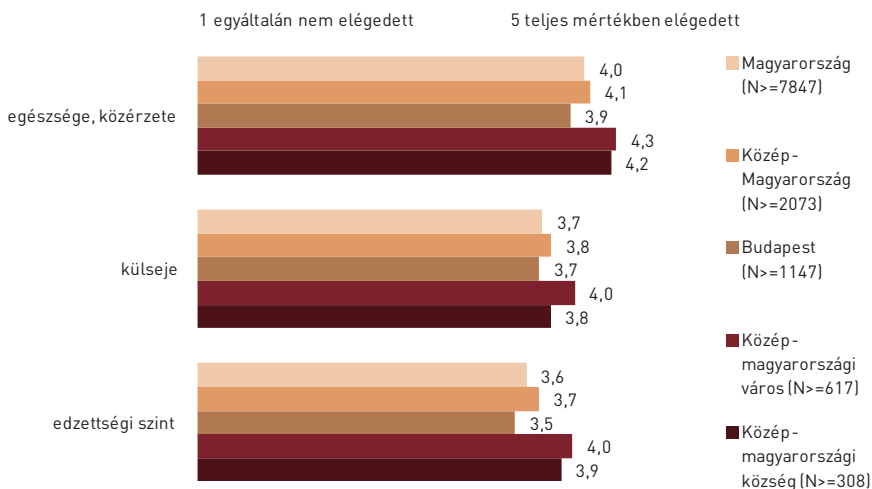
A központi régióban élő fiatalok kötődése az országos adatokhoz képest is alacsonynak mondható, mindössze 15 százalék kapcsolódik bármilyen módon a felsorolt szervezetek bármelyikéhez. Régión belül a legalacsonyabb aktivitást Budapesten találjuk, azonban a községek ifjúsága is kifejezetten passzívnak mutatkozik.

A politikából való kiábrándulás ténye a fiatalokra fokozottan igaz. A 15-29 évesek töredéke (7 százalék) érdeklődik, a többség passzív érdektelenséggel viseltetik a közélet iránt. A közép-magyarországi fiatalok hasonló mértékben mutatkoznak érdektelennek, egyedül a városokban magasabb valamivel (9 százalék) a politika iránt érdeklődők aránya.

A fiatalokat nem csupán nem érdekli a politika világa, de többségükben úgy látják, hogy a politikával foglalkozókat sem érdekli a fiatalok véleménye. Elsősorban az országos politikát tartják távolinak, mindössze minden tizedik megkérdezett (11 százalék) véli úgy, hogy érdekli az országos politikusokat a fiatalok véleménye, a helyi politika képviselőivel kapcsolatban valamivel

7 Diákszervezet; szabadidős szervezet, csoport; kulturális, hagyományörző, művészeti csoport, szervezet; sportklub vagy egyesület; környezetvédelmi, természetvédelmi, állatvédő szervezet; lelki, szociális problémákkal foglalkozó szervezet; jótékonyági szervezet; egyházi szervezet, vallási közösség (nem egyház!); emberjogi mozgalom vagy szervezet; békemozgalom; szakszervezet; szakmai egyesület; más érdekvédelmi szervezet; politikai ifjúsági szervezet; más ifjúsági szervezet; politikai párt; polgári kör; polgárőrség; határöntúli vagy határöntúliakkal foglalkozó szervezet; egyéb.

28. ÁBRA: Fizikai állapottal való elégedettség
 („Mennyire elégedett Ön...?”; skálaátlagok) ($p \leq 0,01$)

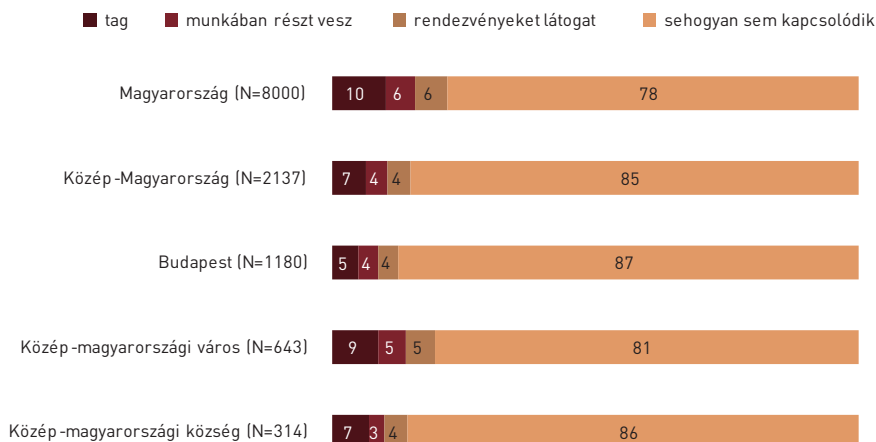

jobb a véleményük: 13 százalékuk szerint az önkormányzati képviselőket, a polgármestert érdekli a fiatalok véleménye. Az ország központi régiójában élő fiatalok összességében némileg kedvezőtlenebb véleménnyel vannak a politikusokról, azonban településtípusonként meglehetősen eltérő véleményeket találunk. A központi régió városaiban értékelik legalacsonyabbra a politikusok figyelmét (6-7 százalék) az ifjúsággal kapcsolatban, ugyanakkor az itt élő fiatalokat az átlagnál jobban érdekli a politika. Összességében a budapesti fiatalok vélekednek legjobban a politikusok fiatalokra összpontosuló figyelméről, azonban nekik is mindösszesen 13-15 százalékuk tartja úgy, hogy a politikusokat érdekli a fiatalok véleménye.

A politika terén tapasztalható passzivitás megmutatkozik a politikai ideológiai semlegességben is. A fiatalok a politikai ideológiát feltárni hivatott hétfokú skálával dolgozó kérdéseket általában úgy választották meg, hogy a skála közepét választották ki, vagy nem vállalva fel valódi nézeteiket, vagy - ami valószínűbb - vállalva azt, hogy valójában nem tudják a maguk nézeteit besorolni ezen fogalmak alapján.

29. ÁBRA: Szervezeti aktivitás

(képzett változó; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,001$)

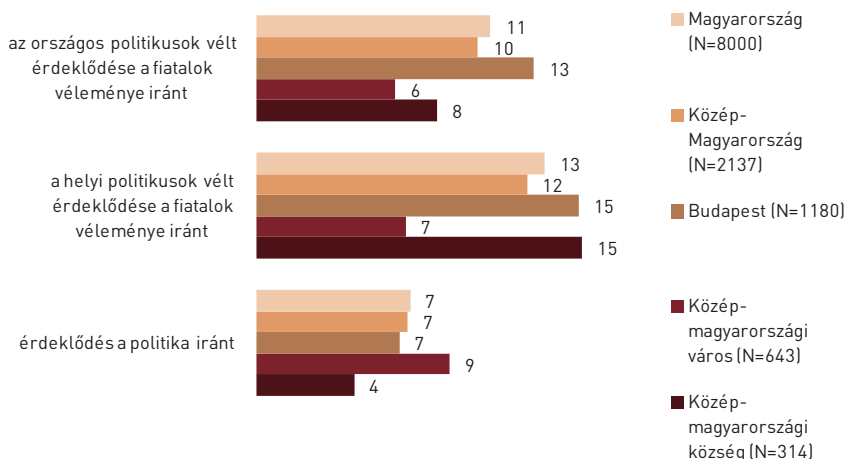

Három fogalompár (mérsékelt-radikális, baloldali-jobboldali, liberális-konzervatív) alapján a fiatalok inkább mérsékeltnek, jobboldalinak, liberálisnak tekinthetők, azonban átlagérték szerint ezek olyan közel vannak a skála közepéhez, és bár területileg sem különböznek látványosan, statisztikailag szignifikáns különbségekről beszélhetünk, amely szerint átlagosan a községekben élők inkább mérsékeltnek és baloldaliak.

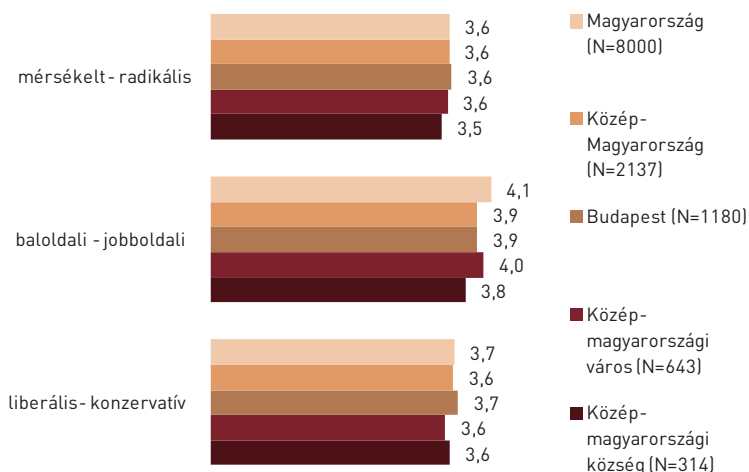
A közéleti passzivitás és kiábrándultság egyik magyarázata lehet, hogy a politikusok által ígért pozitív változásokat a fiatalok nem érzékelik. Az Európai Unióhoz való csatlakozás csupán a megkérdezettek töredéke szerint volt előnyös Magyarország és/vagy saját maguk számára. Országos eredményekre pillantva láthatjuk, hogy mindössze minden ötödik (20 százalék) fiatal szerint volt előnyös a csatlakozás, a központi régióban azonban még ennél is kedvezőtlenebb adatokat látunk (18-19 százalék). Régióon belül a budapesti fiatalok a legkevésbé elégedettek (16-16 százalék), míg a városokban lakók az országos átlaghoz képest is pozitívabbnak látják a csatlakozást (22-23 százalék).

Az ideológiai értékválasztásra való képesség hiánya és a korosztály tagjai között tapasztalható vallástalanság is arra utal, mintha egy letűnt korszak szervezőelveit próbálnánk ráerőltetni a jelenlegi viszonyokra. A fiatalok mindössze 7 százaléka vallásos olyan módon, hogy az egyház tanításait

30. ÁBRA: Politikához és politikusokhoz fűződő viszony
(„Mennyire érdekli Önt a politika? Ön szerint mennyire érdekli a helyi politikusokat (az önkormányzati képviselőket, a polgármestert) a fiatalok véleménye? És Ön szerint mennyire érdekli az országos politikusokat a fiatalok véleménye?”; a teljes mértékben érdekli és inkább érdekli válaszok összesített százalékos megoszlása) ($p \leq 0,001$)

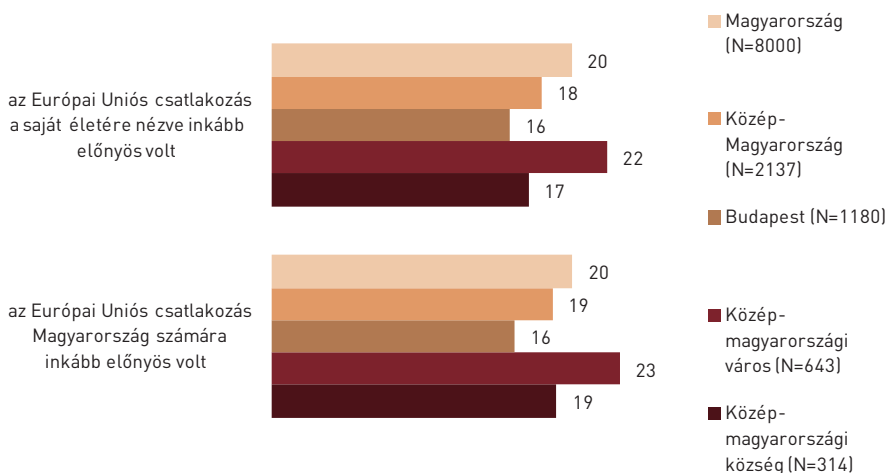

31. ÁBRA: Politikai ideológia
(„Kérem, jellemezze Önmagát a tulajdonság-párok segítségével!”; skálaátlagok) ($p \leq 0,001$)

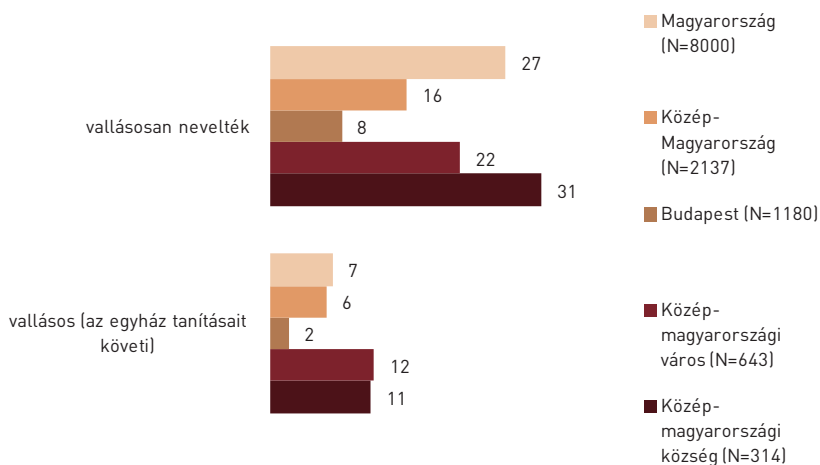

1 liberális - 7 konzervatív; 1 baloldali - 7 jobboldali; 1 mérsékelt - 7 radikális

32. ÁBRA: Az európai uniós csatlakozás megítélése (gyermekesek aránya; [„Ön szerint az Európai Uniós csatlakozás Magyarország számára inkább előnyös vagy inkább hátrányos volt? Ön szerint az Európai Uniós csatlakozás az Ön életére nézve inkább előnyös vagy inkább hátrányos volt?”; a teljes mértékben előnyös és előnyös válaszok összesített százalékos megoszlása) ($p \leq 0,001$)

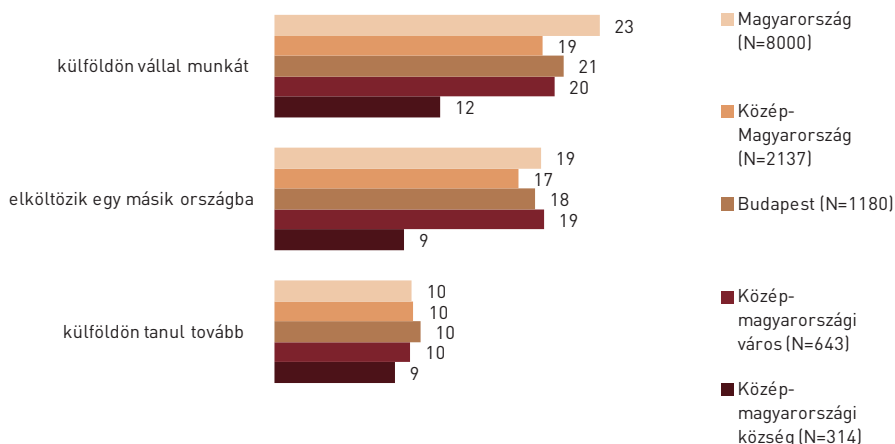

33. ÁBRA: Vallás szerepe az ifjúság életében (A következő kijelentések közül melyikkel tudná önmagát a leginkább jellemezni... vallásos vagyok, az egyház tanítását követem? Vallásosan nevelték, nevelik Önt otthon?; igen választ adók, százalékos megoszlás) ($p \leq 0,001$)

34. ÁBRA: Migrációs szándékok

(„Mennyire tartja Ön valószínűnek, hogy néhány éven belül...?”; a teljes mértékben valószínű és inkább valószínű válaszok összesített százalékos megoszlása) ($p \leq 0,001$)

követi, bár összességében a korosztály legalább negyedét (27 százalék) valósan nevelték.

A településméret szekularizációval való összefüggése a 2012-es adatokon is tetten érhető: a fővárosban élő fiatalok mindössze 8 százalékat nevelték vallásosan és alig néhányan (2 százalék) követi valamely egyház tanításait, a kisebb településeken tapasztalt arányok ezekhez képest jóval magasabbak.

Általánosan érvényes a magyar fiatalokra, hogy az életük közvetlenül tőlük függő területeivel tulajdonképpen elégedettek, legalábbis nem elégedetlenek, ugyanakkor minél kevesebb befolyásuk van az adott területen, annál elégedetlenebbek. Általánosságban elégedettek a baráti és a partnerkapcsolataikkal. A Közép-magyarországi régió kisebb településein az országos átlaghoz képest is elégedettebbek a fiatalok a személyközi kapcsolataikkal.

Inkább elégedettnek mutatkoznak a fiatalok a tudásukkal és a tanulási lehetőségeikkel kapcsolatban. Átlagosan nagyon hasonló értékeket láthatunk a központi régió és az országos eredmények között.

A többi vizsgált területen átlagosan közepesen elégedettnek mondhatók a fiatalok, és a munkavállalási lehetőségeken kívül nem találunk olyan di-

35. ÁBRA: Elégedettség

(„Mennyire elégedett Ön a következő dolgokkal?”; skálaátlagok)

menziót, ahol lényeges különbség lenne a régió átlagai és az országos adatok között. A munkavállalás lehetőségeivel a központi régióban élő fiatalok valamivel elégedettebbek (3,2 vs. 2,9).

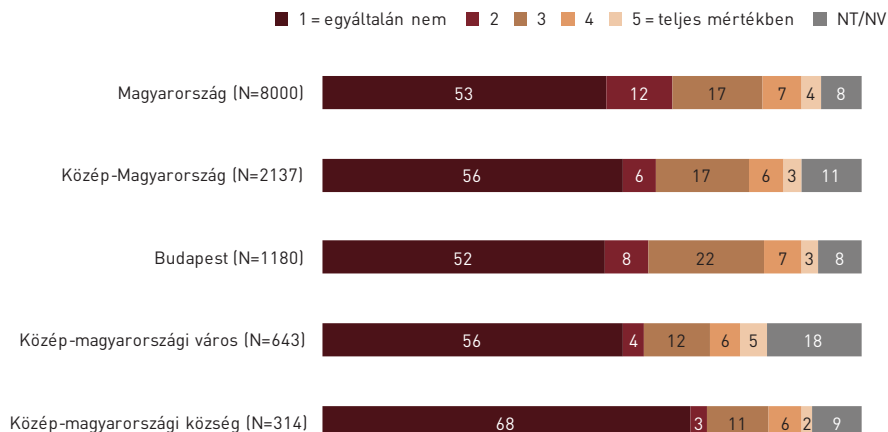
A magyar fiatalok negyede (23 százalék) tartja valószínűnek, hogy néhány éven belül külföldön vállal munkát, alig fele ilyen arányban (10 százalék) valószínűsítik a külföldi továbbtanulást. Az országos átlaghoz hasonló mértékben tartják valószínűnek a külföldi tanulást a központi régióban élő fiatalok, ugyanakkor a külföldi munkát kevésbé valószínűsítik, mint az ország más részein élő kortársaik.

A munkától és tanulástól független külföldi migrációt minden ötödik megkérdezett (19 százalék) tartja valószínűnek, valamivel többen, mint a Közép-magyarországi régió ban, ahol legkevésbé a községekben lakók (9 százalék) tartják az ország elhagyását lehetséges jövőképpnek. Ők (a községekben élők) a külföldi munkavállalást is kevésbé tudják elképzelni (12 százalék), vagy akár azt, hogy az országon kívül folytatják tovább tanulmányaikat (9 százalék).

A fiatalok többsége a jelenlegi állapot konzerválódását vizionálja, legalábbis néhány éven belül töredékük valószínűsít radikális változást az életében. A megkérdezettek nem elsősorban a környezetük, sokkal inkább a

36. ÁBRA: Vállalkozó kedv

(„Mennyire tartja Ön valószínűnek, hogy néhány éven belül saját vállalkozást indít?”; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,001$)

maguk irányította változásokat nem tartják valószínűnek. Többségük saját vállalkozásban sem gondolkodik, kétharmaduk (65 százalék) ennek a valószínűségét is kizárja.

A központi régióban a vállalkozói kedv az országoshoz képest is alacsonynak mondható (9 vs. 11 százalék), ami elsősorban a községekben élő fiatalok passzivitásának köszönhető, azonban a vállalkozó kedvű fiatalok aránya Budapesten sem éri el az országos átlagot.

IV. Összegzés

Az ezredforduló óta négyévenként elkészült nagymintás ifjúságkutatás minden adatfelvételkor kíváncsi volt arra, hogy a fiatalok korosztályukra vonatkozóan milyen főbb problémákat azonosítanak⁸. Az elmúlt évek során a fiatalok szinte mindig az anyagi boldogulással összefüggő problémákat (munkanélküliség; pénztelenség; létbizonytalanság; stb.) sorolták az első helyekre kivéve 2004-et, amikor a drogfogyasztás került az élre. 2008-hoz képest 2012-ben a kevésbé konkrét, bizonytalanságot, frusztrációt jelző problémák említése tovább erősödött.

37. ÁBRA: A fiatalok legnagyobb problémája

(„Az alábbiak közül ma Magyarországon melyik az ifjúság legégetőbb problémája? És mit tart a második legégetőbb problémának ezek közül?”; N=8000, említések százalékos megoszlása)

8 A legnagyobb problémákat kétféleképpen lehetett választani. Ezek a következők voltak: munkanélküliség, elhelyezkedési nehézségek; pénztelenség, szegénység, elszegényedés; kilátástalan, bizonytalan jövő; létbizonytalanság; bűnözés; céltalanság, nem tudják, mit akarnak; fiatalok általános rossz helyzete; lakásproblémák; család válsága, hiánya; önálló egzisztencia, család megteremtése; megfelelő iskola hiánya vagy elérhetetlensége; iskolai problémák, tanulási nehézségek; drogok, kábítószeres elterjedése; egészségtelen, mozgásszegény életmód; erkölcsi romlás; rossz családi körülmények; szülőktől való függés; alkohol elterjedése; kulturálatlanság, tudatlanság, igénytelenség; korrupció; baráti társaság hiánya; közlekedési nehézségek; közösség hiánya; szórakozási és ismerkedési lehetőségek hiánya; környezet rossz állapota (rossz levegő, piszok); egyéb.

Országosan a leggyakrabban említett öt probléma közül az első a kilátástalan, bizonytalan jövő volt, ami az összes említés 16 százalékát érte el, ettől alig lemaradva a munkanélküliség és a létbizonytalanság következik, ami az említések 12, illetve 11 százalékát jelentette. Az első ötben szerepel még a céltalanság (9 százalék) és a pénztelenség (8 százalék) is.

Amennyiben a Közép-magyarországi régió eredményeit hasonlítjuk az országos adatokhoz, elmondhatjuk, hogy a fiatalok meglehetősen konzekvensen azonosítják korosztályuk fő problémáit, ugyanis ha a sorrend pontosan nem is egyezik meg teljes egészében, ugyanazok a problémák köszönnek vissza, mint az országos eredményekben. A legfőbb problémák ugyanazok: kilátástalan, bizonytalan jövő (16 százalék) és munkanélküliség (15 százalék), harmadik helyen az országos adatoktól eltérően a pénztelenség szerepel (11 százalék), majd a létbizonytalanság (10 százalék) és végül a céltalanság (8 százalék) következik.

A központi régió különböző településtípusain élő fiatalok véleményét vizsgálva megállapíthatjuk, hogy az első ötként azonosított problémák szinte minden esetben ugyanazok, csupán a községekben élők esetében „fér be” ötödiknek hárommal több említéssel a céltalanság elé a bűnözés (5-5 százalék). A különbségek a korábban megismert területi különbségeket is újra megmutatják, a kisebb településeken (kisebb városokban és községekben) a munkanélküliség szerepel az első helyen, a községekben az említések negyede (24 százalék) a városokban ötöde (19 százalék) jut a munkanélküliségre. Budapesten ezzel szemben a bizonytalanság jelenti a legfőbb problémát, ezen belül a kilátástalan, bizonytalan jövő (17 százalék) és a létbizonytalanság (10 százalék).

Lényeges társadalomtudományi jellemző, hogy Közép-Magyarországon az elemzett dimenziók nagy részében mind a települési lejtő, mind a centrum-periféria csúszda tetten érhető⁹.

Figyelemre méltó, hogy míg objektív kritériumokat illetően és egyben a fiatalok élethelyzetét tekintve a Közép-magyarországi régió van az egyik

9 Települési lejtő alatt a településtípusok azon hierarchiája értendő, amelyeken haladva fokozatosan csökkennek a társadalmi előnyök: közszolgáltatások, közerőforrások, közjavak; a lejtő tetején az előnyök, a lejtő alján a hátrányok összpontosulnak. Magyarországon ez az ellentétpár Budapest vs. az 500 főnél kisebb falvak.

A centrum-periféria csúszda esetében a centrumtelepüléstől távolodva érezhetünk hasonló hatást. A centrum esetünkben ugyancsak Budapest. (Településszociológiai értelemben van még egy irányfüggő: nyugat-keleti/észak-déli dőlés is, de ez a közép-magyarországi elemzésben nem játszik fontos szerepet.)

legjobb helyzetben, a közvetlen környezetben nagyobb társadalmi különbségeket tapasztalók helyzetüket mégis negatívakban értékelik, mint amit általában az országos eredményekből látunk. Erre a viszonyítási csoport elmélete adhat magyarázatot, amelynek lényege, hogy élethelyzetünket alapvetően egy referenciacsoporthoz képest értékeljük, mégpedig leginkább olyanhoz, amellyel közvetlen környezetünkben találkozunk.

A központi régió ifjúságának az országos adatokhoz viszonyított nagyobb frusztrációja és bizonytalansága - amely a családtervezéstől a vállalkozás alapításáig szinte minden területre kiterjed - mélyebb, strukturális problémára utal. Közvetlenül arra figyelmeztet, hogy nem lehet eléggé komolyan vennünk azt, hogy a 15-29 évesek ötöde elképzelhetőnek tartja néhány éven belül a külföldi munkavállalást, további tizedük pedig külföldi tanulmányokat, még akkor sem, ha a központi régió fiataljai az országos átlaghoz képest kevésbé gondolkoznak külföldi lehetőségekben. Ha összevetjük azzal az adattal, hogy a gyermekvállaló korosztály 7-8 százaléka már így is külföldön van, akkor meglehetősen riasztó eredménnyel kell, hogy szembesüljünk (Gödri-Feleky, 2013).

Bizonyosan kezelendő problémát jelent, hogy a Közép-magyarországi régió fiataljainak negyede (néhol harmada) nem tud számot adni barátokról, így problémái, gondjai reflektálatlanul, kibeszéletlenül maradnak.

Riasztó a közéleti és közösségi passzivitás is. A közép-magyarországi fiatalok kevesebb, mint hatoda kötődik valamilyen szervezethez, s még kevesebb - körülbelül tizedük - érdeklődik a politika iránt (bár feltételezhetően, ha a politikát a közélettel helyettesítjük valamivel nagyobb értéket kapunk), s szerintük hasonlóan alacsony a politikusok figyelme is velük kapcsolatban.

V. Irodalom

- Gödri, I. - Feleky, G. A. (2013): Elvándorló fiatalok? Migrációs tervek a magyarországi 18–40 évesek körében. In: Kapitány B. /szerk./: KorFa 2013. december; XIII. évfolyam 5. szám <http://www.demografia.hu/letoltes/kiadvanyok/Korfak/korfa-2013-5.pdf>
- Kitta, G. (2013): Médiahasználat a magyar ifjúság körében. In: Székely, L. /szerk./: Magyar Ifjúság 2012, tanulmánykötet. Budapest. Kutatópont. 250-282
- Makay, Zs. (2013): Párkapcsolati magatartás és családalapítás a fiatalok körében. In: Székely, L. /szerk./: Magyar Ifjúság 2012, tanulmánykötet. Budapest. Kutatópont. 53-89.
- Nagy, Á. (2013): Szabadidős tervek és tevékenységek. In: Székely, L. /szerk./: Magyar Ifjúság 2012, tanulmánykötet. Budapest. Kutatópont. 211-228
- Perényi, Sz. (2013): Alacsonyan stagnáló mozgástrend: a fizikai inaktivitás újratermelődése. In: Székely, L. /szerk./: Magyar Ifjúság 2012, tanulmánykötet. Budapest. Kutatópont. 229-249
- Székely, L., Csécsi, R. (é.n.): Háló nélkül – a digitális világ páriái. Kézirat.

Észak-Magyarország – Regionális Ifjúsági Helyzetelemzés

SZEITL BLANKA – TERPLÁN GYŐZŐ

I. Bevezetés

Észak-Magyarország Magyarország északkeleten található statisztikai régiója. A régió három megyét foglal magába, melyek Borsod-Abaúj-Zemplén megye, Heves megye, illetve Nógrád megye. Észak-Magyarország hivatalos központja Miskolc. A régió több szempontból is kifejezetten heterogénnek számít, mivel Nógrád megye Magyarország második legkisebb megyéje, központjával Salgótarjánnal együtt a munkanélküliség problémájával kifejezetten érintett terület, míg Borsod-Abaúj-Zemplén megye kifejezetten nagy területű, az ország egyik legfontosabb iparvidéke, főleg a nehézipar szempontjából, Heves megye pedig turisztikai szempontból is jelentős. Az Egri Főiskola és a Miskolci Egyetem miatt a fiatalság szempontjából a régió az átlagosnál valamivel hangsúlyosabb.

A következőkben ezt a sokszínű régiót vizsgáljuk, az itt élő ifjúság helyzetével, lehetőségeivel és véleményeivel kapcsolatban, legfőképpen arra koncentrálva, hogy milyen különbségek tapasztalhatóak az ország egésze és a régió között. Mindezek mellett nagy hangsúlyt fektetünk arra, hogy feltárjuk a régió fiataljainak specifikus jellemzőit, tehát, hogy milyen kérdések, problémák foglalkoztatják leginkább az itt élő 15-29 éves korosztályt. A fejezetben elsőként kitérünk a fiatalok alapvető élethelyzetére, majd az általános életmódjukra, végül pedig azokra a problémákra amiket az itt élő fiatalok saját életükben a legégetőbbnek tartanak.

II. Élethelyzet(kép)

A fejezet az észak-magyarországi 15-29 éves korú népesség demográfiai jellemzőit, iskolázottságát, munkaerőpiaci helyzetét és gazdasági erőforrásait tárgyalja.

Az Észak-magyarországi régióban az ország 15-29 éves korosztályának 13 százaléka él. A régió fiataljainak nagyobb része, 60 százaléka, Borsod-Abaúj-Zemplén megye lakója; 24 százaléka Heves, míg 16 százaléka Nógrád megyében él.

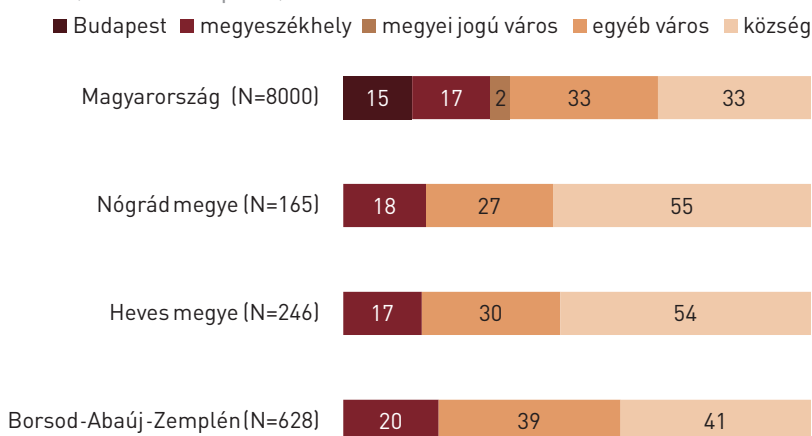
Az 1. ábrán látható, hogy Észak-Magyarországon az országos adatokhoz képest többen laknak községekben, ami nem meglepő, hiszen az országos arányokat nagymértékben befolyásolja Budapest. A három észak-magyarországi megyét összehasonlítva azt láthatjuk, hogy a fiatalok Borsod-Abaúj-Zemplén megyében nagyobb arányban laknak városokban és megyeszékhelyen, mint Heves és Nógrád megyében.

Ha életkor szerinti bontásban vizsgáljuk a fiatalok megoszlását, a felmérés eredményei alapján azt mondhatjuk, hogy míg Heves megyében közel azonos arányban vannak 15-18, 19-24 és 25-29 évesek, addig Borsod-Abaúj-Zemplén, illetve Nógrád megyében, nagyobb arányban vannak a 19-24 évesek (40 és 39 százalék) a 15-18 évesekhez képest (27 és 28 százalék).

A következőkben a fiatalok családi állapotával, illetve párkapcsolati helyzetével kapcsolatos eredményeket ismertetjük.

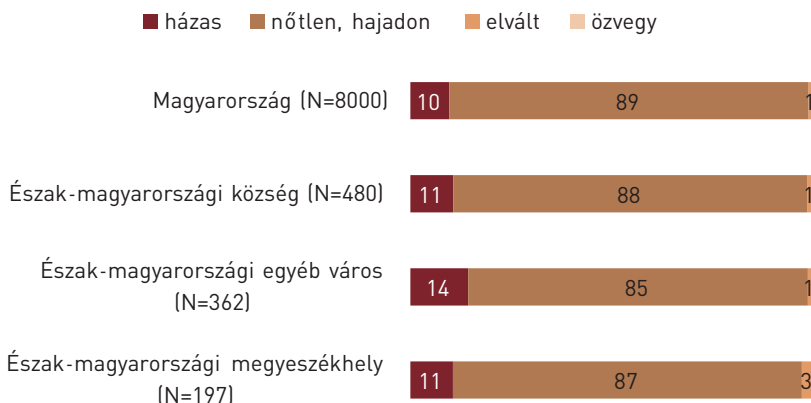
1. ÁBRA: A lakóhely településtípusonkénti megoszlása

(N=8000; százalék) ($p \leq 0,05$)

ÉSZAK-MAGYARORSZÁG – REGIONÁLIS IFJÚSÁGI HELYZETELEMZÉS

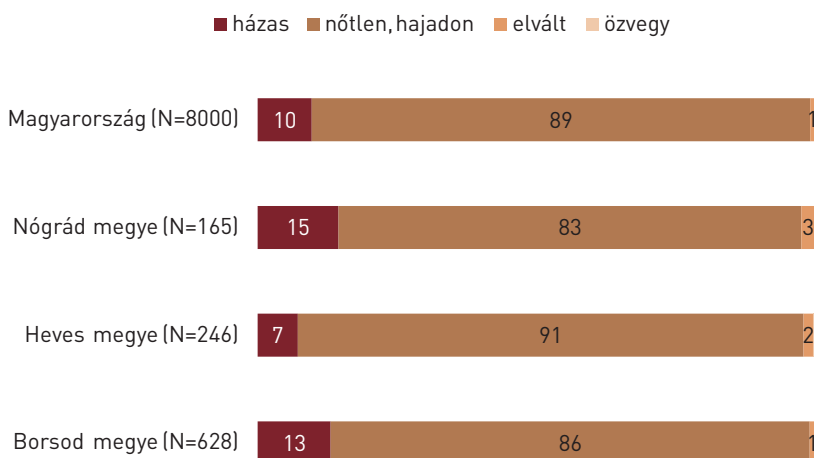
2. ÁBRA: Az észak-magyarországi fiatalok megoszlása családi állapot és településtípus szerint („Mi az Ön jelenlegi családi állapota?” N=1039; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,05$)

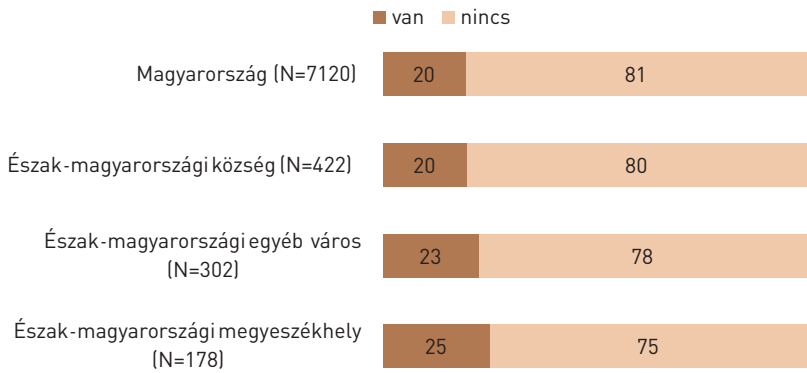
A 2. ábrán a különböző településcsoportok alapján ismertetjük a régió 15-29 éves korosztályát jellemző családi állapot szerinti megoszlásokat.

Az adatokból látszik, hogy nincs lényeges eltérés az egyes településtípusok között, ugyanakkor a régióban az országos arányokhoz viszonyítva magasabb arányban házasok a fiatalok az egyéb városokban.

3. ÁBRA: Az észak-magyarországi fiatalok megoszlása családi állapot és megye szerint („Mi az Ön jelenlegi családi állapota?” N=1039; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,05$)

4. ÁBRA: Az észak-magyarországi fiatalok megoszlása településtípus és aszerint, hogy van-e élettársuk („Van Önnek élettársa, partnere, akivel együtt élnek?” N=902; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,05$)

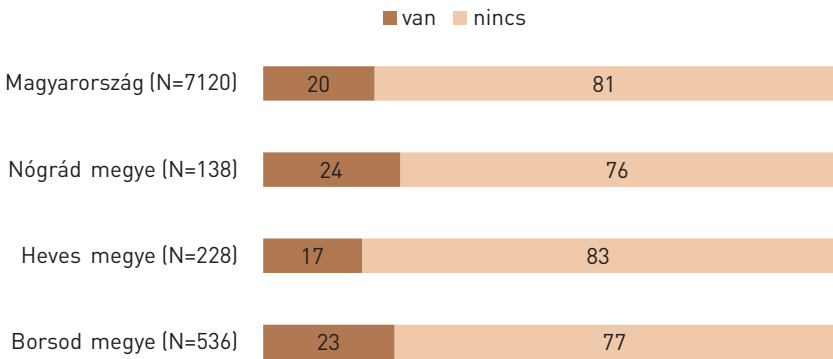

A megyei bontású adatokat nézve szembeűnő (3. ábra), hogy Borsod-Abaűj-Zemplén megyében és Nógrád megyében az országos arányoknál nagyobb részben élnek házasságban a fiatalok (13 és 15 százalék).

Az élettársal élők arányát tekintve nincs számottevő eltérés a településtípusok között.

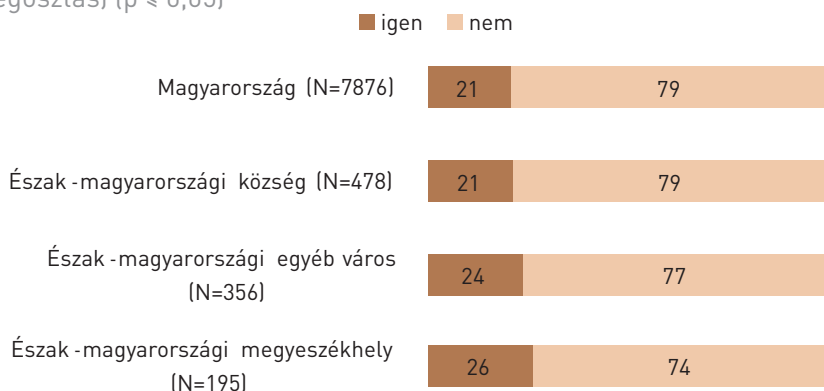
A grafikonon látszik (5. ábra), hogy Borsod-Abaűj-Zemplén és Nógrád megyékben az országos átlagnál 4-5 százalékkal magasabb az élettársi kapcsolatban élők aránya, míg Heves megyében az országos átlaghoz hasonló párkapcsolati mintázatot figyelhetünk meg az élettársi kapcsolatok

5. ÁBRA: Az észak-magyarországi fiatalok megoszlása megye és aszerint, hogy van-e élettársuk („Van Önnek élettársa, partnere, akivel együtt élnek?” N=902; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,05$)

ÉSZAK-MAGYARORSZÁG – REGIONÁLIS IFJÚSÁGI HELYZETELEMZÉS

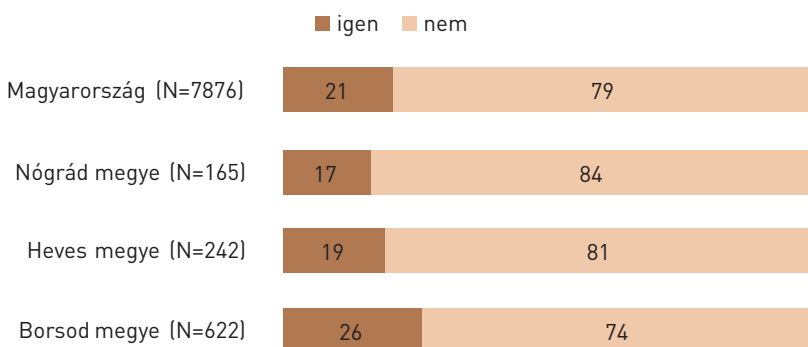
6. ÁBRA: Az észak-magyarországi fiatalok megoszlása településtípus és aszerint, hogy volt-e már valaha élettársuk („Élt-e már Ön valaha házasság nélkül élettársi kapcsolatban?” N=1029; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,05$)

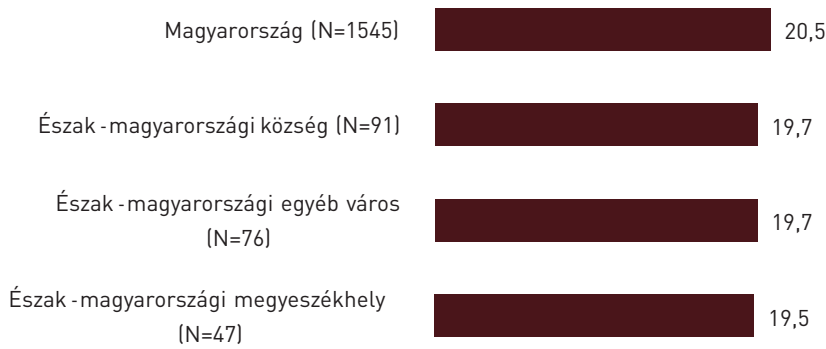
és a házasságok gyakoriságában. Az „Élt-e már Ön valaha házasság nélkül élettársi kapcsolatban?” kérdésre adott válaszokat településtípus szerinti bontásban a 6. ábra szemlélteti.

Településtípusonként vizsgálva az eredményeket, a községektől felfelé lépve a településhierarchia fokain egyre nagyobb azoknak az aránya, akik már valaha éltek élettársi kapcsolatban. Az arányok az országos átlagokat is meghaladják.

7. ÁBRA: Az észak-magyarországi fiatalok megoszlása megye és aszerint, hogy volt-e már valaha élettársuk („Élt-e már Ön valaha házasság nélkül élettársi kapcsolatban?” N=1029; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,05$)

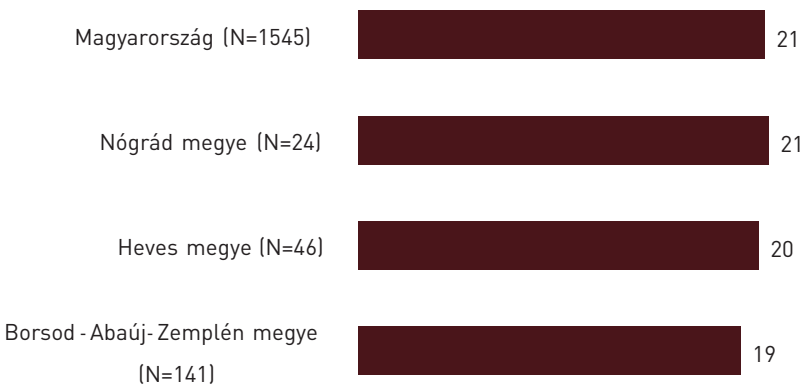

8. ÁBRA: Az észak-magyarországi fiatalok megoszlása településtípus és az első élettársi kapcsolat létesítésekor életkor alapján („Hány éves volt Ön az első élettársi kapcsolata létesítésekor?” N=214; átlagos életkor) (p ≤ 0,05)

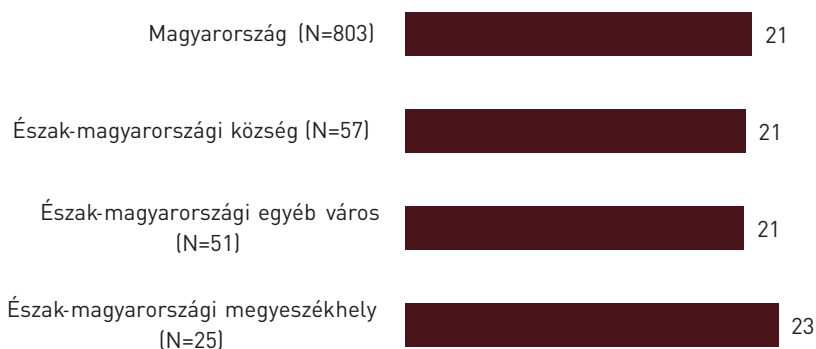

Azoknak az aránya, akik éltek valaha élettársi kapcsolatban (7. ábra) Borsod-Abaúj-Zemplén megyében a legmagasabb (26 százalék), a legalacsonyabb pedig Nógrád megyében (17 százalék), az országra vetített érték a két szélsőérték között van (21 százalék). Az ábrán látható (7. ábra), hogy az előzőekben bemutatott eredményekkel ellentétben csak Borsod-Abaúj-Zemplén megyében kiemelkedően magas azok aránya, akik valaha komolyabb párkapcsolatba is bonyolódtak.

9. ÁBRA: Az észak-magyarországi fiatalok megoszlása megye és az első élettársi kapcsolat létesítésekor életkor alapján („Hány éves volt Ön az első élettársi kapcsolata létesítésekor?” N=214; átlagos életkor) (p ≤ 0,05)

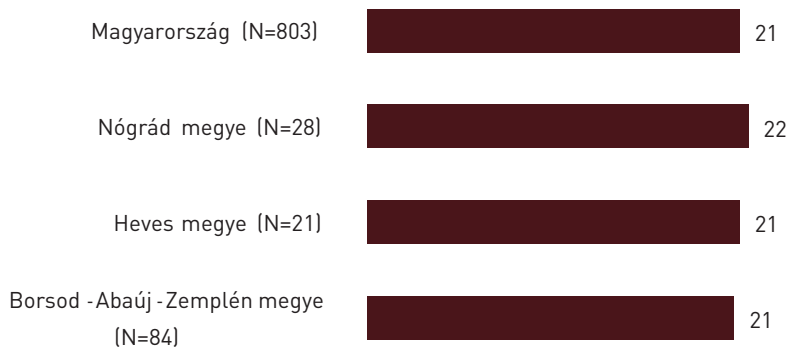
10. ÁBRA: Az első házasság létesítésének időpontja településtípus szerinti bontásban („Hány éves volt, amikor házasságot kötött?” N=133; átlagos életkor) ($p \leq 0,05$)

A különböző településtípusokon élő megkérdezettek gyakorlatilag ugyanolyan életkorban létesítették az első élettársi kapcsolatukat - ez az érték egy 1 évvel alacsonyabb, mint az országos átlag.

Ha megyei bontásban vizsgáljuk azt, hogy a fiatalok hány éves korukban kezdték első élettársi kapcsolatukat, láthatjuk, hogy Heves és Nógrád megyében az országos átlaggal megegyező időben kezdték el a válaszadók élettársi kapcsolatukat. Ezzel szemben Borsod-Abaúj-Zemplén megyében (átlagosan) 19 évesen - egy 1 évvel az országos átlagnál korábban - kezdték a fiatalok az első, komoly élettársi kapcsolatukat.

11. ÁBRA: Az első házasság létesítésének időpontja megyék szerinti bontásban („Hány éves volt, amikor házasságot kötött?” N=133; átlagos életkor) ($p \leq 0,05$)

Az első házasság megkötésének idejét vizsgálva más eredményeket láthatunk. A megyeszékhelyeken az első házasságot az országos átlagnál egy évvel később kötik meg a fiatalok (10. ábra)

1. TÁBLÁZAT: Az Észak-Magyarországon élő fiatalok párkapcsolati státusza megyénkénti bontásban („Van-e Önnek jelenleg párkapcsolata (barátnő/barát)?”N=899; százalék) (p ≤ 0,05)

	Borsod-Abaúj-Zemplén megye (N=534)	Heves megye (N=228)	Nógrád megye (N=137)	Magyarország (N=7094)
Van	55	54	49	50
Nincs	50	45	50	48
Összesen	100	100	100	100

A megyéket jellemző eredmények közötti eltérések nem jelentősek: a megkérdezettek az országos átlagnak megfelelő időpontban házasodnak.

Akik nincsenek se házastársi, se élettársi kapcsolatban azok közül ugyanolyan arányban vannak azok, akik párkapcsolatban élnek, mint azok, akik nem. Mindezek érvényesek településtípusonként és országosan is, megyei bontásban az adatokat a következő táblázat tartalmazza.

2. TÁBLÁZAT: A jelenlegi és a kívánt átlagos gyermekszám az észak-magyarországi fiatalok esetében (N=1039; átlag) (p ≤ 0,05)

	Meglévő gyermekek átlagos száma ¹	Kívánt gyermekek átlagos száma ²
Borsod-Abaúj-Zemplén (N=628)	0,5	1,6
Heves megye (N=246)	0,3	1,8
Nógrád megye (N=165)	0,3	1,7
Magyarország (N=8000)	0,3	1,7

A Magyar Ifjúság 2012 kutatás a gyermekvállalás kérdésével is foglalkozott. Az adatok alapján a 15-29 éves korosztályt országosan 0,3 átlagos gyermekszám jellemzi. Ez az érték megegyezik a Heves megyében és a Nógrád megyében gyűjtött adatokból számított átlaggal. Ezzel szemben

1 A meglévő gyermekek számára kérdező kérdés így hangzott: „Hány nevelt és vér szerinti gyermeke van Önnek összesen?”
2 A kívánt gyermekek számát firtató kérdés így hangzott: „Összesen hány gyermeket szeretne?”

Borsod-Abaúj-Zemplén megyében 0,5 gyermeke van átlagosan egy fiatalnak, amely jelentősen magasabb érték. Településtípusonként nincs nagy különbség a meglévő és a kívánt gyerekszámot illetően, ezért a településtípusonkénti eredmények közlését most mellőzzük.

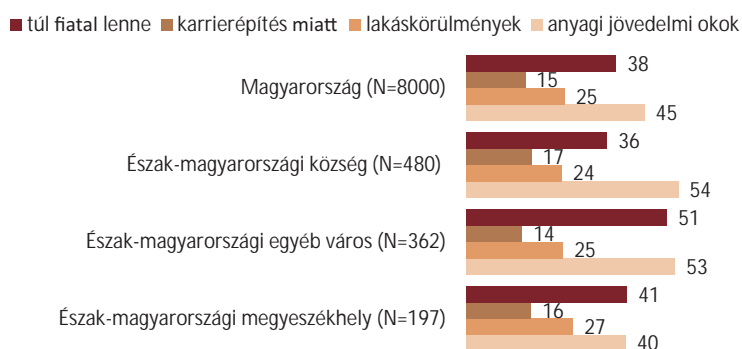
Az adatfelvétel során a válaszadó által kívánt gyermekek számát is megkérdezték. Az adatokból kiderül, hogy mindegyik megyében és országosan is átlagosan minimum egy gyermekkel többet szeretnének a megkérdezettek, mint ahány gyermekük jelenleg van (2. táblázat).

Azok a válaszadók, akiknek már van gyermekük átlagosan 21 és fél évesen lettek szülők, a megyei bontásban mért értékek 21 év körül vannak - Borsod-Abaúj-Zemplén megye kivételével, ahol átlagosan egy évvel korábban válnak szülővé a fiatalok. A kérdésre adott válaszok - Mikor szeretnének először gyermeket vállalni? - alapján a még gyermektelen fiatalok átlagosan a 28. életévük környékére tervezik a gyermekvállalást: Borsod-Abaúj-Zemplén megyében és Nógrádban (átlagosan) egy évvel korábban 27 éves korban szeretnének gyermeket vállalni.

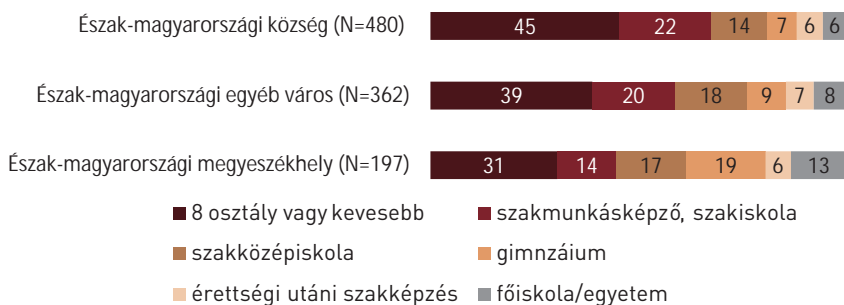
Azok, akiknek még nincs gyermeke, számos okot említett, amikor a „Miért nem szeretne Ön (ennél fiatalabb korban) gyermeket?” kérdésre válaszoltak. A következő grafikon (12. ábra) azt mutatja meg, hogy mi volt az a három ok, ami a válaszadáskor a legtöbbször hangzott el.

Borsod-Abaúj-Zemplén és Heves megyében leginkább anyagi okok miatt nem vállalnak korábban gyermeket a fiatalok. Ezzel szemben Nógrád megyében az a legelterjedtebb vélekedés a 15-29 éves korosztályban, hogy túl fiatalnak

12. ÁBRA: A későbbi gyermekvállalás okai („Miért nem szeretne Ön (ennél fiatalabb korban) gyermeket?”; N=518; említések aránya, százalék) ($p \leq 0,05$)

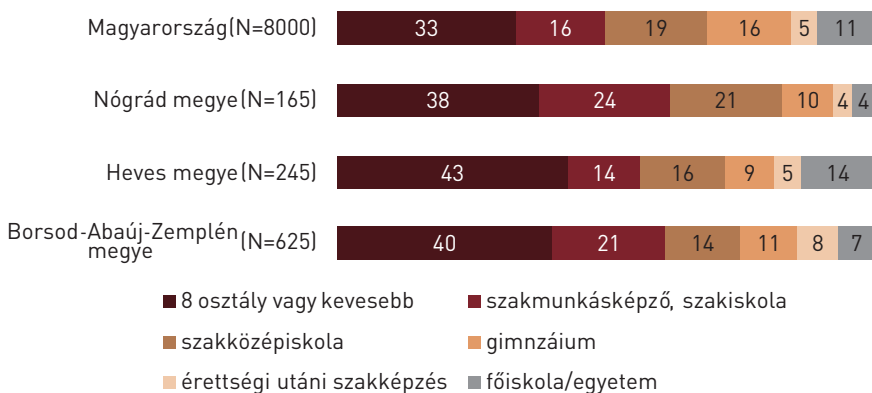
13. ÁBRA: Az észak-magyarországi fiatalok legmagasabb befejezett iskolai végzettsége településtípusonként („Mi az Ön legmagasabb, befejezett iskolai végzettsége?” N=1035; százalék) ($p \leq 0,05$)

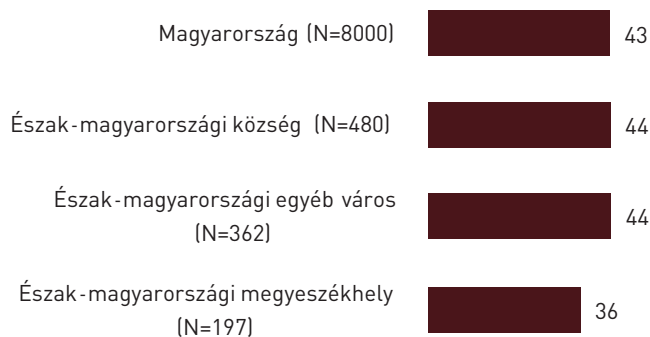
tartják magukat a gyermekvállaláshoz. A későbbi gyermekvállalásnak Borsod-Abaúj-Zemplén és Heves megyében is az a második legfontosabb oka, hogy a válaszadók túl fiatalnak gondolják magukat, míg a harmadik legtöbbet említett indok a nem megfelelő lakáskörülményekre vonatkozott. Nógrád megyében második helyen az anyagi, jövedelmi okok szerepelnek, míg a harmadik legtöbbet említett ok a karrierépítés.

A következőkben a 15-29 éves korosztály iskolázottságával kapcsolatos adatokat fogjuk bemutatni megyei és országos összehasonlítás alapján. Az iskolázottság részletezésén kívül a lemorzsolódás okaival és a fiatalok

14. ÁBRA: Az észak-magyarországi fiatalok legmagasabb befejezett iskolai végzettsége megyénként („Mi az Ön legmagasabb, befejezett iskolai végzettsége?” N=1035; százalék) ($p \leq 0,05$)

15. ÁBRA: Az Észak-Magyarországon jelenleg tanuló fiatalok aránya településtípusonként („Az alábbiak közül melyik igaz Önre? – tanul, részt vesz valamilyen iskolában”; N=1035; említések aránya) ($p \leq 0,05$)

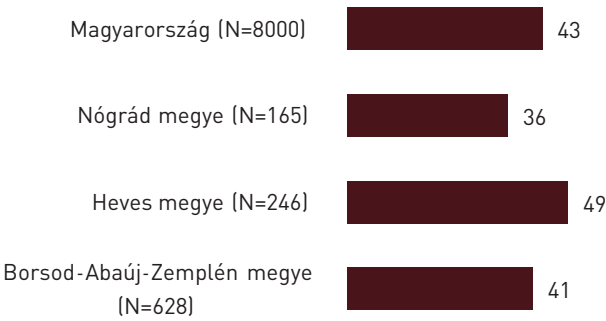
idegennyelv-tudásával kapcsolatos adatokkal is foglalkozunk. A következő diagram (13. ábra) országosan és településtípusonként mutatja a 15-29 éves korosztály iskolai végzettségét.

Szembetűnő, hogy Észak-Magyarországon a községekben erősebben koncentrálódnak az alapfokú végzettségűek, mint országosan. Megállapítható még, hogy az észak-magyarországi városokban és a megyeszékhelyeken a fiatalok alacsonyabb végzettségűek, mint országosan. Továbbá azt is láthatjuk az ábrán, hogy a régió belül a magasabb végzettségűek nagyobb arányban élnek a megyeszékhelyeken, mint az országos arányok helyett. Ezek az eredmények nem meglepőek, hiszen a nagyobb városokban elérhetőbbek a magasabb szintű oktatási intézmények, illetve a magasabb képzettséget igénylő munkahelyek száma is itt magasabb.

A 8 osztályt vagy kevesebbet végzettek aránya mindhárom megyében (14. ábra) magasabb az országos aránynál (4-10 százalékponttal magasabb az alapfokú végzettséggel rendelkezők aránya). Az országos eredményekhez viszonyítva, Heves megyében kevesebb a szakmunkásképzőt és szakiskolát, illetve gimnáziumot végzettek aránya, ugyanakkor nagy arányban vannak alapfokú képzettséggel rendelkezők, de diplomások is. Ezzel szemben Borsod-Abaúj-Zemplén és Nógrád megyében a szakmunkásképzőt végzettek aránya magasabb az országos átlagnál és kevesebb a gimnáziumot végzett, valamint a diplomás fiatal.

A kutatás során az oktatásban való jelenlegi részvételt is kérdezték. A 15. ábrán azt közöljük, hogy településtípusok alapján a válaszadók hány

16. ÁBRA: Az Észak-Magyarországon jelenleg tanuló fiatalok aránya megyénként („Az alábbiak közül melyik igaz Önre? - tanul, részt vesz valamilyen iskolában”; N=1035; említések aránya) ($p \leq 0,05$)

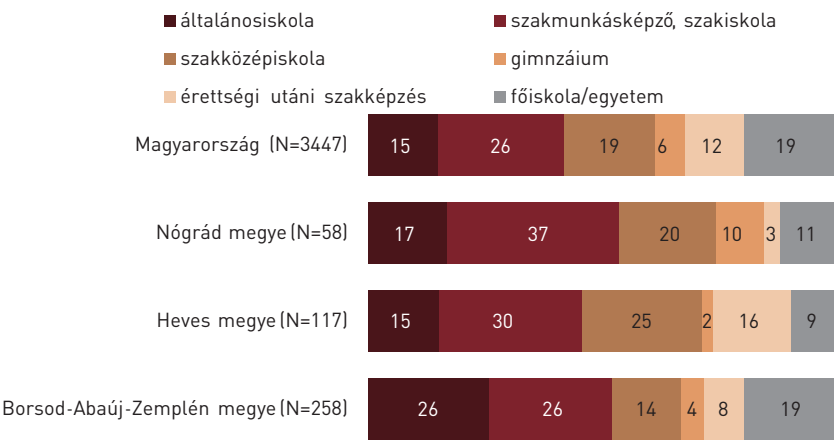

százaléka tanul jelenleg valamilyen oktatási intézményben.

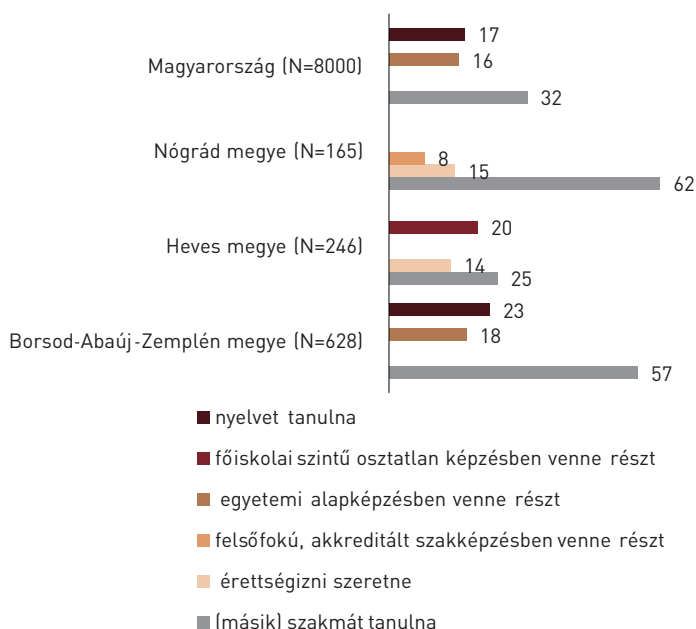
Érdekes módon, a megyeszékhelyeken élők kisebb része tanul, mint a városokban élő kortársaik, illetve a községekben lakók: 7 százalékponttal kisebb a tanulók aránya megyeszékhelyeken, mint más településeken.

Az országos arányokhoz viszonyítva Borsod-Abaúj-Zemplén megyében nagyjából azonos arányban, míg Heves megyében többen, Nógrád megyében pedig lényegesen kevesebben tanulnak a 15-29 éves korosztály tagjain belül.

17. ÁBRA: Az észak-magyarországi jelenleg tanuló fiatalok aránya megyénként és iskolatípus szerint („Milyen iskolába jár Ön jelenleg?”; N=1035; említések aránya) ($p \leq 0,05$)

18. ÁBRA: Az észak-magyarországi fiatalok tanulási szándékai iskolatípus és megye szerint („Mit szeretne még tanulni? Kérem, sorolja fel az összes olyan iskolát, tanfolyamot, amit a jövőben el szeretne még végezni!"; N=8000) ($p \leq 0,05$)

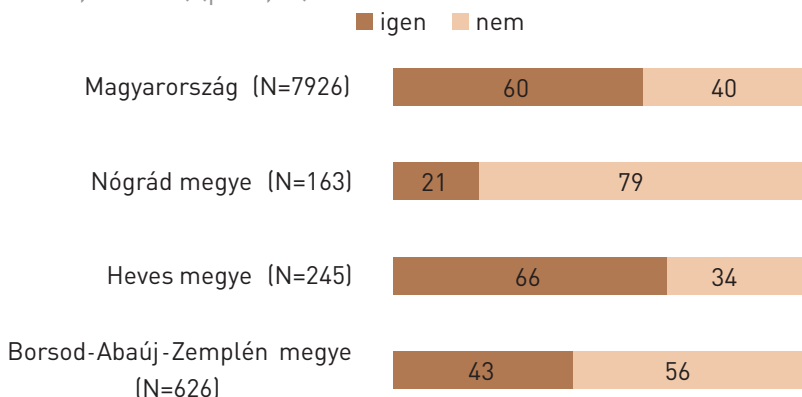

A vizsgált korosztályban Borsod-Abaúj-Zemplén megyében az országos arányoknál számottevően többen tanulnak általános iskolában, míg Heves és Nógrád megyében az országosnál többen tanulnak szakmunkásképzőben és szakiskolákban. Nógrád megyében a legtöbben szakmunkásképző/szakiskola tanulói, de a többi megyéhez képest és az országos arányoknál is nagyobb számban tanulnak gimnáziumban. Kiemelendő még, hogy Heves és Nógrád megyében az országos arányoknál jelentősen kevesebben tanulnak a felsőoktatásban.

A továbbtanulási szándékokkal a 18. ábra foglalkozik. A válaszadóknak a következő kérdésre kellett válaszolniuk: „Mit szeretne még tanulni? Kérem, sorolja fel az összes olyan iskolát, tanfolyamot, amit a jövőben el szeretne még végezni!”.

A 18. ábrán látható, hogy mindhárom vizsgált megyében és országosan is a legtöbben szakmát tanulnának. Borsod-Abaúj-Zemplén megyében magas azok aránya, akik egyetemi alapképzésben vennének részt és igencsak ma-

19. ÁBRA: Idegen nyelvet beszélők aránya az észak-magyarországi fiatalok körében megyei bontásban („Beszél-e Ön valamilyen idegen nyelvet?”; N=7926) ($p \leq 0,05$)

gas azok aránya is, akik nyelvet tanulnának. Heves megyében érettségizni, illetve főiskolai képzésekre szeretnének leginkább menni. Nógrád megyében a többség szakmát tanulna, de népszerű az érettségi is, valamint sokan szeretnének felsőfokú szakképzésben is részt venni. Összességében elmondható, hogy Borsod-Abaúj-Zemplén és Heves megyében a tervek között szerepel a felsőoktatásban való részvétel, viszont Nógrádban ez nem tapasztalható.

A régióban élő fiatalok idegennyelv-tudása jelentősen eltér az országos értékektől. Az alábbi ábra (19. ábra) szemlélteti az idegen nyelvet beszélők arányát az észak-magyarországi megyékben.

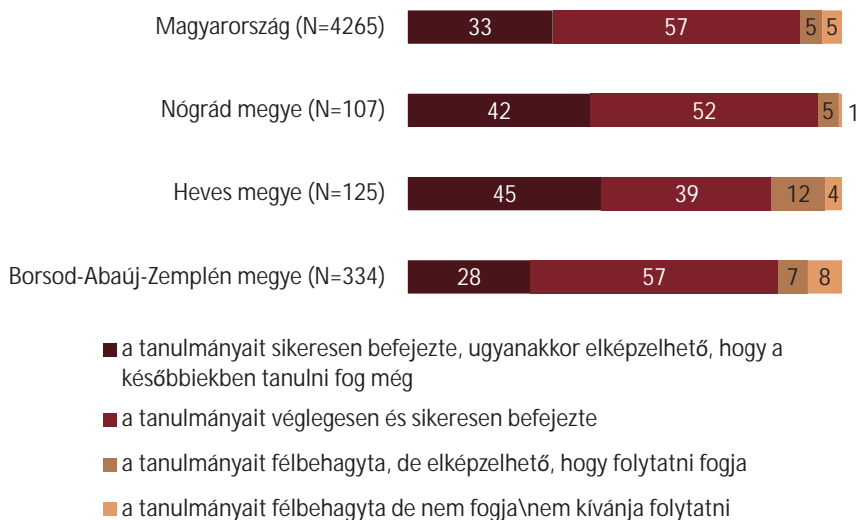
Az ábrán látható (19. ábra), hogy Borsod-Abaúj-Zemplén megyében és Nógrád megyében az idegennyelv-tudással rendelkező fiatalok aránya jelentősen elmarad az országos átlagtól: Borsod-Abaúj-Zemplén megyében 17 százalékponttal, Nógrád megyében pedig majdnem 40 százalékponttal kevesebben ismernek valamilyen idegen nyelvet. Heves megyében viszont az országos átlag fölötti azok aránya, akik beszélnek valamilyen más nyelven.

A következőkben az iskolai lemorzsolódás problémáját mutatjuk be a vizsgált térségben, tehát azt a jelenséget, amikor valaki félbehagyja tanulmányait. A következő ábra (20. ábra) azt mutatja, hogy az éppen nem tanuló válaszadók hány százaléka morzsolódott le tanulmányai során. Ezután a lemorzsolódás átlagos idejét fogjuk bemutatni.

Nógrád megyében igen alacsony azoknak az aránya, akik valamilyen oknál fogva félbehagyták tanulmányaikat, tehát messze az országos

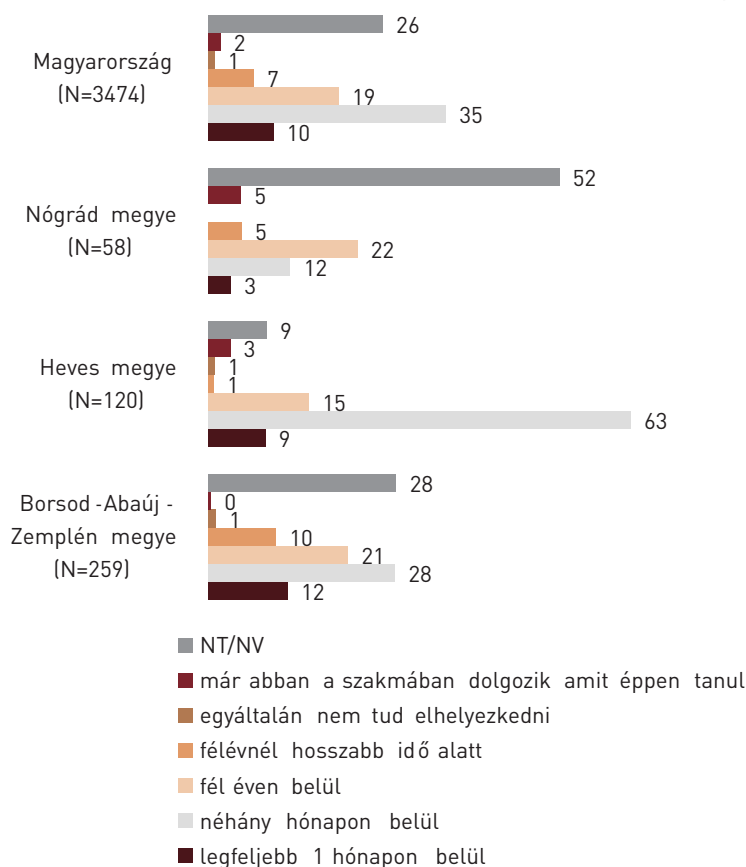
ÉSZAK-MAGYARORSZÁG – REGIONÁLIS IFJÚSÁGI HELYZETELEMZÉS

20. ÁBRA: Az észak-magyarországi fiatalok tanulmányi helyzete megyei bontásban („Kérem, mondja meg, melyik állítás igaz Önre?”; N=4265) ($p \leq 0,05$)

érték alatt van a lemorzsolódottak aránya (20. ábra). Szintén alacsony azok aránya, akik úgy hagyták félbe tanulmányaikat, hogy még elképzelhetőnek tartják, hogy folytatni fogják. Heves megyében szintén alacsonyabb azok aránya, akik félbehagyták és nem kívánják folytatni a tanulást, mint az országos átlag. Azok aránya viszont nagyon magas, akik abbahagyták képzésüket, de még élnének később a folytatás lehetőségével. A vizsgált három megye közül a lemorzsolódás problémája Borsod-Abaúj-Zemplén megyében a legerősebb, a megkérdezettek 6,8 százaléka szeretné folytatni, 8 százaléka viszont nem kívánja folytatni az iskolát. Borsod-Abaúj-Zemplén megyében a lemorzsolódottak 30 százaléka nem fejezte be az általános iskolát sem, 60 százaléka az általános iskolát befejezte, és utána szakadt csak meg a tanulás. Szakiskola illetve érettségi után 8 százaléka hagyta félbe tanulmányait. Heves megyében az iskolarendszertől kikerülők 21 százaléka hagyta abba általános iskolában a tanulást és 42 százaléka az általános iskola után. Nógrád megyében a megkérdezettek 31 százaléka az általános iskola közben, 51 százaléka az általános iskola után hagyta abba az oktatásban való részvételt. Ezek az adatok egybevágóak az országos eredményekkel, vagyis: az iskolarendszert elhagyók nagyjából egyharmada-

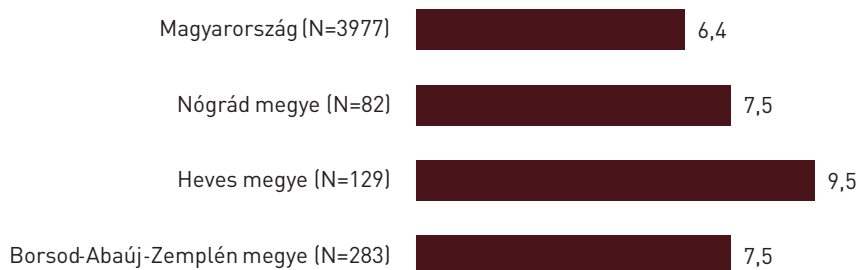
21. ÁBRA: Az észak-magyarországi fiatalok által becsült idő az iskola elvégzésétől a munkábaállásig („Reményei szerint a tanulmányai befejezése után mennyi időn belül tud elhelyezkedni?”; N=3474) ($p \leq 0,05$)

egynegyede az általános iskolában és nagyjából kétharmada általános iskola után hagyta abba a tanulást. Azok, akik alapfokú végzettséggel rendelkeznek, és nem szereznek később magasabb végzettséget körülbelül azonos arányban kezdik el a szakiskolát és hagyják abba ténylegesen a tanulást. A még nem dolgozó fiatalokat a kutatás során a kérdezőbiztosok megkérdezték arról is, hogy mit gondolnak arról, mennyi idő múlva fognak tudni elhelyezkedni tanulmányuk befejeztével. A 21. ábrán látható a kérdésre adott válaszok megoszlása.

Az adatokból kiolvasható (21. ábra), hogy Borsod-Abaúj-Zemplén megyében és Heves megyében a fiatalok többsége bízik abban, hogy

22. ÁBRA: Az észak-magyarországi fiatalok munkakereséssel töltött átlagos ideje a tanulmányok befejezése után („Iskolai befejezése/abbahagyása után hány hónappal tudott először elhelyezkedni?”; N=3977; hónap átlag) ($p \leq 0,05$)

tanulmányai befejezése után viszonylag rövid időn belül (1-6 hónap alatt) talál majd munkát, viszont a Nógrád megyében élő 15-29 évesek többsége tanácstalan ezzel kapcsolatban.

Az első munkahely megszerzésének tényleges idejét megyénként, és országosan a 22. ábra mutatja.

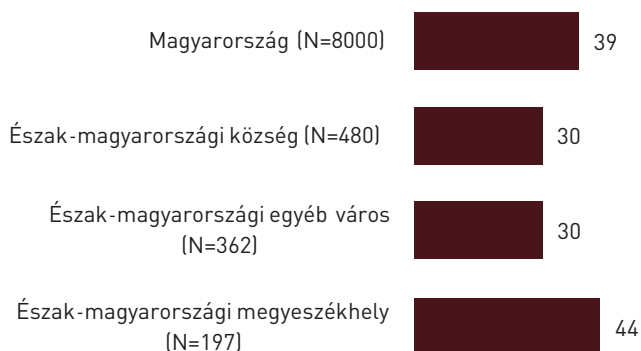
Jól látható, hogy Észak-Magyarországon minden megyében az országos átlagnál hosszabb ideig tart a pályakezdők elhelyezkedése, ezen belül pedig Heves megyében szereznek a legkésőbb munkát a munkaerő-piacra belépő fiatalok. Összességében, regionális szinten látszik, hogy a fiatalok által várt idő az elhelyezkedésig sokkal kisebb, mint társaik által megadott valós elhelyezkedési idő. Látható, hogy átlagosan minden megyében félénél hosszabb ideig tart az elhelyezkedés, Heves megyében pedig több mint háromnegyed évig.

A következő ábráról (23. ábra) az olvasható le, hogy a válaszadók hány százaléka végez valamilyen munkát (bejelentett vagy nem bejelentett munkát).

Az eredményekből látszik, hogy az Észak-magyarországi régióban, a községekben és a városokban, az országos arány alatt van azon fiatalok aránya, akik dolgoznak, viszont a megyeszékhelyeken az országos arány fölött van a munkahellyel rendelkezők aránya.

A fenti ábráról (24. ábra) az olvasható le, hogy a dolgozó fiatalok aránya minden megyében alacsonyabb az országos átlagnál, ám ez a különbség nem kifejezetten jelentős.

23. ÁBRA: Az Észak-magyarországi régióban élő jelenleg dolgozó fiatalok aránya településtípusonként („Az alábbiak közül melyik igaz Önre? Dolgozik, akár bejelentve, akár nem, akár alkalmazottként, akár vállalkozóként”; százalék; N=8000) ($p \leq 0,05$)

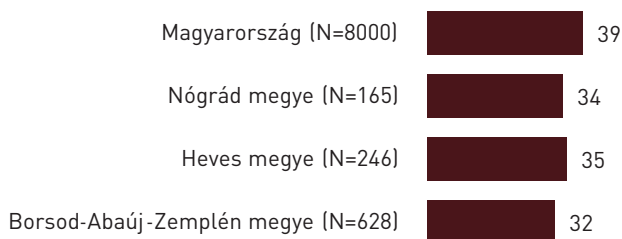
A 25. ábra az észak-magyarországi 15-29 éves korosztályt mutatja be a különböző foglalkozási formák szerint településtípusonként.

A diagramon látható (25. ábra), hogy az észak-magyarországi városokban és megyeszékhelyeken az országos átlagnál magasabb azoknak az aránya, akik közmunkásként, illetve vállalkozóként dolgoznak, leginkább a községi adatok közelítenek az országos arányokhoz.

A 26. ábra a különböző foglalkozási formákat megyei bontásban mutatja.

A grafikonon látszik (26. ábra), hogy az észak-magyarországi megyék többségében a dolgozó fiatalok alkalmazottak, ami az országos átlagra is jellemző adat. Szembetűnő, hogy a közhasznú munkások aránya Borsod-Abaúj-Zemplén megyében és Nógrádban nagyobb az országos aránynál.

24. ÁBRA: Az Észak-magyarországi régióban élő jelenleg dolgozó fiatalok aránya megyénként („Az alábbiak közül melyik igaz Önre? Dolgozik, akár bejelentve, akár nem, akár alkalmazottként, akár vállalkozóként”; százalék; N=8000) ($p \leq 0,05$)

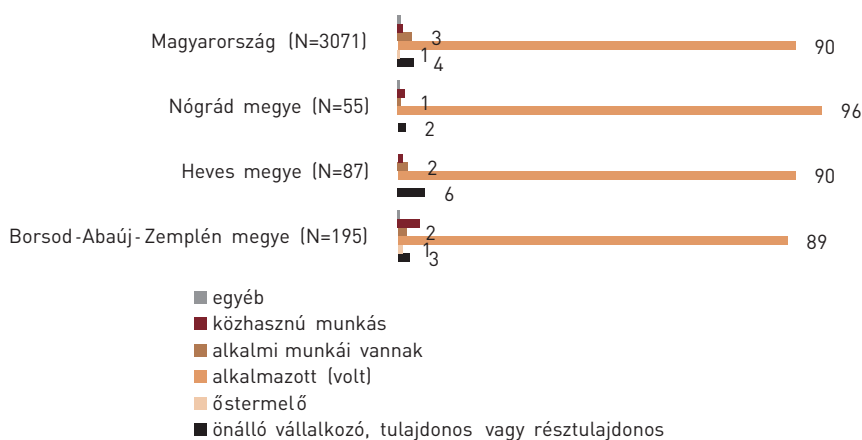

ÉSZAK-MAGYARORSZÁG – REGIONÁLIS IFJÚSÁGI HELYZETELEMZÉS

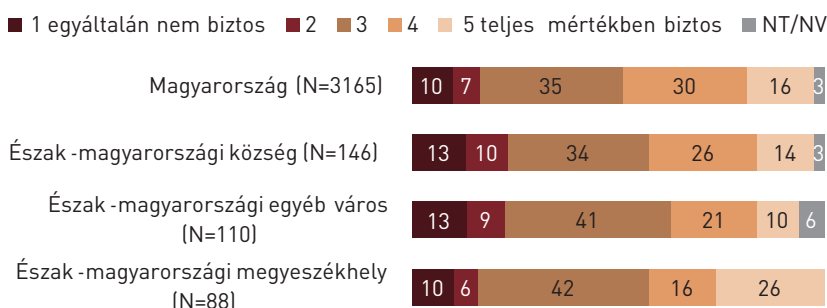
25. ÁBRA: Az Észak-magyarországi régióban élő dolgozó fiatalok megoszlása foglalkozási forma és településtípus szerint („Kérem, a továbbiakban arra a munkájára gondoljon, amelyiket Ön elsődlegesnek tekinti! Ebben a munkájában Ön:...”; N=337; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,05$)

26. ÁBRA: Az Észak-magyarországi régióban élő dolgozó fiatalok megoszlása foglalkozási forma alapján és megye szerinti bontásban („Kérem, a továbbiakban arra a munkájára gondoljon, amelyiket Ön elsődlegesnek tekinti! Ebben a munkájában Ön:...”; N=337; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,05$)

27. ÁBRA: Az Észak-magyarországi régióban élő dolgozó fiatalok munkahelyeinek biztossága településtípusonként („Mennyire érzi biztosnak jelenlegi munkáját, állását? Kérem, hogy az iskolában megszokott módon, egy egytől ötig terjedő skála segítségével válaszoljon, ahol az 1-es azt jelenti, hogy egyáltalán nem, míg az 5-ös azt, hogy teljes mértékben biztosnak érzi jelenlegi munkáját, állását.”; N=344) ($p \leq 0,05$)

Heves megyében pedig a vállalkozók, cégtulajdonosok találhatók nagyobb arányban az országos átlaghoz képest. Meg kell még említeni, hogy Borsod-Abaúj-Zemplén megyében él a legtöbb őstermelő fiatal, a többi két megyében nem említették a megkérdezettek ezt a megélhetési formát. A kutatás során a kérdezőbiztosok a munkahely biztosságáról is tettek fel kérdéseket, tehát arról, hogy mennyire érzi a kérdezett biztosnak az állását.

A 27. ábra településtípus szerint mutatja ezeket az eredményeket.

Az országos adatokhoz képest az észak-magyarországi megyeszékhelyeken élők nagyobb része érzi közepesen biztosnak állását (azaz 3-as értéket adott a kérdésre). Az egyéb városokban és községekben élők nagyobb része nem tudott vagy nem akart válaszolni a kérdésre és ezeken a településeken élők érzik nagyobb arányban egyáltalán nem biztosnak vagy nem biztosnak állásukat az országos átlaghoz képest.

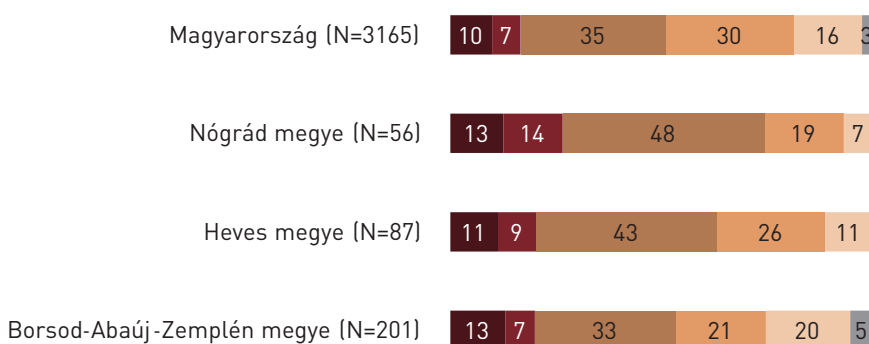
Megyei bontásban a 28. ábra mutatja az adatokat.

Az adatokból kitűnik, hogy mindhárom megyében az országos értékeknél magasabb azok aránya, akik egyáltalán nem biztos vagy nem biztos választ adtak arra a kérdésre, hogy mennyire érzik biztosnak állásukat. A legtöbben mindhárom észak-magyarországi megyében közepesnek ítélték munkahelyük biztosságát, a legkevesebben Nógrád megyében biztosak illetve teljesen biztosak a munkahelyükben.

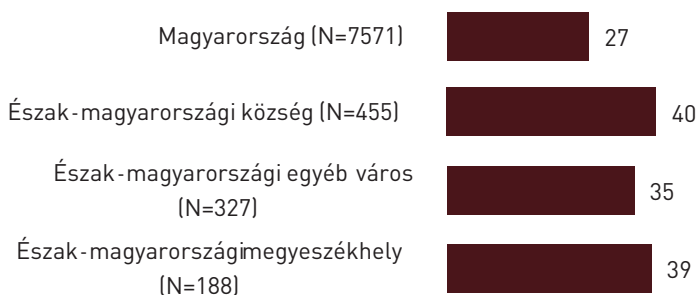
ÉSZAK-MAGYARORSZÁG – REGIONÁLIS IFJÚSÁGI HELYZETELEMZÉS

28. ÁBRA: Az Észak-magyarországi régióban a dolgozó fiatalok munkahelyeinek biztossága megyénként („Mennyire érzi biztosnak jelenlegi munkáját, állását? Kérem, hogy az iskolában megszokott módon, egy egytől ötig terjedő skála segítségével válaszoljon, ahol az 1-es azt jelenti, hogy egyáltalán nem, míg az 5-ös azt, hogy teljes mértékben biztosnak érzi jelenlegi munkáját, állását.”; N=344) ($p \leq 0,05$)

■ 1 egyáltalán nem biztos ■ 2 ■ 3 ■ 4 ■ 5 teljes mértékben biztos ■ NT/NV

29. ÁBRA: Az észak-magyarországi valaha munkanélküli fiatalok aránya az összes fiatalhoz képest településtípusonként³ (N=970; százalék) ($p \leq 0,05$)

A 29. ábrán látható, hogy településtípusonként a 15-29 évesek mekkora része volt már valaha munkanélküli. A három településtípusnál az arányok körülbelül azonosak: nagyjából az országos adatnál 10 százalékponttal magasabbak az értékek.

3 A „Volt-e eddigi élete során bármikor?” kérdésre adott „regisztrált munkanélküli” és „nem regisztrált munkanélküli” válaszok összevont aránya.

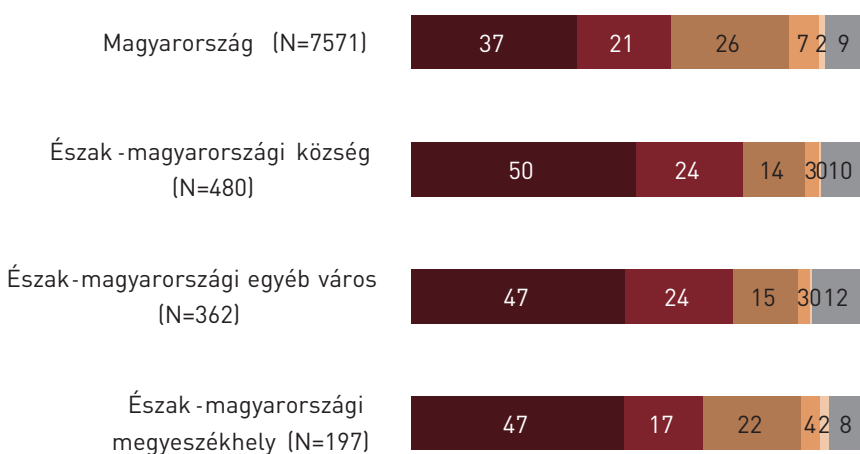
30. ÁBRA: Az észak-magyarországi valaha munkanélküli fiatalok aránya az összes fiatalhoz képest megyénként (N=970; százalék) ($p \leq 0,05$)

Hasonló megállapítás tehető, ha megyei szintű bontásban vizsgáljuk a valaha munkanélküliek arányát: mindhárom észak-magyarországi megyében az országos átlaghoz képest nagyjából 10 százalékponttal magasabb azok aránya, akik valaha voltak már munkanélküliek.

31. ÁBRA: Az észak-magyarországi fiatalok által gondolt elhelyezkedési esélyek megoszlása településtípusonként („Tapasztalatai szerint milyenek most az elhelyezkedési lehetőségek az Ön lakóhelyén és a környékén azzal a végzettséggel és szakképzettséggel, amellyel Ön rendelkezik/amilyen végzettséggel Ön iskolai befejezése után rendelkezni fog?”; N=1039; százalék) ($p \leq 0,05$)

■ 1 nagyon kedvezőtlenek ■ 2 ■ 3 ■ 4 ■ 5 nagyon kedvezőek ■ NT/NV

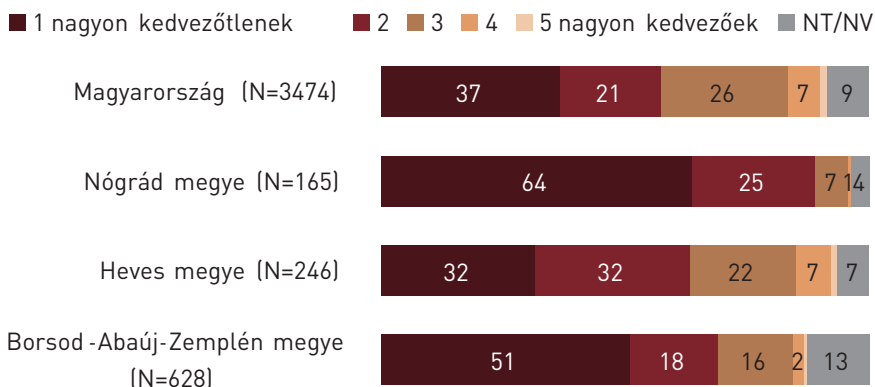

A fentebbi ábrán (31. ábra) látható, hogy a megkérdezettek milyennek látják elhelyezkedési esélyeiket saját szakmájukon belül a lakóhelyükön. Az adatokból jól látszik, hogy minél alacsonyabb szintű településen él valaki annál nehezebbnek véli az elhelyezkedés esélyeit.

Megyéenként szemlélve a vélt elhelyezkedési lehetőségeket (32. ábra) észrevehetjük, hogy az országos adatoknál jóval borúsabban látják a helyzetet a Nógrád, illetve a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei fiatalok. Nógrád megyében a megkérdezettek fele, Borsod-Abaúj-Zemplén megyében pedig a kétharmaduk nagyon kedvezőtlennek ítéli az elhelyezkedési lehetőségeit. A Heves megyei értékek is kedvezőtlenebbek az országos átlagnál, bár a különbség nem jelentős.

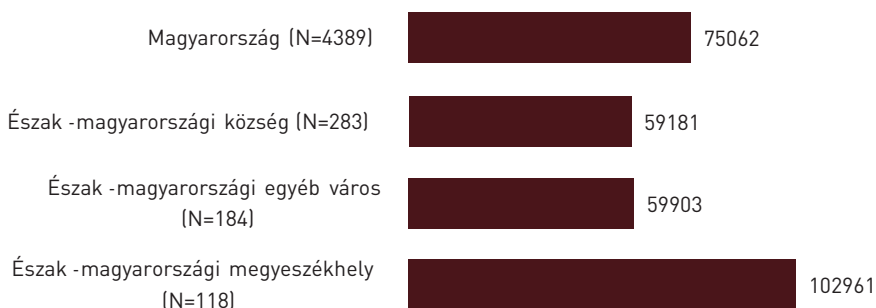
A következő ábra (33. ábra) az OECD I ekvivalencia skálán⁴ (Gábos, et. al) számított egy főre jutó háztartásjövedelmet szemlélteti.

32. ÁBRA: Az észak-magyarországi fiatalok vélt esélyei megyénkénti bontásban („Tapasztalatai szerint milyenek most az elhelyezkedési lehetőségek az Ön lakóhelyén és a környékén azzal a végzettséggel és szakképzettséggel, amellyel Ön rendelkezik/amilyen végzettséggel Ön iskolái befejezése után rendelkezni fog?”; N=1039; százalék) ($p \leq 0,05$)

4 Az OECD I ekvivalencia skála a háztartástagokat nem egyforma súllyal veszi figyelembe az egy főre jutó háztartásjövedelem kiszámításakor. A szakértői becslések és empirikus kutatások eredményeként tudjuk, hogy egy háztartásban nem egyenesen arányosan nőnek a költségek a háztartástagjainak számával. Ezért a háztartás további (pl.: második, harmadik és így tovább) felnőtt tagjai 0,7-es súllyal rendelkeznek a 18 év alatti háztartástagok pedig 0,5-ös súllyal rendelkeznek akkor, amikor OECD I ekvivalencia skála szerint számítjuk ki az egy főre jutó háztartásjövedelmet.

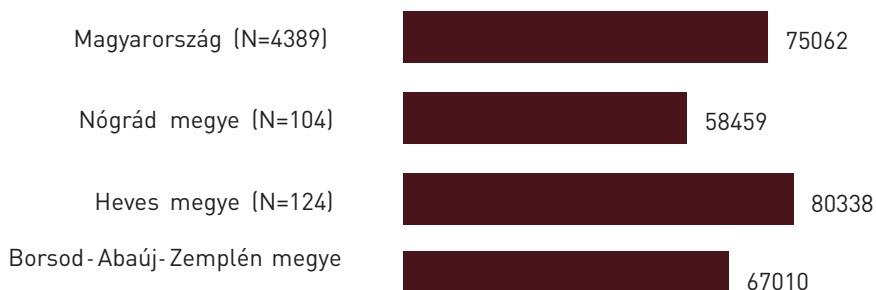
33. ÁBRA: OECD I skálán számított átlagos háztartásjövedelem az észak-magyarországi fiatalok háztartásaiban településtípusonként (N=585; forint) ($p \leq 0,05$)

A jövedelmi adatokból látszik, hogy a városi és községi háztartásokban az átlagjövedelem mintegy 20 ezer forinttal alacsonyabb, mint az országos átlag. Ezzel szemben a megyeszékhelyeken az országos átlag fölötti a háztartás egy főre jutó jövedelme.

A nettó ekvivalens háztartásjövedelem megyék szerinti bontását a 34. ábra szemlélteti.

34. ÁBRA: Az OECD I skálán számított háztartásjövedelem az észak-magyarországi fiatalok háztartásában megyénként (N=585; forint) ($p \leq 0,05$)

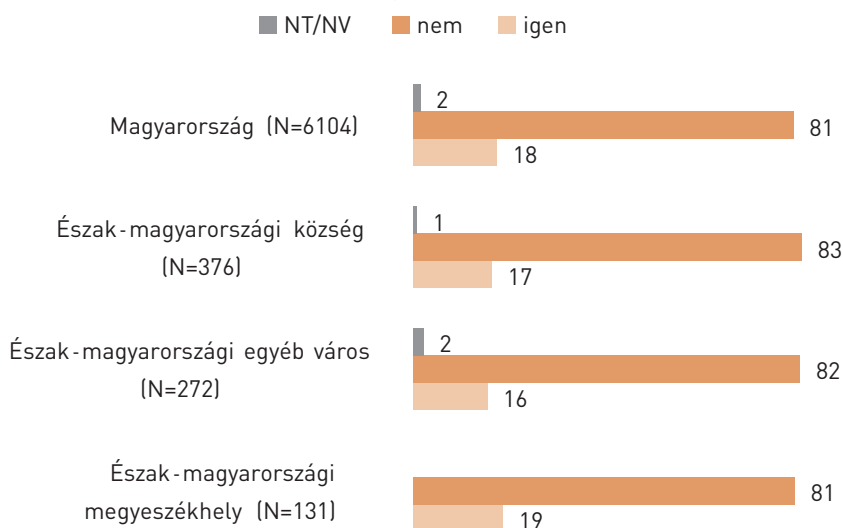

Az adatokból kitűnik (34. ábra), hogy a megkérdezettek körében Heves megyében a nettó jövedelem az országos átlag fölötti. Ezzel szemben Borsod-Abaúj-Zemplén megyében és Nógrád megyében az országos átlag alatti a háztartásjövedelem: Borsod-Abaúj-Zemplén megyében 8 ezer forinttal, Nógrád megyében pedig 17 ezer forinttal alacsonyabb a nettó ekvivalens háztartás jövedelem.

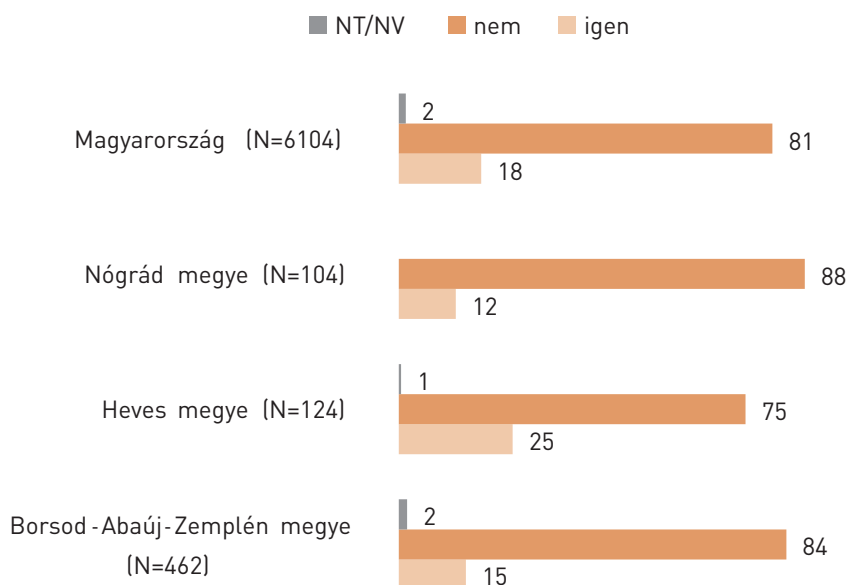
A kutatás során a fiatalok pénzügyi függetlenségével kapcsolatban is tettek fel kérdést, a fiatalok válaszait a 35. ábra szemlélteti.

ÉSZAK-MAGYARORSZÁG – REGIONÁLIS IFJÚSÁGI HELYZETELEMZÉS

35. ÁBRA: Az észak-magyarországi fiatalok megoszlása településtípus és aszerint, hogy pénzügyi függetlenek-e szüleiktől („Ön a szüleitől külön kasszán él-e?”; N=779; százalék) ($p \leq 0,05$)

36. ÁBRA: Az észak-magyarországi fiatalok megoszlása megye és aszerint, hogy pénzügyi függetlenek-e szüleiktől („Ön a szüleitől külön kasszán él-e?”; N=779; százalék) ($p \leq 0,05$)

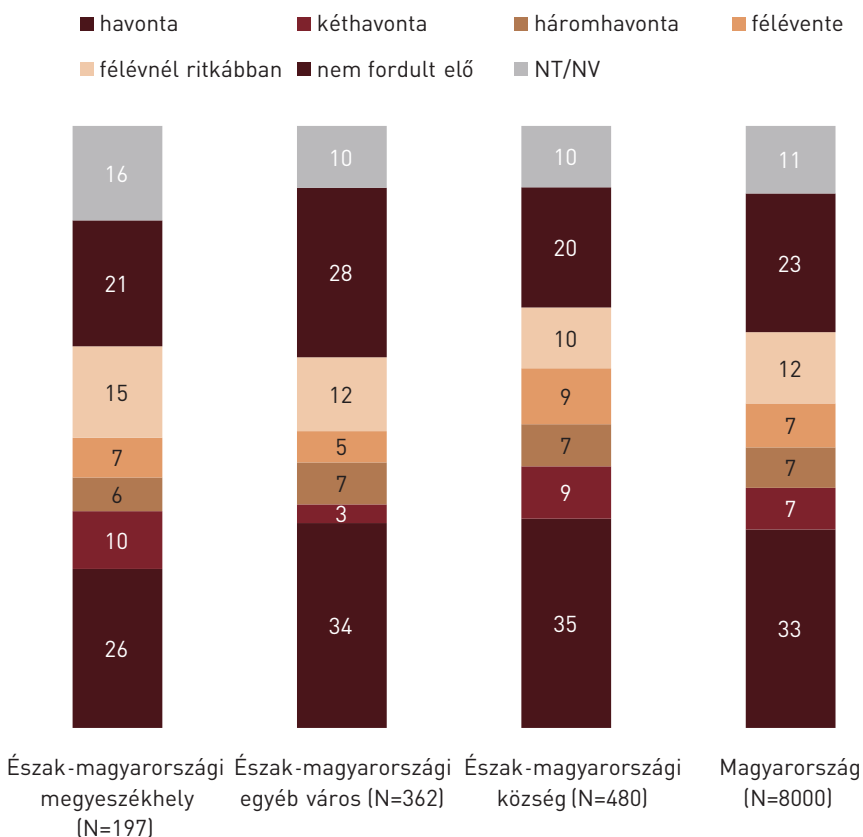

A válaszokból látszik, hogy nincs különbség a községekben és a városokban élő fiatalok között aszerint, hogy külön költségvetésből élnek-e vagy eltartottak. Az adatok megegyeznek az országos arányokkal.

A 36. ábrán megyei bontásban láthatóak a szüleiktől független, pénzügyileg önálló fiatalok. Az országos és a megyei arányok nagymértékben nem különböznek egymástól, emellett érdemes kiemelni, hogy Heves megyében többen vannak, akik szüleiktől pénzügyileg már függetlenül élnek.

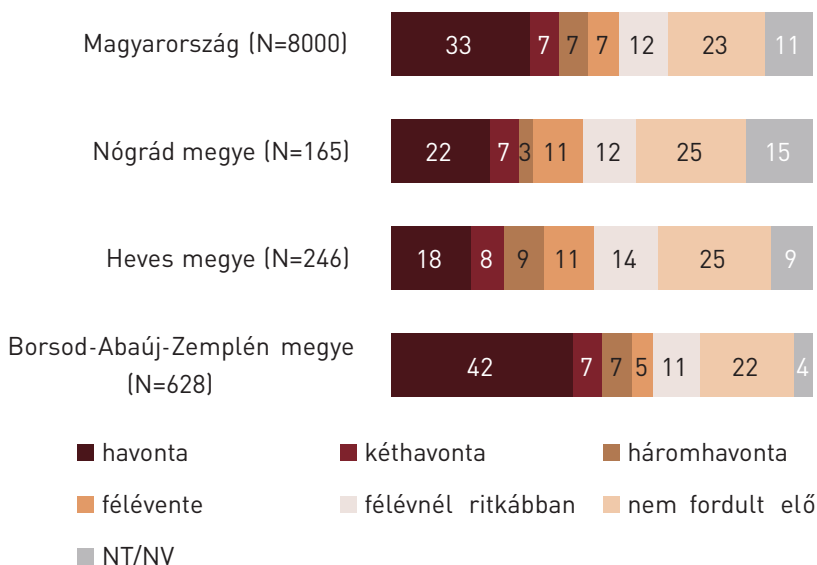
A fiatalok háztartásai – ahol élnek - az Észak-magyarországi régióban körülbelül ugyanolyan gyakorisággal kerülnek nehéz anyagi helyzetbe,

37. ÁBRA: Pénzügyi krízishelyzet gyakorisága a válaszadók háztartásában településtípus alapján („Milyen gyakran fordult elő az Önök háztartásában (ahol él) az elmúlt 12 hónapban, hogy a hónap végére elfogyott a pénzük?”; N=1037; százalék) ($p \leq 0,05$)

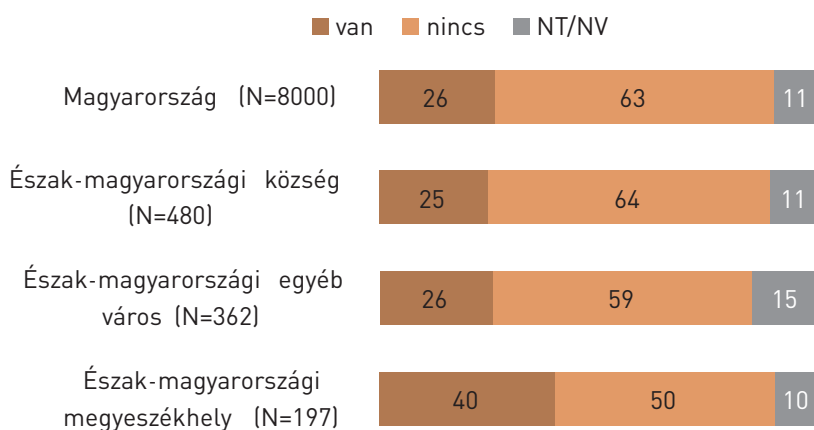

ÉSZAK-MAGYARORSZÁG – REGIONÁLIS IFJÚSÁGI HELYZETELEMZÉS

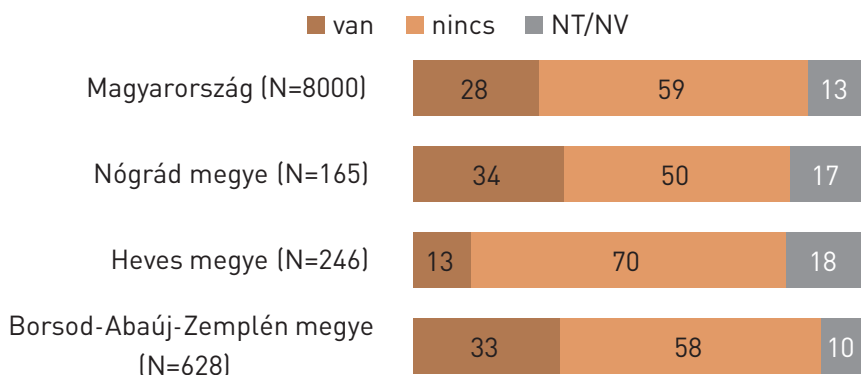
38. ÁBRA: Pénzügyi kírzhelyzet gyakorisága a válaszadók háztartásában megyénként („Milyen gyakran fordult elő az Önök háztartásában (ahol él) az elmúlt 12 hónapban, hogy a hónap végére elfogyott a pénzük”; N=1037; százalék) ($p \leq 0,05$)

39. ÁBRA: Hitelek aránya az észak-magyarországi fiatalok háztartásaiban településtípusonkénti bontásban („Van-e Önnek, illetve annak a háztartásnak, amelyben Ön él bármilyen adóssága, hitele?”; N=1037; százalék) ($p \leq 0,05$)

40. ÁBRA: Hitelek aránya az észak-magyarországi fiatalok háztartásaiban megyénkénti bontásban („Van-e Önnek, illetve annak a háztartásnak, amelyben Ön él bármilyen adóssága, hitele?”; N=1037; százalék) ($p \leq 0,05$)

mint az az országos eredményekben tapasztalható (37. ábra). Ennek ellenére meg kell jegyezni, hogy a megyeszékhelyen lévő háztartások ennél valamivel jobb helyzetben vannak.

Megyéenként szemlélve a háztartáson belül előforduló pénzügyi problémák gyakoriságát azt vehetjük észre, hogy Borsod-Abaúj-Zemplén megyében az országos arányoknál jelentősen rosszabb a háztartások anyagi helyzete, Heves megyében viszont ezzel ellentétes adatokat vettek fel a kérdezőbiztosok (38. ábra). Nógrád megyében is jobbak az eredmények az országos értékeknél, de meg kell jegyezni, hogy a válaszhiány is ebben a megyében a legmagasabb.

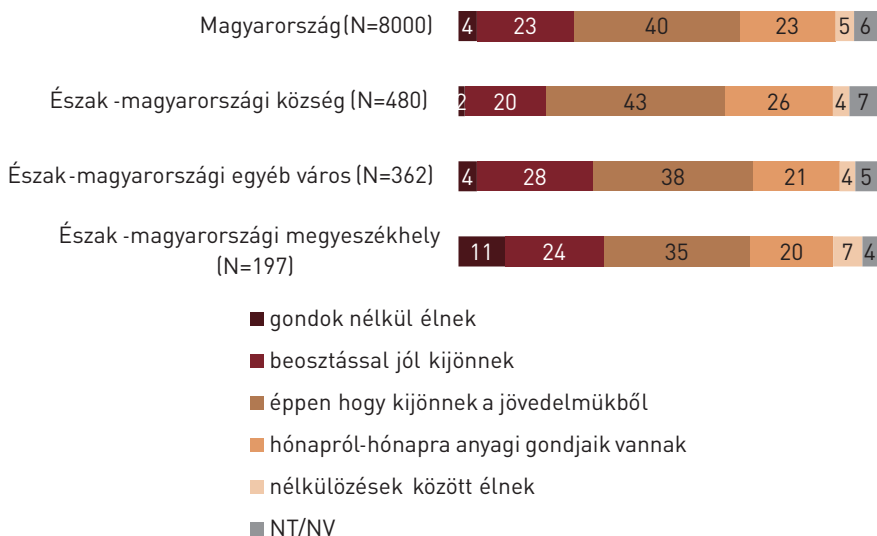
A kérdezettek számot adtak arról is, hogy van-e hitele a háztartásnak, amelyben élnek. Az eredmények településtípus szerinti bontása a fenti ábrán látható (39. ábra). Az eredmények egységesnek tűnnek, az észak-magyarországi megyeszékhelyen élőknel viszont látható, hogy nagyobb arányban vesznek fel hitelt, mint a többi városban és a községekben élők, valamint az országos átlaghoz képest is magasabb az arányuk az adóssággal rendelkezőknek.

A 40. ábra megyei bontásban tartalmazza a hitellel rendelkező háztartások arányát.

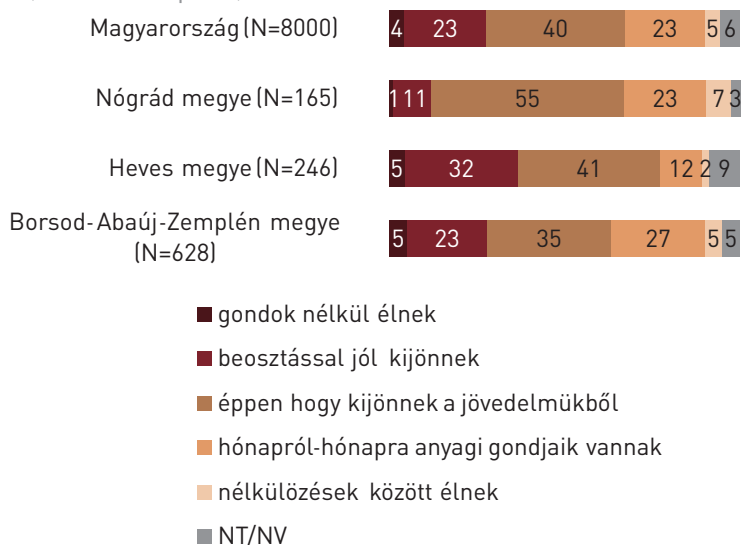
Az adatokból szembetűnő, hogy Borsod-Abaúj-Zemplén megyében és Nógrád megyében élők nagyobb része vett már fel hitelt, illetve főleg azon

ÉSZAK-MAGYARORSZÁG – REGIONÁLIS IFJÚSÁGI HELYZETELEMZÉS

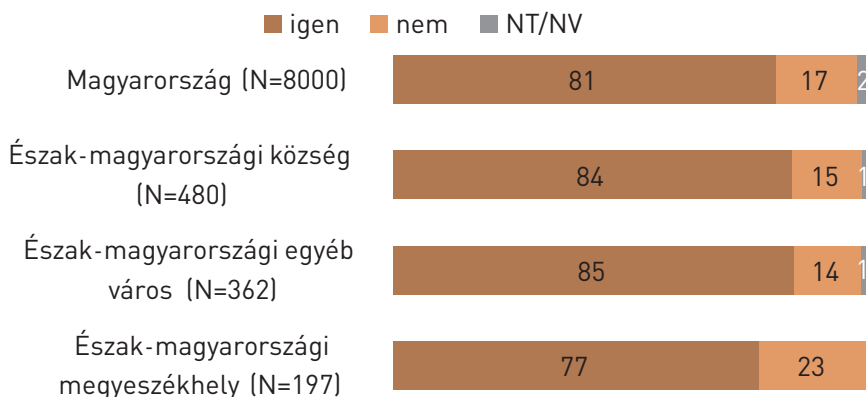
41. ÁBRA: Az észak-magyarországi fiatalok szubjektív jóléte településtípusonkénti bontásban („Össességében hogy érzi, Önök anyagiilag:...”; N=1037; százalék) ($p \leq 0,05$)

42. ÁBRA: Az észak-magyarországi fiatalok szubjektív jóléte megyénkénti bontásban („Össességében hogy érzi, Önök anyagiilag:...”; N=1037; százalék) ($p \leq 0,05$)

43. ÁBRA: Lakáskörülmények megítélése az észak-magyarországi fiatalok körében településtípusonként („Megfelelőnek tartja-e jelenlegi lakáskörülményeit?”; N=1037; százalék) ($p \leq 0,05$)

megyében nagyobb a hitelfelvevők aránya, amelyekben az átlag jövedelem is alacsonyabb. Ebben a két megyében az országos aránynál is magasabb a hitelfelvevők aránya. A kemény, jövedelmi, anyagi indikátorok mellett érdemes megvizsgálni, hogy a megkérdezettek hogyan látják saját anyagi helyzetüket. A kérdésre adott válaszokat a 41. ábra szemlélteti.

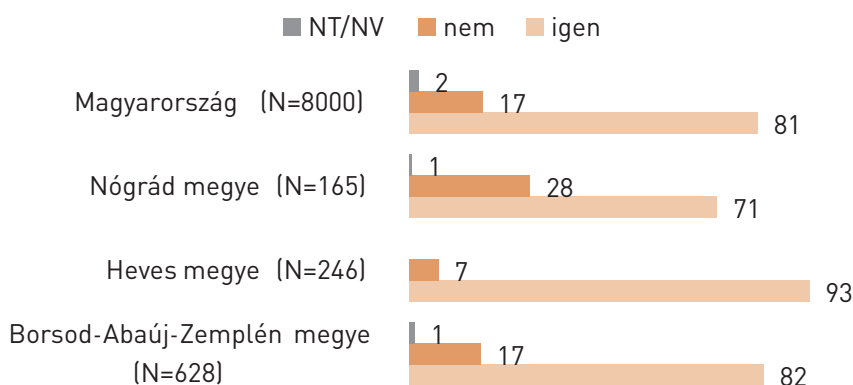
Az adatok alapján látszik, hogy az Észak-magyarországi régióban is észrevehető az úgynevezett települési lejtő, tehát a gazdasági viszonyok annál rosszabbak minél alacsonyabb rendű az adott település. A legtöbb „gond nélkül élő” és „beosztással jól kijövő” a megyeszékhelyeken él, az egyéb városokban élők között már kevesebben vannak azok, akik inkább jobb anyagi helyzetről nyilatkoztak, de az igazi különbség a községekben élők és a más településen élők között van. A 42. ábra ugyanezt a kérdést járja körül megyei szintű bontásban.

Az eredmények egybevágóak a többi kemény változó eredményével, tehát a Heves megyében élőknek a legnagyobb az anyagi biztonsága, a Borsod-Abaúj-Zemplén megyében és Nógrád megyében élők kevésbé érzik magukat anyagilag biztonságban és kevesebb a keresetük is.

A válaszadók a lakáskörülményeikkel kapcsolatban is adtak információkat. A következő ábra (43. ábra) azt mutatja, hogy a lakáskörülményeket hogyan értékelik a megkérdezettek településtípusonkénti bontásban.

Az ábráról leolvasható, hogy a megyeszékhelyeken élők körében, – ahol a legtehetősebb válaszadók laknak – a legmagasabb azoknak az aránya, akik

44. ÁBRA: Lakáskörülmények megítélése az észak-magyarországi fiatalok körében megyénként („Megfelelőnek tartja-e jelenlegi lakáskörülményeit?”; N=1037; százalék) ($p \leq 0,05$)

elégedetlenebbek lakóhelyükkel kapcsolatban. Ez az eredmény valószínűleg abból ered, hogy a nagyobb városokban többféle lakóingatlan van, nagyobb a választék az ingatlanpiacon, ezért a válaszadók jobban látják, hogy lakásuk milyen hiányosságokkal rendelkezik. A többi városban és községben élők az országos átlagnál nagyobb mértékben gondolják azt, hogy megfelelőek a lakáskörülményeik.

Megyéenkénti bontásban (44. ábra) azt vehetjük észre, hogy minél – a kérdőív kérdések alapján – szegényebb megyét vizsgálunk annál nagyobb a lakásukkal elégedetlenek aránya, tehát Heves megyében ítélik a legtöbben megfelelőnek lakásukat, Borsod-Abaúj-Zemplén megyében már kevesebben és Nógrád megyében a legkevesebben. Az országos érték a legjobb (Heves megye) és a legrosszabb (Nógrád megye) között van.

III. Életmód

Az életmód fejezetben az előző fejezettől eltérően főként a „puha” változók segítségével tárjuk fel a fiatalok életstílusát, életmódjának jellemző jegyeit, illetve gondolkodásmódjukat. Ez a fejezet tartalmazza a szabadidő eltöltéséről gyűjtött információkat, a média- és kultúrafogyasztás formáit, az egészségügyi helyzetképet, az identitás és értékek kérdését, valamint a fiatalok jövőbeli terveit.

3. TÁBLÁZAT: A szabadidő eltöltésének négy legtöbbet említett helye településtípusonként („Hol tölti szabadidejét a leggyakrabban egy átlagos hétköznapon? A két legfontosabbat említse!”; N=991; százalék) (p ≤ 0,05)

		Észak-magyarországi megye-székhely (N=192)	Észak-magyarországi egyéb város (N=341)	Észak-magyarországi község (N=458)	Magyarország (N=7723)
Hétköznap	otthon	83	93	93	91
	barátoknál	33	46	38	43
	rokonoknál	10	7	7	6
	szabadban	7	3	3	4
Hétvégén	otthon	73	84	76	76
	barátoknál	40	56	60	56
	rokonoknál	15	10	13	11
	szabadban	18	7	5	7

A 3. táblázat településtípusonként mutatja be a szabadidő eltöltésének leggyakoribb helyeit. Az adatokból az látszik, hogy az egyéb városokban és községekben élők nagyobb arányban tartózkodnak szabadidejükben a gyakori említésű helyeken, a megyeszékhelyeken élők többféle helyen töltik szabadidejüket - ez nem is meglepő, hiszen egy megyeszékhelyen általában többféle kapcsolódási lehetőség van, mint egy kis községben.

A 4. táblázat azt szemlélteti, hogy a 15-29 évesek hétköznap és hétvégén hol töltik szabadidejüket megyénként. A táblázatban a négy legtöbbet említett válasz található. A hétvége és a hétköznap a kérdés szempontjából markánsan nem különbözik: a megkérdezettek hétvégén többször mennek a szabadba, és a rokonlátogatások is gyakoribbak, mint hétköznap. A válasz-

adók nagy része otthon tölti szabadidejét mindkét időszakban, kivéve a Heves megyeieket, akik barátjukat nagyobb valószínűséggel keresik fel. Az országos arányoktól számottevően nem térnek el a kapott eredmények.

4. TÁBLÁZAT: A szabadidő eltöltésének négy legtöbbet említett helye megyénként

(„Hol tölti szabadidejét a leggyakrabban egy átlagos hétköznapon? A két legfontosabbat említsd!”; N=991; százalék) ($p \leq 0,05$)

		Borsod-Aba- új-Zemplén megye (N=617)	Heves megye (N=242)	Nógrád megye (N=164)	Magyarország (N=7723)
Hétköz- nap	otthon	92	84	99	85
	barátoknál	33	26	31	43
	rokonoknál	9	4	6	6
	szabadban	4	6	1	4
Hétvégén	otthon	88	44	93	76
	barátoknál	40	56	60	55
	rokonoknál	14	8	12	11
	szabadban	5	10	15	7

A szabadidő eltöltésének helye mellett nagyon fontos az, hogy ténylegesen mivel töltik a fiatalok az idejüket. A következő táblázatban (5. táblázat) az öt leggyakoribb tevékenység eloszlása szerepel településtípus szerinti bontásban.

5. TÁBLÁZAT: A szabadidő eltöltésének öt leggyakrabban említett módja településtípusonként (N=991 ; százalék) ($p \leq 0,05$)

	Észak- magyarországi megyeszékhely (N=598)	Észak- magyarországi egyéb város (N=229)	Észak- magyarországi község (N=164)	Magyarország (N=7345)
csak úgy elvan	19	24	40	23
olvas	20	17	15	22
tévét néz	41	53	50	49
internetezik	37	50	39	56
a barátaival lóg, beszélget, stb.	18	38	31	33

A leggyakrabban említett tevékenységtípus passzív időeltöltést mutat. Összességében a legtöbben a tévénezést és az internetezést említették szabadidős tevékenységként, majd a baráti kapcsolatok ápolását és a „csak úgy elvan” választ, ezután következett ötödikként, azaz utolsóként az olvasás.

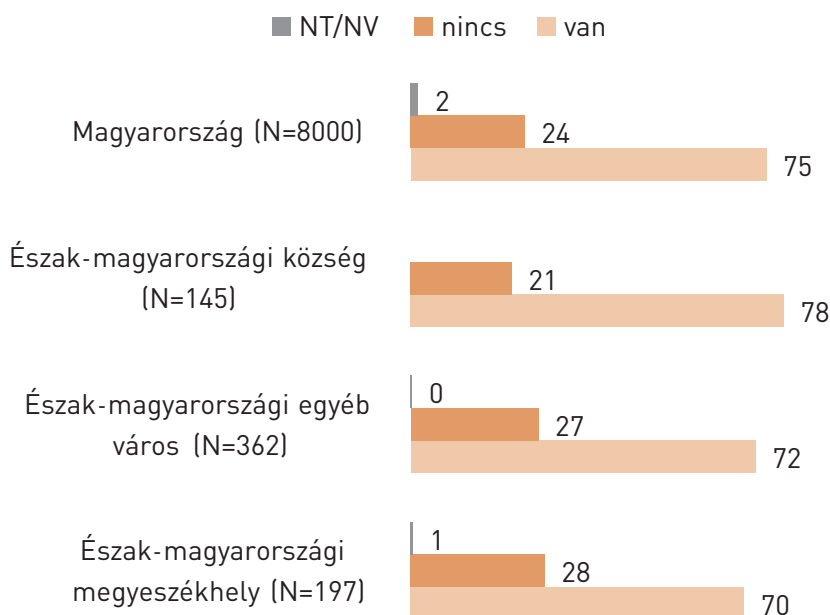
Fontos megjegyezni, hogy a „csak úgy elvan” válaszopciót elég sokan választották, minél alacsonyabb rangú településen él valaki, annál nagyobb arányban említette ezt a választ. Az olvasásnál pont fordított az együttjárás: minél alacsonyabb szintű településen él valaki, annál kevesebbet olvas. A tévénezés és a településtípus kapcsolatát nem lehet ilyen könnyen leírni: az egyéb városokban néznek a legtöbben tévét, a községekben kevesebben a megyeszékhelyeken pedig a legkevesebben. Az internetezés esetében is hasonló arányokat látunk: az egyéb városokban élők fele szokott internetezni szabadidejében, a községekben és megyeszékhelyeken élők közül kevesebben említették ezt a válaszlehetőséget. A baráti kapcsolatok ápolását községekben és egyéb városokban többen teszik, mint megyeszékhelyeken.

6. TÁBLÁZAT: A szabadidő eltöltésének öt legtöbbet említett módja megyénként (N=991; százalék) ($p \leq 0,05$)

	Borsod-Abaúj-Zemplén megye (N=598)	Heves megye (N=229)	Nógrád megye (N=164)	Magyarország (N=7345)
csak úgy elvan	29	38	22	23
olvas	15	11	29	22
tévét néz	56	19	66	49
internetezik	46	37	36	56
a barátaival lóg, beszélget, stb.	38	22	19	33

Megyei bontásban szemlélve a szabadidős tevékenységeket (6. táblázat) azt vehetjük észre, hogy a „csak úgy elvan” opciót legtöbben Heves megyében választották, az országos aránynál 18 százalékponttal többen. 29 százaléknyi Borsod-Abaúj-Zemplén megyei fiatal említette ezt a választ, ami még mindig az országos átlag fölötti, és 22 százaléknyi nógrádi válaszolt ugyanígy. Borsod-Abaúj-Zemplén megyében és Heves megyében az olvasás kevésbé népszerű foglalatosság, mint „csak úgy el lenni”. Borsod-Abaúj-Zemplén

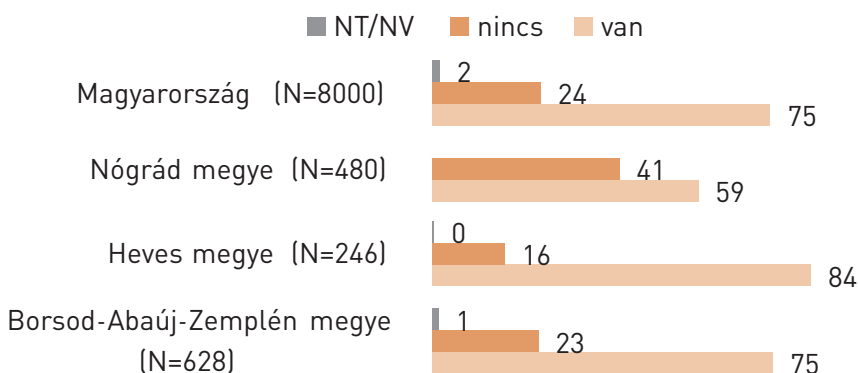
45. ÁBRA: Az észak-magyarországi fiatalok megoszlása településtípusonként és aszerint, hogy van-e baráti körük („Van-e olyan baráti köre, társasága, amellyel gyakran van együtt szabadidejében?”; N=1039; százalék) ($p \leq 0,05$)

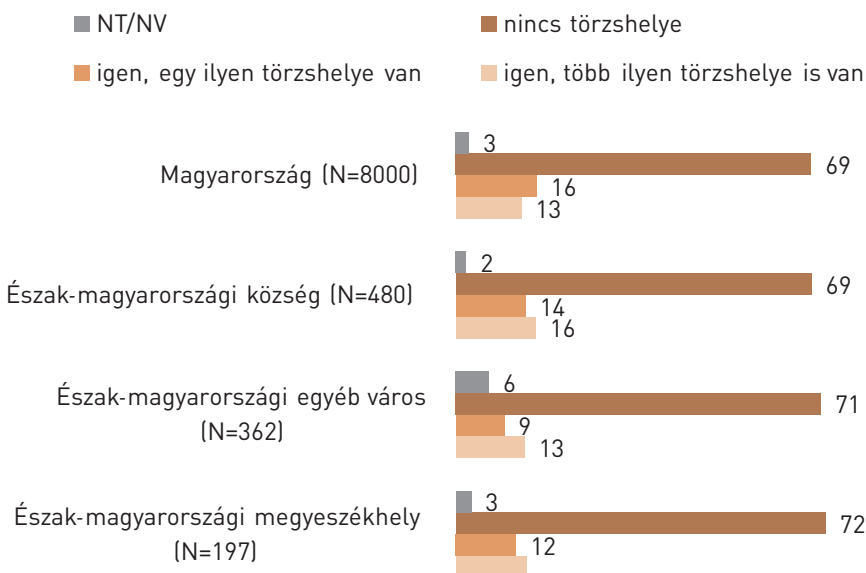
és Nógrád megyében a többség megemlítette a tévénezést, mint tevékenységi formát, ezzel szemben Heves megyében az országos értékhez viszonyítva is kevesen, 19 százaléknyan említették a TV-nézést. Az internet szintén népszerű az észak-magyarországi fiatalok körében: a Borsod-Abaúj-Zemplén megyeiek 46 százaléka, a Heves megyeiek 37 százaléka és a Nógrád megyeiek 35 százaléka szokott internetezni szabadidejében. Barátokkal lenni szintén népszerű időtöltésnek számít mindegyik észak-magyarországi megyében, de csak a 3-4. helyen van a legtöbb említett szabadidős tevékenységek között. Fontos megjegyezni, hogy Heves és Nógrád megyében jóval az országos érték alatt lévő arányban, több mint 10 százalékponttal kevesebben nyilatkoztak, hogy barátaikkal is szoktak találkozni szabadidejükben.

Az elsődleges oka annak, hogy valaki nem tölt időt barátaival, hogy kevés barátja van, vagy egyáltalán nincsen barátja. A következő ábra (45. ábra) azt mutatja meg, hogy a válaszadók hány százaléka tartozik valamilyen baráti körhöz településtípusonként.

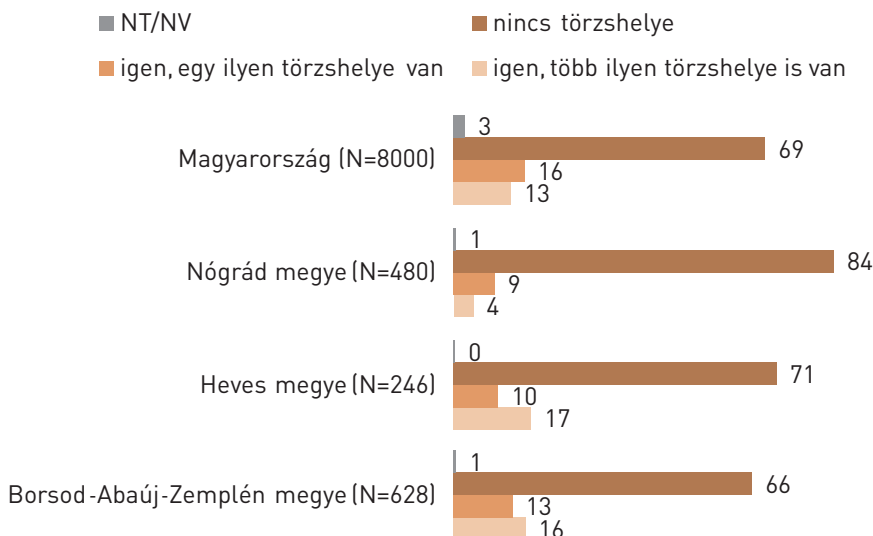
46. ÁBRA: Az észak-magyarországi fiatalok megoszlása megyénként és aszerint, hogy van-e baráti körük („Van-e olyan baráti köre, társasága, amellyel gyakran van együtt szabadidejében?”; N=1039; százalék) (p ≤ 0,05)

47. ÁBRA: Az észak-magyarországi fiatalok megoszlása településtípus és aszerint, hogy van-e törzshelyük („Van-e olyan törzshelye, állandó találkozóhelye, ahol barátai, ismerősei egy részét valószínűleg akkor is megtalálhatja, ha találkozásukat előre nem beszél meg?”; N=1037; százalék) (p ≤ 0,05)

48. ÁBRA: Az észak-magyarországi fiatalok megoszlása megye és aszerint, hogy van-e törzshelyük („Van-e olyan törzshelye, állandó találkozóhelye, ahol barátai, ismerősei egy részét valószínűleg akkor is megtalálhatja, ha találkozásukat előre nem beszélük meg?”; N=1037; százalék) ($p \leq 0,05$)

Az ábrán látható, hogy minél kisebb rangú településen élnek a megkérdezettek annál nagyobb arányban nyilatkoznak úgy, hogy van baráti körük. Az időtöltéssel kapcsolatos kérdéssel összhangban vannak a fenti ábrán (45. ábra) látható eredmények, hiszen már láthattuk, hogy az alacsonyabb rendű településen lakó fiatalok nagyobb arányban találkoznak barátaikkal.

Megyéenként szemlélve a baráti társasággal rendelkezők arányát (46. ábra) azt vehetjük észre, hogy Borsod-Abaúj-Zemplén megyében az adatok megegyeznek az országos értékekkel, Heves megyében viszont a baráttal rendelkezők aránya 10 százalékponttal magasabb, mint országosan. Nógrádban viszont az országos adatokhoz képest körülbelül 16 százalékponttal alacsonyabb azok aránya, akiknek van barátjuk.

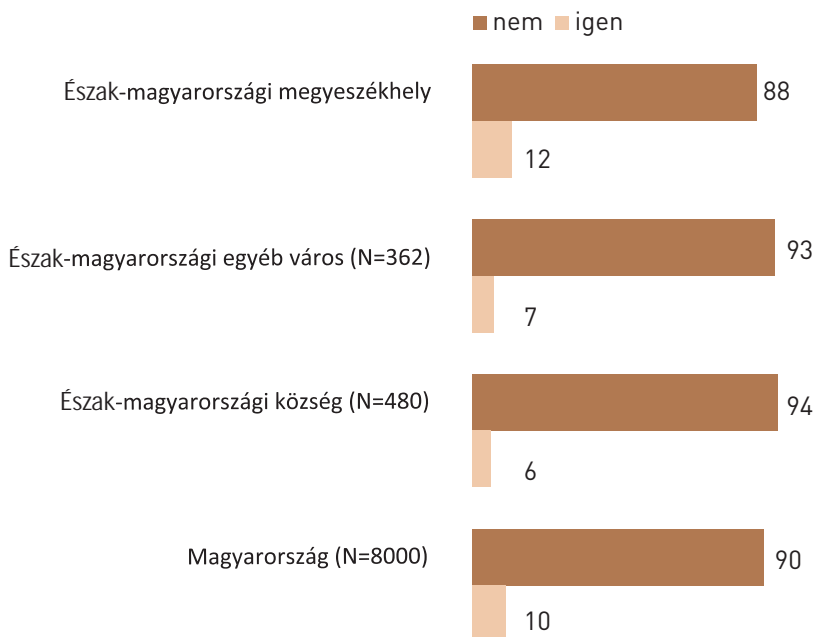
A baráti találkozókhöz, ismerősökkel való összefutáshoz szükség van közösségi találkozóhelyekre is. A 47. ábrán olvasható, hogy a megkérdezettek hány százalékának van törzshelye, ahol barátaival találkozhat.

Annak ellenére, hogy a baráttal rendelkezők aránya változó, az ábra tanúsága szerint településtípusonként törzshelye közel egyenlő arányban van

városi és községi válaszadóknak, amely eredmények közel azonosak az országos adatokkal.

A 48. ábrán megyénként szemlélve az adatokat más arányokat láthatunk. A megyei adatokból látszik, hogy a Nógrád megyei értékek jelentősen eltérnek az országos adatoktól, hiszen különösen magas azok aránya, akiknek nincs törzshelyük. Ez az eredmény összhangban van a 46. ábrán mutatott válaszokkal, ahol láthattuk, hogy Nógrádban jóval kevesebb 15-29 évesnek van barátja. Mivel a civil társadalom a társadalmi tőke egyik termelője (Füzér, et al. 2005) nagyon fontos tudni, hogy a fiatalok mennyire vesznek részt aktívan a különböző civil szervezetek munkáiban. A következő ábra (49. ábra) azt mutatja meg, hogy a fiatalok hány százaléka tagja egy vagy több civil szervezetnek (diákszervezet, karitatív szervezet, egyházi szervezet, környezetvédő szervezet, sportklub, stb.).

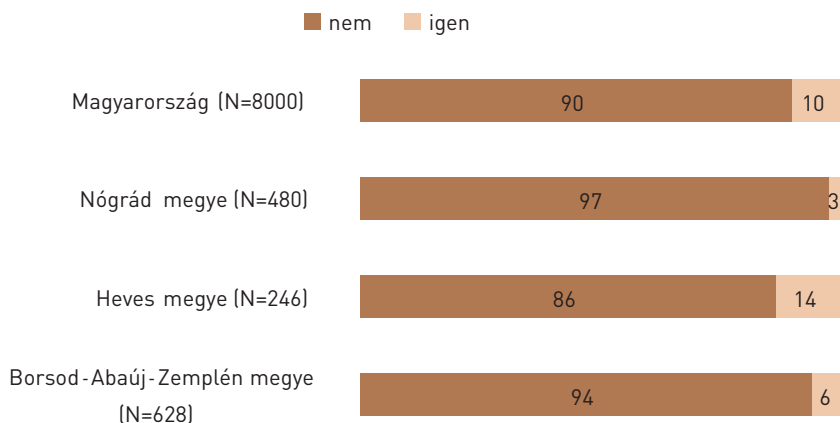
49. ÁBRA: Az észak-magyarországi fiatalok megoszlása településtípus és civilszervezeti tagság szerint⁵ (N=1037; százalék) ($p \leq 0,05$)

5 A „Kapcsolódik-e Ön valamilyen módon a következő szervezetekhez?” kérdésnél legalább egy „tag” item meglétét jelző indikátor változó megoszlása.

ÉSZAK-MAGYARORSZÁG – REGIONÁLIS IFJÚSÁGI HELYZETELEMZÉS

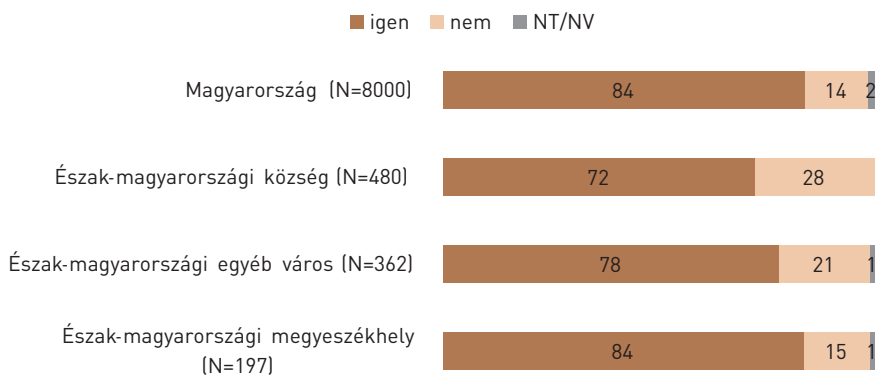
50. ÁBRA: Az észak-magyarországi fiatalok megoszlása megye és civilszervezeti tagság szerint (N=1037; százalék) (p ≤ 0,05)

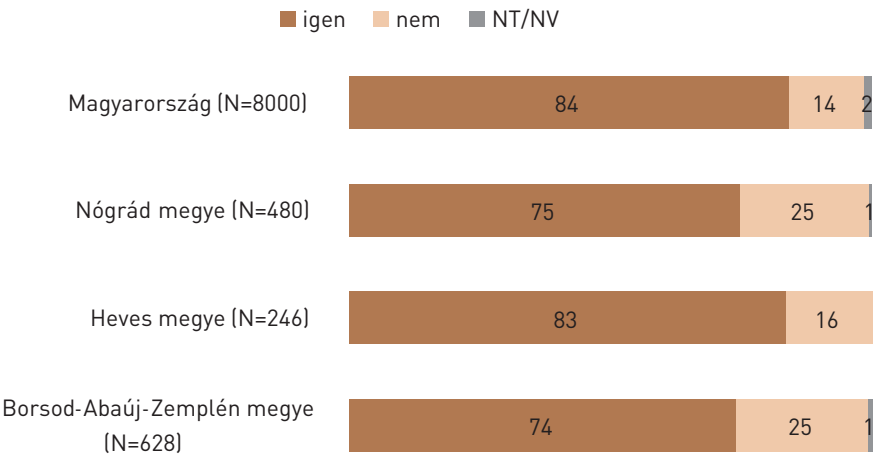
Az ábrán látható, hogy a megyeszékhelyeken élők az országos arányoknak megfelelő mértékben tagjai civil szervezeteknek, míg az egyéb városban és községben élők 3-4 százalékponttal kevesebben tagjai valamilyen civil szervezeteknek.

Megyénként szemlélve az eredményeket azt láthatjuk (50. ábra), hogy Heves megyében a legmagasabb a civil szervezeti tagság, míg Borsod-Abaúj-Zemplén megye az országos átlagtól jelentősen lemarad, viszont Nógrád megye ennél is kisebb civil társadalmi aktivitással büszkélkedhet a 15-29

51. ÁBRA: Az észak-magyarországi fiatalok otthoni számítógép-ellátottsága településtípusonkénti bontásban („Van-e otthon (ebben a háztartásban, ahol lakik) ...? – számítógép”; N=1037; százalék) (p ≤ 0,05)

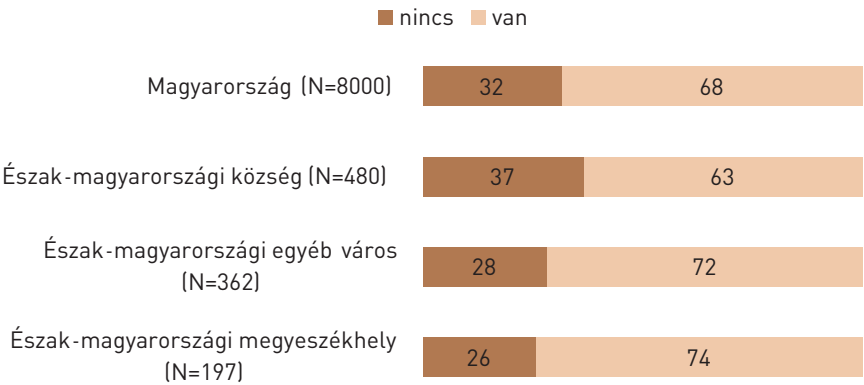
52. ÁBRA: Az észak-magyarországi fiatalok otthoni számítógép-ellátottsága megyénként („Van-e otthon (ebben a háztartásban, ahol lakik) ...? számítógép”; N=1037; százalék) ($p \leq 0,05$)

éves korosztályban: Nógrádban az országos átlag negyedével egyenlő a különböző civil szervezetekben aktív tagsági viszonyban lévők aránya.

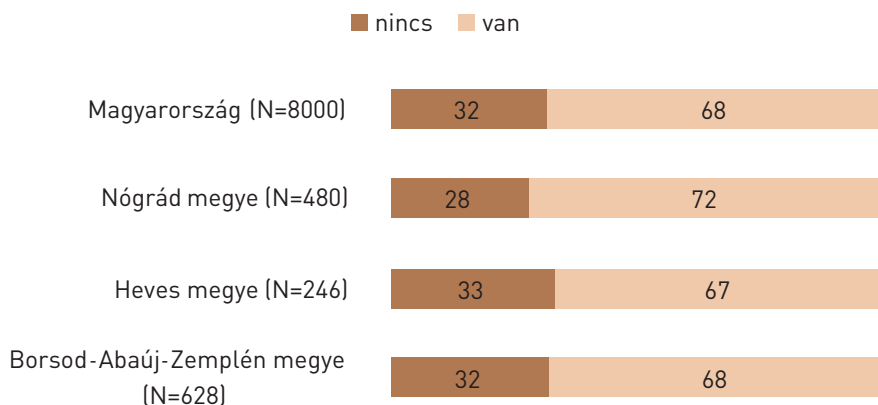
Az ábra alapján ismét a települési lejtőre következtethetünk (51. ábra), tehát arra, hogy a társadalmi-gazdasági erőforrások a településhierarchia felsőbb szintjein összpontosulnak. Ebben az esetben látható, hogy minél magasabb rangú a település annál több válaszadónak van számítógépe otthon. Megyénként szemlélve a számítógéppel való ellátottságot (52. ábra) azt

53. ÁBRA: Az észak-magyarországi fiatalok otthoni és személyes internet-hozzáférése településtípus szerint (N=1037; százalék) ($p \leq 0,05$)

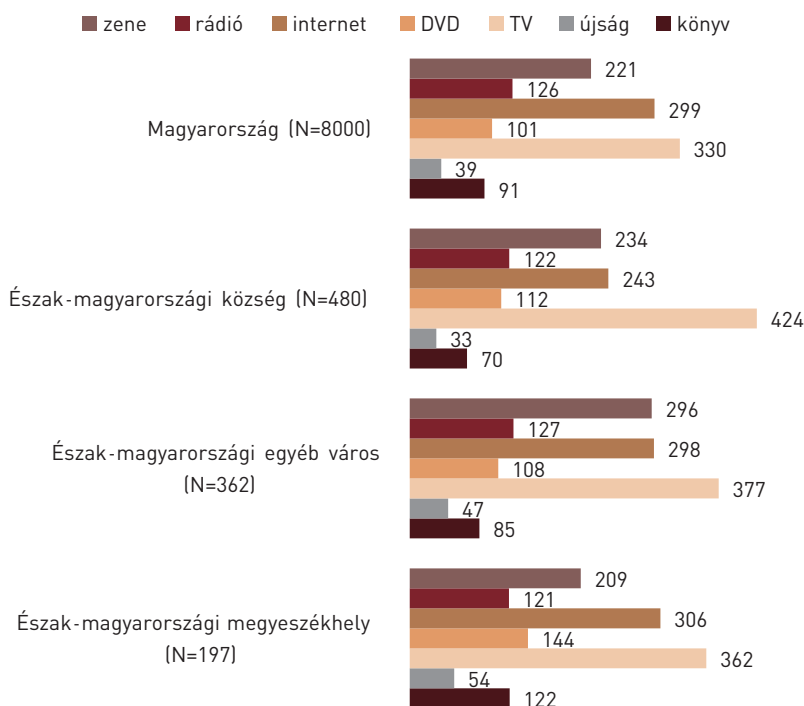

ÉSZAK-MAGYARORSZÁG – REGIONÁLIS IFJÚSÁGI HELYZETELEMZÉS

54. ÁBRA: Az észak-magyarországi fiatalok megye szerinti otthoni és személyes internet-hozzáférése (N=1037; százalék) ($p \leq 0,05$)

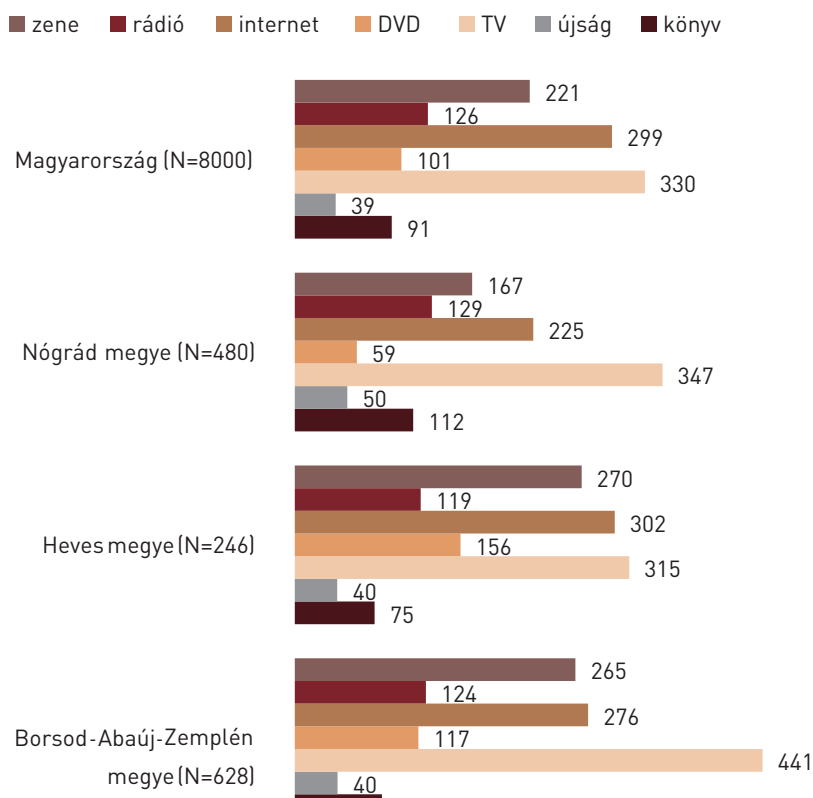
55. ÁBRA: Médiumok használata az észak-magyarországi fiatalok körében településtípus szerinti bontásban (N=1037; átlagos perc/hét) ($p \leq 0,05$)

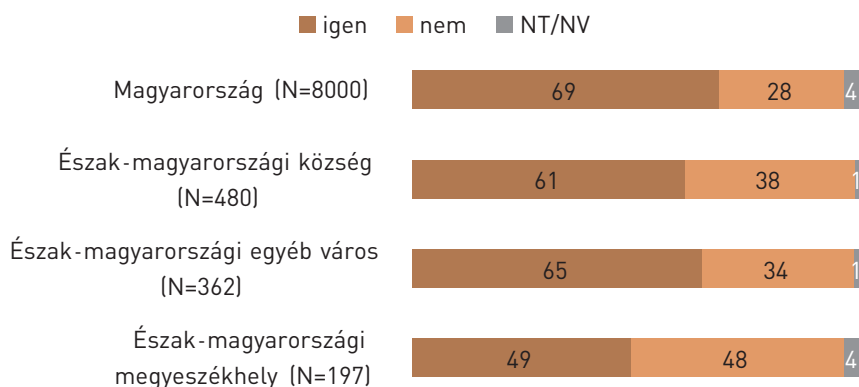
vehetjük észre, hogy Borsod-Abaúj-Zemplén és Nógrád megye körülbelül 10 százalékponttal marad el a fiatalok otthoni számítógép-ellátottságát illetően, mint a régió többi megyéje. Ezzel szemben a Heves megyei adat nagyjából megegyezik az országos eredménnyel.

Az otthoni vagy személyes internet-hozzáférés arányát az 53. ábra mutatja. Látható, hogy az észak-magyarországi városi településeken az országos arányokat meghaladóan rendelkeznek internet-hozzáféréssel a fiatalok, és a községeken élők is csak 5 százalékponttal vannak ettől lemaradva. A megyénkénti adatokat figyelve (54. ábra) láthatjuk, hogy Borsod-Abaúj-Zemplén megyében és Heves megyében az országos arányokkal egyenlő mértékben vannak internet-hozzáféréssel ellátva a 15-29 évesek. Érdekes módon Nógrád megyében az országos arányokat meghaladó az

56. ÁBRA Médiumok használata az észak-magyarországi fiatalok körében megye szerinti bontásban (N=1037; átlagos perc/hét) ($p \leq 0,05$)

57. ÁBRA: Facebook használó észak-magyarországi fiatalok aránya településtípusonként (N=1037; százalék) ($p \leq 0,05$)

internet-penetráció, ami meglepő, hiszen a megye más fejlettségi mutatók tekintetében inkább lemaradónak mondható.

Az 55. ábrán látható, hogy milyen médiumokat használnak az észak-magyarországi fiatalok. Leolvasható az is, hogy mind országosan mind településtípusonként a legnépszerűbb médium a TV, népszerűsége az országos adatokat is meghaladja. Minél alacsonyabb szinten van egy település a településhierarchiában annál népszerűbb a TV. A különböző településeken, a népszerűség tekintetében a zenehallgatás és az internet van a második, illetve a harmadik helyen. A rádió és a különböző felületeken keresztüli filmnézés szintén nagyjából egyenlő mértékben népszerű a régió településein. Az újság és a könyv a legnépszerűtlenebb médium.

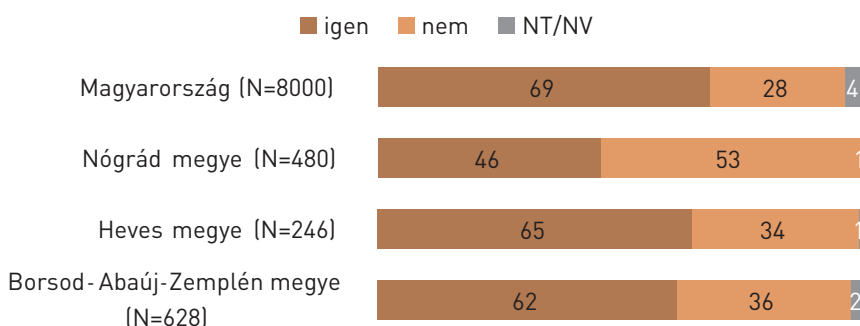
Az 56. ábra meggyenként mutatja a különböző médiumok használatára szánt átlagos időt.

Meggyenként nézve az eredményeket észrevehetjük, hogy a TV a legnépszerűbb médium, főleg Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, ahol az országos átlagnál több mint 100 perccel töltenek több időt a fiatalok a képernyő előtt. A többi eredmény kiugróan nem tér el az országos átlagtól és a megyéket összehasonlítva sem látunk figyelemre méltó eltéréseket.

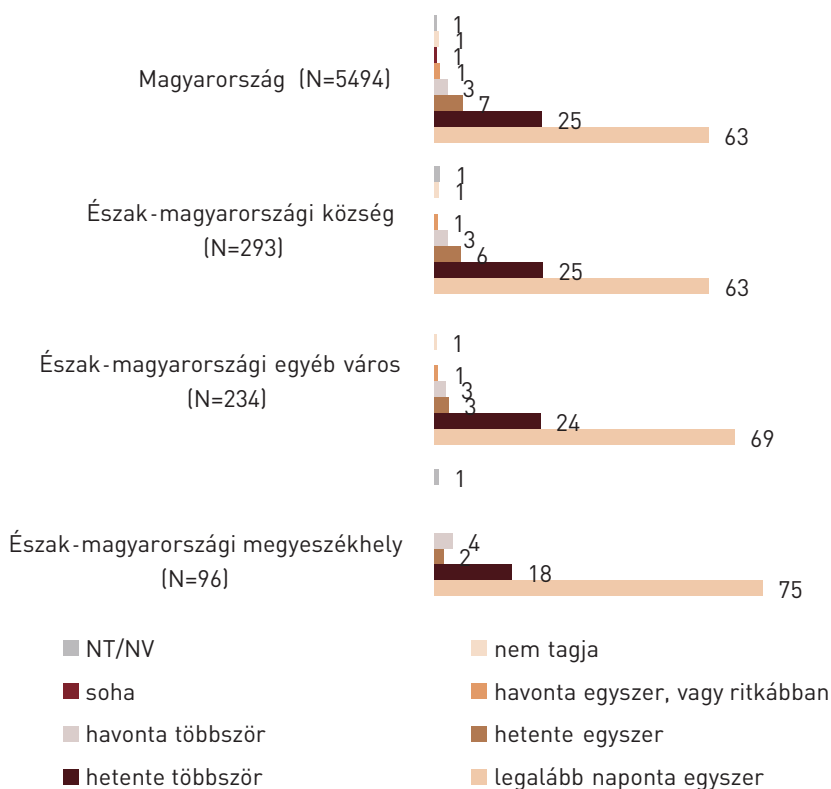
Közösségi média megjelenése és terjedése is fontos kérdése napjainknak, hiszen életünk számos részét áthatja, a fiatalok körében pedig különösen gyorsan terjed a használata. A következő ábrán (57. ábra) látható, hogy a fiatalok hány százaléka használja a legnépszerűbb közösségi oldalt, a Facebook-ot településtípusonkénti bontásban.

HARMADRÉSZT - MAGYAR IFJÚSÁG 2012

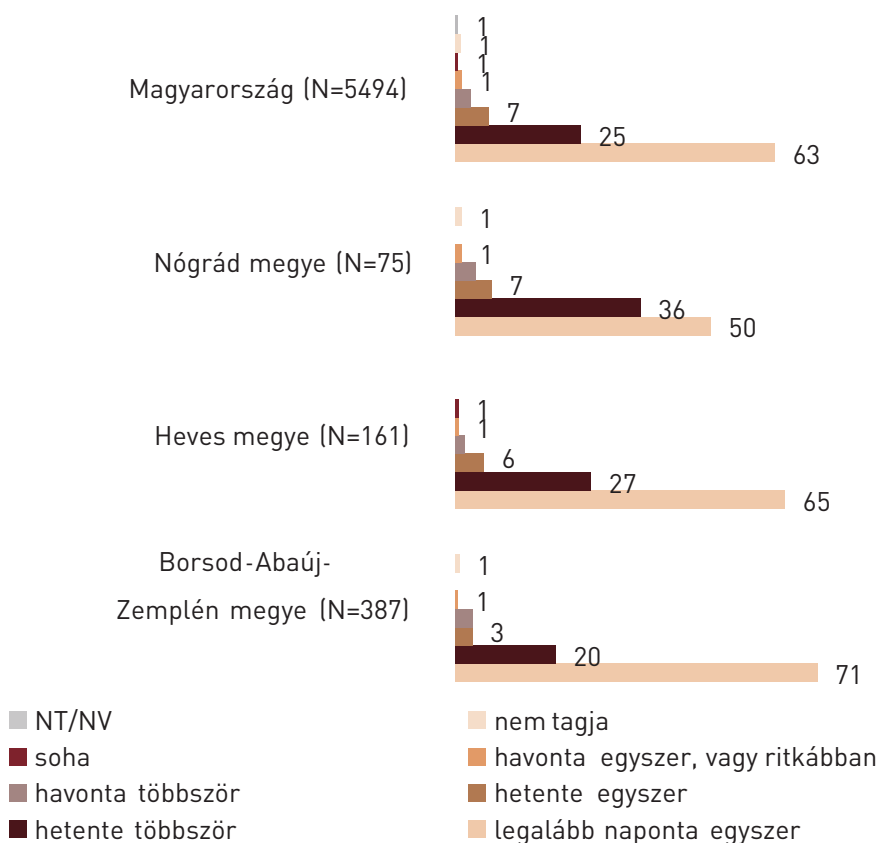
58. ÁBRA: Facebook használó észak-magyarországi fiatalok aránya megyénként (N=1037; százalék) ($p \leq 0,05$)

59. ÁBRA: Az észak-magyarországi fiatalok által eltöltött idő a Facebook-on településtípus szerinti bontásban („Milyen gyakran szokta Ön látogatni... a Facebook-ot?”; N=623; százalék) ($p \leq 0,05$)

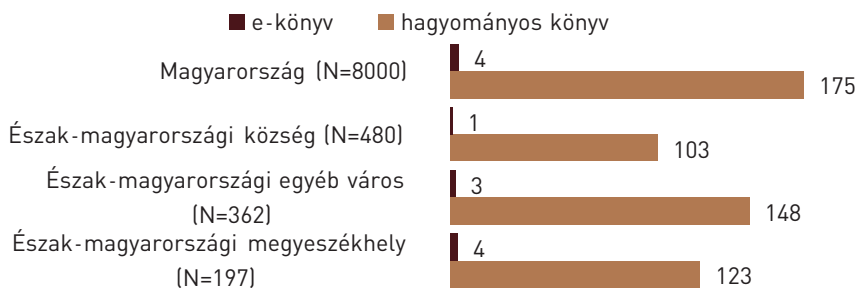
60. ÁBRA: Az észak-magyarországi fiatalok által eltöltött idő a Facebook-on megye szerinti bontásban („Milyen gyakran szokta Ön látogatni... a Facebook-ot?”; N=623; százalék) ($p \leq 0,05$)

A diagramon meglepő eredményeket láthatunk, hiszen a legtöbb indikátor szerint a legfejlettebb településeken, a megyeszékhelyeken a legkisebb a Facebook-ot használók aránya - kevesebb, mint 50 százalék -, ezzel szemben az országos arány több, mint 68 százalék. A községekben és egyéb városokban élők körül-belül ugyanakkora arányban használják a Facebook-ot.

Megyénként szemlélve az adatokat érdekes eredményeket láthatunk (58. ábra). Borsod-Abaúj-Zemplén és Heves megyében körülbelül ugyanolyan arányban használják a legnépszerűbb közösségi oldalt (61-64 százalék), ez az érték jelentősen nem tér el a magyarországi aránytól, viszont Nógrád megyében jelentősen kevesebben használják a Facebook-ot a 15-29 éves

61. ÁBRA: Hagyományos és e-könyvek átlagos száma háztartásonként településtípus szerinti bontásban (N=1037; átlagos darabszám) ($p \leq 0,05$)

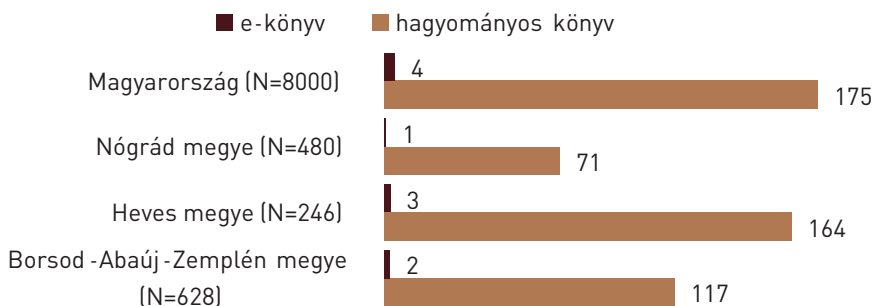

korosztályban. Számos tanulmány (Westlake, 2008; Forest, et al. 2012) festszegeti a Facebook és más közösségi oldalak használatának hatását, ezért fontos megtudni, hogy mennyi időt töltenek a fiatalok ezen a népszerű közösségi oldalon.

A Facebook használatának gyakoriságát településtípusok szerinti bontásban mutató ábrán (59. ábra) látható, hogy a településlejtőn lefelé haladva csökken a használat gyakorisága, de nem radikálisan, hiszen a legalább naponta bejelentkezők aránya ugyan csökken, viszont a hetente többször bejelentkezők aránya nő.

Megyéenként szemlélve (60. ábra) az eredményeket láthatjuk, hogy Borsod-Abaúj-Zemplén megyében a leggyakoribb a Facebook használata a fiatalok körében, majd következik Heves megye, ahol megegyezőbb gyakorisággal használják a Facebook-ot, mint országosan. Nógrád megyében használják a legritkábban, bár Nógrádban is a kérdésre válaszolóknak több mint 80 százaléka jelentkezik be legalább hetente többször erre a közösségi oldalra.

62. ÁBRA: Hagyományos és e-könyvek átlagos száma háztartásonként megye szerinti bontásban (N=1037; átlag) ($p \leq 0,05$)

A könyvek számának felmérést a társadalomtudományi kutatások során nagyon régóta használják, mivel konszenzus van arról, hogy a könyvek számának lekérdezése a kulturális tőke egyik mérőeszközeként is szolgálhat. A 61. ábra mutatja a háztartásonkénti átlagos hagyományos és e-könyvek számát.

Az ábrán (61. ábra) azonnal szembetűnő, hogy az e-könyvek elterjedtsége nagyon kicsi a hagyományos könyvekhez képest. Az országos átlagnál - mindegyik településtípus esetében - kevesebb van mindkét könyvfajtából. Hagyományos könyveknél az országos átlagtól való negatív eltérés a megyeszékhelyek és a községek esetében a legkisebb. Az e-könyvek esetében pedig az alacsonyabb településhierarchiai szinten lévő településeken nagyobb az országos átlagtól való eltérés. A 62. ábra mutatja megyénkénti bontásban a hagyományos és az e-könyvek átlagos háztartásonkénti számát.

7. TÁBLÁZAT: Azon Észak-magyarországi fiatalok aránya, akik valaha már felkeresték az adott helyszínt településtípusonként („Milyen gyakran jár Ön...?; N=1037; százalék) ($p \leq 0,05$)

	Észak-magyarországi megyeszékhely (N=197)	Észak-magyarországi egyéb város (N=362)	Észak-magyarországi község (N=480)	Magyarország (N=8000)
színház	43	30	29	40
art mozi	33	12	23	26
multiplex mozi	55	54	49	61
könyvtár	41	33	34	44
komolyzenei hangverseny	18	14	14	19
könyvesbolt	47	29	28	48
kiállítás, múzeum	40	30	30	41
opera	11	15	6	14
kávéház, teázó, presszó	61	51	44	50
söröző, borozó, kocsmá	57	53	55	54
étterem	50	44	44	58

Megyéenként szemlélve az átlagos könyvszámot hasonló kép és sorrend rajzolódik ki, mint sok korábbi ábra, mutató esetében. Heves megyében van a legtöbb könyv a háztartásokban, majd következik Borsod-Abaúj-Zemplén megye és végül Nógrád megye. Nógrád megyében az országos átlag kevesebb, mint felét teszi ki a hagyományos könyvek száma, az e-könyvek esetében pedig még nagyobb az eltérés.

Kulturális tőke gyűjtése nemcsak otthon történhet, a kulturális tőkére más különböző szintereken is lelhetünk. A következő táblázat (7. táblázat) településtípusonként mutatja meg azt, hogy a válaszadóknak hány százaléka kereste fel valaha a felsorolt intézmények valamelyikét.

8. TÁBLÁZAT: Azon Észak-magyarországi fiatalok aránya, akik valaha már felkeresték az adott helyszínt megyéenként („Milyen gyakran jár Ön...?”; N=1037; százalék) ($p \leq 0,05$)

	Borsod-Abaúj-Zemplén megye (N=628)	Heves megye (N=246)	Nógrád megye (N=480)	Magyarország (N=8000)
színház	30	39	31	40
art mozi	18	28	21	26
multiplex mozi	46	67	51	61
könyvtár	34	34	38	44
komolyzenei hangverseny	15	16	13	19
könyvesbolt	27	42	35	48
kiállítás, múzeum	26	48	29	41
opera	13	8	12	14
kávéházba, teázóba, presszóba	39	60	78	50
söröző, borozó, kocsma	50	55	72	54
étterem	41	58	40	58

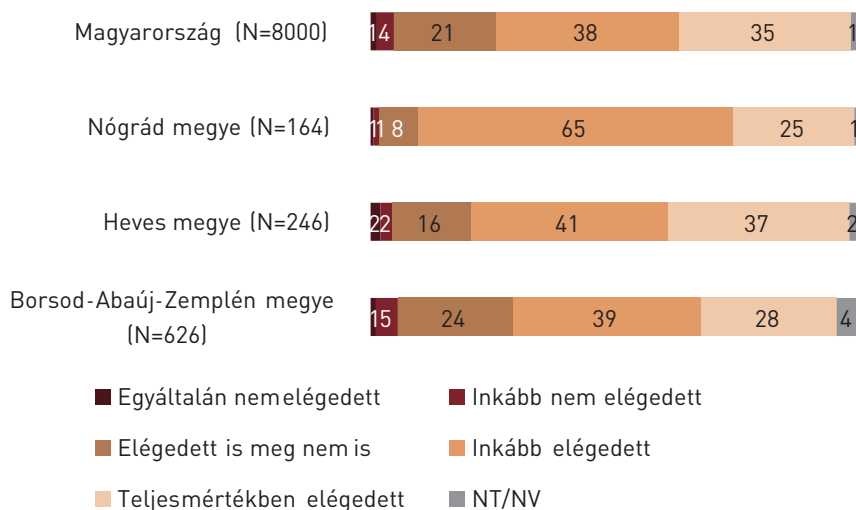
Az adatokból alapvetően két jellemző rajzolódik ki: az alacsonyabb szintű településeken élők kevésbé keresik fel a kulturálódás színtereit, hiszen

ezek az intézmények nehezebben érhetőek el számukra. A másik jellemző pedig az, hogy a könnyedebb szórakozást ígérő helyszíneken (pl.: multiplex mozi, söröző, kocsmá, borozó) a fiatalok nagyobb része fordult már meg életében, mint a magas kultúrát terjesztő intézményekben (pl.: opera).

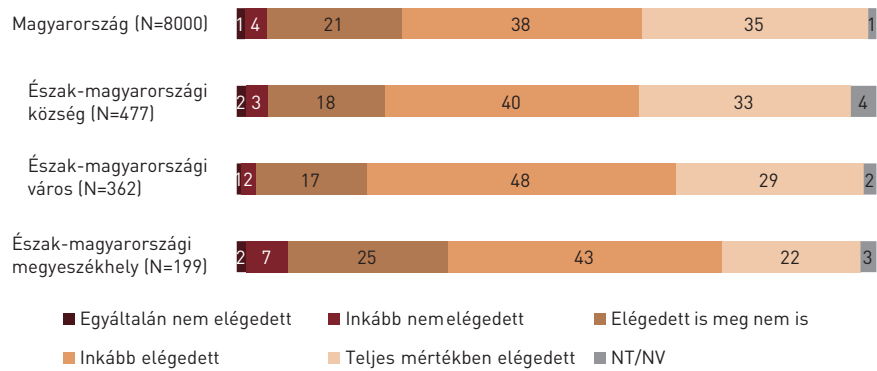
Megyéenként szemlélve az eredményeket (8. táblázat) arra a megállapításra juthatunk, hogy a legtöbb helyszínt a Heves megyeiek keresték fel, amely nem meglepő hiszen, más változók esetében is Heves megye emelkedett ki a három megye közül. A sorban Heves megyét Borsod-Abaúj-Zemplén, majd Nógrád megye követte a legtöbb esetben. Fontos megjegyezni, hogy a kávéház, teázó, presszó; és a söröző, borozó, kocsmá hármasait a megkérdezett fiatalok Nógrád megyében keresték fel életükben a legtöbbször.

A következőkben a fiatalok egészségügyi állapotával, egészségügyi helyzetképükkel kapcsolatos eredményeket összegezzük, valamint részletesen kitérünk különböző kockázati magatartás-formáikra: a dohányzási, alkoholfogyasztási, illetve szerhasználati szokásaikra. Bár a felmérés leginkább számos különböző nézőpontból és aspektusból járja körül az egészségügyi állapot kérdését, a kérdezettek saját egészségügyi helyzetképük feltárásával is foglalkozik a kérdőív. Azzal kapcsolatban, hogy a megkérdezettek mennyire elégedettek saját egészségügyi állapotukkal, az Észak-magyarországi régióban különbözőképpen vélekednek. Mind a három megye

63. ÁBRA: Egészségi állapottal való elégedettség megyénként („Mennyire elégedett egészségi állapotával?”; N=1037; százalék) ($p \leq 0,05$)

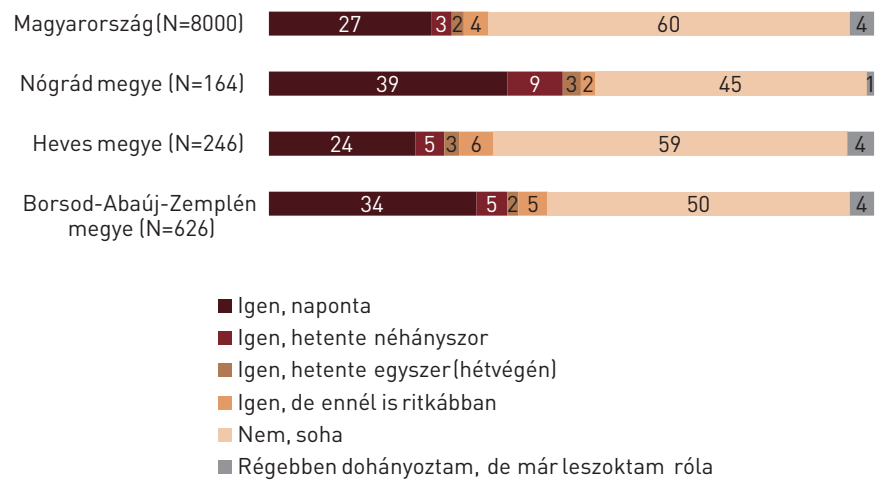
64. ÁBRA: Egészségi állapottal való elégedettség településtípusonként („Mennyire elégedett egészségi állapotával?”; N=1037; százalék) (p ≤ 0,05)

esetében a megkérdezettek jóval magasabb arányban inkább elégedettek (azaz 4-esre értékelték állapotukat) saját egészségükkel kapcsolatban, mint ahogy ez az országos átlagban tapasztalható. Legfőképpen Nógrád megyében jellemző ez a vélemény, ahol majdnem kétszerese az elégedettek aránya az országos átlagnak (63. ábra).

Településtípus alapján azt tapasztalhatjuk, hogy legkevésbé a megyeszékhelyeken élő fiatalok elégedettek az egészségügyi állapotukkal, leginkább

65. ÁBRA: Dohányzás gyakorisága az észak-magyarországi fiatalok körében megyénkénti bontásban („Szokott-e Ön akár alkalmanként dohányozni?”; N=1037; százalék) (p ≤ 0,05)

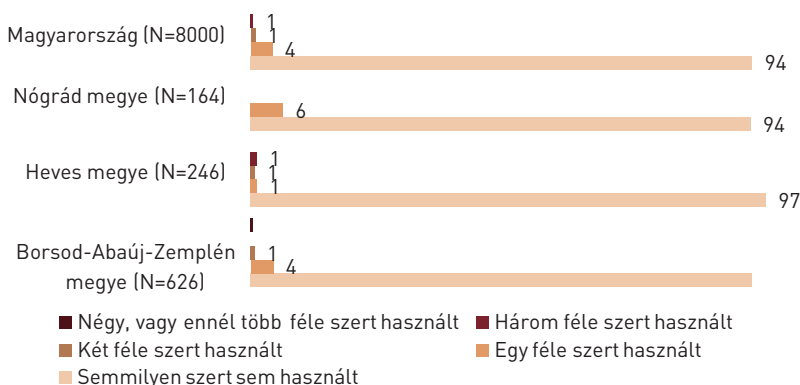
pedig a városokban élők, bár a községekben tapasztalható arányokkal sokban nem különböznek. (64. ábra)

A következőkben a kockázati magatartásokkal kapcsolatos jellegzetességekről írunk, elsőként a fiatalok dohányzási szokásairól.

A dohányzási szokásokkal kapcsolatban azt mondhatjuk, hogy az országos átlaghoz képest (majdnem a válaszadók fele egyáltalán nem szokott dohányozni) az Észak-Magyarországon élő fiatalok még nagyobb arányban határolódnak el a cigarettázástól. Kivétel ez alól Nógrád megye, ahol ez az arány valamivel alacsonyabb, emellett pedig a napi szinten, rendszeresen dohányzók aránya Nógrád megyében a legmagasabb, Heves megyében pedig a legalacsonyabb (65. ábra).

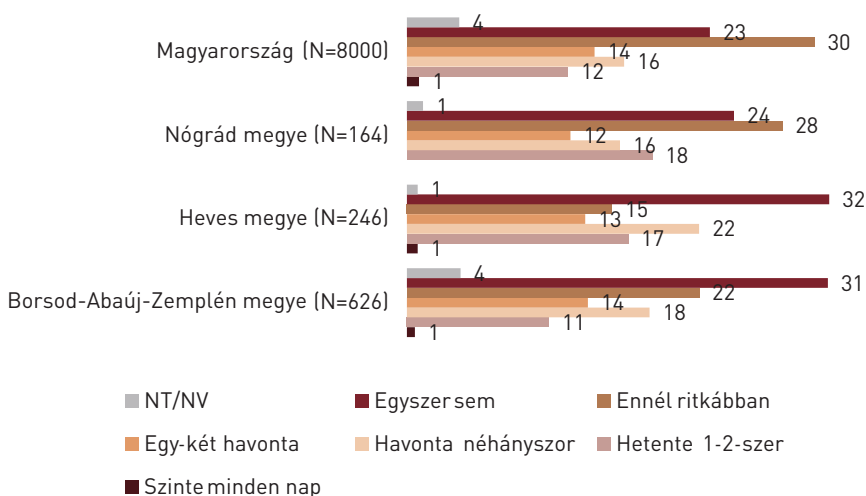
A droghasználatot boncolgatva a következő ábrán (66. ábra) azt láthatjuk, hogy a különböző típusú kábítószeresek közül, hányat próbáltak már ki valaha a megkérdezett fiatalok. A kérdőívben külön-külön szerepelnek kérdések a következő tudatmódosító szerekkel kapcsolatban: altató, nyugtató; marihuána, hasis; LSD, gomba, meszkalin, más hallucinogének; amfetamin, metamfetamin; ecstasy; kokain; crack; máktea; morfium, heroin; szerves oldószer (szipuzás); doppingszerek, szteroidok; alkohol gyógyszerrel; fecskendővel bevitt drogok. A kérdőív ezen a részen önkitöltős módszerre váltott, így valószínűleg ennek, illetve a nagyon érzékeny témájú kérdéseknek köszönhetően kifejezetten alacsony volt a válaszadási hajlandóság, így az adatokat összevonva mutatjuk be. Az országos átlaghoz hasonlóan az Észak-Magyarországon élő fiatalok döntő többsége semmilyen szert sem próbált még ki, illetve négy, vagy ennél több szert alig 1%-uk használt már eddig legalább egyszer. Leginkább Nógrád megyében próbáltak ki kifejezetten kevés kábítószer, itt nem is volt olyan válaszadó, aki több, mint 2 típusú kábítószer használt volna/próbált volna ki eddigi életében. Ez az egy féle szer az esetek döntő többségében marihuána, vagy hasis. A fiatalok droghasználatával kapcsolatban semmilyen összefüggés nem található településtípusonként, ezért ezeket az arányokat nem közöljük.

66. ÁBRA: Kipróbált kábítószeres számának eloszlása megyénként („Hány féle szert próbált ki vagy használt valaha az életben?”; N=1037; százalék) ($p \leq 0,05$)

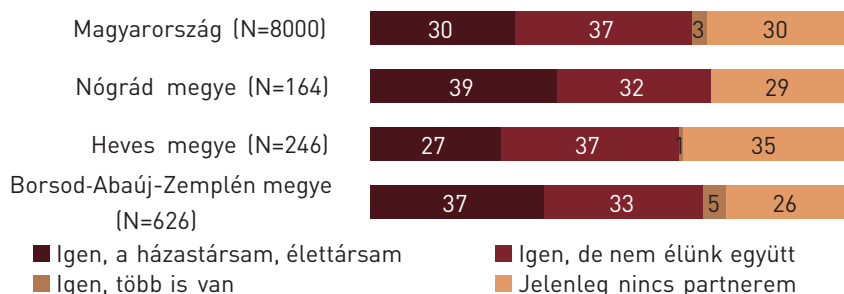

Az alkoholfogyasztással kapcsolatos attitűd egyik leglényegesebb aspektusa, hogy a napi szinten alkoholt fogyasztók aránya Észak-Magyarországon (megyénként külön-külön is) szinte megegyezik az országos átlaggal, viszont az egyéb típusú gyakoriságok megoszlása már nagyban különbözik tőle: azoknak az aránya például, akik ritkábban fogyasztanak alkoholt, mint

67. ÁBRA: Az észak-magyarországi fiatalok alkohol fogyasztási gyakorisága megyék szerint („Milyen gyakran fordult elő az elmúlt 1 évben, hogy alkoholt fogyasztott?”; N=1037; százalék) ($p \leq 0,05$)

68. ÁBRA: Állandó szexuális partnerrel rendelkező észak-magyarországi fiatalok aránya („Van-e Önnek jelenleg állandó jellegű szexuális partnere?”; N=1037; százalék) ($p \leq 0,05$)

egy-két havonta, Heves megyében az országos átlag fele. A 67. ábra eredményeiből kiderül, hogy az Észak-Magyarországon élő fiatalok többen fogyasztanak alkoholt hetente 1-2 alkalommal, és havonta többször, mint a Magyarországon élő fiatalok összességében.

A következőkben az Észak-Magyarországon élő fiatalok szexuális és nemi életét mutatjuk be.

A régió belül Nógrád megyében a legmagasabb azoknak az aránya, akiknek van állandó jellegű szexuális partnere és házastársi, vagy élettársi viszonyban élnek együtt - ez az arány az országos átlagnál is magasabb. Illetve ugyan itt a legalacsonyabb azoknak az aránya, akiknek több szexuális kapcsolatuk is van, hiszen itt egyáltalán nem volt ilyen válaszadó. Az országos átlaghoz képest valamivel magasabb Heves megyében azoknak az aránya, akiknek jelenleg nincs partnere és Borsod-Abaúj-Zemplén megyében a legmagasabb a több állandó jellegű szexuális partnerre is kapcsolatban lévőek aránya, ami a Heves megyei arány több, mint négyszerese. (68. ábra)

A 9. táblázat eredményei alapján azt mondhatjuk, hogy Nógrád megyében védekeznek a fiatalok a legkevesebb alkalommal, ami azért meglepő, mert a 68. ábra alapján láttuk, hogy ott élnek a legtöbben házas-, illetve élettársi kapcsolatban. Az országos átlaghoz a Heves megyei arány áll a legközelebb, bár itt valamivel magasabb azoknak az aránya, akik mindig védekeznek.

9. TÁBLÁZAT: Az észak-magyarországi fiatalok terhesség elleni védekezésének gyakorisága („Mi a jellemzőbb Önre?”; N=841; százalék) ($p \leq 0,05$)

	Borsod-Abaúj-Zemplén-megye (N=520)	Heves megye (N=196)	Nógrád megye (N=125)	Magyarország (N=6509)
Mindig védekeznek	76	86	58	81
Időnként védekeznek	14	8	14	12
Nem szoktam védekezni	10	7	28	7
Összesen	100	100	100	100

A fiatalok lelki egészségügyi állapotával és az öngyilkossági kockázati tényezőkkel a kérdőív számos kérdésen keresztül foglalkozik. A következő táblázat (10. táblázat) adatai alapján azoknak az aránya, akiknek az elmúlt 3 évben megfordult a fejében az öngyilkosság gondolata Borsod-Abaúj-Zemplén megyében az átlag felett van, Heves megyében az országos átlaghoz közelebbi ez az érték, míg Nógrád megyében ennél jóval alacsonyabb.

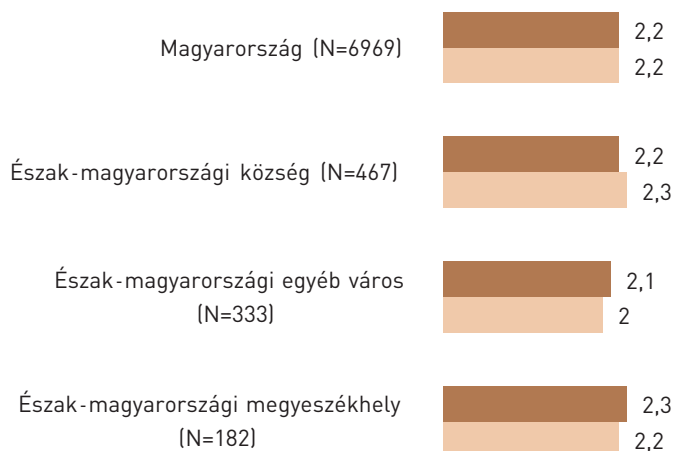
10. TÁBLÁZAT: Öngyilkosságot fontolóra vevő észak-magyarországi fiatalok aránya megyénkénti bontásban („Az elmúlt 3 évben megfordult-e a fejében az öngyilkosság gondolata?”; N=1037; százalék) ($p \leq 0,05$)

	Borsod-Abaúj-Zemplén megye (N=626)	Heves megye (N=247)	Nógrád megye (N=165)	Magyarország (N=8000)
Igen	2	1	1	2
Nem	95	98	92	95
Nem tudom	1	0	2	1
Nem válaszolok	2	1	5	2
Összesen	100	100	100	100

A kutatókat (Gregor – Félix, 2014) az utóbbi időben nagyon érdekli a fiatal korosztály politikai gondolkodása, politikai preferenciája, értékvilága. A következőkben a politikusokról, EU-ról és saját értékvilágukról és vallásosságukról lesz szó.

ÉSZAK-MAGYARORSZÁG – REGIONÁLIS IFJÚSÁGI HELYZETELEMZÉS

69. ÁBRA: Az észak-magyarországi fiatalok politikusokról alkotott képe településtípus szerinti bontásban (N=982; átlag) ($p \leq 0,05$)

■ Ön szerint mennyire érdekli az országos politikusokat a fiatalok véleménye?
1 - egyáltalán nem érdekli 5- teljes mértékben érdekli

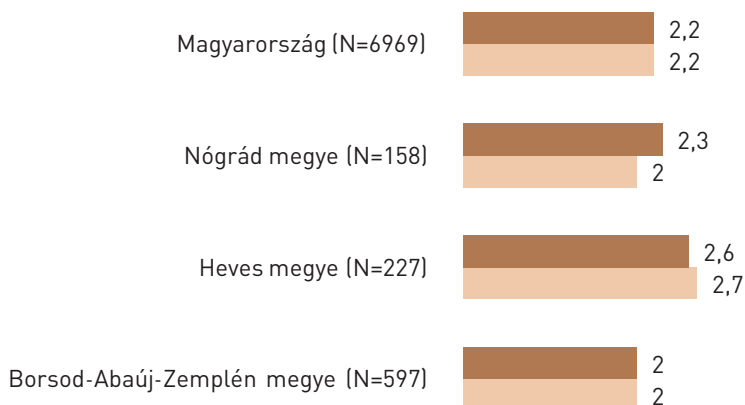
■ Ön szerint mennyire érdekli a helyi politikusokat (az önkormányzati képviselőket, a polgármestert) a fiatalok véleménye?
1 - egyáltalán nem érdekli 5- teljes mértékben érdekli

A fenti ábrán (69. ábra) látható, hogy a fiatalok a politikusok megítélésében nem tesznek különbséget aszerint, hogy helyi vagy országos szinten politizálnak, egyformán rossz osztályzatot adtak a politikusoknak. Észak-Magyarországon a különböző típusú településeken élők között sincs számottevő különbség aszerint, hogy hogyan látják a politikusokat.

Megyéenként szemlélve az adatokat látható (70. ábra), hogy Heves megye kilóg a megyék sorából, és az országos átlagnál is nagyobb értéket láthatunk, tehát a hevesiek jobban kedvelik politikusaikat, mint az ország és a régió többi fiatalja. Ez abból is adódhat, hogy a hevesiek – ahogy korábban láthattuk – számos társadalmi-gazdasági indikátor szerint fejlettebb területen élnek, mint a két másik észak-magyarországi megye.

Mivel Magyarország az európai közösség tagja, ezért a politikusok iránti attitűdök mérésénél ki kell térnünk az Európai Unió megítélésére is.

70. ÁBRA: Az észak-magyarországi fiatalok politikusokról alkotott képe megyék szerinti bontásban (N=982; átlag) ($p \leq 0,05$)

■ Ön szerint mennyire érdekli az országos politikusokat a fiatalok véleménye?
1 - egyáltalán nem érdekli 5 - teljes mértékben érdekli

■ Ön szerint mennyire érdekli a helyi politikusokat (az önkormányzati képviselőket, a polgármestert) a fiatalok véleménye?
1 - egyáltalán nem érdekli 5 - teljes mértékben érdekli

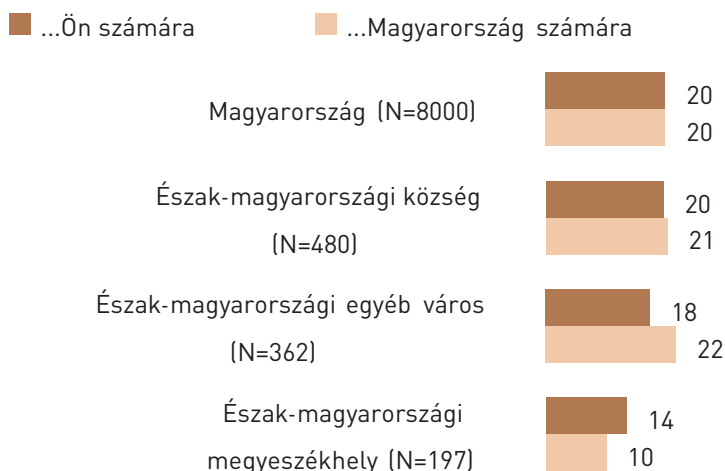
A következő grafikon azt mutatja, településtípusok szerinti bontásban, hogy a válaszadók hány százaléka gondolja előnyösnek saját maga és az ország számára az uniós csatlakozást.

Az ábrán látható (71. ábra), hogy a válaszadók körülbelül ugyanannyira tartják hasznosnak az uniós csatlakozást, mint az ország többi válaszadója. Községekben és egyéb városokban az országos arányoknak megfelelő eredményeket látunk, a megyeszékhelyeken viszont 7-10 százalékponttal kevesebben gondolják előnyösnek az uniós csatlakozást.

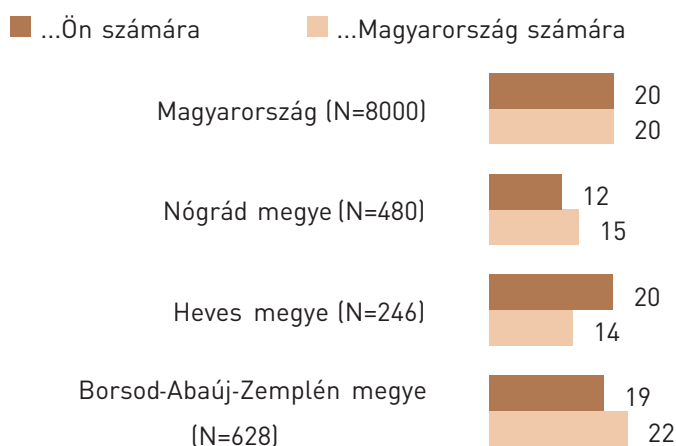
Megyéenként szemlélve az arányokat arra juthatunk, hogy Nógrád és Borsod-Abaúj-Zemplén megyében többen látják előnyösnek az ország számára az uniós tagságot, mint saját maguk számáram, Hevesben pedig fordított eredményeket láthatunk: a válaszadók a saját maguk számára előnyösebbnek látják az uniós tagságot, mint az ország számára. Heves megyében az országos arányok alatt van azok aránya, akik Magyarország számára előnyösnek látják a tagságot, Nógrád megyében viszont mindkét esetben

ÉSZAK-MAGYARORSZÁG – REGIONÁLIS IFJÚSÁGI HELYZETELEMZÉS

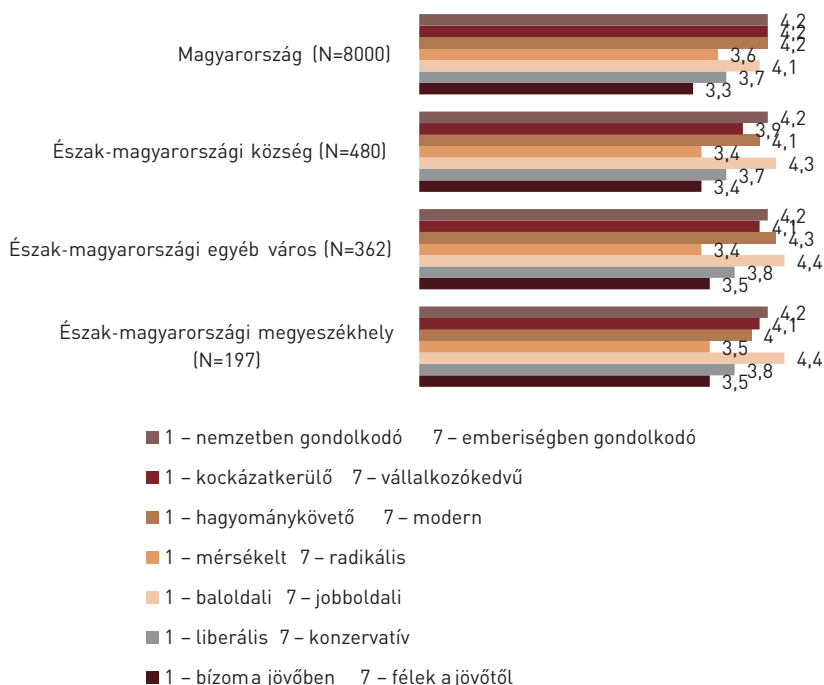
71. ÁBRA: Az uniós csatlakozást nagyon előnyösnek vagy előnyösnek tartók aránya településtípusonként („Ön szerint az Európai Unió csatlakozása Magyarország számára inkább előnyös vagy inkább hátrányos volt?” – „nagyon előnyös” és „előnyös” válaszok aránya N=1037; százalék) ($p \leq 0,05$)

72. ÁBRA: Az uniós csatlakozást nagyon előnyösnek vagy előnyösnek tartók aránya megyénként (Ön szerint az Európai Unió csatlakozása Magyarország számára inkább előnyös vagy inkább hátrányos volt?” – „nagyon előnyös” és „előnyös” válaszok aránya N=1037; százalék) ($p \leq 0,05$)

73. ÁBRA: Az észak-magyarországi fiatalok értékválasztásai és attitűdjei településtípus szerinti bontásban (N=1037; átlag) ($p \leq 0,05$)

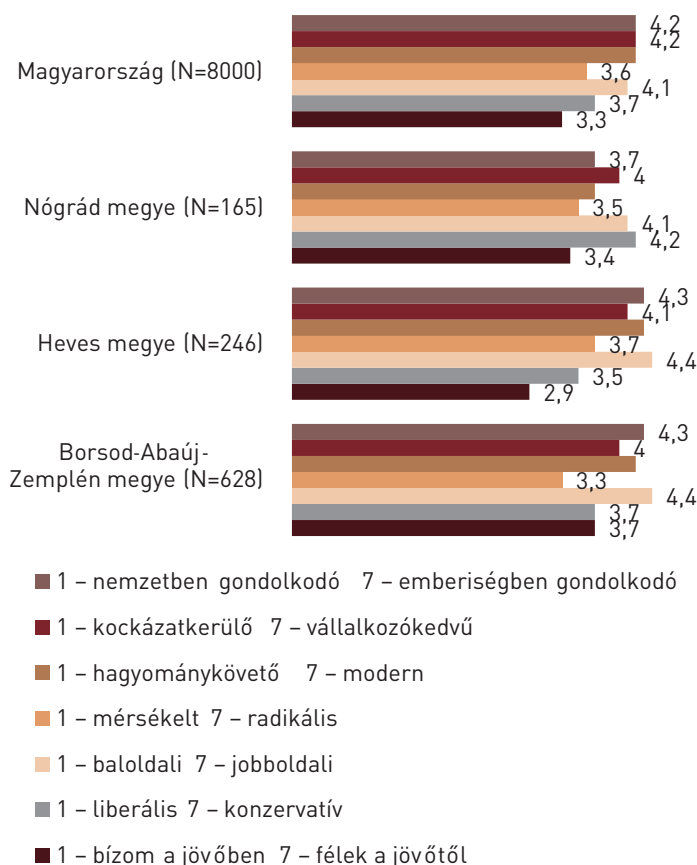
kevesebben vannak, akik előnyösnek látják a tagságot, ami nem is meglepő, hiszen, ahogy fentebb már említettük, számos indikátor rosszabb képet fest Nógrádban, mint az országban vagy a régió többi megyéjében.

A következőkben arról lesz szó, hogy az észak-magyarországi 15-29 évesek milyen értékeket vallanak magukénak. A kérdés, ami ezt vizsgálta, ellentétpárokat sorolt fel és egy 1-től 7-ig terjedő skálán kellett a fiataloknak válaszolniuk. A kérdésre adott válaszok átlagai településtípusonként a következő ábrán láthatóak.

Az ábrán látható, hogy az országos átlagoktól nincs igazán eltérés településtípusonként. Inkább emberiségben gondolkodnak a válaszadók, mint nemzetben; vállalkozó kedvűek; modernnek; inkább jobboldaliak; nagyon kevéssel, de inkább közelebb vannak a konzervativizmushoz, mint a liberalizmushoz. Érdekes eredmény, hogy a jobboldaliság és az emberiségben gondolkodás a két leghangsúlyosabb kijelentés, mégis erősen konfliktusban állnak egymással, hiszen a jobboldal inkább nemzetben gondolkodik,

ÉSZAK-MAGYARORSZÁG – REGIONÁLIS IFJÚSÁGI HELYZETELEMZÉS

74. ÁBRA: Az észak-magyarországi fiatalok értékválasztásai és attitűdjei megye szerinti bontásban (N=1037; átlag) ($p \leq 0,05$)

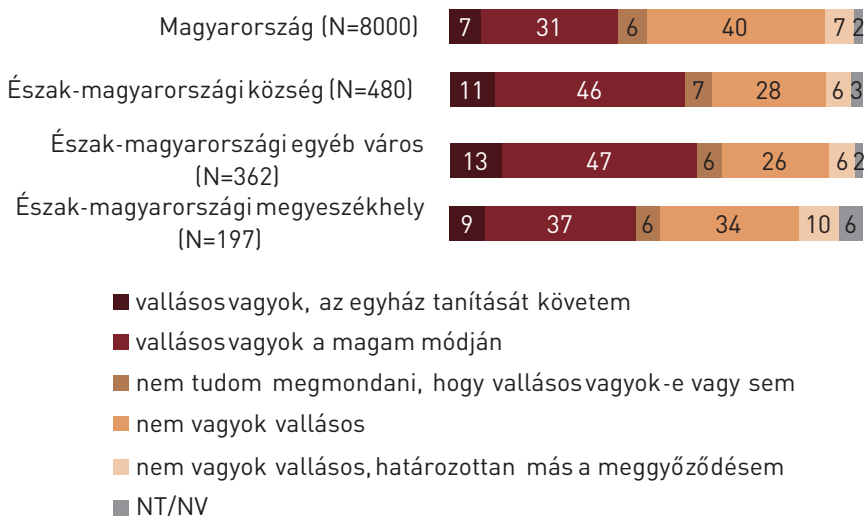

a baloldal inkább emberiségben. Kétségeink támadhatnak azzal kapcsolatban, hogy a válaszadók hogyan értelmezték a jobboldaliságot-baloldaliságot, nemzetben illetve emberiségben való gondolkodást.

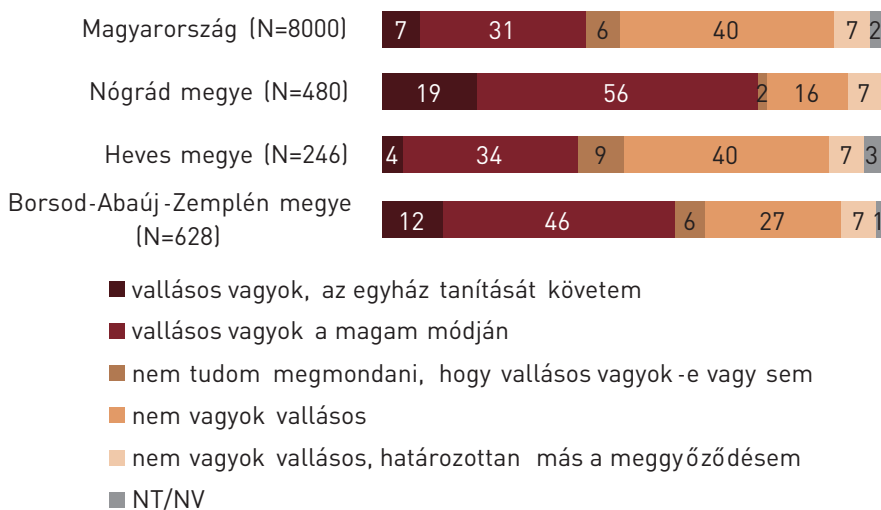
Megyéenként szemlélve az eredményeket a kép árnyalódik: Nógrád megyében a hazafias, nacionalista értékek (nemzetben gondolkodás, hagyománykövetés, konzervativizmus) erősebbek az országos átlagnál és a többi megyénél, érdekes módon a jobboldaliság nem erősebb, mint más megyékben. Heves megye főleg azzal tűnik ki - országosan és Észak-Magyarországon is -, hogy az itt élő fiatalok jobban bíznak a jövőjükben, ami valószínűleg a sokszor említett jobb társadalmi-gazdasági feltételeknek köszönhető.

HARMADRÉSZT - MAGYAR IFJÚSÁG 2012

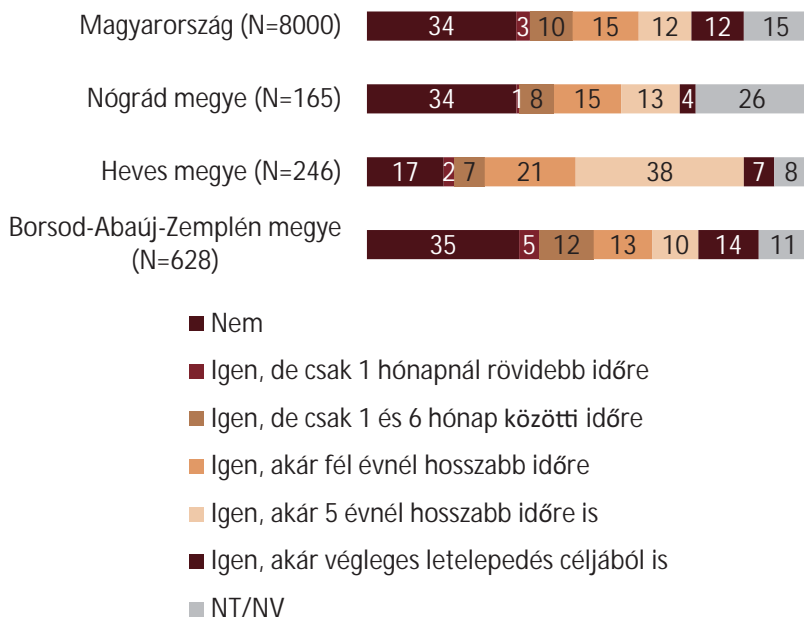
75. ÁBRA: Vallásossághoz való viszony településtípusonként („A következő kijelentések közül melyikkel tudná önmagát a leginkább jellemezni?”; N=1037; százalék) ($p \leq 0,05$)

76. ÁBRA: Vallásossághoz való viszony megyénként („A következő kijelentések közül melyikkel tudná önmagát a leginkább jellemezni?”; N=1037; százalék) ($p \leq 0,05$)

77. ÁBRA: Országhatáron túli mobilitási hajlandóság megyei bontásban („Amennyiben lenne lehetősége arra, hogy külföldön tanuljon, dolgozzon, hajlandó lenne-e elhagyni az országot?; N=1037; százalék) ($p \leq 0,05$)

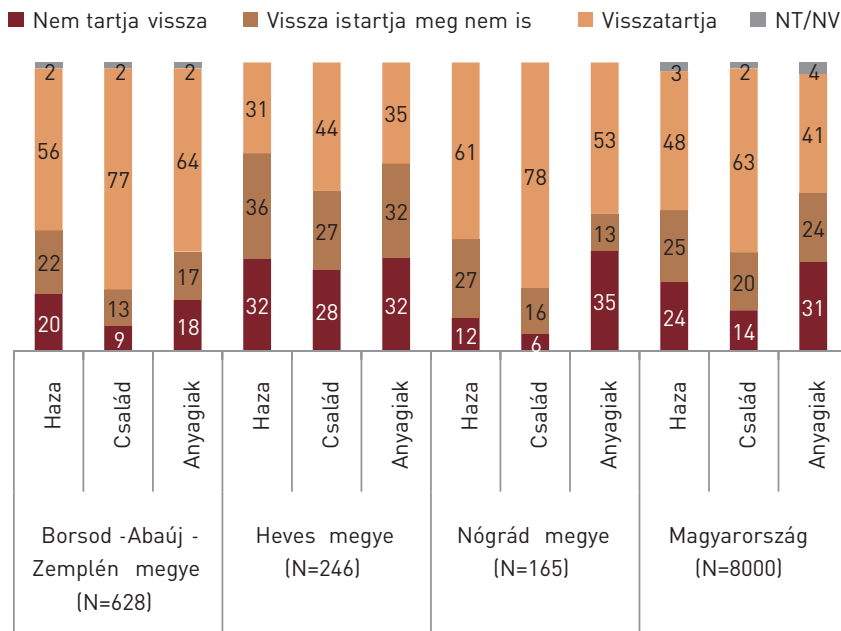
Borsod-Abaúj-Zemplén megyében nem látunk az országos átlagokhoz képest nagy eltéréseket.

Az értékek vizsgálata után a vallásosságot is szemügyre vettük.

Az ábrán településtípusonként látható a vallásosság különböző formáinak megoszlása. Látható, hogy mind az egyházas vallásosság, mind a maga módján vallásosság erősebb az egyéb városokban és községekben. Mindegyik vizsgált településtípuson nagyobb az országos aránynál azok aránya, akik valamelyik vallásos kategóriába tartoznak.

Ha a vallásosságot szemléljük megyénként, láthatjuk, hogy Nógrád megye a legvallásosabb, az országos arányokat meghaladóan tartoznak a válaszadók a vallásos kategóriákba, viszont érdekes módon a hangsúlyosan nem vallásosak („nem vagyok vallásos, határozottan más a meggyőződésem”) ugyanakkora arányban vannak Nógrádban, mint az országban és a többi megyében. Borsod-Abaúj-Zemplén megye is a vallásosabb megyékhez tartozik, hiszen az országos arányoknál itt is többen vannak, akik valamilyen módon vallásosak. Heves megye a három megye közül a legkevésbé vallásos,

78. ÁBRA: Az országhatáron túli mobilitás gátló tényezői megyei bontásban („Mennyire tartják vissza a következők attól, hogy elhagyja az országot?”; N=1037; százalék) ($p \leq 0,05$)

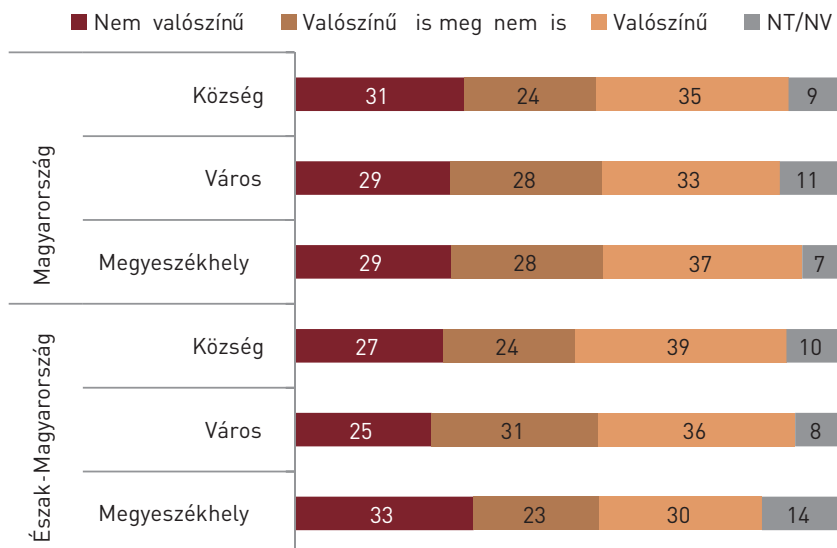

viszont a maga módján vallásosak itt nagyobb arányban vannak, mint az egész országban.

A következőkben az Észak-Magyarországon élő fiatalok jövőbeli terveiről, mobilitási szándékairól mutatjuk be a kutatás eredményeit. Ezek mellett kitérünk a régióban élő fiatalok önreflexióira, illetve arra, hogy mennyire elégedettek jelenlegi életükkel, és arra is, hogy hogyan látják jövőbeli kilátásaikat.

Az Észak-Magyarországon élő fiatalok mobilitási, vagy elvándorlási hajlandósága sok szempont alapján különbözik az országos átlagtól. A 77. ábra alapján azt mondhatjuk, hogy végleges letelepedés céljából inkább a Borsod-Abaúj-Zemplén megyében élő fiatalok hagynák el az országot, legkevésbé pedig a Nógrád megyében élők, ez az arány az országos átlag harmada. E mellett Heves megyében a legalacsonyabb azoknak az arány, akik egyáltalán nem hagynák el Magyarországot, de az itt élő fiatalok inkább fél éves, illetve 5 éves távban gondolkodnak. (77. ábra) Országosan és megyénként is, a kérdőív többi kérdéséhez képest, viszonylag sokan nem tudtak válaszolni

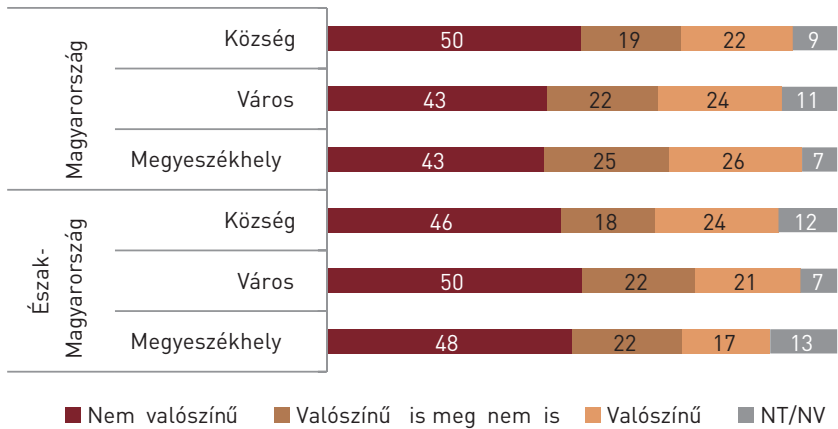
79. ÁBRA: Munkahellyel kapcsolatos attitűdök településtípusonként („Mennyire tartja valószínűnek, hogy néhány éven belül új munkahelyen fog dolgozni?”; N=1037; százalék) ($p \leq 0,05$)

erre a kérdésre - Nógrád megyében nagyjából a kérdezettek negyede, ami az országos átlag kétszerese.

Azzal kapcsolatban, hogy mi tartja vissza a fiatalokat attól, hogy elhagyják Magyarországot a három legfontosabb tényezőt emeltük ki, ami a hazaszeretet, a családi kapcsolatok és az anyagi nehézségek. (78. ábra) Összességében elmondható, hogy Heves megyében a leginkább megosztó a megkérdezett fiatalok tábora, hiszen mind a három tényezőt a megkérdezettek harmada-harmada tartja visszatartó, vagy éppen nem visszatartó erőnek. Nógrád megyében a legalacsonyabb azoknak az aránya, akiket a családi kapcsolatai nem tartanak vissza, ez az arány az országos átlag kevesebb, mint fele. További fontos tényező az anyagi fedezet biztosítása, amit szintén itt, Nógrád megyében tartanak a legkevesebben visszatartó erőnek, a legtöbben pedig Borsod-Abaúj-Zemplén megyében. A visszatartó tényezők elemzésénél nehézséget jelenthet az, hogy ezekre a kérdésekre azok is válaszoltak, akik semmiképpen sem hagynák el az országot és azok is, akik 5 évre, vagy akár örökre elmennének, és máshol próbálnának szerencsét. A kérdezés pillanatában természetesen minden megkérdezett itthon volt, de emellett

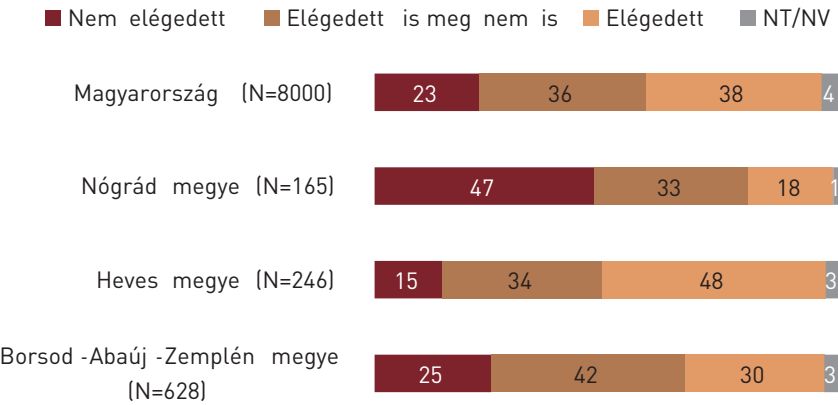
80. ÁBRA: A külföldi munkavállalás valószínűsége a megkérdezett észak-magyarországi fiatalok szerint („Mennyire tartja valószínűnek, hogy néhány éven belül külföldön vállal munkát?”; N=1037; százalék) ($p \leq 0,05$)

valószínűsíthető, hogy azok a fiatalok, akik mennének is meg nem is, fontolgatják a külföldi munkavállalás vagy éppen a tanulás lehetőségét, azaz ők a bizonytalanok.

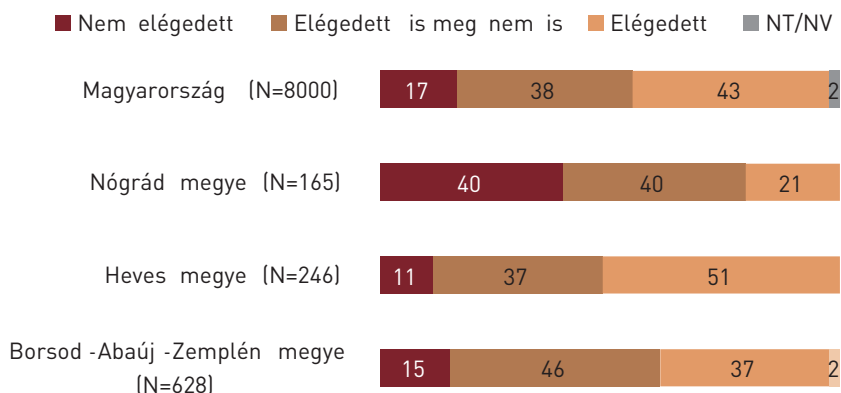
A jövőbeli tervekkel és lehetőségekkel kapcsolatban érdekesség az, hogy a különböző megyékben nincsen különbség a tekintetben, hogy mennyire tartják valószínűnek, hogy 1 éven belül új munkahelyen fognak dolgozni (Magyarországon belül). Ugyanez a változatlanság igaz a településtípuson-

81. ÁBRA: Az észak-magyarországi fiatalok elégedettségé jövőbeni kilátásaikkal megyénkénti bontásban („Mennyire elégedett Ön a jövőbeni kilátásaival?”; N=1037; százalék) ($p \leq 0,05$)

ÉSZAK-MAGYARORSZÁG – REGIONÁLIS IFJÚSÁGI HELYZETELEMZÉS

82. ÁBRA: Elégedettség a jelenlegi étellel megyei bontásban („Mennyire elégedett azzal, ahogyan most él?”; N=1037; százalék) ($p \leq 0,05$)

kénti összehasonlításra (79. ábra), annak ellenére, hogy azt várhatjuk, hogy a községekben élők kisebb esélyt látnak arra, hogy munkahelyet váltsanak nagyjából 1 éven belül. Ezek az arányok az országos átlaggal is megegyeznek. Nagyjából a fiatal lakosság harmada gondolja úgy, hogy egy éven belül esélyes új munkahely betöltése.

A megkérdezettek nem tartják kifejezetten valószínűnek, hogy néhány éven belül külföldön kapjanak munkát, annak ellenére, hogy viszonylag sokan képzelik el, hogy külföldön éljenek hosszabb-rövidebb ideig. Ezek alapján azt mondhatjuk, hogy a lehetséges munkavállalásnál már nem jelenik meg az a vállalkozó kedv, vagy a lehetőségekhez mért pozitív hozzáállás, amely a költözés esetében. Az országos átlag alapján inkább a megyeszékhelyeken élők tartják valószínűnek a külföldi munkavállalást a közeli jövőben, viszont Észak-Magyarországon ez inkább a községeken élőkre jellemző. Emellett elképzelhető az is, hogy egy tanulmányi helyet könnyebben megszerezhetőnek tartanak külföldön, mint konkrét munkahelyi pozíciót, de erre a kérdőív nem tér ki.

Általánosságban jövőbeli kilátásaival a fiatalok Nógrád megyében magasan a legelégedetlenebbek: majdnem a válaszadók fele elégedetlen jövőbeli kilátásaival, ami az országos átlagnak több mint kétszerese (81. ábra) Heves megyében a legelégedettebbek jövőbeli kilátásaikkal. Az országos átlaghoz képest úgy tűnik, hogy a régióban a szélsőségek is helyet kaptak.

A jelenlegi élethelyzettel kapcsolatos arányok nagyrészt a jövőbeli kilátásokkal való elégedettséget tükrözik, bár arányosan minden megyében

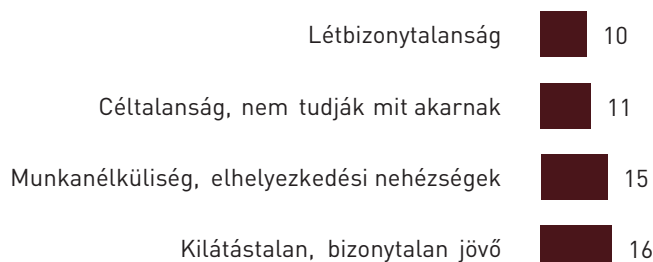
és az országos átlag tekintetében is valamivel kevésbé aggódnak a jelenlegi helyzettel kapcsolatban, mint ahogy a jövőbeli kilátások miatt tették (82. ábra). A jelenlegi életükkel kapcsolatban is Nógrád megyében a legelégedetlenebbek a fiatalok. Leginkább Heves megyében elégedettek, itt a válaszadók több mint fele érzi pozitívnak jelenlegi élethelyzetét, ami valamivel az országos átlag fölött van.

IV. Összegzés

A következőkben összegezzük azokat a problémákat, amelyeket a fiatalok Magyarországon az ifjúság legégetőbb problémáinak tartanak⁶. A következő négy ábra azt mutatja, hogy ezek a lehetséges problémák közül melyik volt az a négy, amelyre a legnagyobb arányban „vokoltak” a megkérdezettek. Az 83. ábra alapján azt mondhatjuk, hogy országos szinten leginkább a kilátástalan, bizonytalan jövőt tartották az ifjúság legégetőbb problémájának, majd a munkanélküliség, elhelyezkedési nehézségek következtek. Hasonló arányban válaszoltak a fiatalok erre a kérdésre úgy, hogy a céltalanság és a létbizonytalanság a legégetőbb probléma.

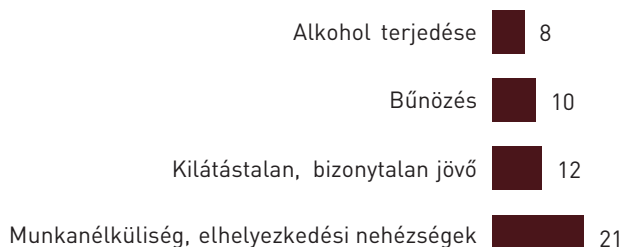
Észak-Magyarországon megyénként néztük meg, hogy melyek azok a lehetséges problémák, amely a megkérdezettek szerint a legnagyobb arányban érintik a fiatalokat. Borsod-Abaúj-Zemplén megyében magasan a legnagyobb arányban a munkanélküliséget tartották a fiatalok legégetőbb problémájának (84. ábra), Heves megyében a kilátástalan, bizonytalan jövőt (85. ábra), Nógrád megyében pedig a drogok és kábítószeres elterjedését (86. ábra).

83. ÁBRA: Országos szinten a fiatalok legégetőbb problémái saját maguk szerint (N=7988; említések százaléka) (p ≤ 0,05)

6 A kérdőívben összesen 25 lehetőség közül kellett kiválasztani azt a problémát, amely véleményük szerint a legnagyobb gond az ifjúság életében. Ezek a következők voltak: alkohol elterjedése; baráti társaság hiánya; bűnözés; céltalanság, nem tudják, mit akarnak; család válsága, hiánya; drogok, kábítószeres elterjedése; egészségtelen, mozgásszegény életmód; erkölcsi romlás; fiatalok általános rossz helyzete; iskolai problémák, tanulási nehézségek; kilátástalan, bizonytalan jövő; korrupció; környezet rossz állapota (rossz levegő, piszok); közlekedési nehézségek; közösség hiánya; kulturálatlanság, tudatlanság, igénytelenség; lakásproblémák; létbizonytalanság; megfelelő iskola hiánya vagy elérhetetlensége; munkanélküliség, elhelyezkedési nehézségek; önálló egzisztencia, család megteremtése; pénztelenség, szegénység, elszegényedés; rossz családi körülmények; szórakozási és ismerkedési lehetőségek hiánya; szülőktől való függés.

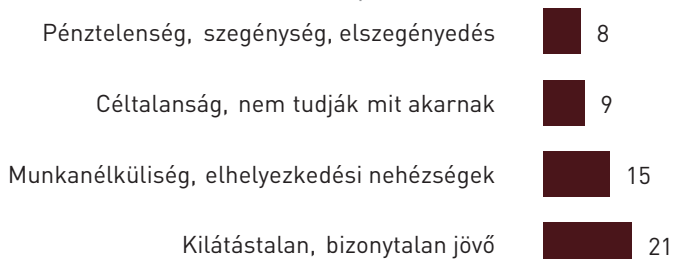
84. ÁBRA: Borsod-Abaúj-Zemplén megyében a fiatalok legégetőbb problémái saját maguk szerint (N=625; említések százaléka) ($p \leq 0,05$)

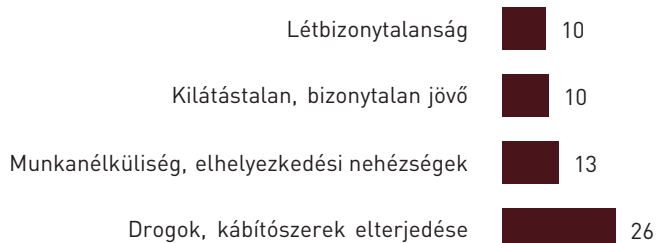
Az ábrákon olvasható lehetséges problémák nagy részét össztársadalmi problémának is nevezhetjük, amelyek több más társadalmi csoportot is érintenek. Az országos átlagban sem a drogok, kábítószeres terjedése, sem az alkoholfogyasztás, sem a bűnözés nem jelent meg, ezek kifejezetten észak-magyarországi jellegzetességek. Ezek alapján azt mondhatjuk, hogy Nógrád és Heves megyében az olyan országszerte ismert és jelentkező problémák, mint az alkohol, a drog és a bűnözés a fiatalok életében kifejezetten problémaként vannak jelen.

Ahhoz, hogy a többi lehetséges okot is figyelembe tudjuk venni a 25 válaszlehetőséget négy fő kategóriára osztottuk. Az első kategóriába az egészségre káros problémák kerültek, mint az alkohol terjedése, a drog és kábítószer fogyasztás, az egészségtelen, mozgásszegény életmód, illetve a környezet rossz állapota, azaz a szennyezett levegő és a piszok. A második kategóriába a közösséggel, vagy annak hiányával kapcsolatos problémák kerültek, azaz: a baráti társaság hiánya, a család válsága vagy hiánya, alapvetően a közösség hiánya, a rossz családi körülmények és a szórakozási, ismerkedési lehetőségek hiánya. A következő, azaz harmadik kategóriába

85. ÁBRA: Heves megyében a fiatalok legégetőbb problémái saját maguk szerint (N=246; említések százaléka) ($p \leq 0,05$)

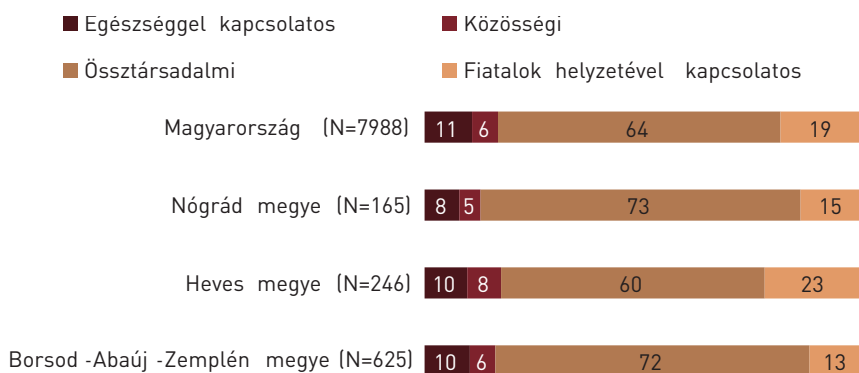
86. ÁBRA: Nógrád megyében a fiatalok legégetőbb problémái saját maguk szerint (N=246; említések százaléka) ($p \leq 0,05$)

azokat a problémákat soroltuk, amelyeket össztársadalmi nehézségeknek is nevezhetünk, azaz más társadalmi csoport életében is jelen lehetnek. Ide tartozik a bűnözés, erkölcsi romlás, kilátástalanság, korrupció, iskolai problémák, közlekedési nehézségek, lakáshiány, létbizonytalanság, munkanélküliség, pénztelenség illetve elszegényedés. A negyedik csoportba azokat a lehetséges okokat osztottuk, amelyek kifejezetten a fiatalok életével vagy életvitelével kapcsolatosak, például a szülőtől való függés, vagy a fiatalok általános rossz helyzete.

Ezt a négy kategóriát vizsgálva az 87. ábra alapján azt mondhatjuk, hogy mind országos, mind Észak-Magyarországon belül megyei szinten a megkérdezettek is leginkább az össztársadalmi problémákat emelik ki. Nógrád megyében a legalacsonyabb ez az arány, ennek okait a 86. ábrán már bemutattuk. A közösséggel kapcsolatos problémák említése leginkább Heves megyére jellemző, ez az arány a másik két megyének, illetve az országos átlagnak is szinte kétszerese.

87. ÁBRA: Az észak-magyarországi fiatalok által megnevezett problémák típusa megyénként (N=1065; százalék) ($p \leq 0,05$)

Kutatói szemszögből a fiatalok problémái másként látszódnak. A kutatás eredményeire támaszkodva azt mondhatjuk, hogy egész Észak-Magyarországra vonatkozóan igaz, hogy azok a fiatalok, akik szeretnének gyermeket kénytelenek a gyermekvállalást elhalasztani, aminek főképp lakhatási és anyagi okai vannak. Az oktatás kérdésénél problémának látjuk, hogy a megyeszékhelynél alacsonyabb rangú településeken a népesség iskolai végzettsége jóval alacsonyabb az országos adatokhoz képest, ez pedig a munkavállalást nagymértékben megnehezíti. Főleg Borsod-Abaúj-Zemplén megyére igaz, hogy nagyon sokan rekednek meg az általános iskolában, de a lemorzsolódásra főleg Nógrád megyében van példa és általában igaz a régió fiataljaira, hogy nagyon sokuk számára az egyetemi/főiskolai képzések elvégzése még gondolatban sem merül fel. Az idegen nyelvet beszélők aránya is alacsonynak mondható Nógrád megyében: a fiatalok 80 százaléka nem beszél semmilyen idegen nyelvet, dacára a kötelező idegennyelv-oktatásnak. Az alacsony iskolai végzettség és az idegennyelv-tudás hiánya olyan rossz elegyet képez, amivel még nehezebb a munkavállalóknak érvényesülni a munkaerő-piacon. A rossz képzettség egyenes következménye, hogy a fiatalok kisebb része dolgozik az országos arányokhoz képest, és nagyobb részük tapasztalja meg a munkanélküliség helyzetét, és szintén nagyobb részük bizonytalan az állásában. Bár munkaerő-piaci helyzetük rosszabb az ország többi részén élő társaiknál, mégis az indokoltnál pesszimistábbnak látják esélyeiket a munkaerő-piacon, amely rossz mentális folyamatok okozója lehet, ezzel pedig még rosszabb helyzetbe kerülhetnek az Észak-magyarországi régió fiataljai. A munkaerő-piac viszontagságaiból következik, hogy gazdasági erőforrásaik az országoshoz képest is szűkösek, egyedül a megyeszékhelyen élők és a Heves megyeiek haladják meg az országos jövedelmi, anyagi szintet.

Az észak-magyarországi fiatalok szabadidejük eltöltése során az olcsó, passzív szórakozást preferálják: a könnyen elérhető kulturális intézményeket választják, amikor szórakozásukról döntenek. Bár az új típusú kulturális és szórakozási lehetőségektől, az új médiától nincsenek jobban elvágva, mint az ország más részein élő fiatalok, mégis legjobban a TV-t preferálják. Kevesen vállalnak civil szervezeti tagságot, ami a társadalmi tőke alacsonyabb szintjére utal. A kulturális tőke hagyományos mércéjének vizsgálatakor, a könyvek számánál azt vettük észre, hogy az országos átlagot bőven alulmúló értékeket kapunk. Üdítő eredmény viszont, hogy egészségügyi helyzetük saját bevallásuk szerint jobb, mint amit az országos adatok alapján

várnánk, viszont a dohányzás, sajnos, körükben nagyobb mértékben van jelen. Értékválasztásaikra jellemző, hogy nem radikálisabbak az országos átlagnál, nem keresik jobban a különböző szélsőséges tanokat, mint az ország más területein élők, és a politikai intézményrendszerből sem jobban kiábrándultabbak, mint kortársaik az ország más területein. Viszont saját helyzetükkel és jövőbeni kilátásaikkal jóval elégedetlenebbek, mint mások. Az adatokból kiderül továbbá, hogy számos indikátor vizsgálata után Heves megye egyértelműen kiemelkedik a három megye közül, Borsod-Abaúj-Zemplén megye a közvéleményben lévő rossz híre ellenére nem a legleszakadóbb térség a régióban, viszont Nógrád megye számos változó mentén elmaradott a többi két megyéhez képest.

V. Irodalom

- Füzér, K. – Gerő, M. – Sik, E. – Zongor, G. (2005): A társadalmi tőke növelésének lehetőségei fejlesztés-politikai eszközökkel, Budapest: TÁRKI Zrt.
- Forest, A. L. – Wood, J. V. (2012): Benefits of self-disclosure on Facebook, London: SAGE Publications
- Westlake, E. J. (2008): Friend Me If You Facebook: Generation Y and Performative Surveillance: New York: The MIT Press
- Gregor, A. – Félix, A. (2014): Kell egy csapat? A Jobbik és fiatal támogatóinak vizsgálata a társadalmi nemek szerinti megközelítésében, In: Másodkézből Magyar Ifjúság 2012, Budapest: Kutatópont Kft.

Észak-Alföld – Regionális Ifjúsági Helyzetelemzés

SZABÓ FANNI – NAGY ZITA ÉVA

I. Bevezetés

Magyarország hét régiója közül jelen fejezet az Észak-alföldi régió, illetve annak három megyéjének – Hajdú-Bihar megye, Jász-Nagykun-Szolnok megye és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye – 15-29 éves fiataljait és helyzetüket mutatja be. A régió népességét tekintve közel másfél millió ember lakóhelyéül szolgál, amely az össznépesség közel 15 százaléka. Országos viszonylatban a hátrányos helyzetű régiók közé sorolható, gazdasági mutatói alapján a régiók sorrendjében az utolsó helyek egyikén áll, ám ennek ellenére az oktatás és a mezőgazdaság területén kiemelkedő helyet foglal el (KSH, 2013a; KSH 2013b; Havasi 2010; Balcsók-Baranyi, 2008).

II. Élethelyzet(kép)

Jelen kutatás során az Észak-alföldi régión belül 1327 főt kérdeztek meg, amelyből Hajdú-Bihar megyében 471 fő, Jász-Nagykun-Szolnok megyében 334 fő, Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében pedig 522 fő él.

Az országos mintában a nemek aránya majdnem kiegyenlített, hiszen azt 49,9 százalékban nők és 50,2 százalékban a férfiak alkotják. Az Észak-alföldi régióban is hasonló az arány: 655 férfi (49 százalék) és 672 nő (51 százalék) vett részt a kérdőíves vizsgálatban. Ezek az arányok jelentősen a megyei lebontásban sem térnek el.¹

Az életkor tekintetében elmondható, hogy a minta átlagéletkora 25 év, a legtöbben a 24 éves válaszadók vannak. A régiós átlagéletkor 24 év.

1 Hajdú-Bihar megyében 51 százalék nő és 49 százalék férfi, Jász-Nagykun-Szolnok megyében 49,9 százalék nő és 50,1 százalék férfi, Szabolcs-Szatmár megyében pedig 51 százalék nő és 49 százalék férfi került megkérdezésre.

Korcsoporti megoszlásban a teljes minta a következőképpen alakul: 15-19-es korcsoport 17 százalék, 20-25 éves korcsoport 42 százalék, míg a 26-29 év közöttiek 41 százalékban vannak jelen a megkérdezettek körében. A régióon belül is hasonlóan alakulnak a korcsoporti eloszlások: a 15-19 évesek köréből a mintába kerültek aránya 19 százalék (248 fő), a 20-25 évesek aránya 42 százalék (362 fő), és a 26-29 éveseké pedig 40 százalék (371 fő).

A fiatalokkal foglalkozó kutatásokban napjainkban a posztadoleszcencia jelenségének vizsgálata elkerülhetetlen. Ez a fogalom írja le az elhúzódo ifjúsági életszakaszt, vagyis azt, amikor a serdülő- és ifjúkor elhúzódik és egybeolvad a fiatal felnőtt életszakasszal. A fiatalok egyes szempontok alapján már a felnőtt életet követik, ám más szempontokból még gyermeki státusz is jellemző rájuk. Magatartásuk, értékeik, életvitelük eltér a klasszikus felnőtt értékektől, ám politikai és gazdasági helyzetüket tekintve már felnőtteknek kell tekintenünk őket (Vaskovics, 2000; Somlai 2002; Gábor, 2012; Szabó-Bauer, 2009).

A jelenség egyik tényezője a fiatalok párkapcsolata: ezért elengedhetetlen meglétének és jellegének a vizsgálata, vagyis annak a feltérképezése, hogy kikkel és milyen kötelékben élnek a megkérdezettek. A Magyar Ifjúság 2012 kutatás is igazolta, hogy a 15-29 éves fiatalok nagy hányada nem kötelezte még el magát egy tartós párkapcsolatban, és hogy jelentősen kitolódik a családalapítás időpontja az előző generációkhoz képest.

A régióon belül a megkérdezettek fele válaszolta, hogy van párkapcsolata, és több mint kétharmaduknak volt már párkapcsolata eddigi élete során.

Az országban a 15-29 éves fiatalok között a hajadonok/nőtlenek aránya 89 százalék, míg a házasságban élők aránya közel 10 százalék. Régiós szinten is hasonló képet kapunk: a nőtlen/hajadonok aránya 87 százalék, míg a házasságban élők aránya valamelyest magasabb, 12 százalék. Az elváltaké nem haladja meg az 1 százalékot sem. A házasságot kötő, de nem együtt élő fiatalok aránya elenyésző, a régióban mindössze 4 fő említette. Megyei szinten elemezve az eredményeket, érdemi eltéréseket tapasztalunk: a Jász-Nagykun-Szolnok megyei fiatalok nagyobb arányban élnek házasságban, míg a Hajdú-Bihar megyei megkérdezett fiatalok körében igen alacsony a házások aránya². A településtípus esetében – hasonlóan az országos tendenciákhoz – kimutatható, hogy a kisebb

2 Hajdú-Bihar megyében a fiatalok 8,7 százaléka, Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében 12,3 százaléka, míg Jász-Nagykun-Szolnok megyében 16,2 százalékuk él jelen pillanatban házasságban.

településeken nagyobb a házások aránya, mint a nagyobb városokban, megyeszékhelyeken. A házasságban élőket tovább vizsgálva láthatjuk, hogy a teljes mintában a megkérdezettek átlagosan 26 évesen házasodtak, régiós szinten ez a szám kicsivel magasabb (26,51 év). A megkérdezettek közel 9 százaléka a 18. életéve betöltése előtt kötött házasságot, ami a hatályos magyar jogszabályok értelmében csak szülői beleegyezéssel történhetett. 22 éves korukig a válaszdó fiatalok több mint a fele már házasságban élt.

Megyei szintre bontva az adatokat a Hajdú-Bihar megyei fiatalok átlagosan 27 évesen kötötték az első házasságukat, a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyeiek 28 évesen, míg a Jász-Nagykun-Szolnok megyei fiatalok valamelyest korábban, 24 évesen.³

Az élettársi kapcsolatban élők aránya napjainkban emelkedő tendenciát mutat. A régiós arányt tekintve a megkérdezettek közel egynegyede (24 százalék) él együtt partnerével élettársi viszonyban. Az első ilyen kapcsolat életkorát elemezve láthatjuk, hogy a valaha élettársi kapcsolatot létesítő fiatalok fele (50 százalék) 18 éves vagy fiatalabb volt az első élettársi kapcsolatának létesítése idején. Az első élettársi kapcsolat idején a fiatalok régiós átlagéletkora 22 év.

A fiatalok gyermekvállalási szokásainak vizsgálata is a segítségünkre lehet a célcsoport családalapítással kapcsolatos viselkedésének megismerésében. A válaszdók közel 80 százalékának jelen pillanatban nincsen gyermeke (beleértve a nevelt és vérszerinti gyermekeket is). A minta 10 százalékának egy gyermeke van, közel 7 százaléka kétgyermekes szülő, és mindössze 6 százalék nyilatkozta, hogy három vagy több gyermeket nevel. Az egy fiatalra jutó átlagos gyerekszám számottevően különbözik a régió megyéiben.⁴

A gyermekvállalás témakörében elkerülhetetlen a szülők életkorának vizsgálata az első gyermek születésekor: a régiós átlag e tekintetben 20,59 év.

3 Hajdú-Bihar megyében a fiatalok körében 27,24 év, Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében 27,85, míg Jász-Nagykun-Szolnok megyében 24,46 év az átlagos életkor az első házasságkötés idején.

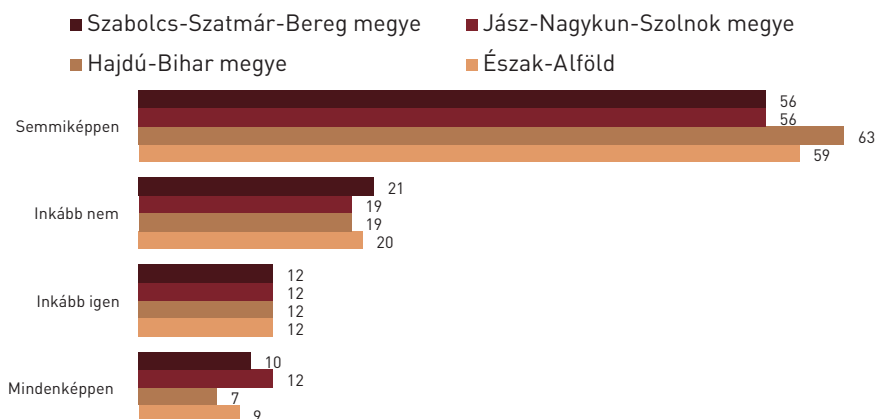
4 A régiós gyerekszám átlaga 0,46, megyei szinten a Hajdú-Bihar megyei fiatalok esetében ez a szám lényegesen kisebb, 0,22, a Jász-Nagykun-Szolnok megyei fiatalok esetében 0,42, míg a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyeiek esetében a legmagasabb, 0,7 gyermek az arány.

Ezzel szemben a régión belül a gyermekkel nem rendelkező, viszont vállalni szándékozó fiatalok átlagosan 28 éves korukban tervezik az első gyermeket.⁵

A tervezett gyermekszámot is vizsgálta a kérdőív, mely szerint a minta átlaga 1,7 gyermek, az Észak-alföldi régió fiataljainak közel fele (48 százalék) a kétgyermekes családmoddelt tartja a kívánatosnak, míg 3 vagy több gyermeket kicsit több mint 12 százalék tervez. Az egygyermekes modellt a válaszadók 19 százaléka jelölte meg, és a régióban élő válaszadók ugyanennyi százaléka nem tervez gyermeket. A bizonytalanok száma sem elenyésző, közel 10 százaléka a fiataloknak nem tudta, vagy nem szeretne volna megválaszolni ezt a kérdést. Megyei szinten a Hajdú-Bihar megyei fiatalok tervezett gyermekszáma 1,8, a Jász-Nagykun-Szolnok megyei fiatalok esetében alacsonyabb (1,47 gyermek), míg a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei fiatalok esetében 1,79.

Településtípus alapján elmondható, hogy kimutatható különbség van a Jász-Nagykun-Szolnok megyei fiatalok körében: a városban élő fiatalok egy gyermeket terveznek, míg a városokban/községekben élők körében a 2-3 gyermek a gyakoribb ($p \leq 0,05$).

1. ÁBRA: A gyermekvállalási tervek alakulása a következő 3 évben (százalékok, („Tervezi-e, hogy a következő 3 éven belül (újabb) gyereket vállal?” $N_{\text{Szabolcs-Szatmár-Bereg}}=498$; $N_{\text{Jász-Nagykun-Szolnok}}=305$; $N_{\text{Hajdú-Bihar}}=443$; $N_{\text{Észak-Alföld}}=1246$; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,05$)

5 Ez az életkor a megyei átlagok esetében Hajdú-Bihar megyében 28 év, Jász-Nagykun-Szolnok megyében 29 év, míg Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében 27 év. Nemek tekintetében a régión belül a lányok 27 évesen tervezik az első gyermeküket, míg a fiúk 28 évesen.

Az elkövetkező 3 évben a fiatalok gyermekvállalási tervei összefüggést mutatnak annak függvényében, hogy melyik megyében laknak. Az alábbi ábra is jól tükrözi, hogy a Jász-Nagykun-Szolnok megyei fiatalok nagyobb arányban terveznek gyermeket a következő 3 évben, míg a Hajdú-Bihar megyei fiatalok körében azoknak nagy az aránya, akik a következő 3 évben nem terveznek szülői örömök elé nézni.

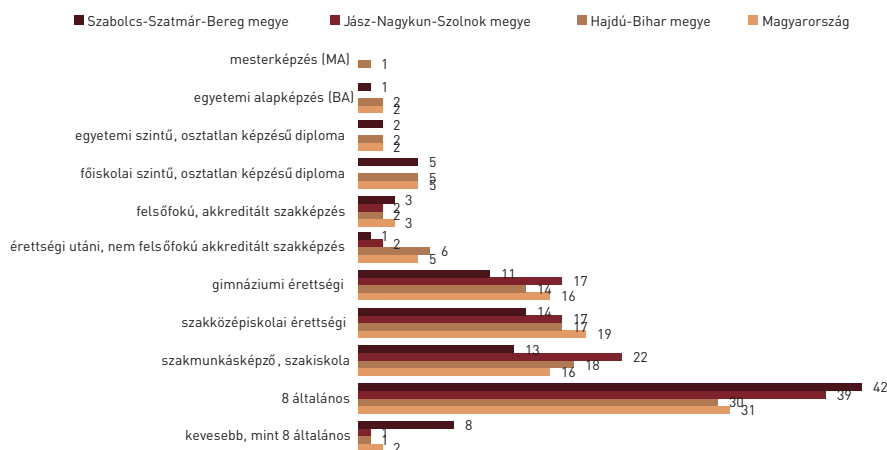
A régióban élő, már gyermekes válaszadók körében arra a kérdésre, hogy miért nem vállalt fiatalabb korban gyermeket, a következő leggyakoribb válasz született: túl fiatalok lettek volna (44 százalék); anyagi, jövedelmi okok (37 százalék); illetve a lakáskörülmények (20 százalék).

Az oktatás ugyancsak kiemelten fontos témakör a fiatalok vizsgálata során, hiszen a munkaerő-piacon való érvényesülés egyik legfontosabb feltétele az iskolai végzettség. A kutatás adatainak tanulsága szerint a régióban élő fiatalok befejezett iskolai végzettsége a teljes, országos mintához képest magasabb, kivéve a szakközépiskolai érettségit adó középiskolai végzettséget.

Részből az életkorukból adódóan is a legnagyobb arányban a 8 általános iskolai végzettségűek vannak, illetve kevésnek mondható a diplomával

2. ÁBRA: Befejezett iskolai végzettségek alakulása

(„Mi az Ön legmagasabb, befejezett iskolai végzettsége?” N_{Szabolcs-Szatmár-Bereg} =522; N_{Jász-Nagykun-Szolnok} =334; N_{Hajdú-Bihar} =471; N_{Magyarország} =8000; százalékos megoszlás) (p ≤ 0,05)

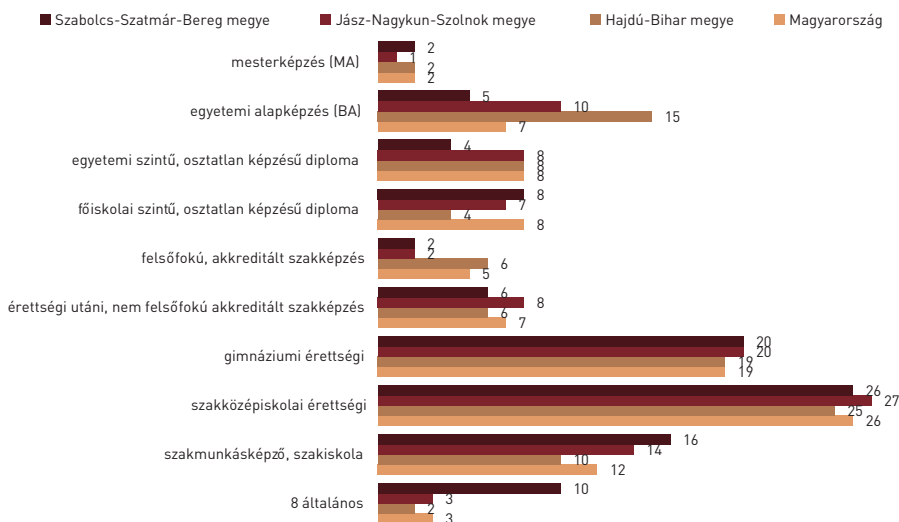

rendelkező fiatalok aránya.

A Hajdú-Bihar megyében élő 18. életévüket betöltött fiatalok esetében elmondható, hogy 8 általános iskolai végzettséggel 10 százalék rendelkezik, a középfokú végzettségűek vannak döntő többségben (59 százalék⁶), és felsőfokú végzettségűek aránya 13 százalék, amely a legmagasabb a régióban. A Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a 18. életévüket betöltött, 8 általános iskolai végzettségűek vannak a legmagasabb arányban a térségben (28 százalék), középfokú tanulmányokkal 49 százalékuk rendelkezik, míg felsőfokú végzettséggel 11 százalékuk bír. Ugyanezen arányok Jász-Nagykun-Szolnok megyében a következőképpen alakulnak: 8 általános iskolai végzettségűek aránya 26 százalék, középfokú tanulmányokkal 66 százalékuk rendelkezik, amely kiemelkedően magas a régióban, valamint felsőfokú végzettsége mindössze 4 százalékuknak van, amely arány elmarad a másik két megyéhez képest.

Településtípus szerinti vizsgálat során, a régió belül, a diplomás fiatalok aránya érzékelhetően eltér: a községekben elenyésző, néhány százalé-

3. ÁBRA: Jelenlegi iskolai tanulmányok alakulása („Milyen iskolába jár Ön jelenleg?” N_{Szabolcs-Szatmár-Bereg} =198; N_{Jász-Nagykun-Szolnok} =112; N_{Hajdú-Bihar} =221; N_{Magyarország} =3474; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,05$)

6 Beleértve a szakmunkásképző, szakiskola, szakközépiskolai érettségi és gimnáziumi érettségi végzettségeket.

kos a diplomás fiatalok aránya (közel 5 százalék), valamennyivel magasabb a városi fiatalok körében (5 százalék) és kiugróan magas a megyeszékhelyeken élők között a diplomával rendelkezők aránya (16 százalék), amelyet magyaráz, hogy mind a három megyeszékhely rendelkezik felsőoktatási intézménnyel.

Jelenleg általános iskolai tanulmányaikat Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében folytatják a legtöbben, ám a fiatalok legnagyobb hányada valamilyen középiskolában tanul. Az érettségit adó szakközépiskolák és a gimnáziumok a legnépszerűbbek. Az egyetemi képzés esetében pedig kiugróan magas Hajdú-Bihar megyében lakó fiatalok aránya, amely a Debreceni Egyetemre, mint a térség kiemelkedő „tudásközpontjára” utal.

Továbbtanuláson az országos átlagnál nagyobb arányban gondolkodnak mind Hajdú-Bihar megyében, mind pedig Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében élő fiatalok. A Jász-Nagykun-Szolnok megyeiek viszont érdemben magasabb arányban utasították el a továbbtanulási lehetőség esélyeit.

1. TÁBLÁZAT: Továbbtanulási szándékok („Szeretne-e továbbtanulni,

tanfolyamot végezni, tanulni még valamit?” $N_{\text{Hajdú-Bihar}}=471$;

$N_{\text{Szabolcs-Szatmár-Bereg}}=522$; $N_{\text{Jász-Nagykun-Szolnok}}=334$; $N_{\text{Magyarország}}=8000$;

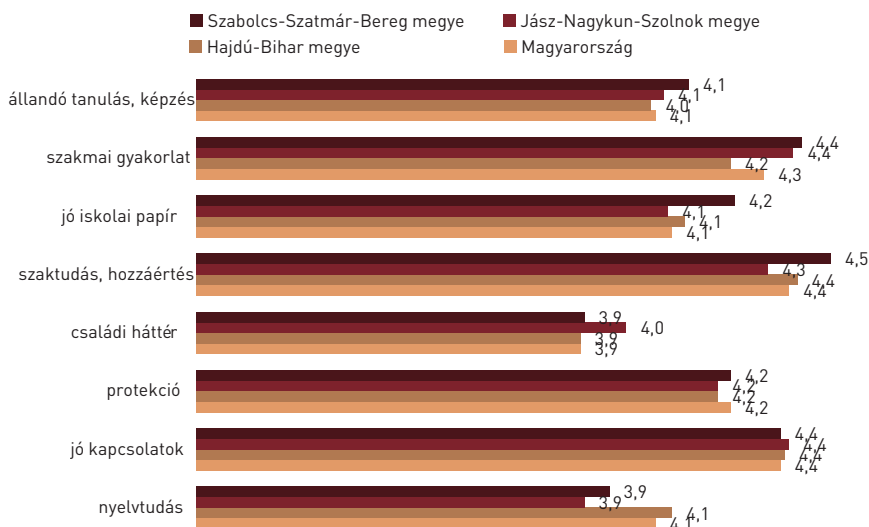
százalékos megoszlás) ($p \leq 0,05$)

	Hajdú-Bihar megye	Szabolcs-Szat- már-Bereg megye	Jász-Nagy- kun-Szolnok megye	Magyarország
igen	40	41	21	31
nem	30	34	43	34
nem gondolko- dott még rajta	26	17	33	29

Az iskolai végzettségen túl a különböző kompetenciák megléte is fontos a sikeres munkaerő-piaci elhelyezkedéshez. Az iskolának nagy szerepe van ezeknek a megtanításában, hiszen ezek olyan készségek, amelyek nem feltétlenül tanulhatóak meg a családi szocializáció során.

Ezen készségek, képességek idővel változhatnak, hiszen a gazdaság is gyorsan változik, így a követelmények is mások lesznek. Ami régen feltétel volt egy munkavállalónál, az mára megváltozott és más típusú teljesítményt

4. ÁBRA: A sikeres elhelyezkedéshez szükséges tényezők („Ön szerint a következők mennyire szükségesek ahhoz, hogy az ember jó állást tudjon találni?”) $N_{\text{Szabolcs-Szatmár-Bereg}}=522$; $N_{\text{Jász-Nagykun-Szolnok}}=334$; $N_{\text{Hajdú-Bihar}}=471$; $N_{\text{Magyarország}}=8000$; 1-5 közötti osztályzat, átlagértékek)

vár el a munkaerő-piac keresleti oldala. A kompetenciákkal kapcsolatban nem igazán lehet nagy általánosságokban beszélni, hiszen ágazatonként és munkakörönként is eltérnek a követelmények (Berde és tsai, 2006).

Mindemellett egyik általánosan megjelenő a kompetenciák közül a nyelvismeret. Országos átlagban a fiatalok 60 százaléka tud valamilyen idegen nyelven. Hajdú-Bihar megyében hasonló az arány: 58 százalék; Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében alacsonyabb a nyelvtudással rendelkezők aránya: 52 százalék; Jász-Nagykun-Szolnok megyében pedig még kevesebb, 46 százalék.

A sikeres elhelyezkedéshez szükséges tényezőket a fiatalok 1-5-ig tartó skálán értékelték fontosság szerint. A megkérdezettek szerint a legfontosabb a jó kapcsolat, a protekció, a szaktudás és a szakmai gyakorlat, amelyek hasonló tendenciát mutatnak az országos átlagával. A legkevésbé fontos tényező a sikeres elhelyezkedés esetében a családi háttér és a nyelvtudás. Családi háttér tekintetében Jász-Nagykun-Szolnok megye kivétel, itt igen erőteljes ennek a tényezőnek a fontossága. A nyelvtudást ők értékelik a legkevésbé szükségesnek.

Nyelvtudás tekintetében az angol nyelv preferálása szembetűnő (a válaszadók több mint háromnegyede beszél angolul valamilyen szinten⁷). Ezt követi a német nyelv, amelyet a régió megyéiben az érintett fiatalok valamennyivel kevesebb, mint a fele beszél valamilyen szinten (kivétel ebben az esetben Jász-Nagykun-Szolnok megye, ahol csak a harmaduk, 33 százalék).

A magas fiatakkori munkanélküliség jelentős problémát okoz szerte a világban, az Európai Unió foglalkoztatási irányvonala is foglalkozik a jelenséggel, az ifjúsági munkanélküliség elleni fellépést, és annak csökkentését hangsúlyozza. A munkanélküliség alól a magasabb iskolai végzettségű fiatalok sem képeznek kivételt, de a munka világán kívül töltött idő, és az iskolai végzettség közötti kapcsolat egyértelműen kimutatható: minél magasabb valaki iskolázottsága, annál nagyobb a munkavállalásra való esélye, és várhatóan rövidebb lesz az idő, amelyet munkanélküli státuszban tölt két munkahely között (Gere, 2001; Szepesi, 2013; Központi Statisztikai Hivatal, 2009).

Az iskola befejezése és az első munkahely betöltése közötti idő kiemelt fontosságú a munkaerő-piaci elemzések során. Az országos átlag alapján a fiatalok átlagosan 20 hónapot töltöttek munka nélkül az iskola befejezése után, ám közel 16 százalékuk kevesebb, mint 1 hónapon belül el tudott helyezkedni, illetve közel kétharmaduk fél év után talált munkát. Az Észak-alföldi régió megyéin belül Hajdú-Bihar megyében a kutatás eredménye megegyezik az országos átlaggal, Jász-Nagykun-Szolnok megyében az azonnali kezdés elmarad az országos átlagtól (csupán 8 százalék), ám fél-éves időtávban itt is a fiatalok közel kétharmada (62 százalék) talál munkahelyet. Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a fél éves mutató viszont elmarad az országos átlagtól, itt a fiatalok kicsit több mint fele (53 százalék) tud elhelyezkedni ezen időtávon belül.

A legutóbbi elhelyezkedés tekintetében a fiatalok nagy többsége nem kapott segítséget, illetve akik kaptak (egyharmad arány), azok a családtól, az ismerősektől kapták a támogatást.

A munkahelyek gyakoriságát tekintve a 15-29 éves korosztály többségének 1-2 munkahelye volt eddig, amely a megyei lebontásban nem mutat nagy eltérést. Jász-Nagykun-Szolnok megyében az egy munkahely a kiemelkedő, a fiatalok 57 százaléka összesen egy munkahelyen dolgozott eddig.

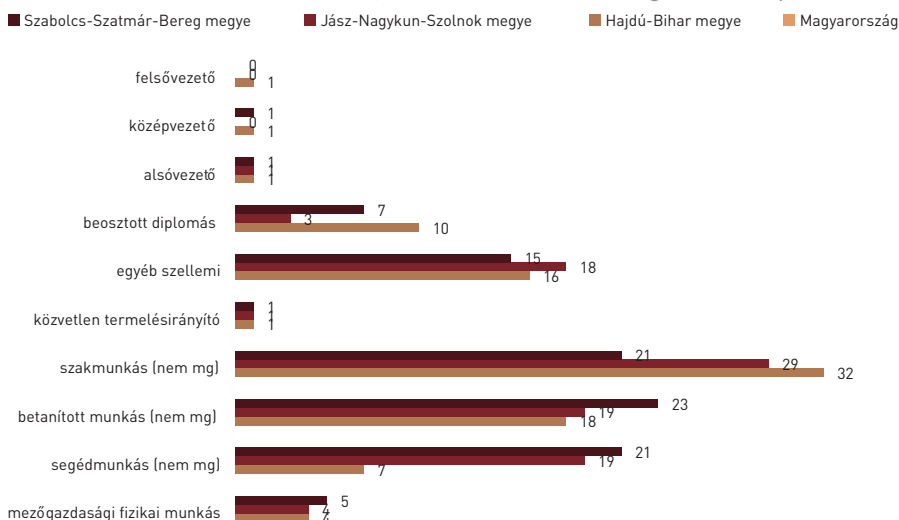
7 A válaszadók közül Hajdú-Bihar megyében a fiatalok 85 százaléka, Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében 75 százaléka, míg Jász-Nagykun-Szolnok megyében 81 százaléka beszél valamilyen szinten angol nyelven.

Munkahelyi beosztást tekintve a dolgozó fiatalok nagy többsége alkalmazottként tevékenykedik (több mint kétharmaduk), emellett pedig a vállalkozások, alkalmi munkák jelentek meg (Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében magasabb az alkalmi munkák aránya, meghaladja a 7 százalékot). A közfoglalkoztatás is jelen van a régióban, 5 százalék körüli arányban dolgoztak a lekérdezés idején ebben a státuszban.

A foglalkozási kategóriák megyék szerinti megoszlását az 5. ábra tartalmazza. Szakmunkás munkakörben és betanított munkakörben dolgozik a fiataloknak a nagy többsége. Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a mezőgazdasági fizikai munkának, a segédmunkának és a betanított munkának – vagyis a szaktudást kevésbé igényelő formáknak – magasabb az arányuk a másik két megyével szemben. A beosztott diplomások is ebben a megyében jelennek meg a legmagasabb százalékban. Vezetői pozícióban elenyésző a fiatalok részvétele.

A munkanélküliség sem kerüli el a fiatalokat, a válaszadók átlagosan harmada volt már valamilyen formában munkanélküli. A Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei fiatalok körében igen magas a valaha munkanélküli státuszba már került fiatalok aránya: 41,5 százalék, míg a Hajdú-Bihar megyei (31,5 százalék) és a Jász-Nagykun-Szolnok megyei fiatalok körében alacsonyabb

5. ÁBRA: A megkérdezettek foglalkozása („Mi (volt) a foglalkozása?” N_{Szabolcs-Szatmár-Bereg}=288; N_{Jász-Nagykun-Szolnok}=204; N_{Hajdú-Bihar}=281; N_{Magyarország}=8000; százalékos megoszlás) (p ≤ 0,05)

a munkanélküliek aránya (25,7 százalék). (A munkanélküli státuszba beleértve a regisztrált és nem regisztrált munkanélküiségi státuszt is).

Munkanélküli státuszban a fiatalok kétharmada egyszeri alkalommal volt, a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében élők helyzete valamivel rosszabb, az itt élő fiatalok harmada kétszer vagy többször is volt már munkanélküli. A valaha munkanélküli státuszban lévők közül Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a fiatalok közel harmada legalább 1 évig volt munkanélküli, míg Jász-Nagykun-Szolnok megyében a válaszadó fiatalok felére jellemző ugyanez.

A munkaerőpiac szubjektív megítélése is mérvadó, vagyis, hogy a fiatalok hogyan érzik, milyen a munkahely kínálat a térségben. Jász-Nagykun-Szolnok megyében 63,5 százaléka a válaszadónak kedvezőtlennek ítéli meg a helyzetet, Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében közel 80 százalékuk gondolja ugyanezt, míg Hajdú-Bihar megyében a kérdezettek fele véli kedvezőtlennek a munkaerő-piaci kínálatot, amely hasonló képet mutat az országos átlaggal.

Az elhelyezkedés időtartamára is irányult kérdés, amelyben arra voltak kíváncsiak, hogy vajon mennyi időn belül tudnának munkát találni a fiatalok. A régió elmarad az országos minta átlagától (41 százalék), és szintén Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a legalacsonyabb a sikeres elhelyezkedési lehetőség, csupán 36 százalék félén belül, míg Jász-Nagykun-Szolnok megyében és Hajdú-Bihar megyében megegyezően 52 százalék vélte, hogy fél éven belül el tudna helyezkedni.

A munkahelyek biztosságára is irányult kérdés, amely arra volt kíváncsi, hogy mennyire érzik biztosnak a most meglévő munkahelyüket a jelenleg dolgozó fiatalok. Mindhárom megyére jellemző az optimizmus, de Hajdú-Bihar megyében említették a legkevesebben az egyáltalán nem (5 százalék), vagy inkább nem biztos (9 százalék) munkahely eshetőségét.

A régió fiataljainak az országos jellemzőnél kisebb hányada dolgozott már külföldön (2, illetve 4 százalék), azonban jelentősek e tekintetben is a megyék különbségei.⁸

Azok közül a fiatalok közül, akik már végeztek életükben bármilyen pénzkereső tevékenységet, nagyjából minden 20-dik fiatal dolgozott már külföldön az előbbi két megyében, míg Jász-Nagykun-Szolnok megyében az ő arányuk mindössze 1,5 százalék.

8 Ez az arány valamennyi Hajdú-Bihar, illetve Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei fiatal körében 3 százalék, míg a Jász-Nagykun-Szolnok megyében élők esetében 1 százalék.

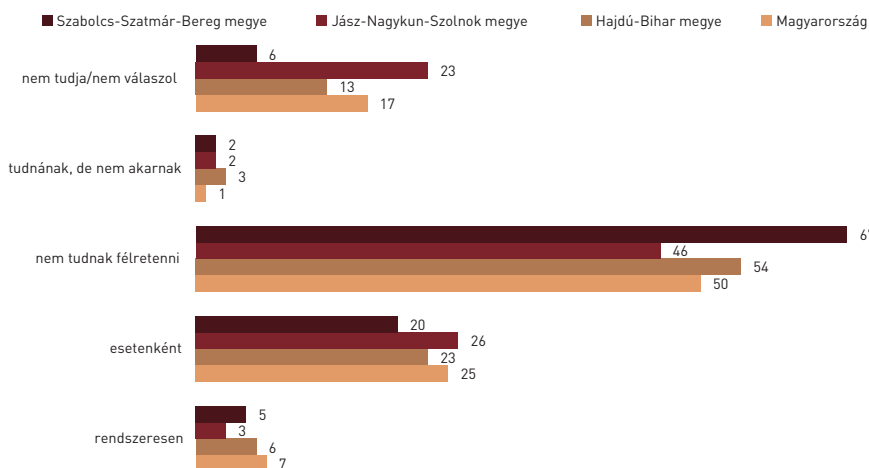
A gazdasági erőforrások elemzése során a fiatalok objektív jövedelmi viszonyait és ezek szubjektív megítélését egyaránt vizsgáltuk.

Az országos adatok alapján a fiatalok közel negyede havi szinten szembe-sül anyagi gondokkal, vagyis havi gyakorisággal fogy el a pénzük a hónap végére. Ez az Észak-alföldi régió esetében összességében valamennyivel rosszabb képet mutat. Jelentős különbségek vannak a megyék között: a Hajdú-Bihar megyei fiatalok helyzete összességében az országos átlaghoz közelít, a Jász-Nagykun-Szolnok megyei fiatalok között néhány százalékkal magasabb a szűkölködők hányada (28 százalék), míg Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében 46 százalék, majdnem a duplája az országos átlagnak.

Rendszeres megtakarítással a fiatalok többsége nem rendelkezik, csupán 5 százalék körüli az arányuk. Az alábbi ábrán látható, hogy a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei fiatalok válaszolták a legnagyobb arányban, hogy nem tudnak félretenni.

A hiteltartozás is gondja a fiatalok egy részének. Országos adatok alapján a megkérdezettek 26 százaléka rendelkezik valamilyen adóssággal vagy hitellel, míg Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében ez az arány 38 százalék, Hajdú-Bihar megyében pedig 30 százalék. A Jász-Nagykun-

6. ÁBRA: A megtakarítások alakulása („Abban a háztartásban, ahol él, a napi megélhetésen túl tudnak-e félretenni pénzt rendszeresen vagy esetenként?”) $N_{\text{Szabolcs-Szatmár-Bereg}}=552$; $N_{\text{Jász-Nagykun-Szolnok}}=334$; $N_{\text{Hajdú-Bihar}}=471$; $N_{\text{Magyarország}}=8000$; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,05$)

Szolnok megyében élő fiatalok közül az országosan megfigyelhetőnél kisebb hányadának van hiteltartozása (22 százalék). A hitelek visszafizetése nagy terhet ró a háztartásokra, amelyet a válaszadók több mint harmada igen súlyos tehernek ítél meg. Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében majdnem minden második válaszadó úgy véli, hogy teljes mértékben problémát okoz, míg Hajdú-Bihar megyében kedvezőbb a helyzet, itt a válaszadók 29 százaléka választotta ezt a lehetőséget.

A jövedelmi viszonyokról és a háztartás bevételeiről szóló kérdés esetében a válasz elutasítása, illetve a válaszhiány nagy volt mind az országos, mind a megyei kérdezettek körében. Szubjektív megítélésükből, amely azt mutatja meg, hogy az adott válaszoló hogyan érzékeli a saját anyagi helyzetét a környezetéhez képest, azonban lehet a jövedelmi viszonyokra vonatkozó következtetéseket levonni. Hajdú-Bihar megye fiataljainak kétharmad része kijön a pénzéből egy hónapban (beosztással jól kijön - 32 százalék, éppen hogy kijön - 41 százalék). Jász-Nagykun-Szolnok megyében valamegyest rosszabb a megítélés (beosztással jól kijön - 30 százalék, éppen hogy kijön - 26 százalék). Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében pedig már komoly problémát jelent a bevételek beosztása, itt a fiatalok egynegyede jelentős havi gondokkal küzd.

III. Életmód

Az Észak-alföldi régióban élő fiatalok – hasonlóan az országos tendenciákhoz – mind hétvégén, mind hétköznap leginkább otthon töltik a szabadidejüket. Az ország más részein élőkhöz képest a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei 15-29 éveseknek kisebb hányada látogatja meg barátait szabadidejében⁹, viszont az országos átlagnál nagyobb arányuk találkozik rokonaival¹⁰. A szabadidő eltöltésének leggyakoribb tevékenysége is eltér ebben a megyében: az ország más területeihez képest ugyan lényegesen alacsonyabb a számítógépezők aránya¹¹, viszont negyedük teljesen „passzív”, nem csinál semmi különösebbet szabadidejében, „csak úgy elvan”. Ez pedig az ország más részein megfigyelhetőnél érdemben nagyobb csoportot jelent. A szabolcsi fiatalokhoz hasonlóan a Jász-Nagykun-Szolnok megyében élő 15-29 évesek körében is lényegesen alacsonyabb a szabadidejüket számítógép, illetve TV előtt töltők aránya.

A 15-29 évesek, hasonlóan az országos tendenciához, a régióban is családot, illetve a barátokat, valamint az internetet és a televíziót tekintik a legfontosabb információforrásnak. Egy átlagos hétköznapon az otthon végezhető kulturális fogyasztást tekintve a Hajdú-Bihar megyei fiatalok gyakorlatilag valamennyi szóba jöhető tevékenység esetében aktívabbnak bizonyulnak, mint a régió másik két megyéjében élő kortársaik. A Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei (34 százalék) és Jász-Nagykun-Szolnok megyei (32 százalék) 15-29 éveseknek az ország más részein élőkhöz képest¹² érdemben kisebb hányada olvas könyvet a hétköznapokon. Ugyancsak jelentősen, mintegy 20 százalékponttal kevesebben vannak e két megyében olyanok, akik interneteznek (63 százalék, illetve 61 százalék¹³), illetve zenét hallgatnak (63 százalék, illetve 53 százalék¹⁴).

9 Hétköznap: 28 százalékuk, az országos átlag 43 százalék; hétvégén 41 százalékuk, az országos átlag 56 százalék.

10 Hétköznap: 11 százalék, az országos átlag 6 százalék; hétvégén: 18 százalék, az országos átlag 11 százalék.

11 Hétköznap: 34 százalék, az országos átlag 56 százalék; hétvégén: 34 százalék, az országos átlag 56 százalék.

12 Az ország más részeiben: 45 százalék.

13 Szemben az ország más részein megfigyelhető 83 százalékos aránnyal.

14 Szemben az ország más részein megfigyelhető 70 százalékos aránnyal.

ÉSZAK-ALFÖLD – REGIONÁLIS IFJÚSÁGI HELYZETELEMZÉS

2. TÁBLÁZAT: A szabadidő eltöltésének terei és tevékenységei az Észak-alföldi régió megyéiben és Magyarországon (N_{Hajdú-Bihar} = 471; N_{Szabolcs-Szatmár-Bereg} = 522; N_{Jász-Nagykun-Szolnok} = 334; N_{Magyarország} = 8000;

százalékos megoszlás) (p ≤ 0,05)

	Hajdú-Bihar megye	Szabolcs- Szatmár- Bereg megye	Jász- Nagykun- Szolnok megye	Magyar- ország
Hol tölti leggyakrabban a szabadidejét hétköznap?	otthon (88) barátoknál (46) rokonoknál (8)	otthon (87) barátoknál (28) rokonoknál (11)	otthon (77) barátoknál (48) rokonoknál (9)	otthon (85) barátoknál (43) rokonoknál (6)
Mit csinál a leggyakrabban a szabadidejében hétköznap?	számítógép (57) TV-t néz (47) barátaival lóg (32)	TV-t néz (45) számítógép (34) csak úgy elvan (27)	számítógép (39) TV-t néz (37) barátaival lóg (33)	számítógép (56) TV-t néz (49) barátaival lóg (33)
Hol tölti a leggyakrabban a szabadidejét hétvégén?	otthon (81) barátoknál (55) rokonoknál (15)	otthon (83) barátoknál (41) rokonoknál (18)	otthon (72) barátoknál (52) rokonoknál (9)	otthon (76) barátoknál (56) rokonoknál (11)
Mit csinál a leggyakrabban a szabadidejében hétvégén?	számítógép (54) TV-t néz (49) barátaival lóg (47)	TV-t néz (49) számítógép (34) barátaival lóg (29)	számítógép (37) TV-t néz (36) barátaival lóg (47)	számítógép (56) TV-t néz (49) barátaival lóg (51)

3. TÁBLÁZAT: A különböző tevékenységeket végzők aránya az Észak-alföldi régió megyéiben és Magyarország más részein ($N_{\text{Hajdú-Bihar}}=471$; $N_{\text{Szabolcs-Szatmár-Bereg}}=522$; $N_{\text{Jász-Nagykun-Szolnok}}=334$; $N_{\text{Magyarország}}=8000$, százalékos megoszlás) ($p \leq 0,05$)

	Hajdú-Bihar megye	Sza- bolcs-Szat- már-Bereg megye	Jász-Nagy- kun-Szolnok megye	Magyaror- szág más részein
Könyvet olvas (akár hagyományos, akár elektronikus)	46	34	32	45
Újságot olvas (akár hagyományos, akár elektronikus)	55	45	47	49
TV-t néz (akár hagyományos, akár elektronikus)	92	90	77	87
Film nézése (DVD, videó, máshogy)	37	23	28	30
Internetezik	83	63	61	83
Rádiót hallgat	55	43	46	49
Zenét hallgat	76	63	53	70

A megyék fiataljai a barátok száma tekintetében is eltérőek: a Jász-Nagykun-Szolnok megyei fiatalok nagyobb hányadának (68 százalék) van kisebb (5 fő alatti) baráti társasága a régió másik két megyéjében élőkhöz képest (Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a válaszadók 51 százaléka, Hajdú-Bihar megyében 57 százaléka jelezte, hogy inkább kisebb baráti társasággal jár össze). Ráadásul Jász-Nagykun-Szolnok megyében a legnagyobb azoknak a csoportja, akiknek egyáltalán nincs baráti köre: 36 százalék nyilatkozott így (az ország többi részében és a régió másik két megyéjében a baráti társasággal nem rendelkezők a válaszadók negyedét teszik ki). Ezzel párhuzamosan a hajdú-bihari és a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei fiatalok négytizedének 5 főnél nagyobb a baráti köre, míg ez csak minden negyedik Jász-Nagykun-Szolnok megyei fiatal esetében van így (az országosan 5 fő feletti baráti köre a válaszadók 30 százalékának van). A régión belül e tekintetben nem figyelhetőek meg igazán markáns különbségek a különböző típusú településen élők között: a megyeszékhelyeken élők esetében az országos átlagnál

kicsit magasabb, a községek esetében kicsit alacsonyabb a baráti körrel rendelkező fiatalok aránya.

Az, hogy van-e barátokkal való találkozásoknak törzshelye, érdemben nem tér el a régióban az ország más részeiben tapasztalhatótól: nagyjából minden 9-dik fiatalnak egy törzshelye, minden 6-diknak több törzshelye is van, kétharmaduknak-háromnegyedüknek pedig nincsen törzshelye. A törzshely jellege azonban jelentős területi különbségeket mutat: Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében különösen a szabadtéri találkozó jellemző (36 százalék¹⁵), a Jász-Nagykun-Szolnok megyei fiatalok az átlagosnál nagyobb arányban fedett közterületi helyeken vagy ifjúsági házakban találkoznak (27 százalék¹⁶), míg a Hajdú-Bihar megyei 15-29 évesek közel fele valamilyen vendéglátóhelyre jár barátaival (ez a Jász-Nagykun-Szolnok megyei fiatalok csupán negyedére jellemző).

A kulturális és digitális fogyasztás területi egyenlőtlenségei nagyon markánsan megmutatkoznak a régió megyéinek és az országos adatoknak az összehasonlítása esetén. Összességében a kulturális fogyasztás területén a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei, digitális fogyasztás terén pedig a Jász-Nagykun-Szolnok és a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei adatok mutatnak jelentős lemaradást az országos lehetőségekhez, tendenciákhoz képest.

Gyakorlatilag nincs olyan kulturális, vagy szabadidős lehetőség, amelyet a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei fiatalok többsége legalább ritkán igénybe venne. Több mint háromnegyedük (79 százalék) soha sem jut el színházba, 86 százalékuk art moziba, de közel kétharmaduk (63 százalék) még multiplex moziba sem¹⁷. Ugyancsak közel háromnegyedük soha nem jár könyvtárba, könyvesboltba, míg országosan a fiatalok nagyjából felére igaz ugyanez. Mindemellett a társasági élet lehetséges színtereinek számító kávézókb, teázókba, sörözőkbe, esetleg éttermekben is lényegesen kisebb hányaduk jut el, mint a régió vagy az ország más területein: a kávéházba soha el nem jutók aránya Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében 59 százalék (sörözőbe 62, étterembe 63 százalék a megfelelő arány)¹⁸.

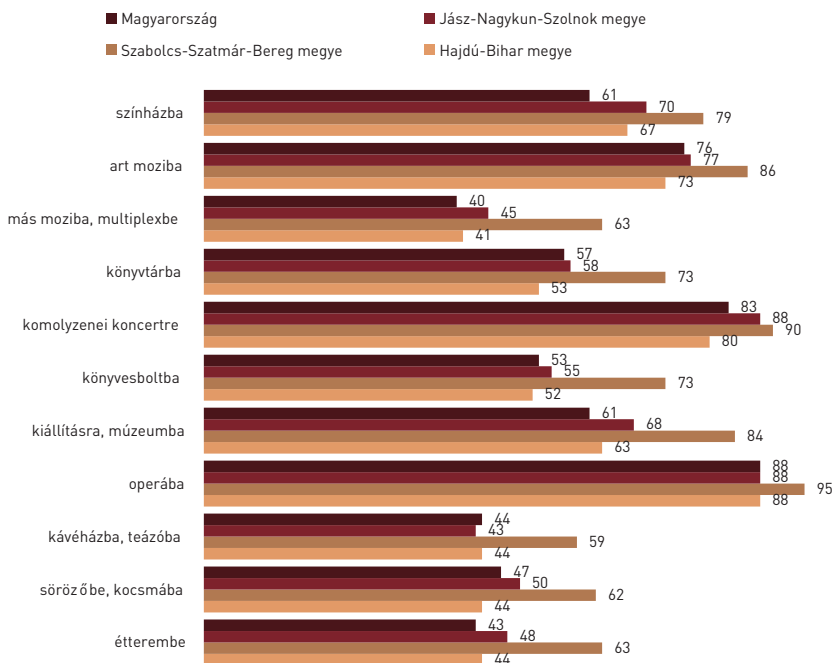
15 Az országos érték 19 százalék.

16 Az országos átlag 9 százalék.

17 Az országos arányok: soha nem jut el színházba 61 százalék, soha nem jut el moziba 40 százalék.

18 Az országos arányok sorrendben: 44,47 és 43 százalék.

7. ábra: Az egyes helyszínekre soha el nem jutó 15-29 évesek aránya az Észak-alföldi régió megyéiben és Magyarországon ($N_{\text{Hajdú-Bihar}}=471$; $N_{\text{Szabolcs-Szatmár-Bereg}}=522$; $N_{\text{Jász-Nagykun-Szolnok}}=334$; $N_{\text{Magyarország}}=8000$; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,05$)

A régió települései közötti különbségek e tekintetben is rendkívül markánsak: a községi fiatalok helyzete, valamennyi szempontot tekintve, sokkal kedvezőtlenebb, mint a megyeszékhelyen élő társaiké.

A háztartások kulturális fogyasztását (is) elősegítő technikai eszközökkel való ellátottságát vizsgálva kirajzolódó kép ugyancsak meglehetősen kedvezőtlen. A Jász-Nagykun-Szolnok megyei, illetve a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei fiatalok közül minden harmadik olyan háztartásban él, ahol nincs számítógép¹⁹, közel minden második pedig olyan háztartásban, ahol nincs internet hozzáférés²⁰. Míg saját számítógéppel az ország más részein,

19 Az ország más részein a fiatalok 18 százalékára jellemző ez.

20 Szabolcs-Szatmár-Bereg megye: 44 százalék, Jász-Nagykun-Szolnok megye: 49 százalék, országosan: 26 százalék.

illetve a Hajdú-Bihar megyében élő fiatalok közel kétharmada rendelkezik, addig a régió másik két megyéjében ez az arány jóval alacsonyabb²¹.

A szabolcsi 15-29 évesek közül minden ötödik, a szolnokiak közül minden negyedik háztartásában a számítógép és internet mellett nincs DVD lejátszó, házimozsi rendszer, plazma TV, illetve vezetékes telefon sem. A régióon belül a Szolnokon, Nyíregyházán, illetve Debrecenben élő fiatalok helyzete a kisvárosi, valamint községi fiatalokhoz képest e tekintetben is jóval kedvezőbb.

Az Észak-alföldi régióban élő fiatalok közel háromnegyede (74 százalék) használ számítógépet: ez az arány érdemben kevesebb az ország más részein megfigyelhető értéktől²². Ebben a tekintetben különösen kedvezőtlen a helyzet Szabolcs-Szatmár-Bereg (68 százalék), illetve Jász-Nagykun-Szolnok megyében (67 százalék). A régióon belüli, települések közötti területi egyenlőtlenségek az országban megfigyelhetőnél ráadásul jóval markánsabbak: a kisebb városokban, illetve községekben élők között a számítógép-használók aránya mintegy 25-30 százalékponttal marad el a megyeszékhelyeken élő fiatalokhoz képest²³, míg az ország más részein a lemaradás ennél kisebb, 8-10 százalékpont.

A különbségek a közösségi oldalak használatában is megmutatkoznak: míg Hajdú-Bihar megyében a 15-29 évesek háromnegyede, az országban a korosztály nagyjából kétharmada (69 százalék) csatlakozott valamilyen közösségi oldalhoz, addig a csatlakozók aránya Jász-Nagykun-Szolnok megyében 52 százalék, Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében 60 százalék. A régióon belül a megyeszékhelyek adatai e tekintetben is kiugróak, míg a községi és kisebb városi fiatalok ezen arány tekintetében érdemben nem különböznek.

Nemzetközi és hazai kutatási eredmények egyaránt azt jelzik, hogy a jövőendő egészségügyi állapot, morbiditás egyik legjobb előrejelzőjének a felnőtt népességben az egészségügyi állapot szubjektív megítélése bizonyul, ezt a szubjektív megítélést azonban alapvetően befolyásolja a környezettel való összevetés, illetve a relatív egyéni depriváció (Kopp, 2007; Kopp-Skrab-

21 Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében 49 százalék, Jász-Nagykun-Szolnok megyében 39 százalék.

22 86 százalék.

23 A régióban a megyeszékhelyeken élők 93 százaléka, a kisebb városokban élők 71 százaléka, a községekben élők 65 százaléka használ számítógépet.

ski, 2007). A régióban élő 15-29 éves fiatalok összességében kismértékben elégedettebbek egészségügyi állapotukkal az ország más részeihez képest. Mindemellett az figyelhető meg, hogy a hátrányosabb helyzetű térségekben, főként Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében, érdemben magasabb a szélsőséges válaszok (nagyon rossz, nagyon jó) aránya. Ez részben az akadályozottak valóban nagyobb hányadából következhet, részben pedig a környezettel való összevetés mellett az egészség-betegség társadalmi megítélésében mutatkozó különbségek is állhatnak a háttérben.

Hasonlóan a felnőtt népességben megfigyelhető tendenciákhoz (Nagy, 2011), a mindennapi tevékenységeikben tartós betegség, fogyatékosság, vagy lelki problémák miatt akadályozott fiatalok aránya némileg magasabb az Észak-alföldi régióban az ország más részeihez képest. A régióban minden tizenkettedik fiatal (8 százalék) számolt be enyhébb vagy súlyosabb akadályozottságról (míg az ország más részein ugyanez az arány csupán 6 százalék). A régió megyéi között azonban e tekintetben is jelentős különbségek vannak: a kedvezőtlenebb társadalmi-gazdasági helyzetű Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében az akadályozott fiatalok aránya 10 százalék, Hajdú-Bihar megyében 8 százalék, míg Jász-Nagykun-Szolnok megyében 4 százalék.

Az egészségi kockázatok közül az elmúlt években a különböző táplálkozási zavarok – különösképpen az elhízás, amit a WHO a tíz legjelentősebb egészségügyi probléma közé sorolt (WHO 2013) – egyre inkább a figyelem középpontjába kerültek mind a hazai, mind a nemzetközi szakmai szinten. E tekintetben jelentősek, és egyre inkább növekednek a társadalmi egyenlőtlenségek: a kedvezőtlenebb társadalmi helyzetű csoportoknál mind az elhízás, mind az ezzel összefüggő kórképek megjelenése gyakoribbnak tekinthető (különösen erős ez az összefüggés a nők és a gyermekek esetében).

Az Ifjúság 2012 adatfelvétele alkalmas a fiatalok BMI (testtömeg) indexének²⁴ mérésére, amely a lakosság tápláltsági állapotának egyik alapvető, nemzetközileg sztemderden alkalmazott mutatója. A kutatás adatai szerint az Észak-alföldi régióban élő 15-29 éves fiatalok tápláltsági állapota nem

24 Az un. BMI (testtömeg index) számítása úgy történik, hogy a kilogrammban megadott testsúlyt osztják a méterben mért testmagasság négyzetével. A BMI-t csak felnőttek esetében használják. AWHO besorolása szerint a BMI értékei a következőket mutatják: <16 – kóros soványság; 16-16,99 – mérsékelt soványság; 17-18,49 – enyhe soványság; 18,5-24,99 – normális testsúly; 25-29,99 – túlsúly; 30-34,99 – I. fokú obesitas; 35-39,99 – II. fokú obesitas; >40 – III. fokú (súlyos) obesitas.

tér el alapvetően az országosan megfigyelhető értékektől²⁵. Ezek az értékek mindemellett kedvezőbbek a teljes felnőtt lakosság értékeinél: a táplálkozási állapot a kor előre haladtával válik kedvezőtlenebbé (OETI, 2010; Tokaji, 2011). A régió megyéiben és a különböző típusú településeken élő fiatalok között nincsenek igazán markáns különbségek e tekintetben (bár a kedvezőtlenebb helyzetű Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében és a kisebb településeken némileg magasabb a túlsúlyosak, illetve kövérek hányada²⁶).

Ugyancsak régóta ismert és vizsgált egészségügyi kockázati magatartásnak bizonyul a dohányzás és az alkoholfogyasztás is (Szántó, 2005; Tokaji, 2011; Kovács, 2012; Elekes, 2005, 2011). A Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében élő fiatalok kiemelkedően nagy hányada, 39 százaléka dohányzik napi rendszerességgel: ez jóval magasabb az ország más területein (26 százalék), illetve a régió másik két megyéjében²⁷ megfigyelhető értékeknél is. Különösen kedvezőtlen a helyzet Szabolcs-Szatmár-Bereg megye kistelepülésein: a községekben majdnem minden második (45 százalék) 15-29 éves naponta dohányzik, míg Nyíregyházán csak minden ötödik fiatalra jellemző ugyanez. A szabolcsi 15-29 évesek ráadásul átlagosan mintegy fél évvel korábban (15 évesen) kezdenek dohányozni, és naponta több cigarettát szívznak az ország más részein élő fiatalokhoz képest.

Az alkoholfogyasztása valamint a kábítószer fogyasztása tekintetében némileg más kép rajzolódik ki. Úgy tűnik, hogy – illeszkedve a barátokkal töltött szabadidő megyék közötti különbségeihez – e tevékenységek esetében a Hajdú-Bihar megyei fiatalok az országosan és a régió más megyéiben megfigyelhetőnél aktívabbak, a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyeiek pedig kevésbé aktívak. Az elmúlt egy évben legalább heti rendszerességgel minden hetedik Hajdú-Bihar megyei fiatal fogyasztott alkoholt, míg negyedük egyszer sem ivott. Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében minden kilencedik fogyasztott legalább heti rendszerességgel, míg harmaduk egyszer sem ivott. Havonta többször nagyobb mennyiséget (legalább 5 italt) a Hajdú-Bihar megyei fiatalok

25 A válaszadók mintegy kétharmada (71 százalék) normális testsúlyú, nagyjából minden ötödik fiatal túlsúlyos (18 százalék), és 4 százalékuk kövér.

26 Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a túlsúlyos, illetve kövér fiatalok a teljes csoport 26 százalékát teszik ki, míg országosan ugyanez az arány 22 százalék. A régión belül a megyeszékhelyen élő fiatalok között a túlsúlyosak, illetve kövérek aránya 19 százalék, ugyanez az arány a kisebb városokban 24 százalék, a községekben 22 százalék.

27 Hajdú-Bihar megye: 26 százalék, Jász-Nagykun-Szolnok megye: 29 százalék.

12 százaléka, a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei és Jász-Nagykun-Szolnok megyei fiataloknak viszont csak 3 százaléka ivott; az ország más részein ez az arány 2 százalék. A régió belül az egyáltalán nem fogyasztók aránya a községekben az átlagosnál némileg magasabb (ez az összefüggés az országos adatokon nem mutatható ki).

A barátok, ismerősök drogfogyasztásban játszott szerepére több epidemiológiai adatfelvétel felhívta a figyelmet (lásd például: Elekes, 2005, 2011; Németh-Költő, 2011 és sokan mások). Az országos átlaghoz (23 százalék) viszonyítva, a szolnok megyei és a szabolcsi fiatalok körében kisebb (13, illetve 19 százalék), míg Hajdú-Bihar megyében némileg nagyobb (27 százalék) azon fiatalok aránya, akiknek van legalább egy szerfogyasztó ismerőse.

Az egyes szerek alkalmazásának (bevallott) prevalenciája a kutatási adatok szerint valamennyi megyében meglehetősen alacsony: Hajdú-Bihar megyében jellemzően egy picit magasabb a másik két megyéhez képest²⁸.

Elgondolkodtatóak azok az adatok, amelyek az öngyilkossággal való szembesülés, illetve az arról való gondolkodás és kísérlet tekintetében rajzolódnak ki. A Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei fiatalok mintegy 7 százalékának lett öngyilkos közeli ismerőse az elmúlt években: ez az arány kétszerese az országos átlagnak. A szabolcsi 15-29 évesek körében mind az öngyilkossági gondolatok (3 százalék, az országos átlag 2 százalék), mind a kísérlet (2 százalék, az országos átlag 1 százalék) előfordulása magasabb az országos és a régió más megyéinek arányainál is. A régió belül, az egyes településtípusok között nincs érdemi különbség ezen adatok tekintetében.

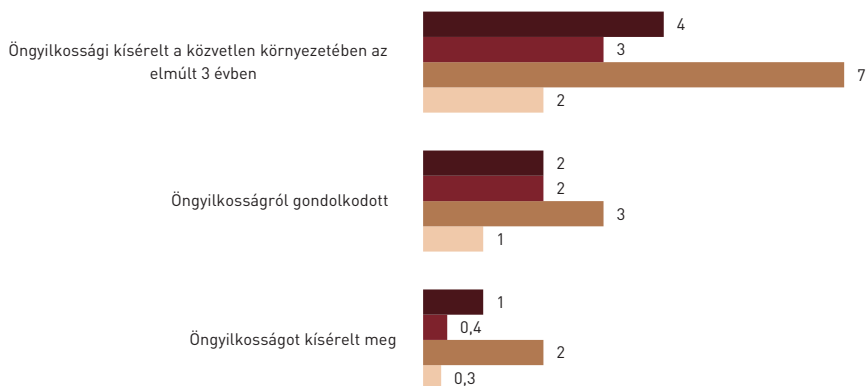
Hasonlóan az országosan jellemző értékhez, az Észak-alföldi régióban élő fiataloknak is nagyjából a harmada (36 százalék) sportol rendszeresen a testnevelés órán kívül; a sportoló fiataloknak közel a fele teszi ezt azért, hogy egészséges legyen. A régió községeiben az egészségmotiváció erőteljesebb: a testmozgást végző fiatalok 56 százaléka említette ezt tevékenysége okaként.

28 A Hajdú-Bihar megyei válaszadó fiatalok legalább 1 százaléka említette, hogy kipróbált már a marihuánát (7 százalék, az ország más részein az átlag: 6 százalék); altatót, nyugtatót orvosi javallat nélkül (5 százalék, az ország más részein az átlag 3 százalék); alkoholt gyógyszerrel (2 százalék, az ország más részein az átlag 2 százalék); amfetamint, metamfetamint (1 százalék, az ország más részein az átlag 0,6 százalék); ecstasyt (2 százalék, az ország más részein az átlag 2 százalék). Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a marihuána (3 százalék), az altatót, nyugtatót orvosi javallat nélkül (3 százalék), valamint az ecstasyt (1 százalék) bevallott prevalenciája nem érte el az 1 százalékot, míg Jász-Nagykun-Szolnok megyében egyik szeré sem. A „designer” drogok előfordulása 0 és 0,6 százalék között mozgott a régióban.

8. ábra: Öngyilkossággal kapcsolatos tapasztalatok az Észak-alföldi régió megyéiben és Magyarországon (N_{Hajdú-Bihar}=471; N_{Szabolcs-Szatmár-Bereg}=522; N_{Jász-Nagykun-Szolnok}=334; N_{Magyarország}=8000;

százalékos megoszlás) ($p \leq 0,05$)

■ Magyarország ■ Hajdú-Bihar megye ■ Szabolcs-Szatmár-Bereg megye ■ Jász-Nagykun-Szolnok megye

Az országos tendenciákhoz hasonlóan az Észak-alföldi régió fiataljait is meglehetősen kevésbé érdekli a politika (Gazsó-Laki, 2004; Szabó, 1991; Szabó-Kern, 2011a, 2011b; Kalocsai-Széll, 2012): az iskolai osztályzatoknak megfelelő, ötfokozatú skálán mindössze átlagosan 1,88-as osztályzatot adtak a válaszadók erre a kérdésre (az országos átlag 1,79). E tekintetben a Jász-Nagykun-Szolnok megyei fiatalok (átlag: 2,03) és a Debrecenben, Nyíregyházán, illetve Szolnokon élők (2,23) némileg érdeklődőbbnek bizonyulnak, míg a régió kistelepülésein az átlagosnál is kedvezőtlenebb a kép (1,69).

A Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei fiatalok kiábrándultsága abban is megmutatkozik, hogy a demokráciák és diktatúrák megítélését firtató kérdésre mintegy 43 százalékuk úgy válaszolt, hogy „a hozzám hasonló emberek számára az egyik politikai rendszer olyan, mint bármelyik másik”²⁹. Ugyanakkor a demokráciát minden más politikai rendszernél a Hajdú-Bihar megyei fiatalok 39 százaléka, a Jász-Nagykun-Szolnok megyei fiatalok 49 százaléka, a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei fiatalok 29 százaléka ítélte

29 Ezzel a kijelentéssel az ország fiataljainak 30 százaléka; a Hajdú-Bihar megyei fiatalok 33 százaléka, a Jász-Nagykun-Szolnok megyei fiatalok 19 százaléka értett egyet.

jobbnaK (az országos átlag 40 százaléK). Ugyancsak fontos, hogy a válaszadók mintegy negyede nem tudott, vagy nem akart válaszolni erre a kérdésre: ez különösen jellemző volt a régió községekben élő fiataljaira, ahol közel minden harmadik válaszadó (31 százaléK) nem nyilvánított véleményt ebben a kérdésben.

A fiatalok közügyekkel kapcsolatos passzivitását jól jelzi az is, hogy – országos tendenciákhoz hasonlóan – az Észak-alföldi régióban is kevesen vesznek részt valamilyen társadalmi szervezet tevékenységében, legalább lazán, tehát egy-két programon való részvétel erejéig. Míg a politikai jellegű és vallási szervezetek esetében a kapcsolódás meglehetősen alacsony szintje érdemben nem tér el az országos tendenciáktól a régió egyik megyéjében sem (így például polgári körökhöz a régióban a fiatalok 0,6 százaléKa, az országban 0,5 százaléKa kapcsolódik), addig a nem politikai és vallási jellegű szervezetek esetében a régió megyéi között jelentős különbségek figyelhetők meg mind egymáshoz, mind az ország más területeihez képest.

Így a Jász-Nagykun-Szolnok megyei 15-29 évesek a nem politikai és vallási irányultságú szervezetek esetében az országosan jellemzőnél általában lényegesen aktívabbak, míg a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei fiatalok lényegesen passzívabbak: különösen nagy az eltérés a diákszervezetekhez, a szabadidős szervezetekhez, a környezetvédelmi, természetvédelmi vagy állatvédő szervezetekhez, a jótékonyági szervezetekhez, a lelki, szociális problémákkal foglalkozó szervezetekhez, az emberjogi szervezetekhez, illetve a békemozgalomhoz való kötődés esetében³⁰.

Az egyéb társadalmi aktivitásokkal szemben a politikai jellegű aktivitásokat tekintve a Hajdú-Bihar megyei, valamint a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei fiatalok bizonyultak az országos átlagnál aktívabbnak. Ezekben a megyékben legalább minden huszadik fiatal vett már részt szórólap terjesz-

30 Diákszervezetek: Jász-Nagykun-Szolnok megye: 22 százaléK; Szabolcs-Szatmár-Bereg megye: 5 százaléK; az országos átlag 9 százaléK. Szabadidős szervezetek: Jász-Nagykun-Szolnok megye: 15 százaléK; Szabolcs-Szatmár-Bereg megye: 5 százaléK; az országos átlag 7 százaléK. Környezetvédelmi, természetvédelmi vagy állatvédő szervezetek: Jász-Nagykun-Szolnok megye: 10 százaléK; Szabolcs-Szatmár-Bereg megye: 1 százaléK; az országos átlag 3 százaléK. Jótékonyági szervezetek: Jász-Nagykun-Szolnok megye: 7 százaléK; Szabolcs-Szatmár-Bereg megye: 2 százaléK; az országos átlag 3 százaléK. Lelki, szociális problémákkal foglalkozó szervezetek: Jász-Nagykun-Szolnok megye: 6 százaléK; az országos átlag 2 százaléK. Emberjogi szervezetek: Jász-Nagykun-Szolnok megye: 4 százaléK; Szabolcs-Szatmár-Bereg megye: 0,4 százaléK; az országos átlag 2 százaléK. Békemozgalom: Jász-Nagykun-Szolnok megye: 4 százaléK; Szabolcs-Szatmár-Bereg megye: 0,2 százaléK; az országos átlag 1 százaléK.

tésében, politikai nyilatkozatok aláírásában, aláírásgyűjtésben, engedélyezett politikai demonstrációban, valamint ajánlócédula gyűjtésében³¹.

4. TÁBLÁZAT: Politikai aktivitások legalább minden 20. fiatal részvételével az Észak-alföldi régió megyéiben és Magyarországon

($N_{\text{Hajdú-Bihar}}=471$; $N_{\text{Szabolcs-Szatmár-Bereg}}=522$; $N_{\text{Jász-Nagykun-Szolnok}}=334$;

$N_{\text{Magyarország}}=8000$; százalékos megoszlás)

($p \leq 0,05$)

	Hajdú-Bihar megye	Szabolcs- Szatmár- Bereg megye	Jász- Nagykun- Szolnok megye	Magyarország
Legalább minden 20-dik fiatal vett már részét:	szórólap ter- jesztése (10) politikai nyilat- kozatok aláírása (7) aláírások gyűj- tése (7) engedélyezett politikai de- monstráció (5)	szórólap ter- jesztése (9) politikai nyilat- kozatok aláírása (5) aláírások gyűj- tése (5) ajánlócédula gyűjtés (5)	nincs ilyen tevő- kenység	nincs ilyen tevő- kenység

A régióban az országos átlagnál kedvezőtlenebb hazánk európai uniós csatlakozásának megítélése mind az ország egésze, mind a válaszadók személyes életére nézve. Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a fiatalok nagyjából negyede szerint volt teljes mértékben hátrányos a csatlakozás (mindkét tényezőre nézve; országosan közel minden 7-dik válaszadó gondolkodott így). Ugyancsak az általában jellemzőnél érdemben kedvezőtlenebb a Jász-Nagykun-Szolnok megyei fiatalok véleménye (az országra nézve teljes

31 Szórólap terjesztése: Hajdú-Bihar megye: 10 százalék; Szabolcs-Szatmár-Bereg megye: 9 százalék; Jász-Nagykun-Szolnok megye: 5 százalék; az országos átlag: 5 százalék. Politikai nyilatkozatok aláírása: Hajdú-Bihar megye: 7 százalék; Szabolcs-Szatmár-Bereg megye: 5 százalék; Jász-Nagykun-Szolnok megye: 1 százalék; az országos átlag: 4 százalék. Aláírásgyűjtés: Hajdú-Bihar megye: 7 százalék; Szabolcs-Szatmár-Bereg megye: 5 százalék; Jász-Nagykun-Szolnok megye: 3 százalék; az országos átlag: 4 százalék. Engedélyezett politikai demonstráció: Hajdú-Bihar megye: 5 százalék; Szabolcs-Szatmár-Bereg megye: 5 százalék; Jász-Nagykun-Szolnok megye: 3 százalék; az országos átlag: 2 százalék. Ajánlócédula gyűjtése: Hajdú-Bihar megye: 3 százalék; Szabolcs-Szatmár-Bereg megye: 5 százalék; Jász-Nagykun-Szolnok megye: 2 százalék; az országos átlag: 2 százalék.

mértékben kedvezőtlen: 26 százalék; a személyes életére teljes mértékben kedvezőtlen: 19 százalék). A hajdú-bihari fiatalok véleménye e tekintetben az országosan jellemzővel nagyjából megegyező. A település nagyságának csökkenésével – hasonlóan az országos tendenciákhoz – az Észak-Alföldön is egyre kedvezőtlenebbé válnak a vélekedések.

Az Észak-alföldi régióban – hasonlóan a teljes népességhez (KSH, 2011) – az országos arányhoz viszonyítva alacsonyabb az önmagukat magyarnak (is) vallók aránya. A megyék között ebben a tekintetben is jelentősek a különbségek: Hajdú-Bihar megyében a 15-29 évesek 96 százaléka vallja magát magyarnak (ez gyakorlatilag megegyezik az ország más részein mérhető 95 százalékkal), Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében 84 százalékuk, Jász-Nagykun-Szolnok megyében 88 százalékuk. A cigány fiatalok aránya Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében az országos átlagnak nagyjából háromszorosa (20 százalék), a másik két megyében az országos átlaghoz közelít³².

A válaszadók identitásának megélésére vonatkozó, a magyarsággal kapcsolatos érzéseit mérő kérdések közül jelen tanulmányban két dimenziót vizsgálunk. A más nemzetiségek kirekesztésre vonatkozó³³ kérdésekre adott válaszok azt jelzik, hogy az Észak-Alföldön az országosnál átlagosan némileg kirekesztőbbek a fiatalok: ez a különbség azonban főként a Jász-Nagykun-Szolnok megyében élő 15-29 évesek véleményéből adódott össze³⁴. A régióban – hasonlóan az országos tendenciákhoz – a kisebb településen élők átlagosan kirekesztőbbek, mint a megyeszékhelyen élő kortársaik. A magyarságukra büszkéek aránya az Észak-Alföldön érdemben nem tér el az ország más részeitől, azonban Jász-Nagykun-Szolnok megyében ez is kissé markánsabb annál (átlag: 4,13, az országos átlag 3,97).

Hajdú-Bihar és Jász-Nagykun-Szolnok megyében a fiataloknak az országos aránynál jóval kisebb hányada tartja magát vallásosnak, akár a maga módján, akár az egyház tanításait követve. Ezzel szemben Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében gyakorlatilag minden második fiatal azt jelezte, hogy

32 Hajdú-Bihar megye: 7 százalék, Jász-Nagykun-Szolnok megye 11 százalék, országosan 7 százalék.

33 A kirekesztés összevont mutatóját a következő kérdésekre adott, ötfokozatú skálán mért pontszámok átlagából készítettük: „Általában jobban szeretem a magyar népet, mint más népeket.”; „Jobb lenne, ha a nem magyarok elköltöznének Magyarországról.”; „A magyaroknak nem szabadna keveredniük másokkal.”; „Általánosságban a magyarok különbek a nem magyaroktól.”

34 Régiós átlag 1-5-ig skálán: 3,32; Hajdú-Bihar megye: 3,23; Szabolcs-Szatmár-Bereg megye: 3,25; Jász-Nagykun-Szolnok megye: 3,58; az országos átlag: 3,19.

a maga módján vallásos (országos átlag: 31 százalék), a kinyilvánítottan ateisták aránya pedig mind az országos, mind a régió többi megyéjének átlagánál jóval alacsonyabb.

5. TÁBLÁZAT: Vallásosnak tartja-e önmagát? Arányok az Észak-alföldi régió megyéiben és Magyarországon ($N_{\text{Hajdú-Bihar}}=471$; $N_{\text{Szabolcs-Szatmár-Bereg}}=522$; $N_{\text{Jász-Nagykun-Szolnok}}=334$; $N_{\text{Magyarország}}=8000$; százalékos megoszlás)($p \leq 0,05$)

	Hajdú-Bihar megye	Szabolcs-Szat- már-Bereg megye	Jász-Nagy- kun-Szolnok megye	Magyar- ország
Vallásos vagyok, az egyház tanítását követem	5	9	5	7
Vallásos vagyok a magam módján	28	46	11	31
Nem tudom meg- mondani, hogy vallásos vagyok-e vagy sem	7	8	6	6
Nem vagyok vallá- sos	40	28	58	40
Nem vagyok vallá- sos, határozottan más a meggyőződés- em	14	6	9	7
Nem tudja, nem válaszol	6	3	12	9

A régióra jellemző kedvezőtlenebb objektív gazdasági-társadalmi körülmények a fiatalok jelenlegi élethelyzetükre vonatkozó értékítéleteiben is megmutatkoznak. Az Észak-Alföldön élő 15-29 évesek az országosan megfigyelhetőnél átlagosan kedvezőtlenebbnek ítélték meg a munkavállalási lehetőségeiket, életszínvonalukat, anyagi helyzetüket és tanulási lehetőségeiket; nem elégedetlenebbek viszont az „inkább rajtuk múló tényezőkkel”, így partner-kapcsolataikkal és baráti kapcsolataikkal, valamint személyes terveik megvalósulásának esélyeivel, és összességében azzal, ahogy élnek, mint az ország más részein élő kortársaik.

A jelenlegi életfeltételek megítélésében érdemi különbségek vannak a megyék között: a Hajdú-Bihar megyei fiatalok az átlagosnál és a régió többi megyéjéhez képest is jobbnak ítélik tanulási lehetőségeiket, valamint az életüket összességében; a Jász-Nagykun-Szolnok megyei fiatalok baráti és partnerkapcsolataik minőségével elégedettebbek. A Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei fiatalok esetében viszont – illeszkedve az objektív körülményekhez – a munkavállalási lehetőségek megítélése nagyon kedvezőtlen (átlag: 2,26). A megyék közötti különbségeknél is erősebbnek mutatkozik a régióban a lakóhely típusának hatása: a községi 15-29 évesek a baráti- és partnerkapcsolataikat kivéve gyakorlatilag valamennyi tényező esetében meglehetősen borúlátóak, elégedetlenek. Sokat elárul az a különbség is, amely a megyeszékhelyeken és a községekben élő fiatalok között a jövőbe vetett hit tekintetében mutatkozik meg: a jövőbeli kilátásaikat a nyíregyházi, illetve debreceni fiatalok átlagosan 3,53-ra, míg a községekben élő társaik 2,83-ra értékelték az ötfokú skálán.

6. TÁBLÁZAT: Mennyire elégedett az életfeltételeivel? ($N_{\text{Hajdú-Bihar}}=471$; $N_{\text{Szabolcs-Szatmár-Bereg}}=522$; $N_{\text{Jász-Nagykun-Szolnok}}=334$; $N_{\text{Magyarország}}=8000$; átlagok 1-5 skálán)

	Megye- székhely a régióban	Egyéb város a régióban	Község a régióban	Észak- Alföld	Magyar- ország
Partnerkapcsolataival	3,9	4,0	4,1	4,0	4,0
Baráti kapcsolataival	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3
Munkavállalási lehetőségeivel	2,9	2,8	2,3	2,6	2,9
Jelenlegi életszínvonalával	3,3	3,2	3,0	3,2	3,2
Anyagi helyzetével	3,1	3,0	2,8	2,9	3,0
Tanulási lehetőségeivel	3,6	3,5	3,2	3,4	3,5
Azzal az ismerettel, amit már megszerzett	3,7	3,5	3,3	3,5	3,5
Személyes tervei megvalósításának esélyeivel	3,6	3,3	3,1	3,3	3,3
Jövőbeli kilátásaival	3,5	3,2	2,8	3,1	3,2
Összességében azzal, ahogy most él	3,5	3,3	3,1	3,3	3,3

A kedvezőtlenebbnek ítélt körülményeiket az ország más részeihez képest némileg másképp („területileg szűkebb körben mobilan”) igyekeznek javítani a régióban élő fiatalok. Átlagosan nagyobb valószínűségét látják annak, hogy néhány éven belül új munkahelyet keressenek, illetve más településre költözzenek, viszont az országhatárokon túli munkavállalásnak, illetve mobilitásnak átlagosan kevesebb esélyét látják a saját életükben, mint a máshol élő kortársaik.

A külföldre költözés, külföldi tanulás, illetve munkavállalás lehetőségének mérlegelése tekintetében mindemellett a régió három megyéjében élők között jelentős különbségek vannak. Arra a kérdésre, hogy ha lehetősége adódna dolgozni, tanulni külföldön, elhagyná-e az országot hosszabb-rövidebb időre, a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei fiatalok 50 százaléka, a Jász-Nagykun-Szolnok megyeiek 59 százaléka azt válaszolta, hogy nem, mert csak Magyarországon tudja elképzelni az életét. Ugyanerre a kérdésre a hajdú-bihari fiataloknak mindössze 29 százaléka mondta ugyanezt (az országos átlag 40 százalék). Azok közül viszont, akik el tudják képzelni az országhatáron túli mobilitást, meglehetősen nagy azoknak a hányada, akik terveznek is külföldi munkát³⁵. Külföldi tanulást pedig a külföldi mobilitást elképzelni tudók közül Hajdú-Bihar megyében minden hetedik, Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében minden nyolcadik, Jász-Nagykun-Szolnok megyében pedig minden ötödik fiatal tervez.

A 15-29 éves fiataloknak az Észak-alföldi régióban is rendkívül alacsony a vállalkozási kedve: 73 százalékuk gyakorlatilag nem tartja valószínűnek, hogy néhány éven belül vállalkozást indítson (országosan ugyanez az érték 70 százalék). A vállalkozási kedv Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében, illetve a régió községeiben élő fiatalok körében még kedvezőtlenebb³⁶.

35 Hajdú-Bihar megye: 66 százalék; Szabolcs-Szatmár-Bereg megye: 74 százalék; Jász-Nagykun-Szolnok megye: 60 százalék.

36 Szabolcs-Szatmár-Bereg megye: 79 százalék; Hajdú-Bihar megye: 68 százalék; Jász-Nagykun-Szolnok megye: 69 százalék; a régió községi fiataljai esetében: 81 százalék.

IV. Összegzés

Országsszerte a megkérdezett fiatalok legnagyobb hányadának a kilátástalanság és a bizonytalan jövő jelenti a legégetőbb problémát (16 százalék válaszolta ezt). Ugyancsak sokan jelölték meg legjelentősebb problémaként az elhelyezkedési nehézségeket (15 százalék), a céltalanságot (11 százalék) és a létbizonytalanságot (10 százalék) is. A régió megyéiben is ezeket a problémákat említették leggyakrabban a válaszadók, bár néhol más sorrendben³⁷.

A fenti szempontok mellett Jász-Nagykun-Szolnok megye esetében a válaszadók 17 százaléka említette elsődleges problémaként az alkohol elterjedését, míg Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében minden hetedik fiatal a második legmeghatározóbb gondként a drogok és kábítószeres elterjedését látta (15 százalék).

A régióban élő fiatalok az országosan megfigyelhetőnél kedvezőtlenebbnek ítélték meg a „rajtuk kívül álló” élet-tényezőket: anyagi helyzetüket, munkavállalási és tanulási lehetőségeiket, nem elégedetlenebbek viszont az „inkább rajtuk múló tényezőkkel”, így partner-kapcsolataikkal és baráti kapcsolataikkal, valamint személyes terveik megvalósulásának esélyeivel, és összességében azzal, ahogy élnek, mint az ország más részein élő kortársaik. Jász-Nagykun-Szolnok megyében mindemellett kiemelkedő közösségi aktivitás figyelhető meg, és a közösségi élettel jóval elégedettebbek is az itt élő fiatalok, mint a többi területen.

A jelen kutatás egyéb adatai jellemzően megerősítik a fiatalok érzékelését. A munkanélküliség és az alacsony bevételek a régió megyéi közül Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében mutatkoznak a legsúlyosabbnak, de a másik két megyében is kedvezőtlenebb a helyzet az országosan megfigyelhetőnél. A fiatalok jelentős hányada havi szinten szembesül anyagi gondokkal, a bevételeik nem fedezik a kiadásait. Megtakarítással jellemzően nem tudnak élni, nagy többségük még alkalmilag sem tud félretenni.

Ugyancsak jelentősek a kulturális és digitális fogyasztás területi egyenlőtlenségei. A Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei fiatalok az országosan jellem-

37 A kilátástalanságot és a bizonytalan jövőt Hajdú-Bihar megyében 17 százalék, Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében 13 százalék jelölte első helyen a lehetséges problémák sorában. Jász-Nagykun-Szolnok megye esetében a munkanélküliség és az elhelyezkedési lehetőségek állnak az első helyen, amelyet a válaszadók 23 százaléka említett legégetőbb gondként.

zónél jóval nagyobb mértékben soha nem jut el kulturális intézményekbe. Az egyenlőtlenségeket tovább növeli, hogy a Jász-Nagykun-Szolnok és a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei fiatalok rendkívül alacsony hányada használ számítógépet, illetve internetet. E két tényező esetében különösen nagy a szakadék nem csak a megyék, de a régió települései között is: a kistelepüléseken élő fiatalok hátránya markánsan mutatkozik meg.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében az ország és a régió más részeihez képest érdemben magasabb az akadályozott fiatalok hányada is. Mindemellett ebben a megyében az egészségkárosító magatartások közül a dohányzás jelent igazán kimagasló problémát: a megye kistelepülésein közel minden második fiatal naponta dohányzik. Hajdú-Bihar megye fiataljainak egészségmagatartásával kapcsolatban pedig a gyakoribb alkohol és kábítószer fogyasztás emelendő ki.

A kedvezőtlen társadalmi-gazdasági körülmények hatása látszik a fiatalok passzivitásában és kiábrándultságában is. Így például a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei fiatalok közel fele úgy válaszolt a demokráciák és diktatúrák megítélését firtató kérdésre, hogy „a hozzám hasonló emberek számára az egyik politikai rendszer olyan, mint bármelyik másik”.

A kedvezőtlenebb körülményeiken „területileg szűkebb körben” igyekeznek javítani a régióban élő fiatalok: átlagosan nagyobb arányuk tervezi új munkahely keresését vagy más településre költözést, az országhatáron túli mobilitásnak azonban az ország más részein élő kortársaiknál lényegesen kisebb esélyét látják, különösen így van ez a Jász-Nagykun-Szolnok megyei fiatalok esetében.

Összességében azt lehet mondani, hogy a Hajdú-Bihar megyéről kialakult kép az országos átlagokhoz nagyjából hasonlatosnak tekinthető, ellentétben a régió másik két megyéjével, ahol nagyobb lemaradásoknak vagyunk szemtanúi. A problémákat súlyosbítja, hogy a régión belül (is) jellemzően jelentősebbek a települések közötti egyenlőtlenségek, mint a területek (így a megyék, vagy a régió egésze és más régiók) között érzékelt különbségek, ráadásul a centrum-periféria települések eltérései sok esetben nagyobbak az ország más részein tapasztalható központi és környéki települések különbségeitől. Vagyis a régió községekben élő fiataljainak helyzete a legtöbb szempontból lényegesen kedvezőtlenebb, mint ami a régió egészére vagy a megyékre vonatkozó képből kirajzolódik.

V. Irodalom

- Bauer, B. – Szabó, A. /szerk./ (2009): Ifjúság 2008 Gyorsjelentés. Budapest: Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézet.
- Balcsók, I. – Baranyi, B. (2008): Észak-Alföld. Debrecen: Magyar Tudományos Akadémia Regionális Kutatások Központja.
- Berde, É. – Czenky, K. – Györgyi, Z. – Híves, T. – Morvai, E. – Szerepi, A. (2006): Diplomával a munkaerőpiacon. Budapest: Felsőoktatási Kutatóintézet.
- Csoba, J. /szerk./ (2009): Peremhelyzetű társadalmi csoportok társadalmi és munkaerőpiaci integrációja. Debrecen: Debreceni Egyetemi Kiadó.
- Csoba, J. (2010): A tisztességes munka. A teljes foglalkoztatás: a 21. század esélye vagy utópiája. Budapest: L'Harmattan Kiadó.
- Elekes, Zs. (2005): A drogfogyasztás elterjedtsége és a fogyasztásra ható társadalmi tényezők iskolában tanuló fiatalok körében, in: Demográfia 48, 2005 (4), pp. 345-374.
- Elekes, Zs. (2011): Azonos szerepek azonos szenvedélyek? A fiatalok egészségkárosító magatartásaiban végbement változásokról, in: Nagy, Ildikó, Pongrácz, Tiborné (szerk., 2011): Szerepváltozások. Jelentés a nők és férfiak helyzetéről. Budapest: TÁRKI - Nemzeti Erőforrás Minisztérium, pp. 265-282.
- Ferge, Zs. (2008): Rögös út a munkához, in: Népszabadság, 2008. április 13.
- Gazsó, F. – Laki, L. (2004): Fiatalok az Újkapitalizmusban. Budapest: Napvilág Kiadó.
- Havasi, É. (2010): Az Észak-alföldi régióinak és ezen belül megyéinek főbb jellegzetességei a statisztikai adatok és mutatószámok tükrében. Debrecen: Debreceni Egyetem.
- Kalocsai, J. – Széll, K. (2012): Állampolgári aktivitás a fiatalok körében. Előadás a Magyar Szociológiai Társaság éves konferenciáján.
- Gábor, K. /szerk./ (2012): Válogatott ifjúságszociológiai tanulmányok. Szeged: Belvedere Meridionale.
- Gere, I. (2001): Ifjúsági munkanélküliség: a probléma jellemzése, eddigi intézkedések hatása, további teendők, in: Frey, M. /szerk./: EU-konform foglalkoztatáspolitikai. Budapest: OFA.
- Hrubos, I. (2006): A felsőoktatás intézményrendszerének átalakulása. Válogatott tanulmányok. Budapest: AULA Kiadó.
- Kopp, M. (2007): A közép-kelet európai egészség paradoxon", in: Kállai, J. – Varga, J. – Oláh, A. /szerk./: Egészségpszichológia a gyakorlatban. Budapest: Medicina Könyvkiadó Zrt.
- Kopp, M. – Skrabski, Á. (2007): A magyar népesség életkilátásai, Magyar Tudomány 168, 2007 (9), pp. 1149-1153.
- Kovács, K. (2012): Az egészségi állapot egyenlőtlenségei, in: Őri, P. – Spéder, Zs. /szerk./: Demográfiai Portré. Budapest: KSH Népeségtudományi Kutatóintézet.
- Kozma, T. (2004): Kie az egyetem? Budapest: Új Mandátum Kiadó.
- Központi Statisztikai Hivatal (2013a): A gazdasági folyamatok regionális különbségei, 2012. Letölthető: www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/regiok/debrecengazdfejl/debrecengazdfejl12.pdf
- Központi Statisztikai Hivatal (2013b): A foglalkoztatottság és munkanélküliség regionális különbségei, 2012. Letölthető: www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/regiok/debrecenfogl munk12.pdf
- Németh, Á. – Költő, A. /szerk./ (2011): Serdülőkorú fiatalok egészsége és életmódja, 2010. Budapest: Országos Gyermkegészségügyi Intézet.
- Somlai, P. (2002): Húsz év. Családi kapcsolatok változásai a 20. század végi Magyarországon. Budapest: Új Mandátum Kiadó.
- Szabó, A. – Kern, T. (2011a): A politikai közéleti részvétel alakulása Magyarországon 2006-2010, in: Tardos, R. – Enyedi, Zs. – Szabó, A. /szerk./: Részvétel, képviselő, politikai változás. Budapest: DKMKA.

- Szabó, A. – Kern, T. (2011b): A magyar fiatalok politikai aktivitása, in: Bauer, B. – Szabó, A. /szerk./: Arctalan (?) nemzedék. Ifjúság 2000 – 2010. Budapest: NCSSZI.
- Szántó, Zs. (2005): Az egészséggel kapcsolatos életstílus: betegviselkedés és egészségviselkedés. Budapest: Semmelweis Egyetem.
- Szepesi, B. (2013): Az ifjúsági munkanélküliség csökkentését célzó NSRK-fejlesztések társadalmi-gazdasági hátterének feltárása. Budapest: Hétfa kutatóintézet.
- Központi Statisztikai Hivatal (2009): A felsőoktatási rendszer változásai, in: Statisztikai tükrök, 3 (15).
- Tokaji, K. /szerk./ (2011): Európai Lakossági Egészségfelmérés – Magyarország 2009; Összefoglaló eredmények. Budapest: KSH.
- Vaskovics, L. (2000): A posztadoleszcencia szociológia elmélete. Szociológiai Szemle, 2000/4.
- WHO (2013): Research for Universal Health Coverage: World Health Report 2013. World Health Organization.

Dél-Alföld – Regionális Ifjúsági Helyzetelemzés

FAZEKAS ANNA

I. Bevezetés

A Dél-alföldi régiót Bács-Kiskun, Békés és Csongrád megye alkotja, összlakossága 1 279 480 fő, Közép-Magyarország és Észak-Alföld után az ország harmadik legnépesebb régiója.¹ Bács-Kiskun megye a legnépesebb (516 892 fő él itt), Csongrád megye a második helyen áll (407 389 fővel), a legkevesebben pedig Békés megyében élnek (355 199 fő). A népességfogyás minden évben folyamatos, 2013-ban 9174 fő volt a tényleges fogyás értéke. Ezzel a Dél-Alföld a második legnagyobb számban fogyó népességű régió (az első helyen Észak-Magyarország áll, itt a tényleges fogyás értéke 12 547 fő).

A régióban összesen 254 település van, ennek négyötöde község (2014-ben város: 54; község: 200). A legtöbb község Bács-Kiskun megyében található (97), és egyben ez a legritkábban lakott megye is a térségen belül (61 fő/km²). Dél-Alföld a népsűrűség szempontjából az országos rangsorban hatodik helyen áll (70 fő/km²), ennél alacsonyabb népsűrűség csupán a dél-dunántúli régiót jellemzi.

A magyarországi aktívkorú népesség (15-64 év) 13 százalékát jelenleg a Dél-alföldi régió adja (865 134 fő). Ebben a régióban a második legmagasabb az eltartottak (gyerekek és idősek együttes) aránya, 48 százalék, e tekintetben csak Észak-Magyarország előzi meg a régiót. A régión belül Békés megye rendelkezik a legmagasabb eltartottsági rátával (49 százalék; Bács-Kiskun: 48 százalék; Csongrád: 47 százalék), az öregedési index is itt a legmagasabb (146²; Bács-Kiskun: 127; Csongrád: 137). Az országos összehasonlításban ebből a szempontból a Dél-alföldi régió az élen áll, a régiós öregedési index 135.

1 A régió bemutatásához a KSH STADAT legfrissebb (2012-14) eredményei kerülnek bemutatásra. (Forrás: www.ksh.hu/stadat).

2 100 fő 15 év alatti fiatalra 146 fő 65 év feletti idős jut.

A munkanélküliség Dél-Alföld esetében jelentős, a hét régió összevetésében a harmadik helyet foglalja el. 2013-ban 63 ezer fő munkanélkülit regisztráltak, ezen belül Bács-Kiskun (24 ezer fő) és Csongrád megyében (23 ezer fő) a legtöbbet. A régiós beruházások értéke 2012-ben 402 959 millió Ft volt, ami a negyedik legkevesebb a hét régió adatai közül.³ A térség a negyedik helyen áll az egy főre jutó GDP alapján is. Az egy főre jutó bruttó hazai össztermék értéke 1 934 ezer Ft, ami az országos átlag mindössze 68 százaléka.

A következőkben célunk feltérképezni a fentiekben bemutatott régió fiatalságának léthelyzetét, lehetőségeit, szokásait, értékrendjét. A vizsgált populációt az 1983 és 1997 között született fiatalok adják. A korosztály sajátja, hogy tagjai az úgynevezett Y generációhoz⁴ (néhányuk már a Z generációhoz) tartoznak, ebből következik, hogy életük jelentős részét a digitális világban töltik (Tari, 2010). Az információs társadalom világával és eszközeivel már gyermekkorukban kapcsolatba kerültek, miközben a fogyasztói társadalom diktálta értékrendek bizonytalanná teszik őket. A korábbi generációk nem hagytak kitaposott utat maguk után ebben a virtuális világban, így az eligazodásban a mai fiatalok főként csak magukra számíthatnak.

A mai tizenéves-huszonéves fiatalok nem csupán az információs társadalomba való beágyazottságuk révén különböznek a korábbi generációktól, de élethelyzetük, életciklusaik is módosultak (Somlai, 2007). Későbbre tolódik a családalapítás, a szülőktől való leválás, a stabil egzisztenciateremtés, egyszerre az önállóság. Az „elhúzódozó kamaszkor”, azaz a posztadoleszcencia az az időszak, amikor a fiatalok ugyan már életkoruk alapján saját talpukra állhatnak, ám saját életszakaszuk még nem mutat erre esélyt. A korábbi generációk húszas éveinek elején elért állomások manapság a fiatalok húszas-harmincas éveinek fordulójára, illetve harmincas éveire tolódtak el. Ez a tendencia pedig sok változást hoz a szokások, az életmód, a preferenciák és az életszemlélet terén egyaránt. A következőkben e korosztályi sajátosságok hatásai; a fiatalok gazdasági, társadalmi helyzetének, és a régió területi adottságainak (megye és településtípus) összefüggései válnak a vizsgálat tárgyává.

3 Ugyanekkor a közép-magyarországi régióban háromszor magasabb értékű beruházás zajlott (1 267 670 millió Ft értékben).

4 Az „Y generáció”-t az 1980 és 1994 között született fiatalok alkotják, míg az „X generáció”-t az 1995 és 2009 között születettek (McCrindle–Wolfinger, 2010).

1. TÁBLÁZAT: Területi és települési megoszlás

	%	N		%	N
Bács-Kiskun megye	41	435	Megyeszékhely	27	258
Békés megye	28	298	Város	47	496
Csongrád megye	31	334	Község	29	313

II. Élethelyzet(kép)

Az alábbi fejezetben részben a fiatalok szociodemográfiai, családszerkezeti jellemzői, részben az oktatási rendszerrel és a munkaerőpiaccal fennálló kapcsolatuk kerül leírásra. Elsősorban az önállóságot, a posztadoleszcencia megjelenését, a gazdasági helyzet sajátosságait vizsgáljuk: a 15-29 éves korosztály státuszának és általános léthelyzetének feltárása áll a fókuszban.

A nemek aránya mindhárom megyében közel azonos, a férfiak magasabb aránya csupán néhány százalékos különbséggént jelentkezik (nők: 47-49 százalék; férfiak 51-53 százalék).⁵ A dél-alföldi fiatalok többsége város lakó, Békés és Csongrád megyében csupán minden negyedik fiatal él falun (ez az arány 26-26 százalék; országosan 38 százalék), Bács-Kiskun megyében viszont minden harmadik (35 százalék). Ugyanitt a város lakó fiatalok 71 százaléka, míg Békés megyében 80 százaléka a megyeszékhelyen kívüli városokban koncentrálódik. Csongrádban már más a helyzet, a korosztály város lakóinak 39 százaléka Szegeden él, 35 százaléka pedig más Csongrád megyei városban.

A korosztály közel fele (47 százalék) a régió mindhárom megyéjében párkapcsolatban él, ám az arányok a településméret függvényében szignifikáns eltéréseket mutatnak. A megyeszékhelyeken élők között a legalacsonyabb az egyedülállók aránya (41 százalék), míg a községi fiatalok között a legmagasabb (54 százalék). A dél-alföldiek egytizede (9 százalék) él jelenleg házasságban, a partnerrel közösen vezetett háztartás azonban már több mint kétszer annyi fiatalra jellemző (21 százalék). Ezek a vonások azonban nem mutatnak szignifikáns kapcsolatot a lakóhely adottságaival (itt vizsgált: településtípus, megye).

5 A korcsoportokat tekintve sem tapasztalhatunk jelentős különbségeket az egyes megyék között. Az országos átlaghoz hasonlóan a 15 és 19 év közötti fiatalok aránya 30 százalék körül, míg a 20-24, valamint 25-29 éves korcsoport esetében valamivel magasabb, 33-37 százalék között alakul mindegyik megyében.

A dél-alföldi fiatalok életébe az első élettársi kapcsolat átlagosan 21 éves korban érkezett el, ennek ideje független a település elhelyezkedésétől és típusától is. Az első házasságkötés ideje néhány évvel későbbre tehető, átlagosan 23 éves korukban házasodtak. A jelenleg hajadon/nőtlen fiatalok döntő többsége idővel szeretne házasságot kötni. Bács-Kiskun és Csongrád megyében élők körében 81 százalék, míg Békés megyében 87 százalék tervez esküvőt a jövőben.

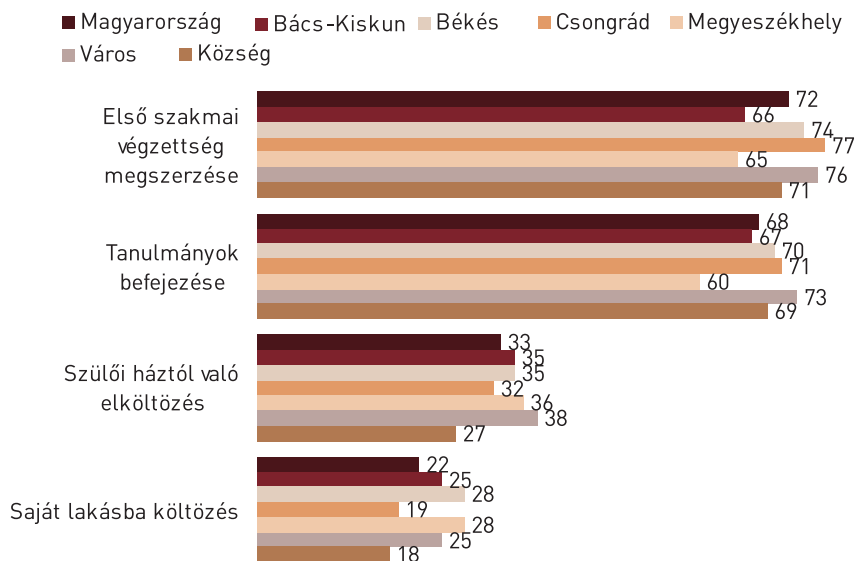
A jelenlegi és a tervezett gyerekszám független a lakóhelytől. Gyermeké átlagosan a fiatalok 10 százalékának van. Egy gyermeket a szülők kétharmada, míg kettő vagy annál több gyermeket egyharmaduk nevel. A dél-alföldi fiataloknak átlagosan 23 éves koruk körül született meg az első gyermekük. Csongrád megye és a nagyvárosok esetében későbbre, átlagosan 25 éves korra tevődött a gyermekvállalás, míg a falvak és a régió további két megyéjében élőknel ez korábbra (22 éves kor körül) tehető. Bács-Kiskun megyében minden második jelenleg gyermektelen fiatal (45 százalék) nyilatkozott úgy, hogy egészen biztosan nem tervezi a szülővé válást a közeljövőben (a lekérdezést követő 3 évben), de Békés és Csongrád megyében ennél is többen: 56 százalékuk adta ugyanezt a választ. A településtípust vizsgálva a gyermekvállalásban gondolkodó fiatalok magasabb arányával inkább a városokban (megyeszékhely: 23 százalék; más város: 20 százalék) találkozhatunk, míg alacsonyabb arányával a községekben (12 százalék). A dél-alföldi fiatalok első gyermekük érkezését átlagosan 29 éves korra becsülik, a tervezett gyerekszám pedig átlagosan kettő – ez utóbbi két mutató függetlennek bizonyul a lakóhely méretétől és elhelyezkedésétől.

Úgy tűnik, a régióban – az országos eredményekhez hasonlóan – az anyagi háttér befolyásolja leginkább a gyermekvállalást, ennek jelentősége azonban függ a lakóhely méretétől (szignifikáns kapcsolat). A már gyereket nevelő fiatalok között a megyeszékhelyen élők körében bizonyult leginkább gazdasági stabilitástól függőnek az egykori gyermekvállalás (61 százalék említette releváns tényezőként). Ezzel szemben a többi településen élő fiatal ilyen irányú döntésében kevésbé bírt domináns súllyal az anyagi feltételek megteremtése (ezt 40 százalékuk említette).

A korosztály posztadoleszcens sajátosságai az országos és a regionális adatokban is tükröződnek (1. ábra). A 18 évesnél idősebb fiatalok többsége a szülőikkel közös háztartáson osztozik, csupán a korosztály 33 százaléka

költözött már el otthonról.⁶ Saját lakással csupán a fiatalok töredéke rendelkezik (a községekben élők mindössze 18 százaléka, a Csongrád megyeiek 19 százaléka). Azt is láthatjuk azonban, hogy ezek a tényezők nagyban függenek a lakóhely elhelyezkedésétől és méretétől. Legnagyobb valószínűséggel Békés megyében és a városokban találkozhatunk e tekintetben önálló fiattal. Az egzisztenciális függetlenedéshez szorosan kapcsolódik az első végzettség megszerzésének, valamint a tanulmányok befejezésének (várható) ideje is. A korosztály többsége e téren előrébb jár, 72 százaléuk már rendelkezik valamilyen szakmai végzettséggel. Ezeknek az életeseményeknek a bekövetkezése szintén lakóhely-specifikusságot mutat. A Bács-Kiskun megyei és a megyeszékhelyeken élő fiatalok között a legalacsonyabb mind az első végzettségét már megszerzők, mind a tanulmányaikat (egyelőre) már befejezők aránya.⁷

1. ÁBRA: Az életút állomásai a 18 évesnél idősebbek körében megyénként és településtípusonként („Kérem, mondja meg, hogy megtörténtek-e már Önnel...?”; ($p \leq 0,05$) $N_{\text{Magyarország}}=6065$; $N_{\text{Dél-Alföld}}=821$; százalékos megoszlás)

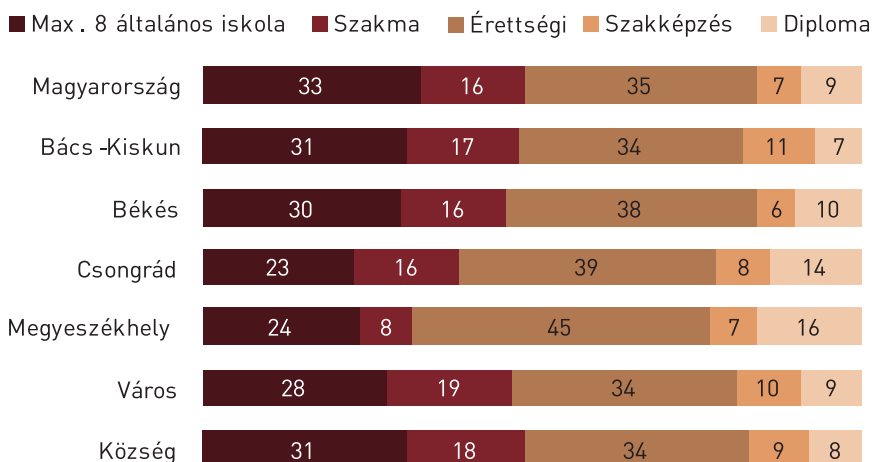
6 A jelenleg szüleikkel élő fiatalok átlagosan 26 éves korukra teszik az elköltözésük/saját lakásuk megszerzésének idejét, 4-5 évvel későbbre, mint azok a kortársaik, akik már saját háztartást visznek (átlagosan 22 éves korukban költöztek el/lett saját lakásuk).

7 Ezek bekövetkeztét átlagosan 22 éves korukra realizálják, 2-3 évvel későbbre, mint a már végzettséggel rendelkező/tanulmányaikat befejező kortársaik.

A régió esetében tapasztalhatjuk, hogy az oktatási rendszerbe való beke-
rülés, bennmaradás, illetve annak elhagyása területi sajátosságokat tükröz.
Elsőként a legmagasabb iskolai végzettség és a lakóhely között találhatunk
szignifikáns összefüggést (2. ábra). A régióban élő fiatalok közül legiskolá-
zottabbnak a Csongrád megyeiek és a megyeszékhelyi fiatalok bizonyulnak.
Köztük a legalacsonyabb a maximum nyolc általános iskolai végzettséggel
rendelkezők aránya, de még az országos adatokhoz mérten is itt találkozh-
tunk legnagyobb valószínűséggel diplomás fiattal. A megyeszékhelyen élő
fiatalok körében a legkevésbé népszerű a szakmunkás végzettség megszer-
zése, ugyanakkor köztük a legmagasabb az érettségizettek aránya.

A lakóhely területi elhelyezkedésével a tanulmányok félbehagyása is
szignifikáns összefüggést mutat. Az iskolaelhagyó fiatalok legnagyobb
arányát Bács-Kiskun megyében (10 százalék) találjuk (Békés: 6 százalék;
Csongrád: 2 százalék), amely az országos adatokkal egyező arányszám.
Ugyanakkor a tanulmányok félbehagyása függetlennek bizonyul a telepü-
léstípustól, hiszen az oktatási rendszerből kieső fiatalok aránya közel azo-
nos mindegyik településméret esetén (5-5 százalék).

2. ÁBRA: Legmagasabb befejezett iskolai végzettség megyénként
és településtípusonként („Mi az Ön legmagasabb, befejezett iskolai
végzettsége?”; $N_{\text{Magyarország}}=7945$; $N_{\text{Dél-Alföld}}=1067$; százalékos megoszlás)
($p \leq 0,05$) ($p \leq 0,001$)

A dél-alföldi fiatalok közül jelenleg tízből négy tanuló, további négy dolgozik, kettő pedig inaktívként valamilyen ellátásban részesül vagy munkanélküli. A tanulók aránya a megyeszékhelyi fiatalok között a legmagasabb (54 százalék). A diákok körülbelül 40 százaléka középfokú oktatásban vesz részt. Míg egyetemre a Csongrád megyei fiatalok egyharmada, addig a Békés és a Bács-Kiskun megyében élők csupán egyötöde jár.

Úgy tűnik, a lakóhely adottságai szignifikáns hatással vannak a tanulmányok befejezésének idejére és a továbbtanulási szándékokra is. Csongrád és Békés megyében, valamint a városokban élő fiatalok átlagosan 20 éves korra fejezték be tanulmányaikat. Miközben Bács-Kiskun megyében és a falvakban élők életében ez valamivel korábban, átlagosan 19 éves koruk körül következett be. Bács-Kiskun megyében a fiatalok többsége (54 százalék) sikeresen zárta le tanulmányait és azt nem kívánja folytatni. Békés és Csongrád megye fiatal lakosainak többsége (57-57 százalék) azonban a befejezett tanulmányok ellenére is inkább a további végzettségek megszerzésében gondolkodik. Az egyes településtípusok tekintetében a további végzettségek megszerzését a megyeszékhelyeken élők realizálják leginkább (37 százalék), míg a községek lakói legkevésbé (33 százalék).

Csongrád és Békés megyében a továbbtanulni vágyó fiatalok közül minden második valamilyen felsőfokú végzettséget szerezne legszívesebben. Bács-Kiskun megyében csupán tízből négy fiatal érez így, ellenben egy (további) szakma megszerzése minden harmadik fiatal számára tűnik elérendő célnak. Békés megyében e tekintetben hasonló a helyzet, szintén tízből három fiatal választaná egy szakma kitanulását, míg a Csongrád megyei fiatalok közül tízből csupán két fiatal. Míg a nagyvárosokban elsősorban a felsőfokú tanulmányok folytatását választó fiatalok koncentrálódnak (57 százalék), addig a kis települések/falvak lakosai inkább szakmunkás végzettséget szereznének (34 százalék) vagy szakképzéseken (26 százalék) vennének részt. Nyelvtanfolyamokra elsősorban a Csongrád megyei (15 százalék), illetve a megyeszékhelyeken élő fiatalok (19 százalék) iratkoznának be.

A tanulás és a végzettség megszerzésének szerepét elsősorban egy jó állás elnyeréséhez vezető út alapkövének vélik a fiatalok, leginkább Békés (60 százalék) és Csongrád (58 százalék) megyében érezhető ez az attitűd (Bács-Kiskun: 52 százalék). Az egyes településtípusok lakói közül a kisebb településeken (17-17 százalék) élők érzik leginkább egzisztenciálisan elengedhetetlen lépcsőfoknak a továbbtanulást. Esetükben kevésbé bizonyul

természetesnek (6 százalék; megyeszékhelyeken 14 százalék), inkább szükségyszerű (18 százalék; megyeszékhelyeken 10 százalék) az iskolai rendszerben való maradás vagy az újbóli bekapcsolódás. A megyeszékhelyek esetében ezek a motivációk éppen fordítva igazak: a továbbtanulás inkább evidens, mint kényszer.

A vizsgált korosztályból legnagyobb arányban angolul beszélnek, és nyelvvizsga is ebből a nyelvből a leggyakoribb. A második kedvelt nyelv a német, amelyből az angolnál valamivel kevesebben szereztek nyelvvizsgát. Emellett népszerű nyelv az olasz és a spanyol is, ám ezekből nyelvtudási szintjét igazoló papírral csupán a fiatalok csekély hányada rendelkezik. Az adatok szerint a nyelvtudás és a lakóhely szignifikáns összefüggést mutat. A legjobb helyzetben a Csongrád megyei, valamint a megyeszékhelyi fiatalok vannak: az itt élők háromnegyede (73-73 százalék) tud valamilyen idegen nyelven. A városlakók és a Békés megyei fiatalok ettől valamivel kevesebben (67-67 százalék), végül legkevesebben Bács-Kiskun megyében (56 százalék) és a falvakban (60 százalék) beszélnek idegen nyelven.

A szülők iskolai végzettségét vizsgálva egyértelmű az összefüggés mind a lakóhely méretét, mind területi elhelyezkedését tekintve (3. és 4. ábra). A szakmát tanult és érettségit szerzett anyák és apák vannak legtöbbször a régióban. A szakiskolai végzettségű szülői háttér különösen a kisebb településeken, valamint Békés és Bács-Kiskun megyében felülreprezentált, régiós és országos összevetésben is. Érettségizett szülő a megyeszékhelyeken és Csongrád megyében a leggyakoribb. Ennél alacsonyabb végzettség inkább a falvakban élők és a Bács-Kiskun megyeiek szüleinek jellemző. Szakképzettséggel vagy diplomával viszont inkább a nagyvárosi és Csongrád megyei fiatalok szülei rendelkeznek.

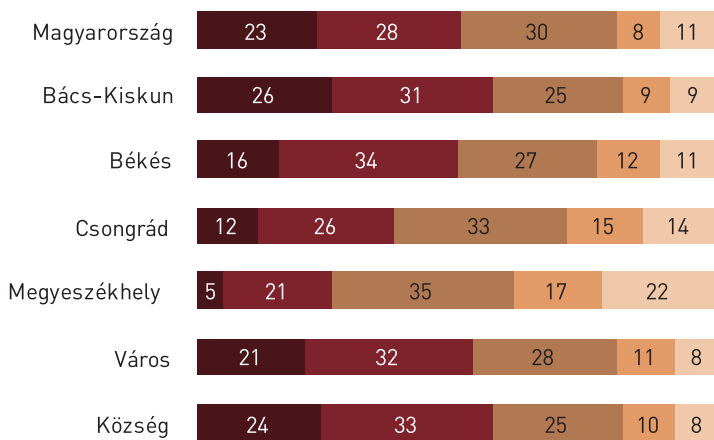
Mindhárom megyében azt tapasztalhattuk, hogy a fiatalok pályaválasztását a saját preferenciák (az átlag 4,0⁸) mellett elsősorban a könnyű elhelyezkedés (3,8) és a jól fizető állás (3,8) reménye motiválta, ez főként Csongrád megyére igaz (4,0). A presztízsnek a megyeszékhelyeken (3,5) van legnagyobb jelentősége, míg a falvakban a legkisebb (2,9). A családi környezet jellemző szakmái inkább befolyásolták a nagyvárosok lakóit (2,4), mint a falvakban élőket (1,9).

8 Ötfokú skála: „1 = egyáltalán nem”; „5 = teljes mértékben befolyásolta a pályaválasztást”.

3. ÁBRA: Az édesanya/nevelőanya legmagasabb iskolai végzettsége megyénként és településtípusonként („Mi (volt) az Ön édesanyja/nevelőanyja legmagasabb befejezett iskolai végzettsége?”;

N_{Magyarország} = 7444; N_{Dél-Alföld} = 1022; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,001$)

■ Max . 8 általános iskola ■ Szakma ■ Érettségi ■ Szakképzés ■ Diploma

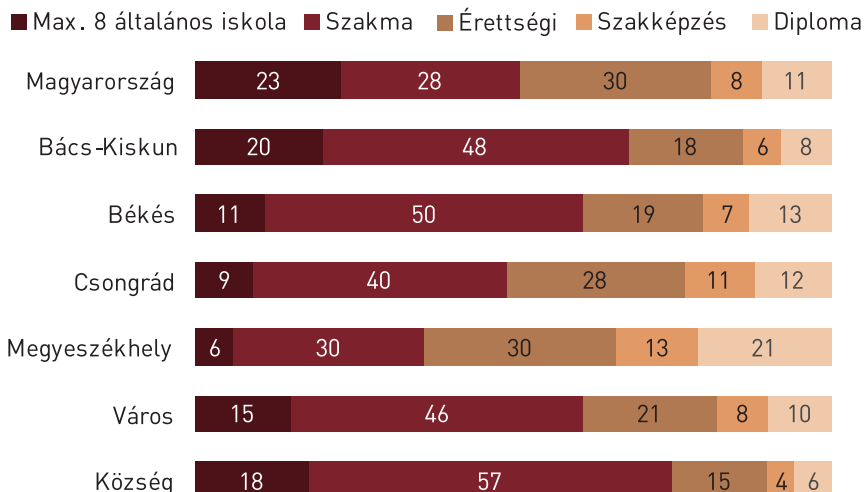

Fizetett munkája a fiatalok többségének volt már (regionális átlag 60 százalék), átlagosan 19 éves koruk körül adódott az első ilyen lehetőség. Csongrád megyében (81 százalék; Bács-Kiskun: 73 százalék; Békés: 74 százalék) vannak legnagyobb többségben azok, akiknek három hónapnál hosszabb ideig tartó munkája is volt már. A hosszabb és folyamatos munkavállalás átlagosan egy évvel később érkezett el: 21 éves korra tehető.

A Békés megyei fiatalok döntő többsége a családjától kapott segítséget munkaerő-piaci elhelyezkedéséhez (84 százalék). Csongrád (60 százalék) és Bács-Kiskun megyében (43 százalék) e téren már kevésbé domináns szereplő a család, de a családi segítségnyújtás a településtípustól függetlennek bizonyul. A képet tovább árnyalja az a tény is, hogy Csongrád megyében a fiatalok közel egyharmada, a Bács-Kiskun megyeiek kétötöde, a községiek egyharmada állásszerzéskor csak magára számíthatott.

Az iskolai szünidőben munkát vállaló fiatalok legnagyobb hányadát Békés megyében (73 százalék) találjuk (szignifikáns kapcsolat). Iskola időben ennél kevesebb arányban vállalnak diákmunkát, azt is főként a Békés megyeiek (34 százalék), valamint a megyeszékhelyeken (44 százalék) élők.

4. ÁBRA: Az édesapa/nevelőapa legmagasabb iskolai végzettsége megyénként és településtípusonként („Mi (volt) az Ön édesapja/nevelőapja legmagasabb befejezett iskolai végzettsége?”; $N_{\text{Magyarország}}=7253$; $N_{\text{Dél-Alföld}}=1005$; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,001$)

Az iskola melletti munkavállalás terhe alól leginkább a kistelepülések lakói mentesülnek, tízből három fiatal egyáltalán nem dolgozott iskolaidőben.

Azok, akik eddig csak három hónapnál rövidebb munkaviszonnyal rendelkeztek, átlagosan 24 éves korukra teszik első hosszabb időtartamú állásuk megszerzését. Leginkább bizakodónak (23 éves kor körül) a kisebb települések lakói, a Bács-Kiskun és Csongrád megyeiek bizonyulnak. A saját lakóhelyen való elhelyezkedés reményét a lakóhely adottságai szignifikánsan befolyásolják. Ebben a legkevésbé a Békés (2,1⁹) és Csongrád megyei (2,1) fiatalok, valamint a községiek (1,9) bíznak. A helybeli munkaszerzésre legnagyobb esélyt a Bács-Kiskun megyeiek (2,5), valamint a városlakók (2,5) látnak. A valós elhelyezkedési adatok is szignifikáns kapcsolatról árulkodnak: legjobb helyzetben a megyeszékhelyek lakói, illetve a Csongrád megyei fiatalok vannak. A tanulmányaik elvégzése után itt tudtak a legrövidebb idő alatt munkát találni – átlagosan 5 hónap alatt –, a többieknek ehhez 7-8 hónapra volt szükségük. A tanulmányaik folytatása idején álláslehetőséget

9 Ötfokú skála: „1 = nagyon kedvezőtlenek”; „5 = nagyon kedvezőek lakóhelyén az elhelyezkedési lehetőségek”.

kapók aránya is a Csongrád megyei (6 százalék) és megyeszékhelyeken (10 százalék) élő fiatalok között a legnagyobb.

A fiatalok többsége bízik az ideális munkahely megtalálásában (a regionális átlag: 3,9¹⁰), függetlenül a lakóhely adottságaitól. Egyelőre csupán a dél-alföldi fiatalok 7 százaléka mondhatja el magáról, hogy a számára legmegfelelőbb feltételek és körülmények között dolgozik. A lakóhelytől függetlennek bizonyulnak a munkahelyválasztás szempontjai is: az elsődleges preferencia a jól fizető és hosszú időre stabilnak (átlagosan 4,6¹¹) érezhető állás megtalálása. Emellett azonban a stressz-mentes, érdekes, önállóságot adó, szakmai fejlődést biztosító munkahely vágya is releváns (a regionális átlag 4,2).

A korosztály jelenleg aktív munkavállalói főként (legalább 80 százaléka) alkalmazotti státuszúak, megyei összevetésben nincs szignifikáns különbség. Településtípus tekintetében a községek (93 százalék) és a megyeszékhelyek (92 százalék) lakói között találkozhatunk a legnagyobb arányban alkalmazottakkal. Az önálló tevékenység (vállalkozó/tulajdonos) inkább a kis városiakat és a Békés megyeieket (10-10 százalék) jellemzi. A munkák zöme (90-95 százalék) bejelentett körülmények között végzett, a legnagyobb arányú bejelentés nélküli munkakörben dolgozó fiatallal Békés megyében találkozhatunk (10 százalék).

A regionális átlagos havi nettó jövedelmek az országos átlag (89 ezer Ft) alatt maradnak. Szignifikáns kapcsolat nem tapasztalható. Megyei viszonylatban a jövedelmek 82-84 ezer Ft között, míg az egyes településtípusoknál 78-88 ezer Ft között alakulnak (megyeszékhelyek: 88 ezer Ft; más város: 83 ezer Ft; községek: 78 ezer Ft). A szórás a megyeszékhelyi és Bács-Kiskun megyei jövedelmek esetében (másfél-kétszer) nagyobb, tehát a fiatalok jövedelmei itt kevésbé koncentráltak, mint máshol.

A részmunkaidős foglalkoztatás országosan is csekély hányadra (15 százalék) jellemző, ez az arány a régió esetében a falvak lakóinál a legalacsonyabb (14 százalék), legmagasabb a megyeszékhelyeken élők között (24 százalék). Megyei szinten nem találhatunk szignifikáns összefüggést. A munkavégzés helyét tekintve legszerencsésebb helyzetben a megyeszékhelyi (88 százalék)

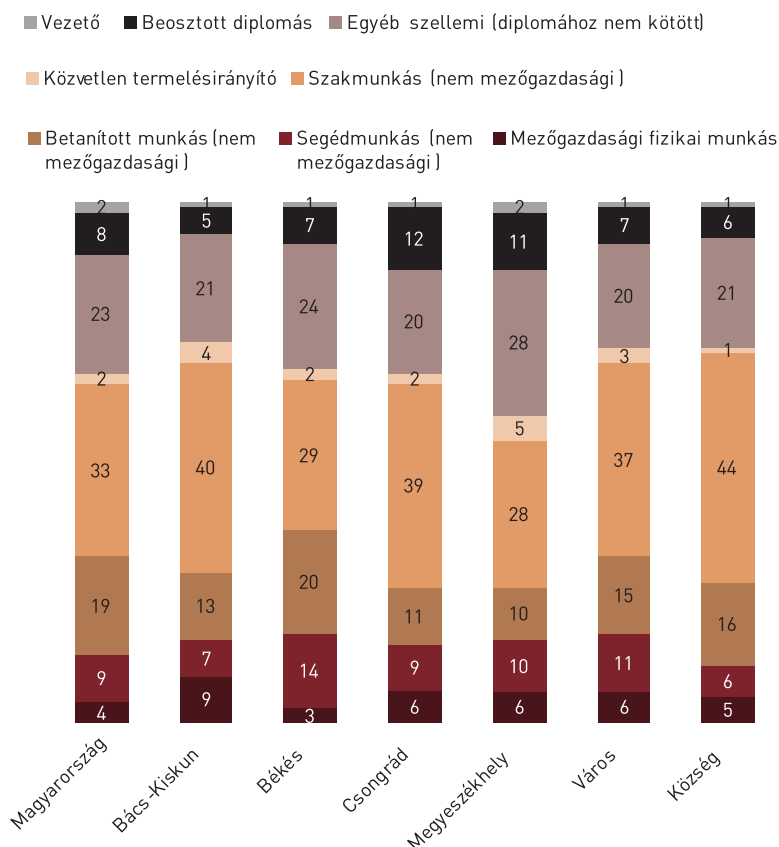
10 Ötfokú skála: ,1 = biztosan nem lesz'; ,5 = biztosan lesz ideális munkája'.

11 Ötfokú skála: ,1 = egyáltalán nem tartja fontos szempontnak'; 5 = teljes mértékben fontos szempontnak tartja a munkahelyválasztás során'.

és Csongrád megyei (76 százalék) lakosok vannak (szignifikáns kapcsolat), az itt élő fiatalok döntő többsége lakóhelyén talált munkát. Míg az ingázás leginkább a kisebb városok (30 százalék), falvak lakóit (51 százalék), valamint Bács-Kiskun (34 százalék) és Békés megye fiataljait (33 százalék) érinti.

A foglalkoztatási struktúrára országosan jellemző, hogy a fizikai munka dominál, ez a régió mindegyik megyéjére és az egyes településtípusokra is igaz (5. ábra). Legnagyobb arányban szellemi foglalkozású fiatal a megyeszékhelyeken, illetve Csongrád megyében lelhetünk fel. A szakmunkás fiatalok

5. ÁBRA: Foglalkoztatási struktúra megyénként és településtípusonként („Mi (volt az utolsó munkájában) a foglalkozása?”; $N_{\text{Magyarország}} = 4484$; $N_{\text{Dél-Alföld}} = 644$; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,05$)

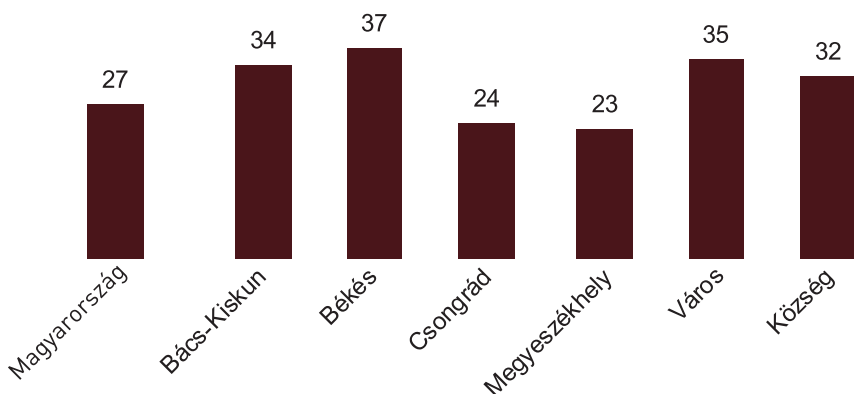

főként Bács-Kiskun és Csongrád megyében, valamint községekben élnek, míg a segédmunkás fiatalok Békés megyében felülreprezentáltak.

A munkanélküliség tekintetében leginkább érintett térségek Bács-Kiskun és Békés megye, valamint a kisvárosok és a falvak (6. ábra). Itt találhatjuk legnagyobb arányban azokat a fiatalokat, akik már voltak valaha munkanélküliek. A jelenleg inaktív fiatalok közel egyhatoda keres munkát, függetlenül lakóhelye jellegétől és elhelyezkedésétől. Az állásszerzés reményének terén már van szignifikáns kapcsolat. A legoptimistább térségnek Bács-Kiskun megye és a kisvárosok bizonyulnak, itt az álláskereső 54 százaléka 5 hónapon belülre realizálja a munkába állást. Békés és Csongrád megye, valamint a megyeszékhelyek és a falvak lakosainak csupán 34 százaléka ennyire bizakodó.

A függetlenedés - generációs sajátosságként - egyre későbbre tevődik, ahogyan arra már korábban kitértünk, a korosztály egy jelentős része jelenleg is a szüleivel közös háztartáson osztozik (2. táblázat). Dél-Alföldön ez a falvakban élők körében gyakoribb, mint a nagyvárosi fiatalok között. Saját lakása csupán minden hatodik fiatalnak van, kollégiumban pedig csak néhányuk tartózkodik a legtöbbet. Míg minden tizedik fiatal egyéb helyen él az év döntő részében.

6. ÁBRA: Munkanélküliség előfordulása megyénként és településtípusonként („Volt-e eddigi élete során bármikor regisztrált és/vagy nem regisztrált munkanélküli?”; $N_{\text{Magyarország}}=7570$; $N_{\text{Dél-Alföld}}=1021$; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,001$)

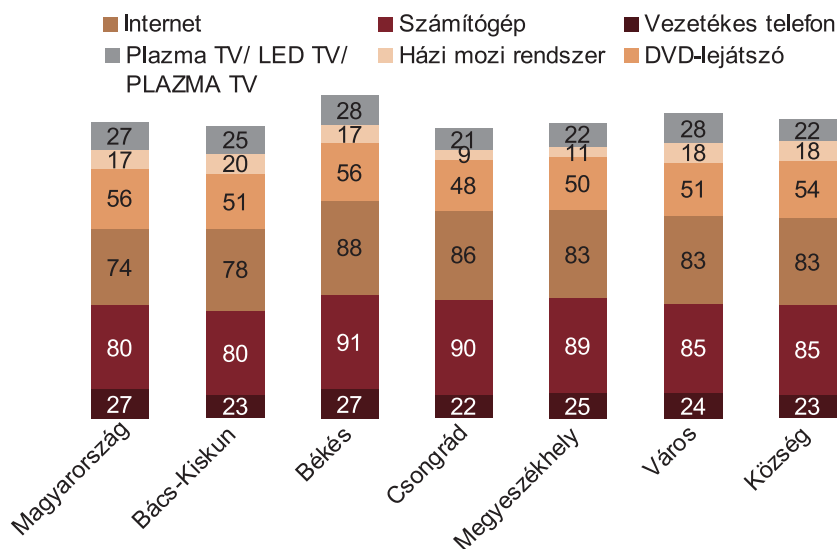
2. TÁBLÁZAT: Lakhelyi önállóság megyénként és településtípusonként („Az év legnagyobb részében hol lakik Ön?”; $N_{\text{Magyarország}}=7746$; $N_{\text{Dél-Alföld}}=1060$; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,05$)

	Magyar- ország	Bács- Kiskun	Békés	Csongrád	Megye- székhely	Város	Község
Szülőke- kel	71	70	68	75	65	70	77
Saját la- kásban/ házban	14	16	16	13	19	15	12
Kollégi- umban	2	3	5	2	5	3	2
Máshol (roko- nok, ismerő- sök stb.)	13	11	11	10	11	12	9

A lakások felszereltsége szignifikáns különbséget mutat a lakóhellyel (7. ábra). A tartós fogyasztási cikkekkel leginkább ellátott háztartások Csongrád megyében és a kisebb városokban találhatók. Számítógép a háztartások döntő többségében, az internet pedig szinte minden ilyen otthonban elérhető. Kevesek kiváltságainak számítanak azonban a házi mozi rendszerek, valamint a plazma/LED/LCD televízió.

A háztartások átlagos összjövedelme a régió belül mindenhol alatta marad az országos átlagnak (8. ábra). A Csongrád megyei és a megyeszékhelyi eredmények közelítik meg azokat leginkább. Békés megyében a legalacsonyabb ez a szám: itt átlagosan 30 ezer forinttal kevesebbel gazdálkodik egy család, mint Csongrád megyében. A települési lejtő hatása az összjövedelmeken is érezhető: a nagyvárosi háztartásokhoz képest a többi város lakónak 15 ezer forinttal, míg a falvak lakóinak akár 40 ezer forinttal is kevesebb pénzt kell beosztani egy hónapra. Az egy főre jutó jövedelmek hasonló különbségeket produkálnak (8. ábra). A Csongrád megyei és a megyeszékhelyeken élők az országos átlagnál magasabb egy főre eső jövedelmet összegezhettek. Míg a megyei különbségek tekintetében kisebb jövedelmi ollót tapasztalhatunk, addig a lakóhely mérete már jóval nagyobb egyenlőtlenségeket teremt a fiatalok életében (a községi és a nagyvárosi átlagos nettó kereset között körülbelül 24 ezer Ft a különbség).

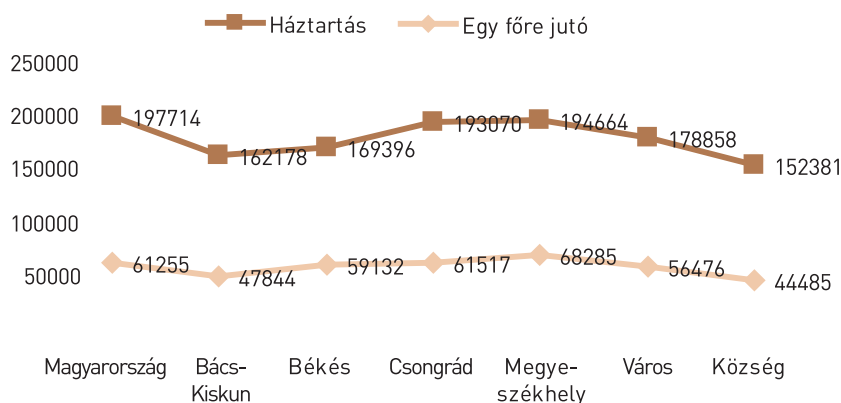
7. ÁBRA: Tartós fogyasztási cikkek megyénként és településtípusonként („Van-e otthon [ebben a háztartásban, ahol lakik]...?”; $N_{\text{Magyarország}}=8000$; $N_{\text{Dél-Alföld}}=1066$; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,05$)

A szubjektív anyagi helyzet – a jelentős jövedelmi különbségek ellenére – egyformán negatív attitűdöt tükröz, és a lakóhely függvényében csak kevés szignifikáns eltérést mutat (9. ábra). Békés megye és a megyeszékhelyek lakói között vannak a legmagasabb arányban a gondtalanul élő fiatalok, ám ők is kevesebb, mint a helyi fiatalság egytizedét teszik ki. A döntő többség jövedelem-beosztása azonban komoly odafigyelést igényel, még ha ki is jönnek havonta a befolyó jövedelmekből. Minden ötödik fiatal családja rendszeres gondokkal küzd e téren, a nagyvárosokban tízből egy fiataalt érint ugyanez.

A fiatalok egyharmadánál (35 százalék) 2012-ben legalább kéthavonta pénzhiány keletkezett, további egyharmaduknál (36 százalék) ennél ritkábban ugyan, de előfordult, a többiek esetében viszont egyáltalán nem alakult ki pénzhiányos állapot (29 százalék). A leggyakrabban anyagi gondokkal küzdők a kisvárosok lakói voltak, tízből négy családban jelentkezett egy éven belül legalább hatszor ez a fajta krízishelyzet. Ebből kifolyólag nem meglepő adat, hogy a korosztály esetében kevesek családja tud megtakarítani.

8. ÁBRA: A háztartások átlagos havi nettó jövedelme megyénként és településtípusonként („Mennyi az Önök háztartásának átlagos havi nettó összjövedelme, beleértve az Ön és a háztartás összes tagjának jövedelmét is?”; $N_{\text{Magyarország}}=3338$; $N_{\text{Dél-Alföld}}=583$; Forintban); valamint ennek egy főre jutó értéke megyénként és településtípusonként ; ($N_{\text{Magyarország}}=3331$; $N_{\text{Dél-Alföld}}=582$; Forintban) ($p \leq 0,05$) ($p \leq 0,001$)

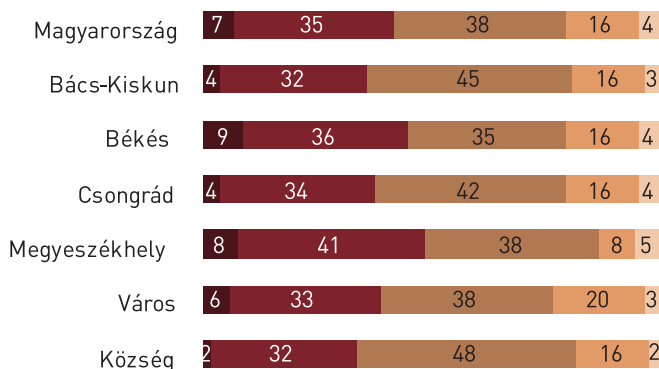
Különösen igaz ez a Bács-Kiskun és Csongrád megyei fiatalokra (37-37 százalék). Féltreenni legtöbben Békés megyében tudnak (47 százalék), közülük minden ötödik családban ez rendszeres megtakarítást jelent. A községi lakosok közül szintén kevesen (34 százalék) tudnak eltenni havi keresetükből, ellenben a városi fiatalok között 40 százalék feletti a megtakarításokkal rendelkezők aránya.

Mind a napi megélhetést, mind a megtakarítást nehezíti, hogy tízből három háztartásnak van adóssága. Bács-Kiskun megyében (20 százalék) és a falvakban élők között (22 százalék) kevesebbek rendelkeznek hitellel.

A hitelek többsége lakáshitel, ez leginkább a nagyvárosokban élő fiatalokra igaz (10. ábra). Emellett a gépjármű hitel, áruhitel és folyószámla hitelek közel azonos arányban vannak jelen mindenhol, lakóhelytől függetlenül. Míg a folyószámla és szabad felhasználású hitelek gyakorisága sokkal differenciáltabb. Ez elsősorban a Békés és Csongrád megyeieket érinti, valamint az utóbbi esetében a kistelepülések lakóit. Hitelkártya is inkább a községi fiatalok családjában gyakori. Összességében a legtöbb hitelt a Békés megyében és a községekben élők vették fel.

9. ÁBRA: Szubjektív anyagi helyzet megyénként és településtípusonként („Összességében hogy érzi, Önök anyagiilag...?”; $N_{\text{Magyarország}}=7380$; $N_{\text{Dél-Alföld}}=1033$; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,05$) ($p \leq 0,001$)

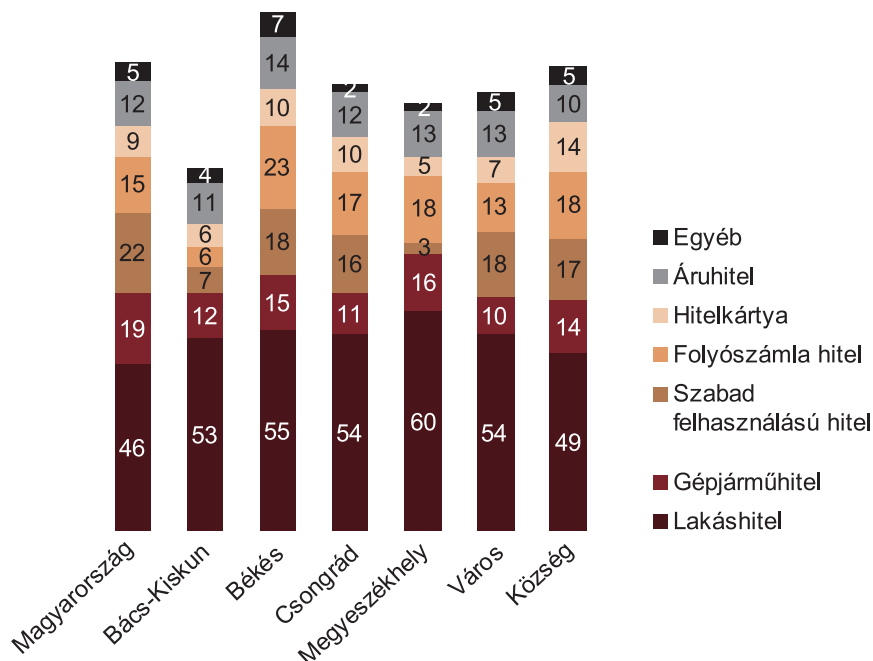
■ Gondok nélkül élnek ■ Beosztással jól kijönnek a jövedelmükből ■ Éppen hogy kijönnek a jövedelmükből
 ■ Hónapról -hónapra anyagi gondjaik vannak ■ Nélkülözések között élnek

Az adós háztartások jelentős részének egyértelműen problémát jelent a törlesztés. Csongrád megye (63 százalék) és a megyeszékhelyek (61 százalék) állnak az élen e tekintetben, emellett a községi (56 százalék) és Békés megyei (56 százalék) fiatalok többsége is küzd a rendszeres törlesztés nehézségeivel. Legkisebb arányban pedig Bács-Kiskun megyében (44 százalék) és a kisvárosokban (51 százalék) vannak a gondokkal küzdő háztartások.

A korosztály esetében releváns tényező a diákhitel is, hiszen annak felvétele nem csupán az aktuális anyagi helyzetről árulkodik, de annak törlesztése a jövőbeli gazdasági lehetőségeket is befolyásolja. A fiatalok döntő többsége azonban nem élt ezzel a kölcsönlehetőséggel. Országos arányokat tekintve minden tizedik fiatalnak van már diákhitel, további 4 százalékuk pedig tervezi annak felvételét. Jelenleg a diákhitellel rendelkezők aránya Bács-Kiskun (7 százalék) és Békés megyében (9 százalék), valamint a nagyvárosokban (10 százalék) a legnagyobb. A leendő diákhitelések pedig Bács-Kiskun (7 százalék) és Csongrád megyében (11 százalék), valamint a városokban vannak magasabb arányban (9 százalék).

10. ÁBRA: Felvett hitelfajták megyénként és településtípusonként („Milyen hitelük, adósságuk van?”; $N_{\text{Magyarország}}=5895$; $N_{\text{Dél-Alföld}}=248$; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,05$)

A korosztályban többségben vannak azok a fiatalok, akik ha lehetőségük lenne rá, elhagynák az országot (3. táblázat). A dél-alföldi fiatalok körében az országos átlagnál nagyobb az elvándorlási potenciál. Míg a Bács-Kiskun megyeiek között többen maradnának, addig a Csongrád megyei fiatalok hosszabb időre is külföldre költöznének. A községi fiatalok között a legnagyobb arányú csoportot azok alkotják, akik csak Magyarországon tudják elképzelni az életüket, míg a nagyvárosokban élők emigrálnának a legnagyobb arányban akár hosszabb-rövidebb időre is.

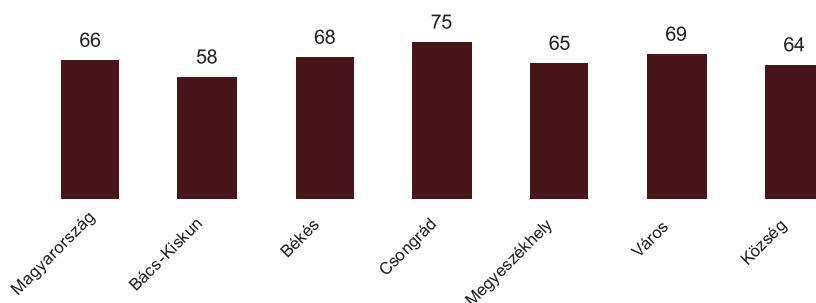
3. TÁBLÁZAT: Migrációs potenciál megyénként és településtípusonként („Amennyiben lenne lehetősége arra, hogy külföldön tanuljon, dolgozzon, hajlandó lenne-e elhagyni az országot hosszabb-rövidebb időre?”; $N_{\text{Magyarország}}=6847$; $N_{\text{Dél-Alföld}}=949$; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,001$)

	Magyar- ország	Bács- Kiskun	Békés	Csongrád	Megye- szék- hely	Város	Község
Nem hagyná el az or- szágot	39	37	30	29	26	28	43
Maxi- mum félévre	15	24	27	15	24	27	12
Félévnél is hosz- szabb időre	18	15	19	24	24	18	18
5 évnél is hosz- szabb időre	14	15	17	23	16	19	19
Végleg	14	9	7	9	10	8	8

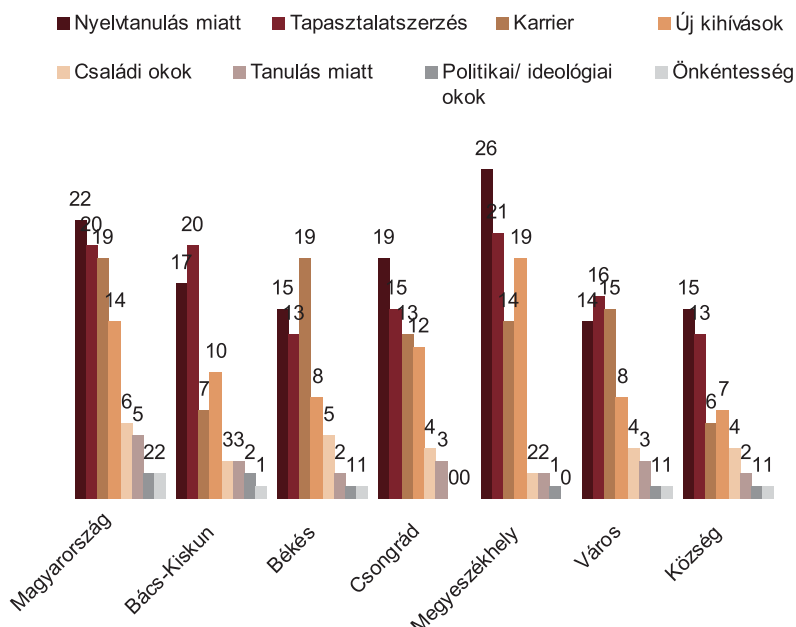
Az országot elhagyni vágyók egy része konkrét tervekkel is rendelkezik. Míg tanulás okán a korosztály tizede tervezi elhagyni az országot, addig munkavállalás miatt már kétharmaduk. A kivándorlás fő okának a jobb megélhetés reménye tekinthető, a migrációs potenciállal rendelkező fiatalok többsége e céllal hagyná el az országot (11. ábra). Különösen a Csongrád megyeiekre igaz ez, míg legkevésbé a Bács-Kiskun megyeiekre. Település-nagyságtól azonban függetlennek bizonyul a jobb életkörülmények teremtette motiváció.

Az egzisztenciális jólét mellett a nyelvtanulás, tapasztalatszerzés, karrierépítés és az ambíció játszik jelentős szerepet a migrációs szándék megszületésében (12. ábra). A nagyvárosok esetében ezek a tényezők sokkal nagyobb súllyal vannak jelen, mint a kisebb településeken. Megyei összehasonlításban kevésbé találhatunk ilyen jelentős különbségeket, csupán egy-két kivétel szembevetendő. Békés megyében a karrier tervek, míg a tapasztalatszerzés inkább Bács-Kiskun megyében domináns.

11. ÁBRA: A jobb megélhetés okán migrálni vágyók megyénként és településtípusonként („Az alábbiak közül mi az, amiért (mégis) hajlandó lenne elhagyni az országot hosszabb-rövidebb időre?” - „Jobb megélhetés”; $N_{\text{Magyarország}}=8000$; $N_{\text{Dél-Alföld}}=1067$; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,001$)

12. ÁBRA: A migrációs indítékok megyénként és településtípusonként („Az alábbiak közül mi az, amiért (mégis) hajlandó lenne elhagyni az országot hosszabb-rövidebb időre?”; $N_{\text{Magyarország}}=8000$; $N_{\text{Dél-Alföld}}=1067$; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,05$)

III. Életmód

Ebben a fejezetben a dél-alföldi fiatalok szabadidős szokásait, kulturális fogyasztásának sajátosságait igyekszünk feltárni. Emellett a szubjektív egészségi állapot és a kockázati magatartások képet adnak a fiatalok életmódjának egy másik oldaláról is. Az értékrend és a világszemlélet, a politikai és a közéleti szerepvállalás pedig rávilágít a korosztály érdeklődésének, aktivitásának további aspektusaira is.

A korosztály átlagosan hétköznapokon 3 és fél, hétvégeken 8 órányi szabadidővel gazdálkodhat. Területileg azonban eltérő mennyiségek jellemzőek a régióra: a legtöbb szabadidővel a Békés megyeiek rendelkeznek hétköznapokon (4 óra) és hétvégeken is (10 óra); őket követik a Csongrád (hétköznap: 4 óra; hétvégén: 9 óra), majd a Bács-Kiskun megyében (hétköznap: 3 óra; hétvégén: 7 óra) élők. A hétköznapi szabadidő független a településtípustól (4 óra), ám a hétvégi mennyiséget befolyásolja. A megyeszékhelyeken és a községekben áll a legtöbb (9-9 óra) szabadidő a fiatalok rendelkezésére, míg legkevesebb idővel a kisvárosokban élők gazdálkodhatnak szabadon (8 óra).

A fiatalok szabadidős szokásait alapvetően meghatározza, hogy a többség elsősorban otthon kapcsolódik ki (4. táblázat). Hétvégén tízből nyolc fiatal biztosan otthonában tölti a szabadidejének egy részét, hétköznap tízből kilenc fiatalra igaz ugyanez az állítás. Megyei összehasonlításban közel hasonló arányokat tapasztalhatunk, míg a városméret esetében szignifikáns eltérés mutatkozik. A nagyváros inkább feltételez otthonon túli kikapcsolódást, amely legfőképpen hétköznapi szabadidő esetén igaz. A kisebb települések fiataljai viszont inkább otthon töltik a szabadidejüket, elsősorban hétvégén. Az otthon falain túl a barátok és a rokonok szerepe mutatkozik jelentősnek. Hétköznapok tekintetében ez a megállapítás elsősorban a Békés megyei fiatalokra jellemző, hétvégén a Csongrád megyei fiatalok is inkább töltenek időt barátaikkal, rokonaikkal, mint a Bács-Kiskun megyeiek. Továbbá megállapíthatjuk, ahogy a korosztály egészében, úgy a dél-alföldiek körében sem népszerű a sportpályák, a természet vagy a kulturális intézmények látogatása.

4. TÁBLÁZAT: Szabadidő eltöltésének terei hétköznapokon és hétvégeken megyénként és településtípusonként („Hol tölti szabadidejét egy átlagos hétköznapon, illetve hétvégén?”; hétköznap: $N_{\text{Magyarország}}=7345$; $N_{\text{Dél-Alföld}}=1026$; hétvégén: $N_{\text{Magyarország}}=7723$; $N_{\text{Dél-Alföld}}=1041$; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,05$)

	Magyarország		Bács-Kiskun		Békés		Csongrád		Megye-szék-hely		Város		Község	
	HKN	HV	HKN	HV	HKN	HV	HKN	HV	HKN	HV	HKN	HV	HKN	HV
Otthon	85	76	88	88	87	80	86	71	79	74	91	86	88	76
Barátok-nál	43	56	39	44	57	65	41	61	44	53	49	56	40	57
Rokonok-nál	6	11	5	9	6	12	8	17	8	13	6	13	5	12
Sport-pályán	4	5	3	3	6	4	9	10	9	9	4	4	6	5
Természetben	4	7	3	3	2	4	3	5	2	3	4	4	2	5
Utcán	1	1	0	0	1	1	1	0	1	0	1	0	0	0
Bevásárló-központ-ban	1	2	2	1	2	4	1	2	4	5	1	1	2	2
Klubban, művelődési központ-ban	1	1	1	2	0	2	0	2	0	1	1	3	0	2
Kocsmá-ban	1	2	1	2	2	4	1	3	0	1	1	2	2	5
Kulturális intézmény-ben	1	2	1	2	0	2	0	2	0	2	1	3	0	1
Moziban	0	1	1	1	1	2	0	1	1	1	1	1	1	2
Egyéb helyen	2	2	2	0	0	2	1	2	1	2	1	1	2	1

A hétköznapiak a legtöbb dél-alföldi fiatal életében mediatizált környezetben telnek, az országos átlagnál is többen töltik ebben szabad óráikat. A leggyakoribb tevékenységek a számítógépezés¹² és a televízió nézés (5. táblázat). Előbbi főként a Békés és Csongrád megyei fiatalok körében népszerű, amely összességében is a fiatalok kétharmadának rendszeres szabadidős tevékenysége. Eközben a tévézés minden második fiatal hétköznapijaiban jelent kikapcsolódást. A településlejtőn lefelé haladva tapasztalhatjuk, hogy egyre gyakoribbak az olyan otthoni tevékenységek, mint a tévézés és a zenehallgatás. A községi fiatalok körében a legkevésbé jellemző a sportolás, mint részben társas és kültéri lehetőség. A barátokkal töltött idő – ahogyan azt a szabadidős terek esetében már láthattuk – elsősorban a Békés és a Csongrád megyei fiatalok között domináns rekreációs forma. Az olvasás átlagosan minden negyedik fiatal szabadidejének része, rendszeresen gyakorolt kreatív hobbi¹³ viszont csak néhány százalékuknak van. Fontos kiemelni a „semmittevés” jelenségét is, amely a korosztály közel egyötödét érinti. Számukra a szabadidős kikapcsolódás egy része tevékenység nélkül zajlik.

A hétvégi tevékenységek nem sokkal térnek el a hétköznapi szokásaitól. Ami szembetűnő, hogy a barátokkal töltött szabadidő, valamint a kirándulások és kreatív hobbik előtérbe kerültek. Ez elsősorban a „szabadabb” időbeosztásnak köszönhető, hiszen hétköznapiokon az iskolai és egyéb teendők mellett kevesebb idő jut ezekre a kikapcsolódási formákra. Érdekes, hogy a nagyobb szabadidő ellenére a „semmittevő” fiatalok aránya a hétvégék folyamán sem csökken jelentősen.

12 A számítógépezés kategóriába az internetezés és a számítógépes játékokkal, játékkonzolokkal való játék is beleszámít.

13 Kreatív hobbiként a következők szerepeltek a kérdőívben: „zenél, fest, rajzol, szobrászkodik”; „dísz tárgyakat/használati tárgyakat készít”; „barkácsol”; „fényképez, filmez”.

5. TáBLÁZAT: Szabadidős tevékenységek hétköznapokon és hétvégeken megyénként és településtípusonként („Mit csinál leggyakrabban szabadidejében egy átlagos hétköznapon, illetve hétvégén?”; hétköznap: $N_{\text{Magyarország}}=7345$; $N_{\text{Dél-Alföld}}=1026$; hétvégén: $N_{\text{Magyarország}}=7723$; $N_{\text{Dél-Alföld}}=1041$; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,05$)

	Ma- gyaror- szág		Bács- Kiskun		Békés		Csong- rád		Megye- szék- hely		Város		Község	
	HKN	HV	HKN	HV	HKN	HV	HKN	HV	HKN	HV	HKN	HV	HKN	HV
Internetezik/ számítógé- pezik	59	60	59	58	78	80	68	69	64	63	67	70	69	67
Tévét néz	49	50	55	60	52	57	50	56	42	49	54	60	58	64
Barátaival lóg, beszélget stb.	33	51	22	41	37	53	31	53	26	44	32	48	28	53
Zenét hallgat	24	27	21	24	31	37	25	29	18	22	29	35	24	25
Semmi különö- set, csak úgy elvan	23	21	16	15	21	18	14	11	17	15	16	15	17	15
Olvas	22	22	21	25	27	30	28	34	26	31	24	28	24	29
Sportol	15	16	16	14	19	23	21	24	24	20	18	19	15	21
Gyereket nevel	8	8	9	8	7	8	4	5	6	7	6	6	8	9
Kreatív tevékenységet végez	5	8	3	6	4	6	3	4	2	3	4	7	4	6
Kirándul	2	10	1	5	2	3	1	8	2	5	1	3	1	9
Egyéb	3	3	3	3	2	3	2	5	0	5	4	4	2	3

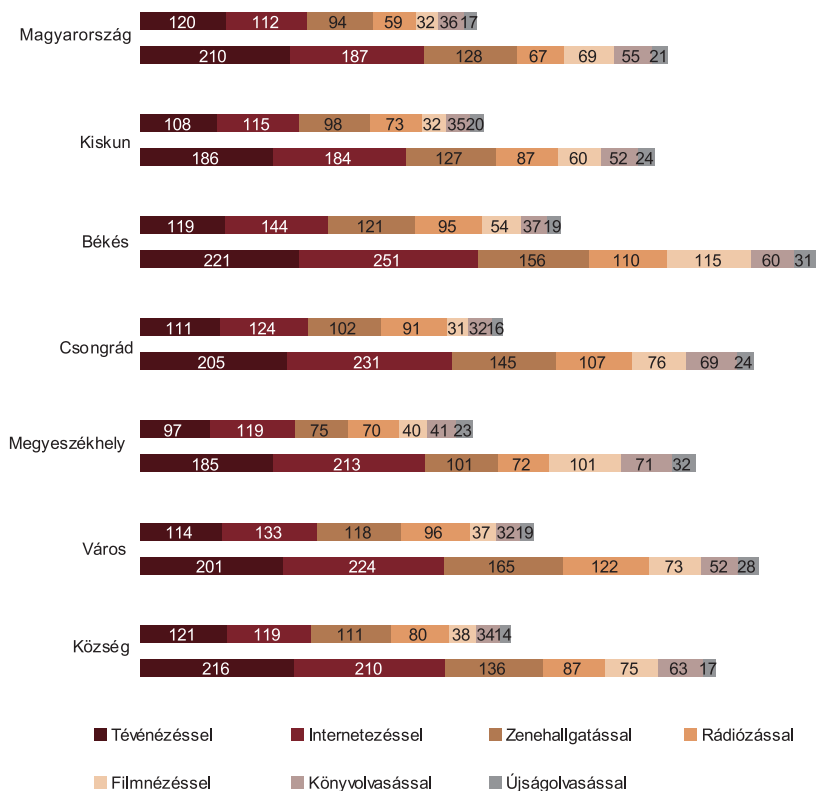
A főként Békés és Csongrád megyében jellemző, fentebb már látott barátokkal töltött rekreáció egyik lehetséges oka, hogy e két megye esetében a korosztály 85-85 százalékának van állandó baráti társasága, miközben ugyanez az arány Bács-Kiskun megyében mindössze 67 százalék. A településtípusok között nem tapasztalhatunk szignifikáns különbséget, a fiatalok körülbelül 80 százalékának van stabil baráti köre. Ezeknek a baráti társaságoknak azonban csupán negyedének-harmadának van törzshelye, több ilyen hellyel elsősorban a Békés és Csongrád megyeiek, valamint a nagyvárosiak rendelkeznek. Ezeket a tereket főként (95 százalék) kisebb-nagyobb társaságokkal látogatják a fiatalok. Többségük (54 százaléka) valamilyen vendéglátóhely. Utóbbi állítás főként Békés megye (68 százalék) és a kisebb települések (63 százalék) esetében igaz. Ugyanakkor a fiatalok egy része (12 százalék) közterületen találkozik a barátaival, továbbá nem meglepő módon a nagyvárosok kínálta lehetőségekhez mérten plázában, játéktermekben (Csongrád: 26 százalék; Bács-Kiskun: 9 százalék; Békés: 12 százalék).

A fiatalok közül szervezett keretek között kevesen tagjai nagyobb közösségeknek is. Csupán tízből egy fiatal (9 százalék) áll/állt már kapcsolatban valamilyen szinten szervezetekkel. Ez az arányszám a három megyében és az egyes településtípusokon is közel azonos, tehát nem mutatkozik szignifikáns összefüggés a lakóhellyel. A szervezetek közül főként a sportegyesületek, diákszervezetek, szabadidős közösségek, illetve kulturális-művelődési szervezetek népszerűek a dél-alföldi fiatalok körében.

A politikai-közéleti aktivitás terén is hasonló arányszámokkal találkozhatunk, a korosztály elenyésző hányada (1-6 százalék) vett már részt bármilyen közösségi megmozdulásban, demonstrációban stb. Továbbá az ilyesfajta aktivitások jövőbeli valószínűségét is igen alacsonyra becsülik. Csupán néhányuk (2-7 százalék) tartja elképzelhetőnek, hogy valaha aláírásgyűjtésen, szórólaposztásban, mozgósításban, sztrájkban vagy tüntetésen vegyen részt, vagy ezekhez asszisztáljon.

Kulturális fogyasztás terén is – a korábban már említett – mediatizált környezet dominanciája mutatkozik meg (13. ábra). Hétköznapokon átlagosan 5 órát, míg szombat és vasárnap 8 órát töltenek valamilyen médium társaságában a fiatalok. A tévézés mellett az internetezés teszi ki ezeknek az időtartamoknak a kétharmadát-háromnegyedét. Miközben például újság- vagy könyvolvasással maximum félórát-órát töltenek. A hétvégi szabadidő nagyobb mennyiségére utal, hogy az egyes tevékenységekre fordított idő

13. ÁBRA: A szabadidős tevékenységek időmérlege megyénként és településtípusonként („Egy átlagos hétköznapi/hétvégén (hány percet) tölt Ön...?”; $N_{\text{Magyarország}}=7932-7940$; $N_{\text{Dél-Alföld}}=1066$; percben) /Felső sor: hétköznapi; alsó sor: hétvége (a két nap együtt)/ ($p \leq 0,05$)

jelentős növekedést mutat. A leginkább „tévé- és internetfüggő” térségeknek Békés, valamint Csongrád megye minősül. A televíziózásra a falvakban élők több időt szánnak – különösen hétvégén –, mint más településeken élő kortársaik. A rádiózás főként a kisvárosok lakóinak körében népszerű. Az internetezés azonban egységesen preferált tevékenység, Bács-Kiskun megyét leszámítva, az országos eredményeknél magasabb átlagok jellemzőek a régióra. A filmmnézés és zenehallgatás is népszerűek, 3-5 órányi elfoglaltságot jelentenek. Előbbi Békés megyében és a megyeszékhelyeken populárisabb időtöltés, különösen hétvégeken. A zenehallgatás szintén Békés megyében, valamint a községekben áll elől a szabadidős tevékenységek között.

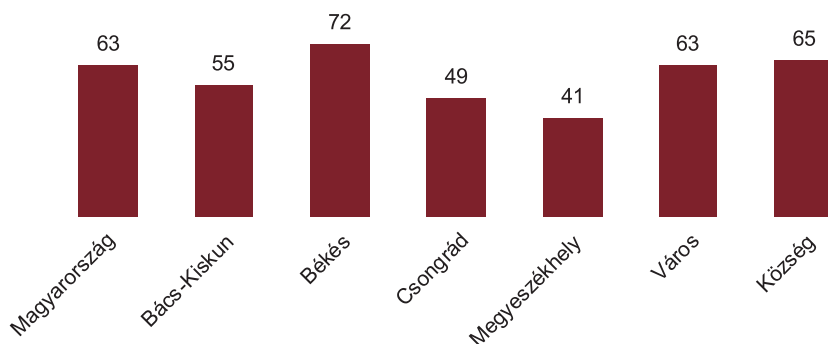
Összességében elmondhatjuk, hogy hétköznapokon 5-6 óra telik el televízió vagy számítógép előtt (tévézés, filmezés, internetezés), hétvégeken ez az időtartam még több, 7-9 óra is lehet. Mindeközben olvasásra (újság, könyv) csupán 1-2 óra fordítódik naponta, ez is inkább hétvégeken. Tehát a mai 15 és 29 éves korosztály négyszer-ötször-hatszor több időt tölt az információs társadalom eszközeinek körében, mint könyvek vagy újságok társaságában.

A virtuális világ hatását érzékelhetjük a közösségi oldalak látogatottságán is. A korosztály többsége (tízből heten) tagja legalább egy közösségi oldalnak. Lakóhelyi összevetésben kiugró adattal csak Békés megyénél találkozhatunk, itt tízből kilencen regisztráltak közösségi oldalon. A Facebook-on majdnem mindenki tag. Más közösségi oldalakra átlagosan minden második fiatal regisztrált, legtöbben Békés megyében és a kisvárosokban (kétharmaduk-kétharmaduk).

A népszerűségi rangsort más szempontból is a Facebook vezeti, ezen a portálon a többség (63 százalék) naponta látogató (14. ábra). Leggyakrabban a Békés megyei fiatalok töltenek el ebben a virtuális térben időt: közel háromnegyedük legalább naponta egyszer belép. A másik két megyében csupán minden második fiatal tesz így. A kisebb települések, községek lakói szintén gyakori látogatók, míg a nagyvárosokban élők közül már kevesebben néznek fel naponta. Az egyéb közösségi oldalak regisztrált tagjainak túlnyomó többsége mellőzi ezeket a virtuális tereket. Tízből kilencen a tagságuk ellenére sem maradtak aktív látogatók.

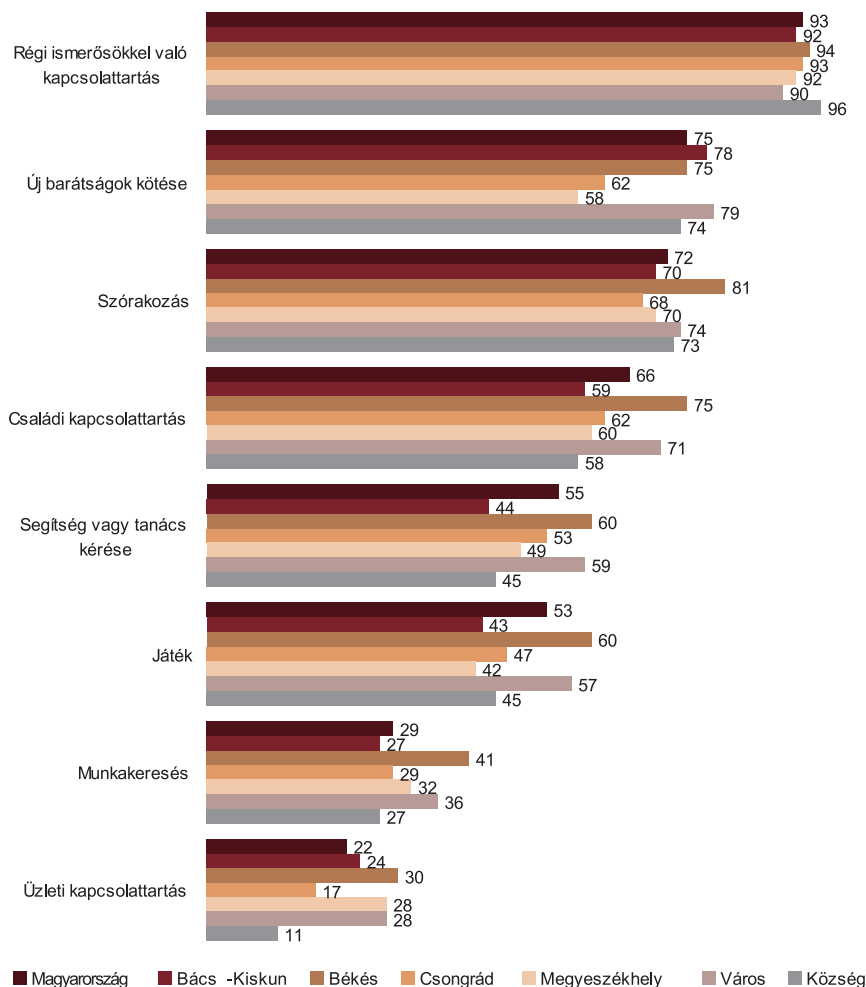
14. ÁBRA: A Facebook-ra legalább naponta egyszer látogatók aránya megyénként és településtípusonként („Milyen gyakran szokta Ön látogatni... a Facebook-ot?” - „legalább naponta egyszer”;

$N_{\text{Magyarország}}=5461$; $N_{\text{Dél-Alföld}}=796$; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,001$)

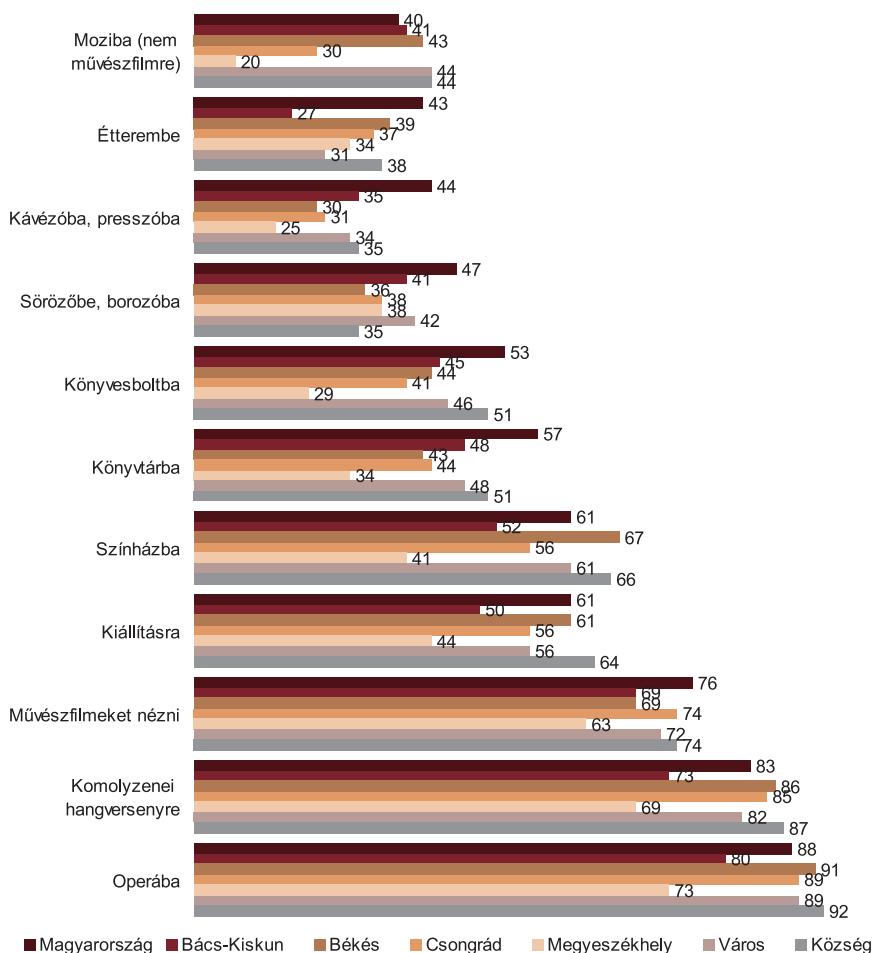
A leggyakrabban használt közösségi oldalon átlagosan 390 ismerőssel rendelkezik a korosztály, ennek azonban csupán 10 százalékával (átlagosan 38 fő) tart rendszeresen kapcsolatot. Legtöbb ismerőse a Bács-Kiskun (470 fő), valamint Békés megyei (466 fő) és községi (500 fő) fiataloknak van.

15. ÁBRA: A közösségi oldalak használatának okai megyénként és településtípusonként (N_{Magyarország}=5400-5429; N_{Dél-Alföld}=783-788; százalékos megoszlás) (p ≤ 0,05)

A Csongrád megyeiek (348 fő) és a városlakók (400-405 fő) virtuális ismerősei alkotják a legkisebb csoportokat. A rendszeres kapcsolattartás Bács-Kiskun megyében (63 fő) és a megyeszékhelyeken (66 fő) valósul meg a legtöbb ismerőssel. Békés (33 fő), Csongrád (29 fő) megyében és a kisebb településeken (városok: 25 fő; falvak: 54 fő) már kevesebb ismerőssel

16. ÁBRA: Az egyes kulturális tereket (szinte) soha nem látogatók aránya megyénként és településtípusonként („Milyen gyakran jár Ön a következő helyekre?” - „(szinte) soha”; $N_{\text{Magyarország}}=7811-7824$; $N_{\text{Dél-Alföld}}=1062-1067$; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,001$)

tartanak rendszeresen kapcsolatot a fiatalok. A legaktívabb ismeretségi háló tehát Bács-Kiskun megyére és a megyeszékhelyekre jellemző, a folyamatosan aktív csatornák előbbi esetében a teljes háló 13, míg utóbbi esetén 16 százalékát fedik le.

A közösségi oldalakat a legtöbb fiatal régi ismerősökkel, barátokkal való kapcsolattartásra használja (15. ábra). Új barátok találása, mint motiváció, inkább a Békés és Bács-Kiskun megyei fiataloknál, valamint a kisebb települések lakóinál lép elő. Békés megyében emellett a szórakozás is domináns tényező, miként a játékok miatti látogatás is. Az adatokból kitűnik az is, hogy a munkahelyszerzéssel, munkavégzéssel kapcsolatos ügyek intézéséhez csak kevesek választják ezt a kommunikációs csatornát. E tekintetben a Békés megyei és városi fiatalok felülreprezentáltak a régió egyéb területeihez, valamint az országos adatokhoz képest is.

A mediatisztált környezet hatása érezhető a kulturális fogyasztás más területein is, emellett az országosan és regionálisan is tapasztalt többségre jellemző nehéz anyagi körülmény a lehetőségek és hozzáférések mértékét nagyban lecsökkenti. Ekképpen nem meglepő a televízió és számítógép felé fordulás, ezek gyakori használata, különösen más kulturális terek, eszközök elérésének hiányában. A szabadidős terek tekintetében a populáris kultúra tudja a legtöbb fiataalt mozgósítani (16. ábra). A mozik, vendéglátóhelyek, könyvesboltok tízből négy-öt fiatal életéből teljesen kimaradnak. Miközben a magaskultúra tereit ennél is kevesebben keresik fel, vagy jutnak be ezekbe. A könyvtárak, a színházak, a kiállítások mindössze tízből négy fiatal számára alkotják a kikapcsolódási lehetőségek körét. Művész mozikban, hangversenyeken, operában a korosztály csupán csekély kisebbsége (tízből 1-2 fő) rendszeres vendég. A populáris kulturális terek közül a többség esetében nem találhatunk szignifikánsan differenciált látogatottságot az egyes megyék összehasonlításában. A magaskultúra-fogyasztás terén Bács-Kiskun megye áll az élen. A településlejtő a kultúrafogyasztás terén szignifikáns különbségeket generál. A vendéglátóhelyeket leszámítva 10-20 százalékpontos különbségeket figyelhetünk meg a nagyvárosi és községi fiatalok szokásaiban. A nagyvárosi fiatalok körében – köszönhetően a lakóhely adottságainak is – preferáltabbak és hozzáférhetőbbek a populáris és a magaskultúra terei is, mint a falvakban élő kortársaiknak. Mivel a kisvárosi fiatalok szokásai a falvakban élőkkel mutatnak hasonlóságot, a sokszínű fogyasztás terén kedvező helyzetben csak a megyeszékhelyek lakói vannak.

Az információs társadalom mediatizált világa a digitális eszközök hozzáférhetőségét, állandó használatát is magával hozza. Éppen ezért nem meglepő, hogy a legújabb elektronikai eszközök a korosztály egy részénél a mindennapi élet elengedhetetlen kellékei. 2012-ben mobiltelefonja a korosztály 93 százalékának volt. Esetükben minden harmadik fiatalnak okostelefonja, de a többségnek (66 százalék) „hagyományos” készüléke volt. Mobilinternettel legnagyobb arányban a Békés megyei (54 százalék; Bács-Kiskun és Csongrád: 40-40 százalék) és a városi fiatalok (48 százalék; falvak: 36 százalék) rendelkeztek, ahogyan számítógéppel is (Békés: 72, Csongrád: 69, Bács-Kiskun: 56 százalék; városok: 69, megyeszékhelyek és falvak: 61-61 százalék). Digitális fényképezője csupán hátról egy fiatalnak, hordozható zenelejátszója minden ötödik fiatalnak volt. Saját tabletet, e-book olvasót vagy játékkonzolt 2012-ben csupán a megkérdezett fiatalok néhány százaléka birtokolt. Bankszámlája a dél-alföldi fiatalok egyharmadának volt, országosan ez az arány 41 százalék. Szignifikáns összefüggés nem tapasztalható a korosztály saját tartós fogyasztási cikkeinek birtoklása és a lakóhely között.

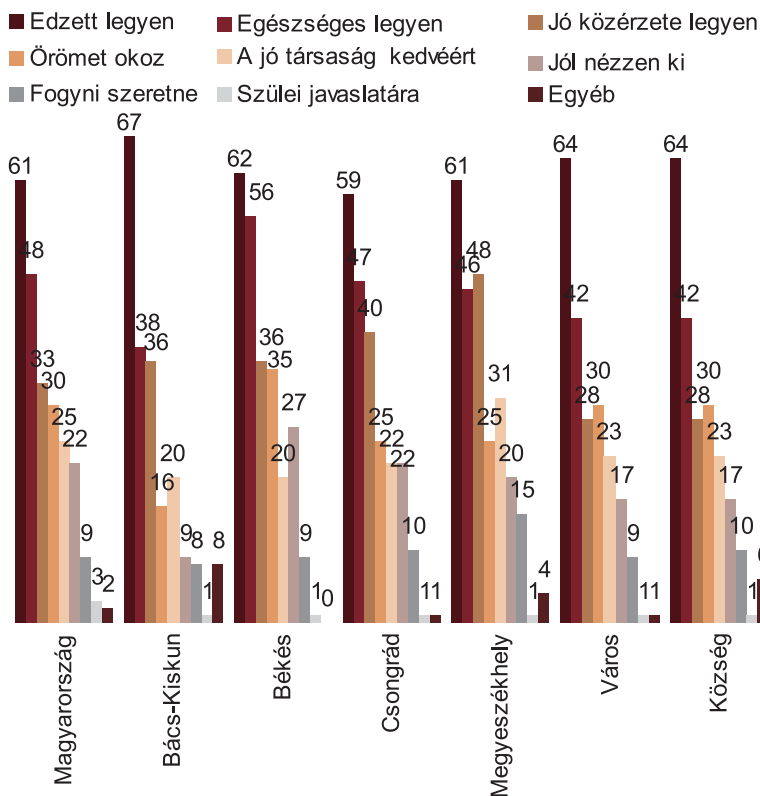
Annak ellenére, hogy a saját számítógép csak a fiatalok 60-70 százalékának volt adott, a számítógép-használók aránya jelentős többséget mutat. Főként Békés megyében (95 százalék; Csongrád: 93 százalék; Bács-Kiskun: 85 százalék) és a megyeszékhelyeken (97 százalék; városok: 88 százalék; falvak: 89 százalék) majdnem teljes a „lefedettség”.

A kulturális tőke további részét képezi a háztartások könyveinek száma (6. táblázat). Az országos átlagnál is magasabb átlagos könyvszámok Bács-Kiskun megyére és a megyeszékhelyekre jellemzőek. Míg a másik két megyében és a kisebb településeken az országos átlag alatt van ez a mutató. E-bookok tekintetében is hasonló a helyzet, főként a megyeszékhelyen élő fiatalok családjában találhatunk nagyobb átlagokat, ahogyan a megyék viszonylatában Bács-Kiskun és Csongrád megyéről mondható el ugyanez.

6. TÁBLÁZAT: A hagyományos és az elektronikus könyvek átlagos száma egy háztartásban megyénként és településtípusonként („Hány hagyományos/elektronikus könyv van az Önök háztartásában?”; hagyományos könyvek: $N_{\text{Magyarország}}=6752$; $N_{\text{Dél-Alföld}}=957$; elektronikus könyvek: $N_{\text{Magyarország}}=7294$; $N_{\text{Dél-Alföld}}=983$; darabszám) ($p \leq 0,05$)

	Magyarország	Bács-Kiskun	Békés	Csongrád	Mege-székhely	Város	Község
Könyvek száma	175	198	160	170	232	167	160
E-bookok száma	4	12	2	12	34	3	2

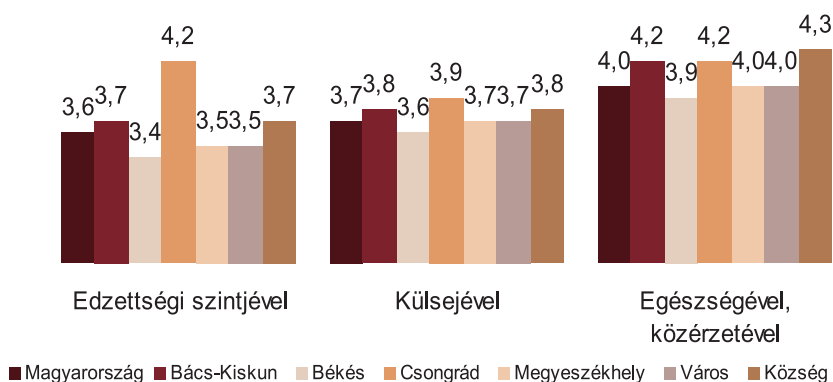
17. ÁBRA: Sportolási motivációk megyénként és településtípusonként („Miért sportol Ön rendszeresen?”; $N_{\text{Magyarország}}=2829$; $N_{\text{Dél-Alföld}}=464$; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,05$)

A rendszeres sportolás csupán minden második fiatal életének része. Elsősorban a nagyvárosokban élőkre igaz ez az állítás. Ellenben a kisebb városok lakói ennél is kevesebben, tízből négyen végeznek sporttevékenységet rendszerességgel. A sportoló fiatalok elsődleges motivációját az edzettség, az egészség és a jó közérzet igénye adja (17. ábra). Érdekesség, hogy a Békés és Csongrád megyei fiatalok körében az egészség és a jó külső, valamint az örömforrás hasonló húzóerővel bírnak. Míg a nagyvárosi fiatalok főként a társasági élmény, a jó közérzet okán sportolnak.

A magyar fiatalok elmondásuk alapján alapvetően elégedettek saját magukkal, mind az edzettség és a külső, mind az egészségi állapot terén (18. ábra). Ennek mértékét azonban a lakóhely mérete, valamint elhelyezkedése egyaránt befolyásolja (szignifikáns kapcsolat). Saját magukkal a Csongrád megyei és a községi fiatalok elégedettek leginkább. A három megye közül a Békés megyei fiatalok bizonyulnak legkevésbé elégedettnek, ahogy a településtípusok összevetésében a városiak érznek hasonlóan.

18. ÁBRA: Saját elégedettség megyénként és településtípusonként („Mennyire elégedett Ön...?”; $N_{\text{Magyarország}}=7847-7878$; $N_{\text{Dél-Alföld}}=1061-1067$; átlagok)¹⁴ ($p \leq 0,05$) ($p \leq 0,001$)

A dél-alföldi fiatalok egy része (32 százalék) rendszeresen, hetente többször fogyaszt kólát vagy más szénsavas üdítőitalt, ez az országos átlagnál kevesebb. Kávét a korosztály harmada iszik naponta mind a régióban, mind országosan. Energiaitalt pedig tízből hárman hetente

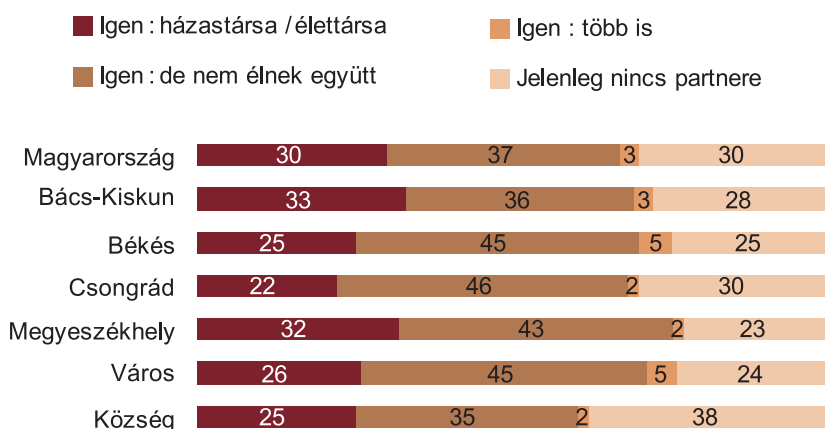
14 Ötfokú skála: „1 = egyáltalán nem”; „5 = teljes mértékben elégedett”.

egyszer biztosan fogyasztanak. A tejfogyasztás is átlagos: a korosztály negyedénél napi szintű. Csokoládét is az országos gyakorisággal közel azonos arányban fogyasztanak a dél-alföldi fiatalok: 37 százalékuk eszik hetente több alkalommal.

Minden huszonötödik fiatal családjában, baráti társaságában volt öngyilkossági kísérlet a lekérdezést megelőző három évben. Ezeknek negyede végződött halállal. A saját öngyilkosság gondolata százból 1-2 fiatal fejében fordult meg, míg öngyilkossági kísérlete százból szintén 1-2 fiatalnak volt már eddigi életében.

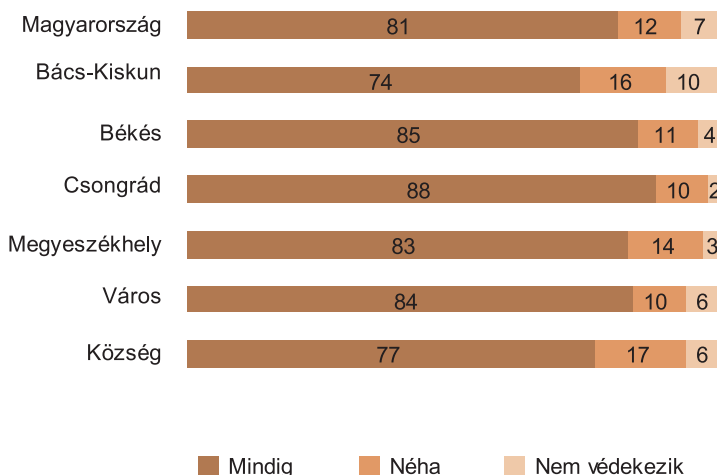
2011-ben és 2012-ben a korosztály döntő többségének nem jutott nyaralásra (7. táblázat). Belföldre valamivel többen jutottak el, mint külföldre, ugyanakkor a fiatalok kétharmadáról elmondhatjuk, hogy egyáltalán nem nyaralt egyik évben sem. Ez különösen igaz a kisvárosi és községi, valamint a Békés és Csongrád megyei fiatalokra. Külföldi nyaralásról szintén ezekben a megyékben és településeken kellett a legtöbbször lemondaniuk. A belföldi nyaralást tekintve nem látható szignifikáns különbség a megyék összehasonlításában, ellenben a településméret itt is meghatározó. A nagyobb településeken élők között magasabb mind a belföldön, mind a külföldön üdülők aránya, mint a kisebb településeken.

19. ÁBRA: Állandó szexuális partnerek megoszlása megyénként és településtípusonként („Van-e Önnek jelenleg állandó jellegű szexuális partnere?”; $N_{\text{Magyarország}}=6509$; $N_{\text{Dél-Alföld}}=852$; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,05$)

DÉL-ALFÖLD – REGIONÁLIS IFJÚSÁGI HELYZETELEMZÉS

20. ÁBRA: Védekezés mértéke megyénként és településtípusonként („És mi jellemzőbb Önre...?”; $N_{\text{Magyarország}}=6509$; $N_{\text{Dél-Alföld}}=851$; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,001$)

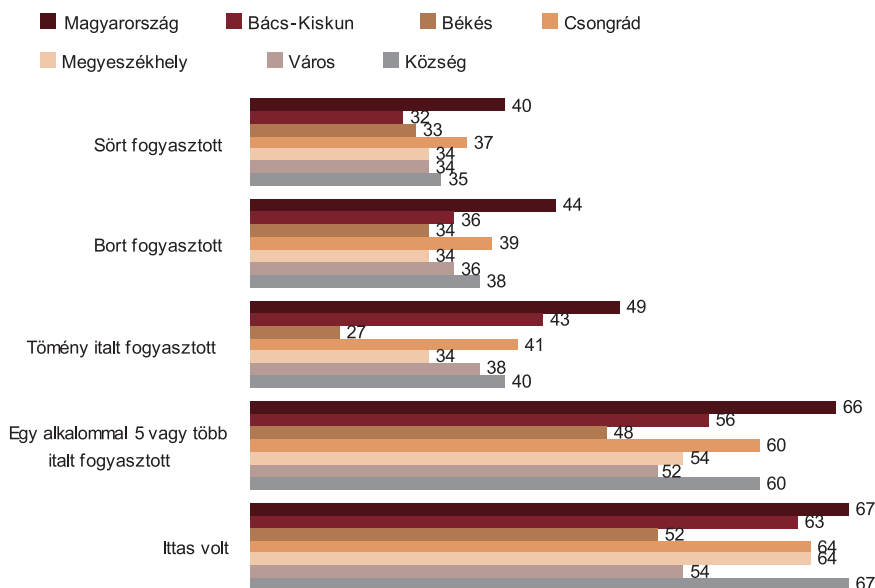

7. TÁBLÁZAT: A 2011-2012-ben nem nyaralók aránya megyénként és településtípusonként („Összesen hány napot üdült 2011-ben/2012-ben belföldön/külföldön?”; $N_{\text{Magyarország}}=8000$; $N_{\text{Dél-Alföld}}=1067$; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,001$)

		Magyar-ország	Bács-Kiskun	Békés	Csongrád	Megye-székhely	Város	Község
Nem nyaralt 2011-ben	Külföldön	84	78	85	82	69	83	87
	Belföldön	69	70	67	70	58	71	75
	Sehol sem	63	62	63	62	50	64	69
Nem nyaralt 2012-ben	Külföldön	85	78	86	84	72	84	86
	Belföldön	68	68	70	68	59	70	72
	Sehol sem	63	60	66	62	51	66	66

A 15 és 29 éves korcsoportban ötből négy fiatal él szexuális életet, ennek átlagos kezdete 17 éves korukra tehető. Lakóhely szempontjából Bács-Kiskun megyében tapasztalhatunk szignifikáns különbséget. Itt csupán négyből három fiatal él szexuális életet, és az ő esetükben ennek kezdete

21. ÁBRA: Az egyes alkoholfajtákat soha nem fogyasztók aránya megyénként és településtípusonként („Milyen gyakran fordult elő az elmúlt évben...?” - „soha”; $N_{\text{Magyarország}}=7534-7695$; $N_{\text{Dél-Alföld}}=1021-1058$; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,05$)

átlagosan 17 éves koruk betöltése utánra tehető. Akik még nem élnek szexuális életet, azok ennek kezdetét 19 éves koruk környékére teszik. A Dél-Alföldön az eddigi átlagos partnerszám három, az átlagokat tekintve Bács-Kiskun megyében ez kevesebb (2 fő), Békés megyében több (5 fő).

A fiatalok többségének van állandó szexuális partnere, a községekben élő fiatalok között bizonyul gyakoribbnak ennek hiánya (19. ábra). Összeségében azonban elmondható, hogy az állandó szexuális partnerrel rendelkező fiatalok többsége nem él együtt partnerével. Ez elsősorban a Békés és Csongrád megyei, valamint a város lakó fiatalokra igaz. Míg a házastársi/élettársi viszonyon belüli szexuális élet Bács-Kiskun megyében és a megyeszékhelyeken gyakoribb.

A fiatalok jelentős része nagy hangsúlyt fektet a védekezésre, döntő többségük minden szexuális együttlét alkalmával védekezik (20. ábra). Ez különösen jellemző a Békés és Csongrád megyei fiatalokra és a város lakókra. Ugyanakkor a Bács-Kiskun megyei és községi fiatalok között nagyobb

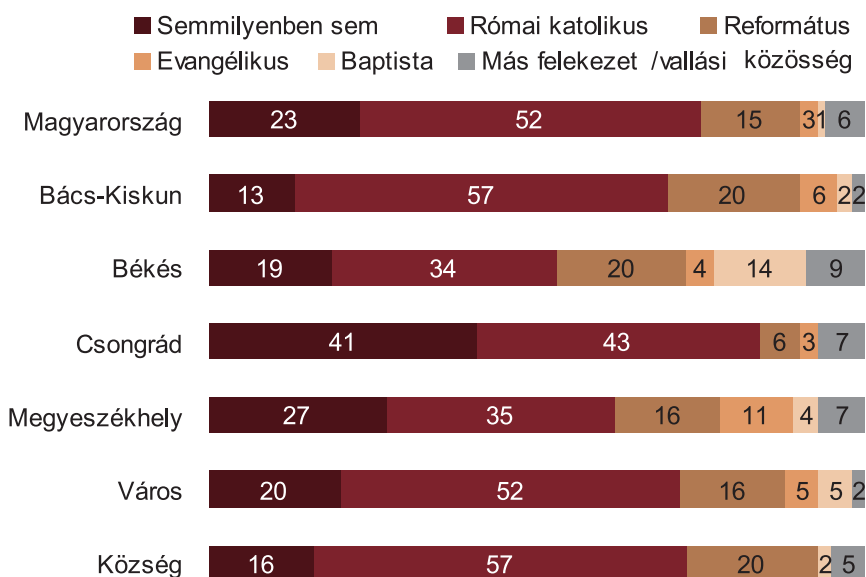
arányban találkozhatunk mind az alkalmanként védekezőkkel, mind az azt teljesen elhagyókkal.

A korosztály többsége még sosem volt ittas eddigi élete során, az országos átlaghoz hasonlóan magas arányt Bács-Kiskun megyében találtuk (58 százalék). Ettől valamivel kevesebben vannak Csongrád megyében (52 százalék), míg legkevesebben Békés megyében élnek azok, akik sosem voltak ittasak (44 százalék). Az első részegedés átlagosan 17 éves korukra tehető, függetlenül a lakóhelytől. A Dél-alföldi régióban és országosan is az alkoholfogyasztók legnagyobb csoportját (tízből négyen) az alkalmi ivók teszik ki, akik ritkábban, mint kéthavonta isznak. A gyakori fogyasztók (legalább hetente néhányszor) aránya körülbelül 20 százalék, ám a gyakoriság nem mutat szignifikáns összefüggést a lakóhellyel. Alkoholt egyáltalán nem fogyasztott a lekérdezés előtti évben a korosztály harmada, a Dél-alföldi régióban a korosztály negyede.

22. ÁBRA: Felekezeti megoszlás megyénként és településtípusonként („Jelenleg érzi-e önmagát valamilyen felekezethez tartozónak?”;

$N_{\text{Magyarország}}=3628$; $N_{\text{Dél-Alföld}}=444$; százalékos megoszlás)

($p \leq 0,05$) ($p \leq 0,001$)

Országos adatokat tekintve nagyobb mennyiségű italt a fiatalok kétharmada nem fogyasztott egyszer sem a lekérdezést megelőző egy évben (21. ábra). A régiós átlag azonban ennél alacsonyabb, a Dél-alföldi régióban magasabb a nagyobb mennyiségű alkoholt (ritkábban-sűrűbben) fogyasztók aránya. Kiemelkedően Békés megyében és a városlakók között jellemző a nagyobb arány. A tömény szesz fogyasztása szintén a Békés megyei fiatalok között gyakoribb. Az országos átlagnál másfélszer magasabb a tömény alkoholt kisebb-nagyobb rendszerességgel fogyasztók aránya. Emellett bort és sört a korosztály körülbelül egyharmada egyáltalán nem fogyasztott egy év távlatában.

A dohányzás rendkívül elterjedt kockázati magatartásnak számít, csupán a korosztály 1-2 százaléka nem gyújtott még rá életében. Az első (túlnyomórészt) cigaretta elszívására átlagosan 16 évesen került sor. Kevesebben számítanak azonban rendszeres dohányosnak, a korosztály 60 százaléka egyáltalán nem szokott rágyújtani. A cigarettázás rendszeressége nem mutat összefüggést a lakóhellyel. Az összes dohányzó fiatal 60 százalékát a napi szintű fogyasztók teszik ki, ennél ritkábban gyújt rá körülbelül 25 százalék, illetve további 15 százalék mondja magáról, hogy már leszokott a dohányzásról.

A korosztályból országosan minden negyedik fiatalnak van olyan barátja, aki már kipróbált valamilyen kábítószer. Ennél magasabb az arány a két déli megyében - Békés (38 százalék) és Csongrád megye (32 százalék; Bács-Kiskun: 24 százalék) esetén - valamint a városlakó fiatalok között (33 százalék; falvak: 26 százalék). Úgy tűnik tehát, hogy a lakóhely meghatározó szerepet tölt be a fiatalok droggal való érintkezésében. Ugyanakkor a saját szerfogyasztás nem mutat szignifikáns különbséget. A dél-alföldi fiatalok között 10 százalék azok aránya, akik drogoztak már valaha (főként marihuána, altató/nyugtató, ecstasy). Azok aránya pedig szinte elenyésző (0-1 százalék), akik a lekérdezést megelőző egy évben használtak ilyen szereket.

Bács-Kiskun megyében lelhetőek fel a legmagasabb arányban vallásos fiatalok, az itt élők többsége (66 százalék) egyértelműen vallásosnak mondja magát. Békés és Csongrád megyében (27-27 százalék) azonban kisebbségben vannak a magukat vallásosnak tartó fiatalok. A kisebb településeken 10 százalékponttal nagyobb (kis városok: 44 százalék; falvak: 39 százalék) a vallásos fiatalok aránya, mint a nagyvárosokban (31 százalék). Utóbbiak esetében a bizonytalan fiatalok (nem tudják megmondani egyértelműen, hogy azok-e vagy sem) körülbelül 10 százalékponttal többen vannak.

A felekezeten kívüli fiatalok legmagasabb arányát Csongrád megyében találjuk és a nagyvárosokban (22. ábra). A legtöbb vallásos fiatal római katolikus vallásúnak vallja magát, ez különösen a Bács-Kiskun megyei és a kistélepüléseken élő fiatalokra igaz. Ugyanakkor a régióban jelentős a református, az evangélikus és a baptista vallás elterjedése is.

Vallásos nevelést Bács-Kiskun megyében a korosztály egyharmada kapott, a másik két megyében csupán minden hatodik fiatal (16 százalék). Települési bontásban pedig az tapasztalható, hogy minden ötödik fiatal részesült ilyenben. A szertartások gyakori látogatottsága csak keveseket jellemez, még Bács-Kiskun megyében is csupán a vallásos fiatalok nyolcada jár legalább havonta többször vallási szertartásokra, templomba. A módusok alapján kitűnik: a leggyakoribb az alkalmi, éves szintnél ritkább látogatottság (minden negyedik fiatal). A vallási szertartásokra egyáltalán nem járók tábora Békés (55 százalék) és Csongrád (67 százalék) megyében bizonyul a legnagyobbnak, az egyes településtípusoknál pedig tízből négy fiatalra jellemző ugyanez. Egyházi esküvőben leginkább a Bács-Kiskun megyei és a városi fiatalok gondolkodnak, egyharmadunknak vagy volt már vagy lesz egyházi esküvője. Ettől a községi lakosok és a másik két megye fiataljai zárkóznak el a leginkább (60-60 százalék).

Etnikai hovatartozás tekintetében a túlnyomó többség (országosan: 94 százalék; regionálisan: 98 százalék) magyarnak vallja magát, míg a legnagyobb kisebbségnek a cigány/roma etnikumúak (országosan: 8 százalék; regionálisan: 3 százalék) számítanak. Az egyes nemzetiségi fiatalok arányainak bemutatását a regionálisan alacsony elemszám nem teszi lehetővé.

A fiatalok saját településüket, valamint az országot is túlnyomó többségben (85-90 százalék) és egyformán közel érzik magukhoz – az országos eredményekhez hasonlóan. A korosztályra határozott magyarság-, összetartozás-tudat és hazaszeretet jellemző (8. táblázat). Ez nemcsak az országos adatokban mutatkozik meg, hanem a dél-alföldi fiatalokra is igaz, de a régión belül is elsősorban a falvakban élőkre és a Csongrád megyeiekre. A magyarokra való büszkeség is erős, ez elsősorban Csongrád megyében jelentkezik kiugró eredményként. Ezzel szemben a más kultúrákkal, nemzetiségekkel szembeni ellenszenvenesség már kisebb mértékű támogatást tükröz. A Békés, a Csongrád megyei, valamint a megyeszékhelyeken élő fiatalok körében tapasztalható legkevésbé az idegenek elutasítása. A teljes kirekesztés ennél is kevésbé bizonyul elfogadhatónak, e tekintetben az országos átlag alatti

értékek születtek. Míg megyei felosztásban nem tapasztalható szignifikáns különbség, a településméret már jóval meghatározóbb. Főként a kisebb városok lakói zárkoznak el a más nemzetiségűektől, míg ebből a szempontból a falusi fiatalok bizonyulnak a legtoleránsabbaknak.

8. TÁBLÁZAT: Identitástudat¹⁵ megyénként és településtípusonként („Mennyire ért egyet az alábbi állításokkal?”¹⁶; $N_{\text{Magyarország}}=6897-7332$; $N_{\text{Dél-Alföld}}=961-1022$; átlagok) ($p \leq 0,05$)

	Magyar- ország	Bács- Kiskun	Békés	Csong- rád	Megye- székhely	Város	Község
Magyar- ságtudat	4,2	4,0	3,9	4,2	4,0	4,0	4,2
Össze- tartozás	3,6	3,4	3,4	3,6	3,4	3,5	3,4
Büszke- ség	3,9	3,8	3,7	4,1	3,8	3,8	3,9
Hazasze- retet	3,9	3,8	3,7	3,9	3,8	3,8	3,9
Ellen- szenves- ség	3,4	3,4	3,2	3,2	3,0	3,4	3,2
Kire- kesztés	3,0	2,8	2,7	2,7	2,7	3,0	2,4

A 15-29 éves korosztályról összességében állítható, hogy alacsony fokú bizalmat szavaznak mind a politikai, az egyházi élet intézményeinek, mind az igazságszolgáltatásnak és a gazdasági szervezeteknek (9. táblázat). A bizalmatlanság főként a Békés megyeiek és a községekben élők attitűdjét

15 Ötfokú skála: „1 = egyáltalán nem”; „5 = teljes mértékben egyet értek”.

16 Magyarságtudat = „Magyarnak érzem magam.”, „Jó érzés magyarnak lenni.”, „Szeretem a magyar nyelvet.”, „Általában kedvelem a magyar népet.”. Összetartozás = „Úgy érzem, közös gyökerek, közös származás köt össze a magyarokkal.”, „Szerintem minden magyarnak Magyarországon kellene élnie.”, „Azt érzem, a magyarok egy nagy családot alkotnak, amelyhez én is tartozom.”. Büszkeség = „Büszke vagyok arra, hogy magyar vagyok.”, „Büszke vagyok Magyarországra.”, „Büszke vagyok arra, amit a magyarok véghezvittek.”, „Büszke vagyok arra, hogy magyar állampolgár vagyok.”. Hazaszeretet = „Azt érzem, hogy Magyarország a hazám.”, „Életem nagy részét inkább Magyarországon szeretném leélni, mint bármely más országban.”, „Magyarország a legjobb ország, ahol élni lehet.”, Szeretem Magyarországot”. Ellenszenvesség = „Általában jobban szeretem a magyar népet, mint más népeket.”, „Általában inkább szeretek magyarokkal érintkezni, mint más országokból jövő emberekkel.”, „Általánosságban a magyarok különbek a nem magyaroktól.”. Kirekesztés = „Jobb lenne, ha a nem magyarok elköltöznének Magyarországról.”, „A magyaroknak nem szabadna keveredniük másokkal.”.

jellemzi. Ezzel szemben a bizalom e szervezetek és intézmények felé leginkább a Bács-Kiskun megyei és a nagyvárosi fiatalokban van meg.

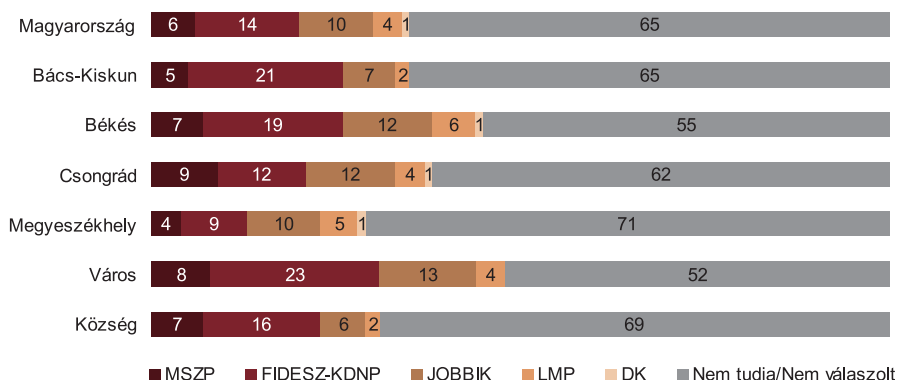
9. TÁBLÁZAT: Általános bizalom¹⁷ megyénként és településtípusonként („Mennyire bízik Ön a következőkben...?”; $N_{\text{Magyarország}}=5581-6048$; $N_{\text{Dél-Alföld}}=767-830$; átlagok) ($p \leq 0,05$) ($p \leq 0,001$)

	Magyar- ország	Bács- Kiskun	Békés	Csong- rád	Megye- székhely	Város	Község
az Alkotmány- bíróságban	2,3	2,5	2,2	2,3	2,4	2,3	2,4
a Köztársasá- gi Elnökben	2,2	2,5	2,1	2,3	2,5	2,2	2,3
az Országgyűlésben	2,0	2,4	1,9	2,0	2,2	2,2	1,9
a kormányban	1,9	2,3	1,8	1,8	2,0	2,1	1,7
a honvédségben	2,5	2,7	2,3	2,6	2,6	2,5	2,6
az egyházakban általában	2,2	2,5	2,0	2,1	2,3	2,3	2,0
a rendőrségben	2,5	2,7	2,4	2,4	2,6	2,4	2,6
a bíróságokban	2,5	2,7	2,2	2,5	2,6	2,4	2,4
a település polgármesterében	2,4	2,7	2,2	2,5	2,7	2,4	2,6
bankokban, biztosítóknál	2,0	2,5	1,7	1,8	2,0	2,1	1,9

Az Európai Unióhoz való csatlakozást a dél-alföldi fiatalok ötöde ítéli az ország számára egyértelműen előnyösnek, míg harmada inkább hátrányosnak. A tagság saját életükre vetített hatását a régióban közel azonos arányban (20-25 százalék) összegzik előnyként és hátrányként is. A politika iránt a korosztályból csak kevesen (5-8 százalék) nyitottak: a döntő többség nem mutat érdeklődést. Ennek egyik oka lehet az is, hogy a korosztály egészének jelentős része inkább szkeptikus a tekintetben, hogy

17 Ötfokú skála: „1 = egyáltalán nem”; „5 = teljes mértékben bízik”.

23. ÁBRA: Pártpreferenciák megyénként és településtípusonként („Melyik párt listájára szavazna (ha mégis elmenne)?”; $N_{\text{Magyarország}}=8000$; $N_{\text{Dél-Alföld}}=1067$; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,001$)

a helyi döntéshozók mennyire nyitottak korosztályának véleményére. Az országos politika szintjén a helyi tapasztalatoknál is rosszabb a vélekedés. A többség úgy érzi, hogy a fiatalok és a politikusok közötti kommunikáció egyoldalú. Lakóhely szerint szignifikáns különbség látható. Mindkét esetben a Csongrád megyeiek (helyi: 44 százalék; országos: 60 százalék) és a falvakban élők (helyi: 51 százalék; országos: 68 százalék) tűnnek ebből a szempontból leginkább lemondónak. Míg a legnagyobb arányú bizakodó tábor a Bács-Kiskun megyeiek (helyi és országos: 24-24 százalék), valamint a kisvárosokban (helyi és országos: 21-21 százalék) élők alkotják.

A fiatalok egy részének a politikai rendszerek között nincs releváns különbség, számukra a jelenlegi demokrácia se nem jobb, se nem rosszabb másnál. Ez a fajta passzív hozzáállás leginkább Bács-Kiskun (45 százalék), valamint Csongrád megyében (44 százalék) és a nagyvárosokban (47 százalék) gyakori – országosan csupán a fiatalok 30 százaléka vélekedik így. A jelenlegi berendezkedést az országos átlagnál magasabb arányban érzik ideálisnak, különösen Békés megyében (63 százalék) és a kisebb településeken (50 százalék). A diktatúra csak kevesek számára (6 százalék) volna elfogadhatóbb rendszer a jelenleginél.

A korosztály apolitikus attitűdje a szavazási hajlandóságon is megmutatkozik. 2012-ben egy, a lekérdezést követő vasárnapi választásra teljes bizonyossággal csupán a fiatalok egy csekély hányada (regionálisan: 14

százalék; országosan: 19 százalék) ment volna el, ennél azonban magasabb arányban (regionálisan: 26 százalék; országosan: 25 százalék) voltak azok, akik egészen biztosan kihagyták volna azt. Biztos szavazópolgárok legnagyobb táborával (18 százalék) a falvakban találkozhatunk, legkisebbel a megyeszékhelyeken (8 százalék). A választáson való részvétel azonban nem hozza magával azt, hogy biztos pártpreferenciák is jellemzik az egyéneket (23. ábra). A korosztály túlnyomó része nem tudott volna kire szavazni, ennek fő okaként részben a válaszmegtagadást, részben a bizonytalanságot jelölték meg. Azok, akik szavaztak volna, többnyire a FIDESZ-KDNP-re adták volna a voksukat. Második helyen a Jobbik, harmadik helyen az MSZP állt volna az összesítésben.

A dél-alföldi fiatalok 54 százaléka – az országos eredményekhez hasonlóan – teljességében elfogadja szülei értékrendjét, egyharmaduk számára csak részleges azonosulás valósul meg, tízből egy fiatal érzi azt teljességében elutasítotttnak. A magyar fiatalok átlagosan inkább bíznak a jövőben, inkább liberális, mérsékelt értékrenddel rendelkeznek, modern szemléletűek, vállalkozókedvűek és főként a nemzeti kereteken túl, emberiségben gondolkodóak (10. táblázat). A jövőtől való félelem, a hagyománykövetés és a kockázatkerülés a községekben élő dél-alföldi fiatalok körében dominánsabb. Miközben a megyeszékhelyeken élőkre inkább a baloldali beállítódás, a liberális és a mérsékelt értékek elfogadása, a jövőtől való kisebb fokú félelem és az emberiség egészében gondolkodó attitűd jellemző. Megyei összehasonlításban jóval árnyaltabb a kép: Csongrád megye fiataljai bíznak leginkább a jövőben, hozzájuk köthető a legliberálisabb értékrend, a modernitással szembeni legnagyobb fokú nyitottság, és itt a legnagyobb a vállalkozókedv a korosztályban. Csongrád és Bács-Kiskun megyében a nemzeti kereteken túlnyúló világszemlélet a közös. Békés megye pedig a legkevésbé mérsékelt értékrendű megyének számít.

10. TÁBLÁZAT: Értékek és szemléletmód¹⁸ megyénként és településtípusonként („Kérem, jellemezze Önmagát a tulajdonság-párok segítségével!”; N_{Magyarország}=8000; N_{Dél-Alföld}=1067; átlagok) (p ≤ 0,05)

	Ma- gyar- ország	Bács- Kiskun	Békés	Csong- rád	Me- gye- szék- hely	Város	Község
Bízik/Fél a jövőtől	3,3	3,6	3,2	3,3	3,2	3,5	3,5
Liberális/Konzervatív	3,7	4,0	3,7	3,5	3,5	3,8	3,9
Baloldali/Jobboldali	4,1	4,1	4,1	4,0	3,8	4,1	4,1
Mérsékelt/Radikális	3,7	3,6	3,9	3,6	3,7	3,7	3,5
Hagyománykövető/Modern	4,2	4,0	4,1	4,2	4,1	4,1	3,8
Kockázatkerülő/Vállalkozókedvű	4,2	3,9	4,2	4,4	4,2	4,2	3,9
Nemzetben/ Emberiségben gondolkodó	4,3	4,3	4,1	4,3	4,5	4,3	4,1

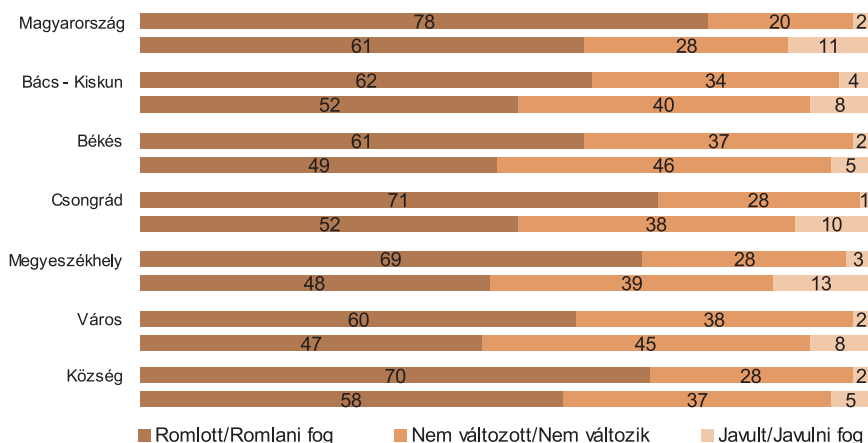
A 15-29 éves korosztály alapvetően elégedett¹⁹ lehetőségeivel, jelenlegi körülményeivel (11. táblázat). A regionális adatok sem mutatnak jelentős eltérést ettől. A korosztály legkevésbé jelenlegi anyagi helyzetét, munkavállalási lehetőségeit és kilátásait értékeli megfelelőnek.

18 Hétfokú skála átlagai; például: „1 = Bízom a jövőben” ..., „7 = Fél a jövőtől” stb.

19 Ötfokú skála: „1 = egyáltalán nem”; „5 = teljes mértékben elégedett”.

Legmagasabb szintű elégedettségre a fiatalok közvetlen környezetében bukkanunk, a partner- és baráti kapcsolatok terén bizonyulnak leginkább megelégedettnek a dél-alföldi fiatalok. Munkalehetőségeikkel, jelenlegi és jövőbeli helyzetükkel leginkább a Bács-Kiskun megyei fiatalok elégedettek. Településtípusok összevetésében nem találunk ilyen jellegű különbségeket, e szerint a fiatalok elégedettsége inkább területi különbségeket mutat, mintsem város és vidék ellentétét. Egy esetben azonban látványos eltérést tapasztalhatunk az elégedettség mértékében: a munkavállalási esélyeket legbiztatóbbnak a megyeszékhelyi fiatalok értékelik, míg a kisebb városok és falvak lakosai e lehetőségeket borúsabban látják.

24. ÁBRA: Státuszváltozás észlelése megyénként és településtípusonként („Mindent egybevetve, véleménye szerint az elmúlt 10 évben hogyan alakult az Ön családjának anyagi helyzete?”; „Ha a jövőre gondol, mit tart valószínűnek, a következő 10 évben hogyan fog alakulni az Ön családjának anyagi helyzete?; elmúlt 10 év: $N_{\text{Magyarország}}=7165$; $N_{\text{Dél-Alföld}}=954$; következő 10 év: $N_{\text{Magyarország}}=6642$; $N_{\text{Dél-Alföld}}=936$; százalékos megoszlás) /Felső sor: elmúlt 10 év; Alsó sor: következő 10 év megítélése/ ($p \leq 0,05$)

11. TÁBLÁZAT: Általános elégedettség megyénként és településtípusonként („Mennyire elégedett Ön a következő dolgokkal?”; $N_{\text{Magyarország}}=7023-7839$; $N_{\text{Dél-Alföld}}=975-1065$; átlagok) ($p \leq 0,05$)

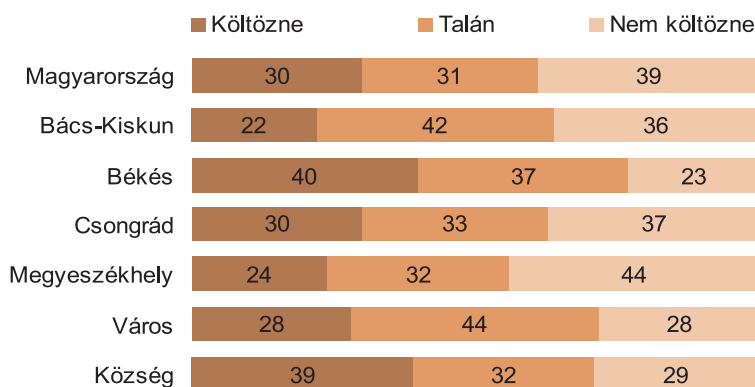
	Ma- gyaror- szág	Bács- Kiskun	Békés	Csong- rád	Megye- szék- hely	Város	Község
Partnerkap- csolatával	3,9	3,9	4,0	4,0	4,1	4,0	3,9
Baráti kap- csolataival	4,3	4,2	4,3	4,4	4,4	4,2	4,4
Munkavállá- si lehetősé- geivel	2,9	3,2	2,7	2,8	3,3	2,9	2,7
Jelenlegi életszínvona- lával	3,3	3,4	3,1	3,1	3,2	3,3	3,1
Anyagi hely- zetével	3,0	3,2	3,0	2,9	3,0	3,1	3,0
Tanulás lehe- tőségeivel	3,6	3,7	3,2	3,5	3,6	3,4	3,5
Szerzett is- meretanyag- gal	3,6	3,6	3,3	3,6	3,6	3,5	3,4
Személyes élettervek megvalósulá- si esélyeivel	3,3	3,5	3,1	3,2	3,3	3,4	3,2
Jövőbeli kilá- tásaival	3,1	3,4	3,0	2,9	3,1	3,2	3,1
Mindent egybe vetve, ahogyan most él	3,3	3,6	3,1	3,1	3,3	3,3	3,3

A lekérdezést megelőző 10 év értékelését tekintve drasztikusabb helyzetértékelést láthatunk (24. ábra). A fiatalok döntő többsége státusromlást realizált, főként Csongrád megyében, a megyeszékhelyeken és a falvakban tapasztalhatjuk ezt az attitűdöt. A másik két megye lakosai, valamint a kisvárosi fiatalok között is a romlás dominál, de a stagnálást észlelők magasabb arányban vannak itt, mint máshol. A javulást észlelők aránya mind országosan, mind az egyes kategóriákban igen csekély. A jövő tekintetében sem sokkal bizakodóbbak a mostani fiatalok, országosan tízből hatan diagnosztizálnak státuscsökkenést. Ugyanez az arány jellemző a községi fiatalokra is, de a többiek attitűdjét is túlnyomórészt a pesszimizmus uralja. Minden második fiatal rosszabb helyzetet vár, és további körülbelül 40 százalékuk a jelenlegi helyzet stagnálását vetíti előre. A bizakodó fiatalok aránya Csongrád megyében és a megyeszékhelyeken a legmagasabb, az országos átlag körüli.

Tízből három fiatal vallja azt, hogy végleg elhagyná jelenlegi városát, és további három fő fontolóra venné a gondolatot, ám egyelőre még bizonytalanok a költözés terén (25. ábra). A legnagyobb migrációs potenciállal bíró térség Békés megye, valamint a községek. Lakóhelyükkel leginkább elégedettnek a Csongrád megyeiek és a nagyvárosokban élők látszanak. Közöttük nem csak a végleg költözni szándékozók, de a hezitáló fiatalok aránya is a legalacsonyabb.

Kevésbé bizonyulnak azonban összességében mobilnak a mai fiatalok, legalábbis ami a néhány éven belüli változásokat érinti (12. táblázat).

25. ÁBRA: Települési elvándorlás megyénként és településtípusonként („Mindent mérlegelve elköltözné-e végleg arról a településről, ahol most él?”; $N_{\text{Magyarország}}=7338$; $N_{\text{Dél-Alföld}}=996$; százalékos megoszlás) ($p < 0,001$)

Legnagyobb esélyt a munkahelyváltásnak adtak, valamint egy új nyelv elsajátításának. Továbbá az élenjárók között említhető a külföldi munkavállalás, illetve költözés mind országon belül, mind azon túlra. Saját vállalkozás indításában nem igazán gondolkodik a mostani 15-29 éves korosztály. Az otthoni távmunka, valamint a külföldi továbbtanulás az, amit a legkevésbé éreznek reálisnak. Regionális összehasonlításban az országos átlagnál magasabb vállalkozói kedvet tapasztalhatunk, ez elsősorban a munkahelyhez kötődő életeseményekre igaz, például távmunka vállalása vagy saját vállalkozás indítása. A külföld felé való nyitottság főként Csongrád megyére és a városokban élő fiatalokra jellemző. A többi változást közel azonos mértékben valószínűsítik az egyes megyékben élő fiatalok, míg a községek kevésbé bizonyulnak vállalkozószelleműnek, attitűdjeik leginkább az országos átlagokhoz hasonlítanak.

12. TÁBLÁZAT: Jövőbeli események valószínűségei²⁰ megyénként és településtípusonként („Mennyire tarja Ön valószínűnek, hogy néhány éven belül igazak lesznek Önre a következő kijelentések?”; $N_{\text{Magyarország}}=508-769$; $N_{\text{Dél-Alföld}}=1011-1035$, átlagok) ($p \leq 0,05$)

	Ma- gyaror- szág	Bács- Kiskun	Békés	Csong- rád	Megye- szék- hely	Város	Község
Új munkahelye lesz	3,0	3,1	3,1	3,2	3,1	3,3	3,0
Új nyelvet tanul	2,6	2,7	2,9	3,1	3,1	3,0	2,5
Külföldön vállal munkát	2,5	2,6	2,7	2,7	2,8	2,8	2,3
Másik településre költözik	2,4	2,5	2,7	2,6	2,6	2,8	2,4
Másik országba költözik	2,3	2,3	2,6	2,7	2,7	2,6	2,1
Saját vállalkozást indít	1,9	2,2	2,2	2,1	2,4	2,3	1,6
Otthoni távmunkája lesz	1,8	2,2	2,0	1,9	2,3	2,2	1,5
Külföldön tanul tovább	1,8	1,9	2,1	1,9	2,1	2,2	1,5

20 Ötfokú skála: „1 = egyáltalán nem”; „5 = teljes mértékben valószínűnek tartja”.

Az eddigi egységekben viszonylag teljes képet kaptunk a dél-alföldi 15-29 éves korosztályról. Ezt kiegészítve ebben a fejezetben egyrészt ráláthatunk a fiatalok problémaérzékelési mechanizmusaira, másrészt a fiatalok életmódjának, preferenciáinak, szokásainak legjellemzőbb motívumai kerülnek összefoglalásra, újbóli kiemelésre. Ezzel mintegy utat mutatva a problémás területek alaposabb feltárásához, azok orvoslásához.

A fiatalok saját életében tapasztalt egzisztenciális nehézségeit, mindennapi anyagi gondjait és a létbizonytalanság megjelenését már láthattuk. Vitathatatlan, hogy a saját státus és életkörülmények észlelése befolyással bír a tágabb környezet, jelen esetben a kortársak helyzetének, problémáinak körvonalazásában is. Úgy tűnik, a mikroszintű jellemzőkhöz hasonlóan makroszinten, azaz az ifjúság egészét érintő problémaként²¹ is ezek az attribútumok kapnak főszerepet.

Az országos adatokat tekintve egyértelmű, hogy a fiatalok szerint saját korosztályuk legégetőbb problémáit a gazdasági státus, az egzisztenciális megállapodás nehézségei tematizálják („bizonytalanság”, „munkanélküliség”, „szegénység”). Ugyanakkor van egy másik dimenzió is, amely fontos pozíciót tölt be ebben az értékelésben, ez elsősorban a fiatalok kockázati magatartását és morális viselkedését érinti. A harmadik dimenziót pedig a fiatalok életében érezhető céltalanság alkotja. Ahogy azt az adatok is mutatják, e három egység körvonalazódik mind az első, mind a második helyen jelölt ifjúsági problémák esetén is.

A megyei és a településtípus szerinti összehasonlítások szignifikáns összefüggésre utalnak, tehát a problémák jelentőségének észlelése függ a lakóhely sajátosságaitól. A megyék és településtípusok összevetésében is eltérő prioritási sorrend állítható fel, ezzel párhuzamosan az egyes problémák egyenként is differenciált súlyokkal bírnak a lakóhely jellemzői mentén.

Első körben lássuk, hogyan alakulnak a rangsorok! Legégetőbb problémaként a bizonytalanság definiálódik mindhárom megye és mindegyik településtípus esetében (13. táblázat). Míg a Csongrád megyei és a kisebb telepü-

21 Bizonytalanság = „kilátástalan, bizonytalan jövő”, „létbizonytalanság”. Erkölcstelen magatartás = „erkölcsi romlás”, „korrupció”, „bűnözés”. Iskolázatlanság = „a megfelelő iskolázottság hiánya vagy elérhetetlensége”, „kulturálatlanság, tudatlanság, igénytelenség”, „iskolai problémák, tanulási nehézségek”. Családi háttér = „rossz családi körülmények”, „család válsága, hiánya”. Kapcsolati nehézségek = „baráti társaság hiánya”, „közösség hiánya”, „szórakozási és ismerkedési lehetőségek hiánya”. Önállótlanlás = „szülőktől való függés”, „önálló egzisztencia, család megteremtése”. Egyéb = „egészségtelen, mozgásszegény életmód”, „környezet rosszsa állapota (rossz levegő, piszok)”, „közlekedési nehézségek”, „egyéb”.

léseken élő fiatalok körében a céltalanságot, addig Bács-Kiskun megyében és a megyeszékhelyeken az erkölcstelen magatartást észlelik nagyobb arányban (második) fő problémaként. Békés megyében pedig a munkanélküliség került második helyre. A céltalanság mellett a drog- és alkoholfogyasztás veszélyei, valamint a munkanélküliség jelentkezik a harmadik helyen. A szegénység pedig csupán egy helyen, a Csongrád megyei fiatalok körében bizonyul domináns korosztályt érintő problémának.

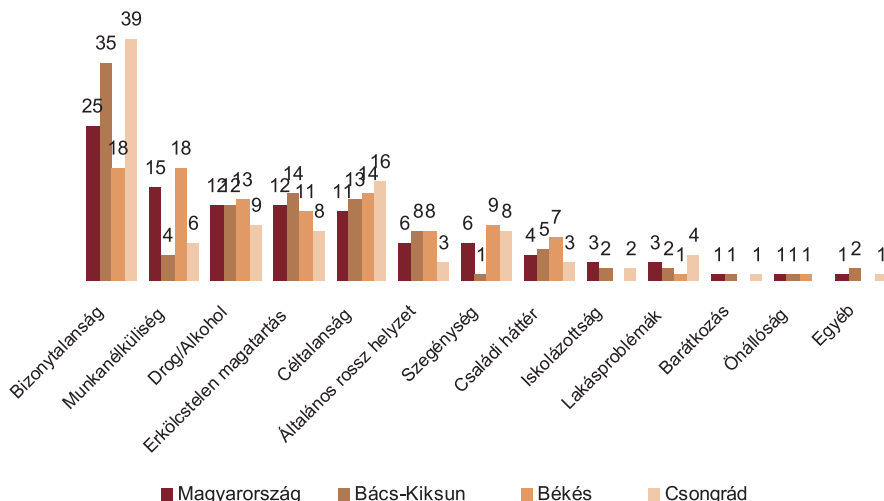
13. TÁBLÁZAT: Az ifjúság legégetőbb problémáinak rangsora megyénként és településtípusonként („Az alábbiak közül ma Magyarországon melyik az ifjúság legégetőbb problémája?”)

	Magyarország	Bács-Kiskun	Békés	Csongrád	Megyeszékhely	Város	Község
1.	Bizonytalanság	Bizonytalanság	Bizonytalanság	Bizonytalanság	Bizonytalanság	Bizonytalanság	Bizonytalanság
2.	Munkanélküliség	Erkölcstelen magatartás	Munkanélküliség	Céltalanság	Erkölcstelen magatartás	Céltalanság	Céltalanság
3.	Drog/alkohol	Céltalanság	Céltalanság	Drog/alkohol	Céltalanság	Drog/alkohol	Munkanélküliség
4.	Erkölcstelen magatartás	Drog/alkohol	Drog/alkohol	Szegénység	Munkanélküliség	Erkölcstelen magatartás	Drog/alkohol
5.	Céltalanság	Általános rossz helyzet	Erkölcstelen magatartás	Erkölcstelen magatartás	Drog/alkohol	Munkanélküliség	Erkölcstelen magatartás

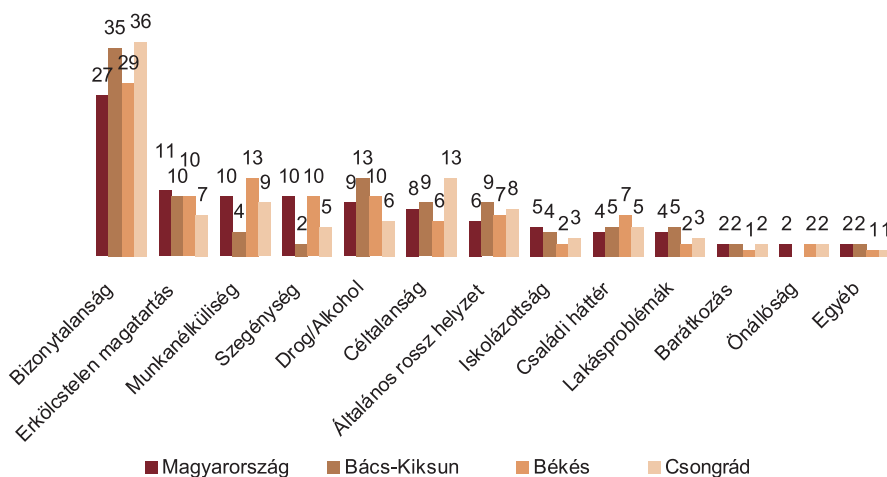
A bizonytalanság fő problémaként való érzékelése kétszer jelentősebb Bács-Kiskun és Csongrád megyében, mint Békés megyében (26. ábra). Az előbbi két megyében tízből négy fiatal jegyzi legégetőbb problémaként a fiatalok életében tapasztalható jelenlegi vagy a jövőjüket érintő bizonytalanságot. Eközben Békés megyében a munkanélküliség realizálódik igen jelentős nehézségként, szemben a másik két megye lakosainak véleményével. A Békés megyei fiatalok között három-négyszer vannak nagyobb arányban azok, akik a munkahelyszerzést az ifjúságot alapvetően érintő problé-

DÉL-ALFÖLD – REGIONÁLIS IFJÚSÁGI HELYZETELEMZÉS

26. ÁBRA: A legégetőbbnek vélt ifjúsági problémák megyénként („Az alábbiak közül ma Magyarországon melyik az ifjúság legégetőbb problémája?”; $N_{\text{Magyarország}}=8000$; $N_{\text{Dél-Alföld}}=1067$; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,001$)

27. ÁBRA: A másodsorban legégetőbbnek vélt ifjúsági problémák megyénként („És mit tart a második legégetőbb problémának ezek közül?”; $N_{\text{Magyarország}}=8000$; $N_{\text{Dél-Alföld}}=1067$; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,001$)

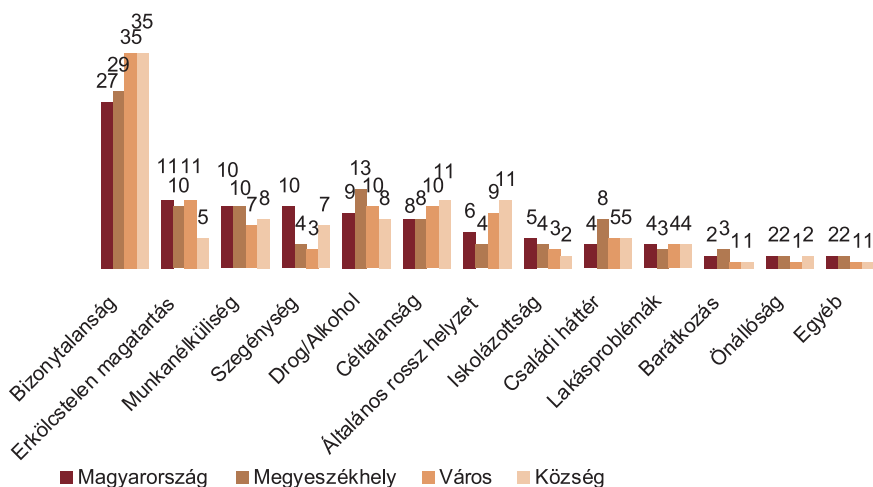
maként észlelik. A szegénység főként a Békés és a Csongrád megyei fiatalok körében bizonyul fő problémának. A deviáns magatartásformák (drog, alkohol, erkölcsi romlás, korrupció, bűnözés) esetében a Csongrád megyei fiatalok bizonyulnak legkevésbé, míg a másik két megye fiataljai leginkább aggodalmasnak.

A másodsorban legégetőbbnek vélt ifjúsági problémák is főként az anyagi boldogulás köré csoportosulnak – megyei szinten is (27. ábra). A munkanélküliség és a szegénység nehézségként való értékelése továbbra is Békés megyében a legdominánsabb, miközben a bizonytalanság észlelése ezzel éppen ellentétes. A Bács-Kiskun és a Csongrád megyei fiatalok ez esetben is nagyobb arányban vélik égető problémának a bizonytalan jelent és jövőt, ám a megyék közötti távolság csökkenni látszik. A kockázati magatartásformák és az erkölcsi romlás veszélyét leginkább Bács-Kiskun és Békés megyében élő fiatalok jegyzik ifjúsági problémaként.

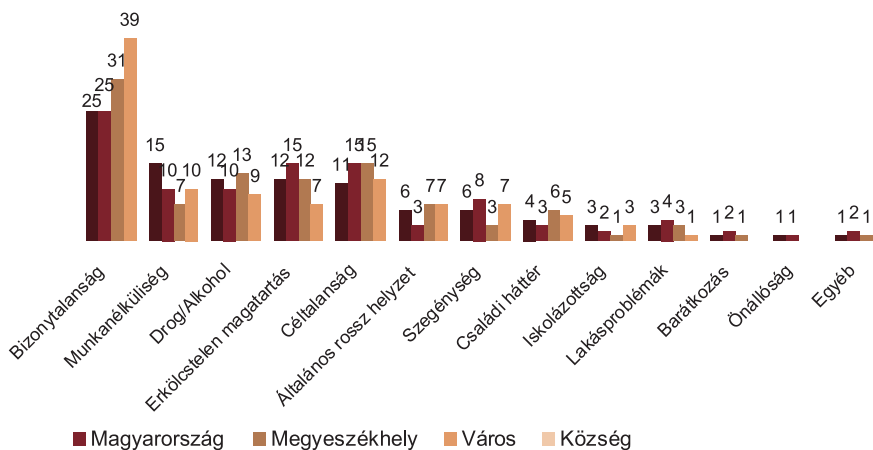
A település nagysága a nevezett problémák egy részének észlelésénél jelentős differenciáltságot eredményez (28. ábra). A deviáns viselkedések terjedésének elsősorban a városlakó fiatalok tulajdonítanak jelentőséget. Miközben a fiatalok életét jellemző bizonytalanságot leginkább a falvakban élők, valamint a kisebb városok lakói élik meg veszélyként. A munkanélküliség és a szegénység főként a megyeszékhelyek és a községek lakóit aggasztják leginkább.

A másodsorban legjelentősebbnek vélt problémák rangsorát az előbbiekhöz hasonlóan a településtípus is befolyásolja, mint ahogy azok súlyát is (29. ábra). A bizonytalanság általános jelenlétének veszélyét legnagyobb arányban a kisebb települések lakói realizálják, ám a megyeszékhelyek lakói között is jelentős az így vélekedők aránya. Emellett a munkanélküliséggel és a szegénységgel való megküzdést leginkább a megyeszékhelyeken, valamint a községekben élő fiatalok érzik mérvadónak. A másodlagos problémák közül a deviáns magatartásformák bizonyulnak továbbra is jelentősnek, leginkább az urbanizált települések lakói észlelik ezeket globálisan jelentkező nehézségként.

28. ÁBRA: A legégetőbbnek vélt ifjúsági problémák településtípusonként („Az alábbiak közül ma Magyarországon melyik az ifjúság legégetőbb problémája?”; $N_{\text{Magyarország}}=8000$; $N_{\text{Dél-Alföld}}=1067$; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,001$)

29. ÁBRA: A másodsorban legégetőbbnek vélt ifjúsági problémák településtípusonként („És mit tart a második legégetőbb problémának ezek közül?”; $N_{\text{Magyarország}}=8000$; $N_{\text{Dél-Alföld}}=1067$; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,001$)

IV. Összegzés

A Dél-alföldi régiót jelenleg egy folyamatosan csökkenő és öregedő népesség, ritkán lakott területek (falvak dominanciája, tanyavilág) jellemzik, továbbá gazdasági szempontból az országos középmezőnyhöz tartozik a térség. A régió fiatal, felnőtté válása elején járó, többé-kevésbé már önállósodó, 15-29 éves korosztályának ebben a szociodemográfiai közegben kell boldogulásának útját megtalálnia.

Korosztályi sajátosságként a késői egzisztenciális stabilitás a térség fiataljaira is erősen jellemző. Azok, akik már saját talpukra álltak, korban jóval hamarabb jutottak el az önállóság jelenlegi fokára, mint a mostani 18-20 évesek. Számukra a szülőktől való leválás, a saját háztartás megteremtése várhatóan 3-5 évvel később fog bekövetkezni. E tekintetben a Csongrád megyei és a községi fiatalok bizonyulnak leginkább „későn érőknek”. A munkaerőpiacra való kikerülés azonban inkább a Bács-Kiskun megyei és a megyeszékhelyi fiatalok életében tolódik ki jobban. Esetükben a tanulmányok befejezésének ideje tovább húzódik, mint máshol.

A továbbtanulási potenciál a régió esetében magas, különösen a Békés és Csongrád megyei fiatalok vágnak ismereteik bővítésére. A nagyvárosokban főként a felsőfokú végzettség megszerzésének, míg a kisebb településeken a kétkezi szakmák elsajátításának igénye az igazán meghatározó. A regionális és gazdasági helyzet adta adottságok nyomai a szülők végzettségén is érezhetőek: többségük szakmát tanult, fizikai munkát végez. Az iskolázottság terén kontraszt képződik Csongrád és a másik két megye, valamint a megyeszékhelyek és a többi település jellemzői között. A magasabb végzettség az előbbi csoportnál, míg az alacsonyabb az utóbbinál gyakoribb. Munkaerőpiaci státusz szempontjából a legjobb helyzetben a megyeszékhelyen élő fiatalok és a Csongrád megyeiek vannak. Ezt nem csak az itt jellemző bizakodóbb attitűd, de a tények (például munkanélküli időszak rövidsége) is alátámasztják. Az ellenpólust a Bács-Kiskun megyében és a falvakban élők adják, nekik rosszabbak a tapasztalataik és pesszimistábbak is e téren.

A gazdasági helyzet mutatói az eddigiekben felvázolt területi különbségeket még tovább mélyítik. A jövedelmi olló, a háztartások erőforrásainak, terheinek eltérései a községi fiatalokat sújtják nagyobb mértékben. Ugyanakkor a szubjektív anyagi dimenzió sokkal homogénebb képet alkot: az

országos eredményekhez hasonlóan, összességében pesszimista és negatív attitűd jellemzi a dél-alföldi fiatalokat is. Ezek tükrében talán nem meglepő, hogy az itteni fiatalok között magas a migrációs potenciál – elsősorban a jobb megélhetés adja a motivációt –, különösen így van ez a Csongrád megyeiek és a nagyvárosokban élők esetében. Az ifjúsági problémák részben alátámasztják ezt a nagymértékű elvándorlási vágyat (illetve annak tervezgetését).

A dél-alföldi fiatalok korosztályi problémaérzékelését – az országos adatokhoz hasonlóan – főként a létbizonytalanság, az egzisztenciális nehézségek tematizálják. Elsősorban a községekben élő fiatalokra jellemző ez a lelki állapot, köztük legmagasabb fokú a kilátástalanság, a bizonytalan jelen- és jövőkép miatti aggodalom.

Az Y generáció sajátosságaihoz mérten várható volt, hogy a korosztály mediatisztált környezetben éli mindennapjait. A számítógép, televízió előtt töltött idő többszöröse az olvasásra fordított idő mennyiségének. A régió fiataljaira jellemző szabadidős szokásokat egyértelműen az információs társadalom eszközei uralják. Az országosan tapasztalt „semmittevéssel” töltött idő népszerűsége is alacsonyabb az itteni fiatalok körében, és ez legfőképp a számítógép- és internethasználat javára tolódott el. A kikapcsolódást alapvetően meghatározzák a lakóhely területi adottságai is. A kisebb települések kevesebb lehetőséget, alacsonyabb hozzáférést tudnak nyújtani. Eközben egy nagyvárosban sokkal színesebb a szabadidős paletta (például színház, opera, múzeum, kiállítás), így az ott élők számára az egyes programok elérhetősége 20-25 százalékkal magasabb, mint bármely községben. A kisebb városokban élők fogyasztási szokásai is inkább a falvakban élőkével mutatnak hasonlóságot, így esetükben is alacsonyabb az ilyen jellegű programokon való részvétel. A régiós kulturális fogyasztási adatok az országos átlag alatt maradnak. Egyedül a megyeszékhelyeken élők közelítik meg az országos átlageredményeket, a többség kultúrafogyasztása azonban ennél szűkebb keresztmetszetet mutat.

Miközben a dél-alföldi fiatalok között a sport és a kulturális fogyasztás hátrébb sorolódik, addig a közösség szerepe előtérben áll. A barátok jelentősége kiemelkedő, különösen Békés és Csongrád megye esetében. Ugyanakkor a régió fiataljainak körében a szervezeti tagság is magasabb az országos átlagnál. Tehát a fiatalok a magányos szabadidős tevékenységek (számítógépezés, tévézés stb.) mellett előszeretettel vesznek részt a közösségi életben vagy töltenek időt barátaik társaságában.

Összességében véve a régióban leghátrányosabb helyzetben a falvakban élő fiatalok vannak, illetve a Bács-Kiskun megyeiek. Ellentétben a Csongrád megyei és a megyeszékhelyi fiatalokkal, akiknek élethelyzete és szokásai is az országos átlaggal egyezők vagy felülreprezentálják azt. Az eredményeket látva érezhető, hogy a térség esetében az országos átlagnál nehezebb anyagi körülmények, valamint kevésbé sokszínű kulturális fogyasztás dominál. Mindezek mellé társul a posztadoleszcencia, az a korosztályi jelenség, amely az önállósodás későbbre tolódását jelöli. Az alapvetően nehéz gazdasági státusz (alacsony jövedelem, hitelek törlesztése, megtakarítások hiánya stb.) és a pesszimista helyzet- és problémaérzékelés övezte minden napok pedig nem adnak kedvező terepet a szülőkről való leválásnak sem.

V. Irodalomjegyzék

- McCrindle, M. – Wolfinger, E. (2010): The ABC of XYZ: Understanding the Global Generations. Sydney. University of New South Wales Press.
- Somlai, P. (2007): A posztadoleszcensek kora. In: Somlai, Péter – Bognár, Virág – Tóth, Olga – Kabai, Imre: Új ifjúság. Szociológiai tanulmányok a posztadoleszcensekről. Budapest. Napvilág Kiadó. 9-43.
- Tari, A. (2010): Y generáció. Budapest. Jaffa Kiadó.
- KSH STADAT – Területi, idősoros éves (2012-14) adatok. Forrás: <http://www.ksh.hu/stadat> /Letöltés ideje: 2014. augusztus 03./

Közép-Dunántúl – Regionális Ifjúsági Helyzetelemzés

RUFF TAMÁS – DOMOKOS TAMÁS

I. Bevezetés

Több gazdaság- és társadalomtörténeti tanulmány is kimutatta (Kaposi, 2002; Barta, 2002; Leveleki, 1999), hogy a Közép-dunántúli régió fellendülését alapvetően a korai kapitalizálódási viszonyok, az ipari társadalom kialakulása hozta meg. A társadalmi fejlődés felgyorsult, tipikus iparvárosok jöttek létre a természeti kincseken alapulva. A második világháború utáni szocialista társadalomban az erőltetett iparosításnak több település is gazdasági haszonélvezője volt, ám eközben a régió településeinek hagyományos funkciói átalakultak. A szocializmus sajátos területfejlesztési politikája – a korábbi természetes fejlődési folyamatokat figyelmen kívül hagyva – egyenlőtlen és hierarchikus településhálózatot hozott létre, amely az életminőség objektív feltételeinek diverzifikálódását, valamint a meglévő különbségek felerősítését okozta. Ezek a tendenciák a mai napig éreztetik hatásukat. A posztiszocialista átalakulás ugyan formálisan megszüntette a települések hierarchikus rendszerét, ám köztük a piacgazdasági folyamatok hatására egyre élesedő verseny bontakozott ki a régióon belül, amelyben a különböző életminőséget biztosító települések eleve eltérő starthelyzetből indultak, s ez a fiatalok régióon belüli helyzetének egyenlőtlenségét csak fokozza. Jelenleg a térség két húzó ágazata az ipar és az idegenforgalom. Ezek területi eloszlása egyenlőtlen: egyaránt vannak dinamikusan fejlődő, fejlődő, stagnáló és felkapaszkodó települések, sőt összefüggő belső periféria területekkel is találkozhatunk.

Ismert az is, hogy a gazdasági és társadalmi szerkezet átalakítása előtt az egész országot átszelő nehézipari tengely részeként definiálták - a hagyományos nehézipar válságáig - a Tapolca-Ajka-Veszprém-Várpalota-Székesfehérvár-Dunaújváros és Dorog-Oroszlány-Tatabánya „kis ipari tengelyeket”. E kistérségekben a szén-, bauxit-, és mangánérc bányászatnak (Tapolca, Ajka, Dudar, Oroszlány, Dorog), valamint az alumíniumkohászatnak (Várpalota),

vasgyártásnak (Dunaújváros), a gépiparnak, gépgyártásnak (Veszprém, Székesfehérvár), az elektronikai iparnak (Székesfehérvár) és a vegyiparnak (Balatonfűzfő, Pétfő), vagyis a tradicionális szocialista gazdaságfejlesztés során prioritást élvező ágazatoknak jelentek meg a jellemző üzemek, jelentős bázisai. Az örökség a szerkezetváltás és a recesszió évei után is az ország fejlettebb területei közé emelte a térséget. Iparosodásának köszönhetően minden évben a második vagy harmadik helyet foglalja el mind a bruttó hazai termék tömegében, mind pedig a GNP-ben – Budapestet is számítva – Magyarország hét régiója között.

A Közép-Dunántúlon dinamikus fejlődő központoknak továbbra is a régióban lévő megyeszékhelyeket és vonzáskörzetüket tekinthetjük, ahol az ipari termelőágazatok egy része működőképesnek bizonyult, és ezzel egyidejűleg sikeresen tudták kezelni a gazdasági szerkezetváltásból adódó problémákat is. Az elmúlt két évtizedben megtelepedett az alapvetően képzetlen munkaerőre épülő multinacionális tőke is, gazdasági funkcióját tekintve a múlt öröksége és a versenyképes felsőoktatás hiánya miatt azonban egyelőre kétséges az innovációs, vállalkozói központtá válás. A fiatal munkavállalókra ebben a viszonyrendszerben ugyan nagyobb tömegben számítanak a központi települések multinacionális vagy kisebb vállalatai, ám korántsem képzettségüknek megfelelő állással várják őket, elsősorban továbbra is betanított munkásként szeretnék foglalkoztatni az olcsó munkaerőt. A régió nagyvárosai a magasan kvalifikált fiatal szakembereknek (többdiplomás fiatalok) 2014-ben sem tudnak igazán megfelelő állást kínálni, így ők vagy a képzettségük alatt vagy a régió kívül (Győrben, Budapesten vagy külföldön) próbálnak munkához jutni, s ez számos korábban nem létező társadalmi-gazdasági problémát vetít elő a régió vonatkozásában.

A régióban élő fiatalok demográfiai magatartása – különösen a családalapítás és a migráció tekintetében - az utóbbi 20 évben radikálisan átalakult. A változások mögött alapvetően kulturális, értékrendi, társadalmi normák alakulásához kötődő jellemzőket találunk: az individuum felértékelődésétől kezdve a nemi szerepek átalakulásán át, az élethosszig tartó tanulás megjelenéséig. Mindezen változások egyik értelmezési keretét a második demográfiai átmenet teóriája adja, amelyet Van de Kaa (1984, 1997) és Lesthaeghe (1986, 2002) vezetett be a szakirodalomba, s úgy tűnik mostanra a magyar fiatalok demográfiai magatartás-változása esetében is komoly magyarázó erővel bír. Más alkalmazható elméleti keretek is léteznek, mint például a

gazdasági megközelítések¹ vagy a társadalmi integráció kockázati tényezőinek erősödésével magyarázó elméletek², ám míg ezek jellemzően egy dimenzióban látják a változás okát, addig a második demográfiai átmenet elmélete többféle szempontot is figyelembe véve, új paradigmát ad a magyarázó változók feltárásában. Regionális helyzetelemzésünkben is elsősorban e paradigma mentén keressük a változások okait.

II. Élethelyzet(kép)

A Közép-dunántúli régiót három megye - Fejér, Komárom-Esztergom és Veszprém megye - alkotja, így területileg az ország második legkisebb régióját adja (11117 km²). Itt él az ország lakosságának 11 százaléka. A Közép-dunántúli régió népessége 1980-ban 1120 ezer, 1990-ben 1110 ezer, 2001-ben 1116 ezer, 2011-ben pedig 1109 ezer fő volt. Ezen belül a három megye népességszáma eltérő tendenciát mutat: míg Veszprém megye lakóinak száma a 80-as évektől kezdve folyamatosan csökken, Fejér megye népessége 2001-ig növekedett, azóta stagnál, Komárom-Esztergom megye népessége

1. ÁBRA: Fiatalok (15-29 évesek) számának alakulása a régióban (ezer fő)

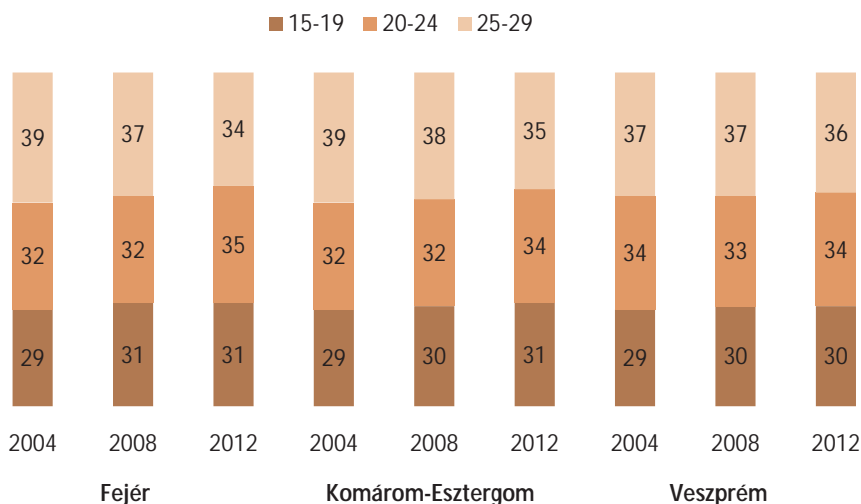
1 Ezen elméleti modellek alapján a demográfiai magatartás változása elsősorban a gazdasági helyzet, a munkaerőpiac, a lakáspiac és az oktatási piac átalakulása nyomán alakul.

2 Az anomikus társadalmakban - különösen szerkezetváltás idején - a kiszámítható életpályák hiánya miatt nehezen tudnak tervezni az emberek, s ez hat a demográfiai magatartásra (pl. nem köteleződnék el stabil kapcsolatban).

pedig kezdeti stagnálás után az utóbbi években inkább csökken. A prognózisok szerint a régió lakossága jóval kisebb mértékben fog csökkenni, mint országosan, mert a rendszerváltozás óta több a Közép-Dunántúlon letelepedők száma, mint az elvándorlóké. A 15-29 éves fiataloknak szintén kb. 11 százaléka él a régióban (209 ezer fiatal), a teljes regionális népesség 18,9 százaléka. Ha időben nézzük a fiatalok számának alakulását, akkor kirajzolódik a magyar társadalom korszerkezetének radikális átalakulási folyamata. Összevetve ezeket az adatokat a 2004-es és a 2008-as ifjúsági helyzetkép adataival, látható, hogy a korosztály létszáma - elsősorban a kedvezőtlen demográfiai folyamatok miatt, másodsorban az átalakuló migrációs trendek eredményeként - érzékenyen csökkent: 2004-2008 között 21 ezer fővel, 2008-2012 között további 20 ezerrel.

Amíg a fiatalok, azaz a 15-29 éves korosztály 2004-ben a régió népességének 22,4 százalékát, 2008-ban pedig 20,7 százalékát tette ki, addig négy évvel később már csak 18,9 százalékát. A három megyében kiegyenlítettten alakul a fiatalok népességen belüli aránya, ez a korosztály Fejér megyében 19,1, Veszprém megyében a lakosság 18,7 százalékát, Komárom-Esztergom megyében pedig a lakosság 19 százalékát jelenti. Ha nemek szerint vizsgáljuk a fiatalok régióon belüli megoszlását, azt látjuk, hogy a fiatal férfiak valamivel többen vannak, mint a fiatal nők: a három megyében összesen 108 ezer fiatal férfi, és 102 ezer fiatal nő élt 2012-ben.

2. ÁBRA: Fiatalok korcsoport szerinti megoszlása a régióban (%-ban)

Összehasonlítva a megyéket elmondható, hogy a különbség a korosztályon belül megyénként is mérhető: míg a fiatal férfiak aránya az összes Fejér megyében élő férfi körében 20,2 százalék, a fiatal nőké 17,9 százalék, Komárom-Esztergom megyében a férfiak között a fiatalok aránya 20,1, a nőké 18,0 százalék, míg Veszprém megyében az arány 19,9, és 17,5 százalék. A fiatalok korcsoport szerinti megoszlása alapján az is kiderült, hogy 25-29 éves korosztály részaránya a legnagyobb, 4 százalékponttal többen vannak ebben a korcsoportban, mint a 15-19-es korosztály. Összevetve a négy évvel és különösen a nyolc évvel korábbi adatokkal, a különbség csökkent, amelynek oka az ország demográfiai sajátossága, a mostani 25-29 éves korosztályt már elhagyták az 1970-80 közötti születésű „baby boom” kohorsz tagjai. A fiatalokon belül a nemi arány nem változott, 30 éve állandó: a 15-29 éves korosztály 51 százaléka férfi, 49 százaléka nő.

1. TÁBLÁZAT: A fiatalok száma születési évek szerint 2012-ben a Közép-Dunántúlon

születési év	Fejér (fő)	Komárom-Esztergom (fő)	Veszprém (fő)	Összesen (fő)
1996	4572	3300	3695	11567
1995	4861	3586	4118	12565
1994	5087	3736	4092	12915
1993	5277	3748	4234	13259
1992	5666	3929	4387	13982
1991	5825	4099	4856	14780
1990	5764	4125	4613	14502
1989	5605	4013	4604	14222
1988	5552	4080	4519	14151
1987	5704	4112	4752	14568
1986	5723	4279	4790	14792
1985	5773	4376	4759	14908
1984	5376	4103	4696	14175
1983	5524	4025	4681	14230
1982	6008	4317	5052	15377
	82317	59828	67848	209993

Forrás: Közigazgatási és Elektronikus Közszolgáltatások Központi Hivatala, 2012

Ha képzünk egy olyan mutatót, ami a 15-29 éves korosztály relatív nagyságát viszonyítja a gyerekekhez (0-14 évesek) és az idősekhez (60 éven felüliek), azt tapasztaljuk, hogy, 100 fiatalra 1980-ban és 1990-ben is még közel ennyi (99 és 103) gyermek jutott az országban, az ezredfordulón ez már 75-re csökkent, és most is csak 79, vagyis a felnövekvő korosztályok számának csökkenése az ifjúsági korosztály további radikális szűkülését vetíti előre (2. táblázat). Ezzel szemben, míg 1980-ban 100 fiatalra 78 idős (60 éven felüli) lakos jutott, most már 128 fő. A Közép-Dunántúlon lényegében ugyanez a tendencia látható, némileg mérsékeltebb formában.

2. TÁBLÁZAT: 100 fiatalra jutó gyermekek és idősek számának alakulása Magyarországon

	Magyarország		Közép-Dunántúl	
	100 fő 15-29 éves fiatalra jutó 0-14 évesek száma	100 fő 15-29 éves fiatalra jutó 60 éves vagy idősebbek száma	100 fő 15-29 éves fiatalra jutó 0-14 évesek száma	100 fő 15-29 éves fiatalra jutó 60 éves vagy idősebbek száma
1980	99	78	100	81
1990	103	95	94	87
2001	75	92	72	91
2011	79	128	74	114

Forrás: KSH Népszámlálási kötetek, saját számítás

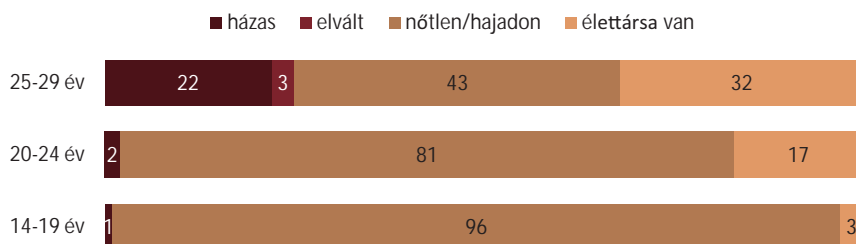
A fiatalok számára és területi koncentrációjára vonatkozóan nemcsak a népszámlálási adatok állnak rendelkezésünkre, hanem a Közigazgatási és Elektronikus Közszolgáltatások Központi Hivatalának adatai is, amely központi, hiteles nyilvántartások - többek között a személy és lakcímadat - adatkezelőjeként és adatfeldolgozójaként tartja nyilván a népességet. A lakcímnnyilvántartás alapján - a Magyar Ifjúság 2012 adatfelvételekor - a kutatás célcsoportja, vagyis az 1982 és 1996 között születettek (15-29 évesek) száma a régióban 209 993 fő volt, ebből a megyeszékhelyeken (Veszprém, Székesfehérvár, Tatabánya) 41 ezer fiatal lakik, ők a teljes ifjúsági populáció 19 százalékát jelentik, a nem megyeszékhelyen lévő megyei jogú városban (Dunaújváros) pedig további 8700 fiatal él. Mindösszesen tehát a fiatalok 24

százaléka él olyan nagyvárosi környezetben, ahol a kistelepülések lehetőségeinél jóval szélesebb kulturális, művelődési, szabadidős, oktatási, szociális, egészségügyi stb. szolgáltatások érhetők el. A fiatalok 36 százaléka kisvárosokban (jellemzően járási székhelyeken) él, s 40 százalékuk ennél is kisebb községekben lakik. Összevetve ezeket az arányokat azt mondhatjuk, hogy az országban a 7 régió közül 5 régióban ennél magasabb a nagyvárosi közegben élő fiatalok aránya, ennek oka a Közép-Dunántúl - elsősorban Veszprém megye - aprófalvas térségeinek kiterjedtsége.

A múlt században a modern posztindusztriális társadalmakban leírt második demográfiai átmenet jellemzői (pl. csökkenő halálozás, csökkenő termékenységi arány, hosszabbodó gyermekkor, csökkenő házassági kedv) a szakirodalmi jelzések alapján a 70-es évekre már Magyarországra is jellemzővé váltak (Kamarás, 1991), bár ekkor még számos mutató erős területi koncentrációt jelzett, a rurális és a városi életformához kapcsolódó életmód kettőssége volt jellemző. Az azóta bekövetkezett változások hatásaként a területi változók magyarázó hatása erősen csökkent, így a Közép-Dunántúl minden településén kimutatható, hogy tovább csökkent a házasságkötések száma és a termékenységi arány, ugyanakkor az élettársi kapcsolatok, a nem hagyományos együttélési formák, a házasságon kívüli születések és az egy szülővel működő családi modell növekedő tendenciát mutatnak, s egyre feljebb tolódik a házasságkötési életkor is.

A hazai ifjúságkutatások történetében a 2000-ben megkezdett nagymintás ifjúságkutatási program beszámolója (Laki-Szabó-Bauer, 2001) már jelezte, hogy itthon is dokumentálható a meghosszabbodó posztadoleszcens életszakasz: a fiatalok egyre több időt töltenek tanulással, kitolódik az első munkába állás időpontja, egyre későbbre tevődik a családalapítás, felbomlanak a hagyományos családformák, egyre divatosabbá válnak a hivatalosan nem bejegyzett, dokumentumok által nem szentesített együttélési formák. 2012-ben az országos kutatási eredmények azt mutatták, hogy a 15-29 éves korosztálynak 10 százaléka volt házas (1998-ban még 22 százalék nyilatkozott így), aki együtt is élt házastársával, további 10 százalékuk élt élettársával együtt hajadonként/nőtlenként, 1 százalékuk pedig elvált volt már akkor is. A régióban ezek a tendenciák továbbra is élnek: az élettársi kapcsolatok népszerűsége 13-ról, 17 százalékra nőtt, amely azt jelenti, hogy a korosztályn belül népszerűségében már megelőzi a házasságot is, nem is kevéssel, 8 százalékponttal. Jellemzően nem a tartós kapcsolatok hiánya

3. ÁBRA: A fiatalok családi állapota (N=907; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,001$)

igaz a fiatalokra, csupán arról van szó, - illeszkedve a második demográfiai átmenet jellemzőihez - hogy a házasság rovására felértékelődtek az alternatív együttélési formák.

Ha nem a jelenlegi családi állapotra irányul a kérdés, hanem arra vagyunk kíváncsiak, hogy a fiatalok eddigi életük során éltek-e már együtt házasság nélkül élettársi kapcsolatban, akkor még magasabb arányt mérhetünk: az országos adatok alapján a teljes 15-29 éves korosztály 20 százaléka élt élettársi kapcsolatban, a Közép-Dunántúlon ennél magasabb, 23 százalék az arány. Joggal merül fel a kérdés, hogy akik nem élnek együtt párjukkal, azoknak van-e aktív párkapcsolatuk. A kutatási eredmények azt mutatják, hogy a fiatalok mintegy felének (51 százalék) jelenleg is van párkapcsolata a régióban, igaz korcsoportonként ezek az arányok eltérést mutatnak. A legfiatalabb, 15-19 éves korosztályban a fiatalok egyharmadának (30 százalék) van jelenleg párkapcsolata, a 20-24 éveseknél 60 százalék nyilatkozott így, a 25-29 éveseknek pedig kétharmada (66 százalék) mondta ezt. Azok aránya, akiknek életük során már volt párkapcsolata, rendre 58, 78 illetve 81 százalék az egyes korcsoportokban, s ez pár százalékponttal magasabb mint az országos átlag. Ez utóbbi adat azért elgondolkodtató, mert ha a 25-29 éves korban lévő fiatal felnőttek 19 százalékának még nem volt élete során párkapcsolata a Közép-Dunántúlon, akkor a stabil, tartós együttélést biztosító kapcsolatok kialakításának esélye is csökken a későbbi életkorokban.

A nemek szerinti megoszlásban is sajátos tendencia látható: a nők körében minden ifjúsági korcsoportban 8-10 százalékponttal magasabb azok aránya, akiknek jelenleg van párkapcsolata, mint a férfiak körében. A legfiatalabb vizsgált korosztály (15-19 évesek) 96 százaléka nőtlen vagy hajadon,

ezen a csoporton belül 3 százalékot tesz ki az élettárssal élők, és kevesebb, mint egy százalékot a házasok aránya. Az életkor előrehaladtával - ahogy az a korábbi években is mérhető volt - megjelenik a házasság, ám míg 2008-ban a 20-24 évesek 8, s a legidősebbek 27 százaléka élt házastársi kötelékben, addig 2012-ben már csak 2, illetve 22 százalékuk. A fiatal felnőttek 17, a 25-29 éveseknek pedig 32 százaléka él jelenleg élettárssal, s ezek szignifikánsan magasabb arányok, mint négy évvel korábban voltak, illetve az országos átlagnál is magasabbak (3. ábra).

A fiatalok családi állapotával kapcsolatban, a korábbi években már leírt és dokumentált tendencia szerint, minél alacsonyabb a szülő iskolázottsága, annál valószínűbb, hogy a gyermek élettársi vagy házastársi kapcsolatot létesítve kikerül a szülői családból. Ez a tendencia most is markánsan jelen van, s ugyanez a folyamat rajzolódik ki a házasság esetében is, csak érthetően jóval alacsonyabb arányban, tekintve, hogy az élettársi kapcsolat minden ifjúsági korcsoportban népszerűbb a házasságnál e régióban (is).

Az első élettársi kapcsolatra a magyar fiatalok esetében átlagosan 20,5 éves korban kerül sor országosan, a Közép-dunántúli régióban ennél kicsit később, 20,9 éves korban. Azok körében, akik 30 év alatt házasodnak, az első házasságkötésre átlagosan 22,3 évesen került sor, a régióban azonban ennél átlagosan egy évvel később, 23,1 éves korban.

Az első házasságkötés egyre későbbre tolódik, mind a férfiaknál, mind a nőknél. Az adatok alapján azt mondhatjuk, hogy gyakorlatilag már nem is az ifjúsági korosztály sajátossága. Jelenleg a közép-dunántúli férfiak esetében az első házasságkötés átlagéletkora már 2007 óta 30 év fölé nőtt, s azóta is folyamatosan emelkedik (2012-ben már 31,7 év volt), de a nőknél is meghaladja a 30 évet. Mindeközben a szexuális aktivitás kezdeti időszaka nem tolódik, s egyre több fiatal felnőtt köt úgy házasságot a régióban, hogy már van gyermeke.

Az egyre későbbi korba tolódó házasságkötés azonban nem jár együtt a megkötött házasságok stabilabbá válásával: a statisztikák alapján a megkötött házasságok több mint 60 százaléka válással végződik, a házasságon kívüli együttélések, párkapcsolatok stabilitásáról pedig továbbra sincsenek egzakt adataink.

Az általános kelet-európai trendeknek megfelelően a gyermekvállalás demográfiai mintázata is átalakult az elmúlt évtizedekben: Magyarországon az 1970-es évek közepétől kezdődően csökken a termékenység.

A csökkenő gyerekszám mellett a 20-24 éves népesség termékenységi rátája jelenleg alig harmada az 1990-es aránynak, ez alól a Közép-dunántúli régió sem kivétel. Párhuzamosan a termékenység csökkenésével az első gyermek vállalásának életkora fokozatosan növekszik. A jelenlegi 1,24-es teljes termékenységi arány rendkívül alacsony, alig fele volt a fennmaradáshoz szükséges szintnek.

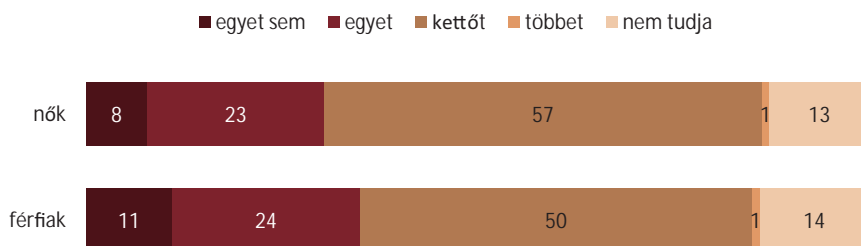
A 2000-ben készült első nagymintás ifjúságkutatás eredményei szerint a 15-29 éves ifjúsági korosztály 77 százaléka volt gyermektelen, 13 százaléknak egy, 10 százaléknak egynél több gyermeke volt. A következő két hullám már érezhető csökkenést mutatott, míg 2004-ben 80, 2008-ban 84 százaléku volt gyermektelen. 2012-ben csak kis mértékben, 1 százalékponttal nőtt a gyermektelen fiatalok aránya: 85 százalék nyilatkozott úgy az adatfelvétel idején, hogy nincs nevelt vagy vér szerinti gyermeke. A vizsgált Közép-dunántúli régióban ennél magasabb, 87 százalék a fiatalok «gyermektelensége», míg 9 százalékuknak egy, 3 százalékuknak kettő, 1 százalékuknak pedig három vagy több gyermeke van.

Természetesen az ifjúsági korosztályt ebben a kérdésben sem lehet egységesnek tekinteni, hiszen míg a célcsoport alsó része éppen csak serdül, addig a felső része már teljes felnőtt életet élhet. A legfiatalabb korosztály, a 15-19 éveseknél egy százalék alatti, a 20-24 évesek 7, az ennél idősebb fiatalok 30 százaléknak van - többségében egy - gyermeke a régióban. Az első gyermek születésekor a fiatalok átlagos életkora Magyarországon 21,5 év volt 2012-ben, a régióban ez egy évvel magasabb (22,5 év).

A fiatalok életében meghatározó kérdés a házasság és a gyermekvállalás viszonya is. 2012-ben, az adatok szerint, az élettársi kapcsolatban élők 34 százaléknak van gyermeke országosan, a régióban ez az arány csak 25 százalék, míg a házasságban élő fiatalok 68 százaléknak van gyermeke a régióban.

A demográfusoknak fontos kutatási területe, hogy miként alakulnak a gyermekvállalási tervek és azok megvalósulásai. Elméletileg ugyanis a halasztott gyermekvállalási stratégia nem okoz komoly zavart a társadalom újratermelési folyamatában, amennyiben tényleg csak halasztásról van szó és realizálódnak a tervek. Ennek fényében különösen aggasztó, hogy a közép-dunántúli 15-29 éves fiatalok 83 százaléka úgy nyilatkozott, hogy a következő három évben nem akar (további) gyermeket vállalni. Jelenleg a gyermektelenek 85 százaléka zárkózik el határozottan a belátható időn

4. ÁBRA: Összesen hány gyermeket szeretne? (N=907; százalékos megoszlás) [p ≤ 0,05]

belüli gyermekvállalástól, ellenben akiknek már van egy gyermekük, azok 30 százaléka, a kétgyermekeseknek 45 százaléka szeretne még egy gyermeket a következő 3 évben.

Ha tágabb időhorizonton vizsgálódunk, akkor a korábban már emlegetett akaratlagos gyermektelenség jeleit is láthatjuk a fiatalok körében, mivel a régióban az összes megkérdezett 9 százaléka úgy nyilatkozott, hogy soha nem szeretne gyermeket vállalni. Ez a szándék ráadásul egyre határozottabbá válik az évek múlásával: míg a 15-19 éves serdülőknek csak 8 százaléka mondja, hogy nem kíván gyermeket vállalni, addig a 20-24 éveseknek már 9, a 25-29 éveseknek pedig 11 százaléka van ezen a véleményen a régióban. Nemcsak a megfigyelt teljes termékenységi arányszám, hanem az átlagos tervezett gyermekszám is alacsonyabb, mint ami a társadalmi reprodukcióhoz elengedhetetlen lenne, mivel a fiatalok átlagosan 1,7 gyermek vállalását tervezik, s ez a szám az életkor előrehaladtával csökken. Míg a serdülők 1,75, a huszonévük elején járók pedig 1,78 gyermeket terveznek átlagosan, addig a 25-29 évesek már csak 1,68-at. A házasság ebben a tekintetben is stabilizáló erőnek tűnik, mert míg a hajadonok körében a tervezett gyermekszám 1,72, addig a házasok körében már 1,92.

Az elmúlt évek globális gazdasági válsága átrendezte a munkaerő-piaci pozíciókat, ennek hatásaként a fiatalok körében a korábban már mérséklődő inaktivitás után, ismét megnőtt a munkanélküliek aránya a Közép-Dunántúlon. A gazdasági aktivitás tekintetében 2008-ban még a régióban élő fiatalok (15-29 év) több mint 47 százaléka nyilatkozott úgy, hogy dolgozik (akár bejelentve akár nem, akár alkalmazottként, akár pedig vállalkozóként), a 2012. évi adatfelvétel idején viszont már csak 39 százalékuk dolgozott. Jelenleg 48 százalékuk fő tevékenységként tanul, szemben az országosan mért 46 százalékkal. Összességében a fiatalok és a fiatal felnőttek 65

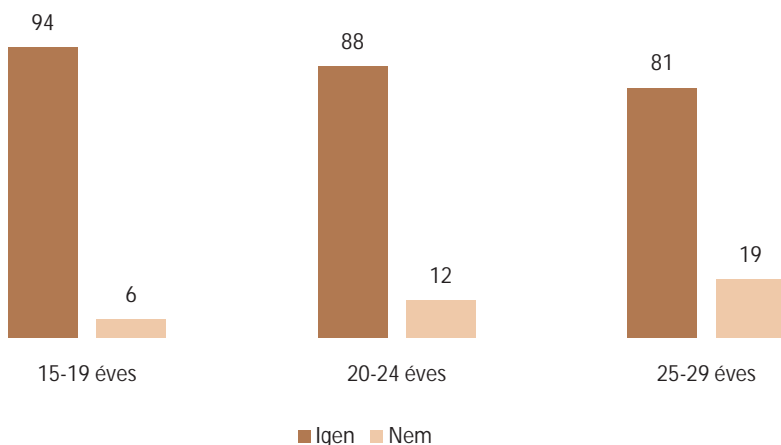
százalékának volt eddigi élete során olyan munkája, amelyért pénzt kapott, ez magasabb, mint az országos átlag.

Nemcsak az országos munkaügyi statisztika, hanem saját kutatásunk is megerősítette, hogy a régióban a fiatalok negyede megtapasztalta már a munkanélküliséget: 2012-ben 26 százalékuk nyilatkozott úgy, hogy volt már regisztrált munkanélküli.

Az országos mintába került fiatalok 57 százaléka már befejezte iskola-rendszerben folytatott tanulmányait, ez az arány a régióban 53 százalék, de elmondható, hogy további 33 százalékuk úgy nyilatkozott, hogy bár a tanulmányait sikeresen befejezte, elképzelhető, hogy a későbbiekben még tanulni fog. Mindez sokkal markánsabban mutat az élethosszig tartó tanulás irányába, mint bármelyik másik korábbi generáció esetében. Ez a szándék természetesen érinti az iskola-rendszerű képezéseket adó tanfolyamokat és a felsőoktatásban való részvétel növekedését is.

Az önálló lakhatás megteremtésére irányuló lakáspolitikai kiemelt kérdés volt a szocialista időszakban, az elsősorban a megyeszékhelyeken megvalósuló beruházások, tanácsi lakásépítési programok is ezt célozták Székesfehérváron, Veszprémben, Dunaújvárosban és Tatabányán is. A poszt-szocialista időszakban a lakáspiaci folyamatok átalakulása és az állami szerepvállalás radikális csökkenése nyomán a fiatalok számára rendkívüli módon megnehezedett az önálló otthon teremtése és a szülőktől való különköltözés a nevezett városokban is. Miközben a lakások száma és minősége az 1970-es évekhez képest egyaránt lassan növekedett, 1980 óta csökken azon lakások aránya, ahol kizárólag fiatalok élnek. Mindezek eredményeként az ezredfordulón végzett országos ifjúságkutatás már azt mérte, hogy a 15-29 éves fiatalok kétharmada a szüleivel él, egyötödük saját vagy házas-/élettársa lakásában, házában, a fennmaradó 14 százalék bérelt lakásban, kollégiumban vagy ismerősöknél lakik az év legnagyobb részében. 2012-re a tendencia tovább erősödött: immár a teljes korosztály 71 százaléka lakik a szüleivel. Ezzel párhuzamosan 2004-től 5 százalékponttal csökkent saját vagy élettársa/házastársa lakásában élő vagy önerőből lakást bérlő fiatalok aránya. A régióban is hasonló arányok mérhetőek: a fiatalok 72 százaléka a szüleivel lakik, 10 százalékuk saját ingatlanban, a többi 18 százalék egyéb módon (bérelt lakásban, kollégiumban vagy ismerősöknél) oldja meg a lakhatását.

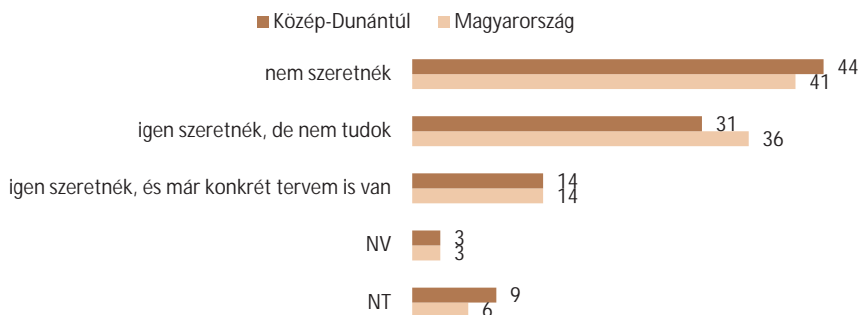
5. ÁBRA: Lakáskörülményekkel való elégedettség korcsoportok szerint („Megfelelőnek tartja-e jelenlegi lakáskörülményeit?”; N=888; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,001$)

A fiatalok többsége megfelelőnek tartja jelenlegi lakáskörülményeit országos (80 százalék) és régiós szinten (85 százalék) egyaránt, megyénként, településtípusonként nincs szignifikáns eltérés. Korcsoportok szerinti bontásban azt lehet látni, hogy a fiatalabbaktól az idősebbek felé haladva csökken azok aránya, akik meg vannak elégedve a lakáskörülményeikkel (5. ábra).

Elköltözni a szülőktől a fiatalok többsége nem szeretne, azonban jelentős azok aránya is, akik szeretnének ugyan elköltözni, de nem áll módjukban.

6. ÁBRA: Költözési tervek („Ha együtt él a szüleivel, el akar-e onnan költözni a közeljövőben?”; N_{Magyarország}=5373; N_{Közép-Dunántúl}=722; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,001$)

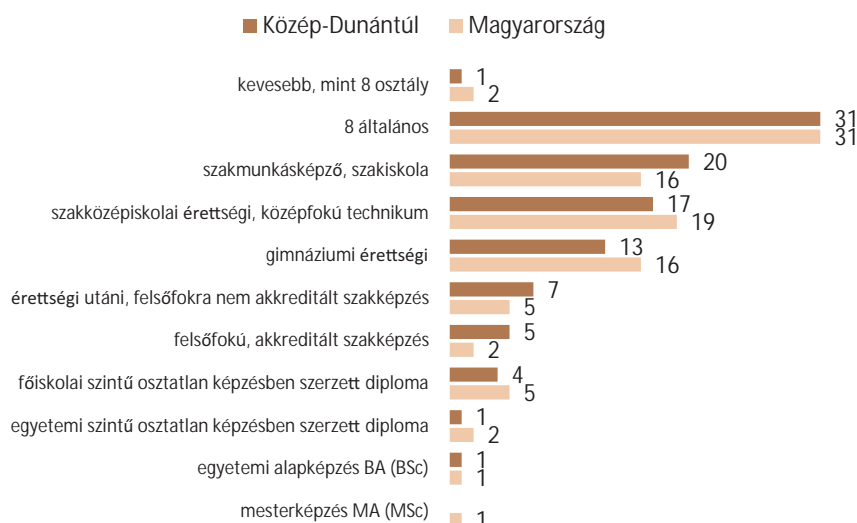
Mint látható, az országos és a régiós arányok között nincs jelentős eltérés.

A felnőtté válás hagyományos intézményeiről és folyamatairól (család, szakmaválasztás, munkába állás, gyermekvállalás, szexuális kapcsolatok) a serdülőknek (15-19 év) még csak „üres” elképzeléseik vannak, amelyek elsődleges forrása a családi és az iskolai szocializáció, másodlagos forrása pedig a közvetett valóság (például a média). A fenomenológiai szociológia (Schütz, 1954, 1984b) szerint ezt a belső képet majd a tapasztalat tölti meg tartalommal, amely változatlan társadalmi körülmények között is a valóságról alkotott korábbi kép komoly változásával jár. Az európai poszt szocialista országokban a serdülőknél ennek a belső képnek a változása még drámaibb (Sobotka, 2004; Kowalska-Wroblewska, 2001). Ennek összetevője, hogy az elképzelt életkornál jóval később tudnak önálló egzisztenciát teremteni, a munkaerőpiacra való bejutásuk megnehezült, a házassági tervekből egyre kevesebb realizálódik, s a gyermekvállalás gyakran házasság előtt/nélkül valósul meg, ha egyáltalán megvalósul. Érthető tehát, hogy a felnőtté válás során nem lehet megkerülni a szocializáció időbeliségének kérdését.

A korábbi országos ifjúságkutatások (2000, 2004, 2008) eredményei alátámasztják azt a feltevést, hogy a serdülők a felnőttkorba való átmenet lépcsőfokait az „elvárt” társadalmi norma szerint szocializálják, egyfajta kötött sorrendiséget is elfogadva, s ez 2012-ben is igazolódott. A 15-29 éves fiatalok életkezdését vizsgálva, ebben a sorban az első lépcsőfok az első szakmai végzettség megszerzése, amelyet átlagosan 19,2 éves korra tervezik a tanulók, ezt követi a tanulmányok befejezése 19,4 éves korra tervezve, majd ez után következik a stabil élettársi kapcsolat kialakítása 20,5 évesen. A munkaerő-piacra való belépés is ebben az időben lenne, szerintük, ideális: 21,7 éves korban. A következő - logikus és a társadalom által elvárt - állomás a szülői háztól való különköltözés (27,1), majd a saját, önálló lakásba költözés (28 évesen), és végül a gyermekvállalás, mint az utolsó lépcsőfok 28,5 éves kor körül.

Ha mindezen terveket régiós szinten nézzük, akkor a legtöbb demográfiai életeseményt a térségben élő fiatalok kicsit későbbre tervezik, mint az országos átlag: az első szakmai végzettség megszerzését 19,6 éves korban, a tanulmányok befejezését 19,9 évesen, az élettársi kapcsolatot 20,9 évesen tervezik, míg a különköltözést 26,9, a saját lakás megszerzését és a gyermekvállalást, 28,4 éves korra datálják.

7. ÁBRA: Iskolai végzettség („Mi az Ön legmagasabb, befejezett iskolai végzettsége?”; N_{Magyarország} = 7945; N_{Közép-Dunántúl} = 902; százalékos megoszlás) (p ≤ 0,001)

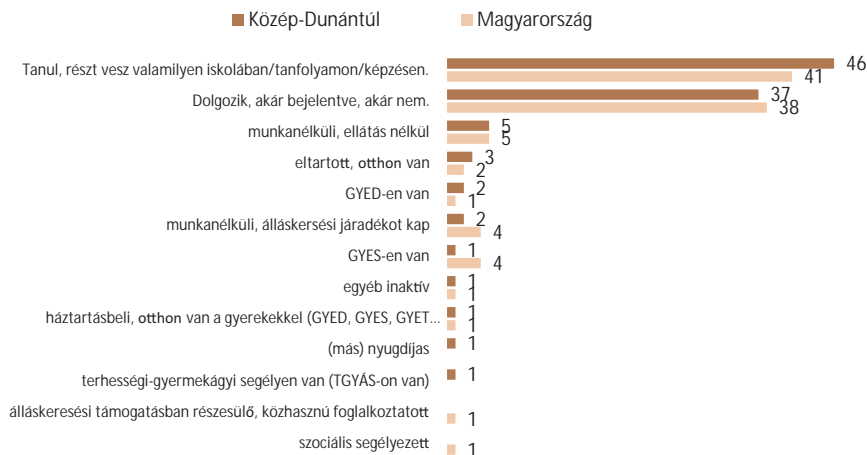

Az is látható, hogy függetlenül a korcsoporttól, nagyjából 5-6 éves periódusban tervezik a főbb életesemények elérését, csak míg a 15-19 éves fiatalok 21-27 év között tervezik a sorsfordító lépéseket, a 20-24 évesek már 23-28, a 25-29 évesek pedig 26-31 év közé várják.

Mind Magyarországon, mind pedig a Közép-Dunántúlon összességében a fiatalok körülbelül egyharmadának a legmagasabb iskolai végzettsége maximum a nyolc osztály. A szakmunkásképzőbe, szakiskolába járók aránya régióinkban az országos átlaghoz viszonyítva néhány százalékkal magasabb, a szakközépiskolai érettségit adó iskolába járók és a középfokú technikumot végzők, valamint a gimnazisták aránya azonban valamivel alacsonyabb. Az érettségi utáni felsőfokra akkreditált, illetve nem akkreditált képzésben résztvevők aránya valamivel magasabb a Közép-dunántúli régióban az országos átlaghoz viszonyítva, az ennél magasabb végzettségűek³ aránya azonban, ugyan csak egy minimális szinttel, de alacsonyabb.

3 Főiskolai szintű osztatlan képzésben szerzett diploma, egyetemi szintű osztatlan képzésben szerzett diploma, alapképzéses Ba (Bsc), mesterképzéses Ma (Msc) diploma, tudományos fokozatok (PhD, DLA).

8. ÁBRA: Aktivitás („Az alábbiak közül melyik igaz Önre?”;

N_{Magyarország} = 8000; N_{Közép-Dunántúl} = 907; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,001$)

A magyarországi fiatalok több mint egyharmada (36 százalék) azért nem fejezte be még az általános iskolát, mert még jelenleg is oda jár, egyötödük azonban rosszul tanult és abbahagyta azt, további 18 százalékuk pedig családi okokból (esküvő, gyerek) függesztette fel a tanulmányait. A fiatalok 11 százalékának nem sikerült befejeznie azt az iskolaköteles kor végéig, 7 százalék anyagi okokból hagyta abba, 2 százalékuk pedig be fogja fejezni, csak most valamilyen okból szünetet tart. A magyarországi diákok 8 százaléka valamilyen egyéb okból nem fejezte be az általánost, amely közül a legtöbbször előforduló a betegség volt. A Közép-dunántúli régióban az országos átlaghoz képest jelentősen eltérnek az arányok. Itt a diákok több mint kétharmada azért nem befejezte be még az alapfokú oktatást, mert még jelenleg is általános iskolába jár. Az itt élő fiatalok 16 százaléka családi okok miatt hagyta ott, 8 százalékuknak nem sikerült befejeznie az iskolaköteles kor végéig, további 8 százalékuk pedig valamilyen egyéb ok miatt hagyta el az intézményt.

A magyarországi 15-29 év közötti fiatalok közel fele tanul valamilyen iskolában, részt vesz tanfolyamon vagy valamilyen képzésben, több mint egyharmaduk pedig dolgozik (akár bejelentve, akár nem, akár alkalmazottként, akár vállalkozóként). A fiatalok 5 százaléka ellátás nélküli

munkanélküli, a többi kategóriákba pedig kevesebb, mint a fiatalok 5 százaléka tartozik, ahogy azt a 8. ábra is mutatja. Az országos és a régiós arányok jelentősen nem térnek el egymástól, mindössze néhány százalékponti különbség van a kettő között.

A fiatalokat a jövőbeli továbbtanulási szándékaikkal, attitűdjeikkel kapcsolatosan is vizsgáltuk. A kutatás eredményei azt mutatják, hogy a magyarországi fiatalok 33 százaléka szeretne továbbtanulni, tanfolyamot végezni, illetve tanulni még valamit, 36 százaléuk azonban egyértelműen elutasítja mindezt, további 31 százaléuk pedig ezen még nem gondolkodott. A Közép-dunántúli régióban élő fiatalok között az országos átlaghoz képest valamivel magasabb a továbbtanulási szándék, 44 százaléuk nyilatkozott ugyanis pozitívan a kérdést illetően. Alacsonyabb körökben azoknak az aránya, akik elutasítják ezt vagy még nem gondolkodtak ezen. Megyéenként és településtípusonként nem találhatunk szignifikáns különbségeket.

A legtöbb kérdést illetően szinte azonosak az országos és a régiós eredmények abban, hogy milyen iskolát, vagy tanfolyamot szeretnének még végezni a jövőben, csak a (másik) szakma tanulását említették valamivel kevesebben a magyarországi átlaghoz viszonyítva a Közép-dunántúli régióban élők. Utóbbiban a fiatalok 19 százaléka említett ilyen jellegű törekvést. A régióban élők 14 százaléka szeretne még a jövőben nyelvet tanulni, valamint 10-10 százalékpont körül mozog azoknak az aránya, akik egyetemi alapképzésben (Ba, Bsc), felsőfokú, akkreditált szakképzésben, főiskolai szintű osztatlan képzésben, vagy egyetemi mesterképzésben (Ma, Msc) venne részt, valamint aki érettségizni szeretne. A közép-dunántúliak 5 százaléka kíván egyetemi szintű osztatlan képzésben részt venni, 3-3 százalékpont vállalkozna szívesen középiskola utáni, felsőfokra nem akkreditált szakképzésre, tudományos fokozat (PhD, DLA) megszerzésére illetve középfokú technikumban való tanulásra.

Kíváncsiak voltunk arra is, hogy melyek azok a tényezők, amelyek befolyásolják a fiatalokat a továbbtanulásukat illetően. A fiatalok több mint harmada azt említette, hogy leginkább a minél magasabb fizetés megszerzése motiválja. Minden ötödik válaszadó úgy véli, hogy megfelelő fizetés nélkül nincs esélye normális életre, így ez az egyik legfőbb oka annak, hogy a jövőben még tanulni szeretnének. A tízen- és huszonevések 15 százaléka azt nyilatkozta, hogy a tanulás folytatásának oka, hogy azzal foglalkozhasson, amit szeret, körülbelül 10 százalékpont pedig azt, hogy nélkülözhetetlen a folyamatos

tanulás. A tanulási szándék hátterében a fiatalok kevesebb, mint 10 százaléknak esetében az áll, hogy szeretnek tanulni, valamint hogy számukra ez teljesen magától értetődő volt, sosem gondolták másképp.

A válaszadók kevesebb, mint 5 százaléka gondolta úgy, hogy azért tanul tovább, mert így később kell az életét nagyban befolyásoló döntéseket hoznia. Szintén öt százalék azon fiatalok aránya, akik azért tanulnak tovább, mert a család így kívánja.

A kutatás kitért a fiatalok idegen nyelv ismeretére és annak szintjére, használatára is. A magyar fiatalok 60 százaléka beszél valamilyen idegen nyelvet, az országos átlaghoz képest ez az arány a Közép-dunántúli régióban valamivel magasabb, itt 67 százalék. Magyarországon a legtöbb fiatal angol illetve német nyelven beszél. Előbbit körülbelül az ifjúság háromnegyede, míg utóbbit nagyjából felük birtokolja. Az összes többi nyelven a fiatalok kevesebb, mint 5 százaléka tud megszólalni. A fent említett nyelveket követi sorban a francia, az olasz, a cigány, a spanyol, az orosz, a román, a szlovák, a horvát, végül pedig a kínai és a szerb nyelv valamilyen szintű ismerete.

A Közép-Dunántúl fiataljai hasonló motivációkkal rendelkeznek, ami a pályaválasztást illeti, mint országszerte. Főként olyan szakmát választanak, amit szeretnek csinálni, ami érdekli őket, de fontos szempont a könnyű elhelyezkedés és a jó fizetés is. Ezekre a szempontokra az ötfokú skálán átlagosan 4-est adtak, vagyis komoly befolyásoló tényezőnek tartják pályaválasztásuk során. Jelentős befolyásoló tényező még, hogy egyáltalán legyen esélyük bekerülni az adott iskolába, tehát jelentkezéskor a felvételi tárgyakat is mérlegelik. A magas presztízs közepes fontossággal bír, a szülők, rokonok pályájának követése pedig kevés befolyással a döntésükre. Ezek az arányok, mint látható, országos viszonylatban is jellemzőek.

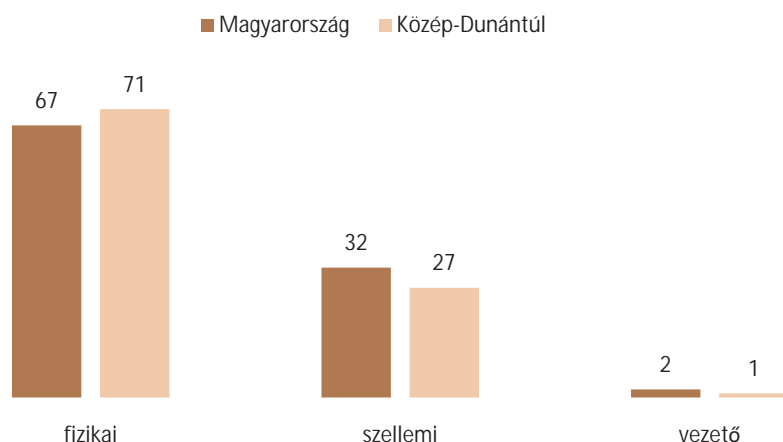
Az ideális munkahely esetén a régió fiataljai a jó fizetést tartják a legfontosabb szempontnak: 46 százaléuk ezt jelölte első helyen. Ezt követi a munkahely biztonsága. Ezek a tendenciák országos szinten is igazak, valamint megyei és település típus szerinti bontásban is első illetve második helyen szerepelnek a fent említett szempontok. A társadalmi hasznosság munka szempontjából mindegyik esetben a fontossági rangsor végére került. Hasonlóan nem számít túl sokat a fiataloknak az, hogy a lakóhelyükhöz közel legyen a munkahelyük, valamint a munkáltató/cég hírneve sem befolyásoló tényező.

A Közép-dunántúli régió fiataljai közül 65 százalékuk dolgozott már eddigi élete során, míg országos szinten csupán 59 százalékuk. Azon fiatalok esetében, akik már nem tanulnak, iskolai végzettség szerint eltérés figyelhető meg régión belül abban a tekintetben, hogy dolgoztak-e már életük során. Jellemzően mindegyik kategóriában azok vannak többségben, akik már dolgoztak valaha, ám a 8 általános iskolai végzettséggel rendelkezők esetében azok aránya, akik még nem végeztek olyan munkát, amiért pénzt is kaptak, 22 százalék, a többi kategória esetében pedig 5-6 százalék. Ebből tehát következtethetünk, hogy a magasabb végzettséggel rendelkezők nagyobb arányban rendelkeznek munkatapasztalattal. Természetesen életkor szerint is van eltérés, bár ez nem meglepő, nyilván az idősebbek között nagyobb arányban vannak azok, akik már dolgoztak.

A vizsgálat ideje alatt a régió fiataljainak 40 százaléka dolgozott valamilyen formában, ami közel megegyezett az országos aránnyal. A dolgozó fiatalok 95 százalékának egy, 5 százalékának két munkahelye van jelenleg is, elenyésző részük számolt be három munkahelyről. Jellemző, hogy többségük alkalmazottként dolgozik.

A foglalkozás típusát tekintve a régiós, valamint az országos adatok is azt mutatják, hogy a fiatalok zöme fizikai munkát végez, kevesebb, mint fele szellemi, és töredékük van vezetői pozícióban. A Közép-dunántúli régióban az országoshoz képest jellemzőbb a fizikai munka túlsúlya (9. ábra).

9. ábra: Foglalkozás típusa („Mi az Ön fő foglalkozása?”; $N_{\text{Magyarország}}=3947$; $N_{\text{Közép-Dunántúl}}=537$; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,001$)

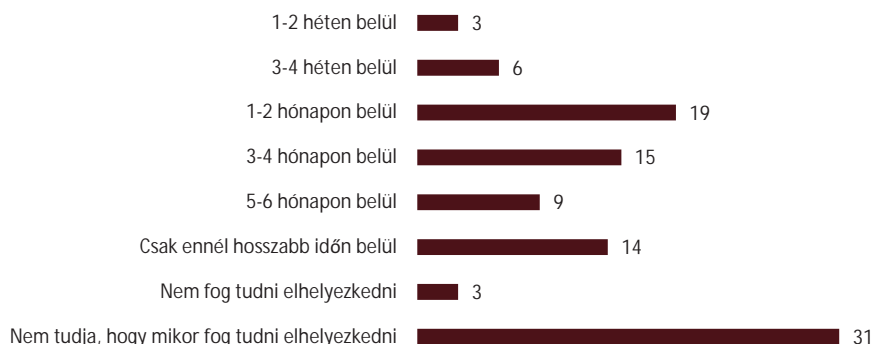
Régióon belül, hasonlóan az országos adatokhoz, a legmagasabb befejezett iskolai végzettség, az életkor és a nemek szerint is megfigyelhetők bizonyos tendenciák. A fiataloktól az idősebbek felé, valamint az alacsonytól a magasabb végzettség felé haladva csökken a fizikai munkát végzők aránya. Szellemi munkát a magasabb végzettségűek és idősebbek végeznek. Vezető pozícióban a 25 év felettiek vannak, valamint a minimum érettségivel rendelkezők. Nemek szerint jellegzetes, hogy a vezető pozícióban a férfiak vannak többségben, szellemi munkát inkább nők végeznek, míg fizikai munkát szintén inkább a férfiak.

Az országos és a régiós adatokat összehasonlítva azt mondhatjuk, hogy a fiatalok többsége még nem volt munkanélküli, 70-70 százalékuk nyilatkozott így. A többi kategóriában sem nagyobbak a különbségek 3 százaléknál az országos és a régiós adatok között. Országos szinten a fiatalok 18 százaléka volt már regisztrált, 4 százalékuk nem regisztrált munkanélküli, további 4 százalékuk pedig már a munkanélküliség mindkét fajtáját megtapasztalta. A Közép-Dunántúl fiataljai közül 15 százalék volt regisztrált, 3 százalék nem regisztrált, és 6 százalékuk volt regisztrált és nem regisztrált is. Régióon belül megyénként és településtípusonként nincs eltérés, ugyanezek a régiós arányok érvényesek mindegyik területi egységre.

A munkanélküliségtől való félelmet, vagyis azt, hogy mennyire érzi biztosnak jelenlegi munkahelyét, erősen meghatározza az, hogy valaki milyen régóta dolgozik az adott helyen. Minél régebb óta dolgoznak ott, annál biztonságban érzik a helyüket. A munkaviszony formája is jelentősen befolyásolja a fenti kérdést. A határozatlan idejű, bejelentett munkaviszonnyal rendelkezők 63 százaléka biztosnak érzi munkahelyét, szemben a határozott idejű szerződést aláírókkal, akik esetében csupán 35 százalék azok aránya, akik nyugodtak a munkahelyüket illetően. Legkevésbé - érthető módon - az eseti megbízással foglalkoztatottak érzik biztonságban munkahelyüket, bár az ő arányuk régióon belül meglehetősen alacsony, mindössze 5 százalék. Azok közül, akik alkalmazottként számlát adnak egy cég nevében, mindenki biztosnak érzi munkahelyét, ám az ő arányuk is roppant alacsony régióon belül, nem éri el az egy százalékot.

Azok közül, akik jelenleg munkát keresnek, 31 százalékuk nem tudja, hogy mikor sikerül állást találnia, 19 százalékuk úgy gondolja, hogy 1-2 hónapon belül el fog tudni helyezkedni (10. ábra). A legpesszimistábbak, akik úgy gondolják, hogy nem fognak tudni elhelyezkedni, illetve a legopti-

10. ÁBRA: Jövőbeni elhelyezkedési esély („Mit gondol, mennyi idő múlva fog tudni elhelyezkedni?”; N=111; százalékos megoszlás)

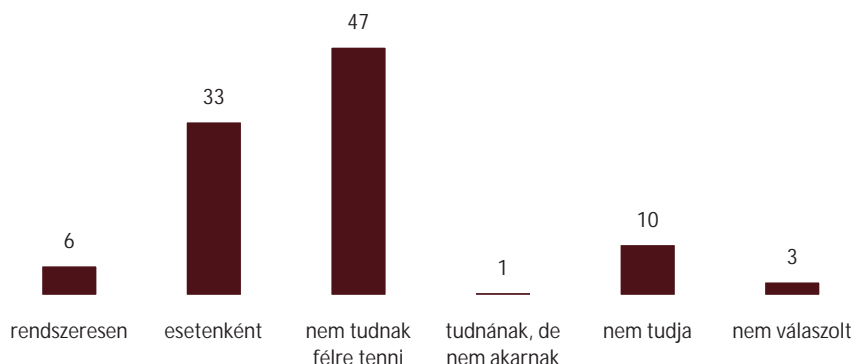

mistábbak, akik úgy gondolják, hogy 1-2 héten belül találnak majd munkát, egyaránt 3-3 százalékat tesznek ki.

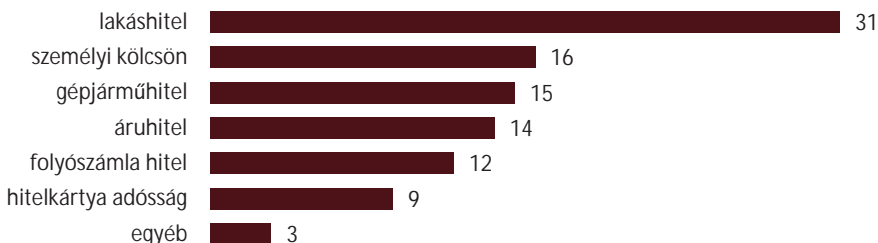
A régió fiataljai 16 százalékban nyilatkozták, hogy háztartásukban havonta fordul elő, hogy hónap végére elfogy a pénzük, 50 százalékuk állította, hogy félévnél ritkábban, vagy még nem fordult elő ilyen a háztartásukban. A fiatalok, vagy háztartásaik 47 százaléka nem tud félre tenni a napi megélhetésen túl pénzt (11. ábra). Ez az országos adatokhoz képest egy kicsivel jobb arány, ott 49 százalékban nem tudnak félre tenni, és 24 százalékuk mondta azt, hogy havonta előfordul, hogy elfogy a pénz a háztartásban.

A régió fiataljainak - vagy a háztartásnak, amelyben élnek - 30 százalékban van valamilyen hitele, ami magasabb az országos átlagnál, ahol 26

11. ÁBRA: Megtakarítások („Abban a háztartásban, ahol él, a napi megélhetésen túl tudnak-e félre tenni pénzt rendszeresen, vagy esetenként?; N=907; százalékos megoszlás)

12. ábra: Hitel, adósság típusa („Milyen típusú hitele van?”; N=278; százalékos megoszlás)

százalék nyilatkozta, hogy van neki vagy háztartásának valamilyen adóssága. Megyék szerint a Veszprém megyében élőknek van a legkisebb arányban hitelük (28 százalék), egyéb háttérváltozó szerint nincs szignifikáns eltérés ebben a tekintetben. Leginkább lakáshitelük és személyi kölcsönük van, 15 százalékuknak gépjármű hitele és 14 százaléknak pedig áruhitele (12. ábra).

A 15-19 évesek többsége - 39 százalékuk - a régió belül úgy véli, hogy háztartásuk beosztással jól kijön a havi jövedelméből. Országos viszonylatban 32 százalékuk állítja ezt. 2 százalék nem tudja megítélni, hogy milyen a jövedelmi helyzetük, 6 százalékban pedig úgy gondolják, hogy gond nélkül élnek. Ezek az arányok jelennek meg országos szinten is.

3. TÁBLÁZAT: Szubjektív jövedelemérzet („Összességében hogy érzi, Önök anyagilag...”; N_{Magyarország} = 7092; N_{Közép-Dunántúl} = 907; százalékos megoszlás) (p ≤ 0,001)

	Magyarország	Közép-Dunántúl
gondok nélkül élnek	6	6
beosztással jól kijönnek	32	39
éppen, hogy kijönnek a jövedelmükből	34	36
hónapról hónapra anyagi gondjaik vannak	16	12
nélkülözések között élnek	4	2
nem tudja	2	2
nem válaszolt	6	3

Főként a középső és alsóközép társadalmi csoportokba sorolják magukat a fiatalok a régió belül 47, illetve 32 százalékban. Ez az országos adatoktól jelentősen nem tér el, ott 38 és 37 százalékban sorolták ezekbe

a csoportokba magukat a fiatalok. Régióon belül településtípusonként figyelhető meg eltérés: a községekben élők nagyobb arányban sorolják magukat az alsóközép társadalmi csoportba, mint a többi településen élők. A megyei jogú városokban élők esetén a legmagasabb azok aránya, akik nem tudják besorolni magukat egyik csoportba sem.

4. TÁBLÁZAT: Társadalmi elhelyezkedés („Kérem, mondja meg, hogy az alábbiak közül melyik társadalmi csoportba sorolná magát?”; N=907; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,01$)

	Megyeszék- hely	Megyei jogú város	Egyéb város	Község
Alsó	12	3	11	14
Alsóközép	27	16	32	36
Középső	51	60	46	44
Felsőközép	6	5	3	2
Felső	1	0	0	0
Nem tudja	2	13	5	2
Nem válaszolt	1	3	3	2

III. Életmód

A Közép-dunántúli régióban a fiatalok 6 százalékának hétköznapiokon nincs szabadideje, és 4 százalékuk mondta, hogy hétvégén nem marad idejük a napi teendők utáni pihenésre. A többieknek átlagosan 3 óra szabadideje marad hétköznapiokon, és 8 óra a hétvégén, ami nem tér el az országos átlagokhoz képest.

A szabadidő eltöltésének helye régióon belül nem sokat változik, ha hétvégeket vagy a hétköznapiakat nézzük (5. táblázat). Hétköznapi többen töltik otthon a szabadidejüket, hétvégenként pedig a barátoknál töltött szabadidő növekszik meg. A szabadban szintén inkább hétvégén töltik az idejüket, általában ekkor szakítanak időt a rokonok meglátogatására is, vagy esetleg valamilyen kulturális programon vesznek részt. A szabadidő legfőbb eltöltési helye azonban hétvégén is az otthonuk, nem sűrűn mozdulnak ki, ha meg is, akkor is csak a barátaikhoz mennek át.

Ami szembetűnő, hogy nem sűrűn látogatják azokat a helyeket, ahol új emberekkel ismerkedhetnének meg.

5. TÁBLÁZAT: Szabadidő terei

(„Hol tölti leggyakrabban szabadidejét?”; $N_{\text{hétköznapi}}=862$; $N_{\text{hétvége}}=875$; említések száma)

	hétköznapi	hétvégén
otthon	746	695
barátoknál	377	536
szabadban, természetben	48	86
sportpályán	47	49
rokonoknál	45	88
egyéb	23	14
bevásárlóközpontban	16	21
kocsmában	14	23
utcán	12	11
klubban, művelődési házban	6	13
kulturális intézményben	6	14
moziban	4	4

Mindössze tizennégyen említették, hogy látogatnak valamilyen kulturális intézményt, moziba nagyon kevesen járnak: mindössze négyen említették, hogy hétköznap vagy hétvégén ott töltik szabadidejüket. A klubok, kocsmák látogatottsága is alacsonynak mondható.

Szabadidős elfoglaltságokat illetően a számítógépezés, internetezés, tévénezés, valamint a barátokkal történő lógás, beszélgetés torony magasan vezet, ez a sorrend az országos adatokkal összehasonlítva is megegyezik (6. táblázat). A kézműves, kreatív jellegű tevékenységek háttérbe szorulnak a fiatalok körében. Jelentős számban említették a céltalan szabadidő eltöltést („csak úgy elvan”): hétköznap 20, hétvégén 19 százalékuk tesz így.

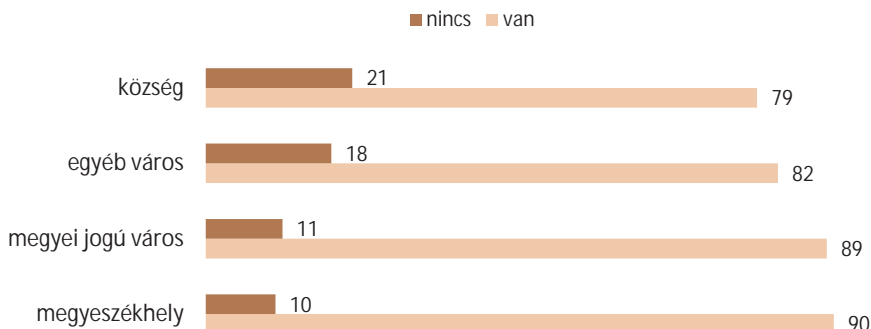
6. TÁBLÁZAT: Szabadidős tevékenységek

(„Mit csinál leggyakrabban szabadidejében?”; N_{hétköznap} = 862; N_{hétvége} = 875; százalékos megoszlás)

Tevékenység típusa	Hétköznap	Hétvége
számítógépezik, internetezik	66	68
Tv-t néz	47	53
barátaival lóg, beszélget	35	59
zenét hallgat	26	32
olvas	25	29
„csak úgy elvan”	20	19
sportol	16	20
gyereket nevel	8	9
kirándul, túrázik	4	16
számítógépes játékkal játszik	3	5
barkácsol	3	4
fényképez, filmez	3	3
zenél, fest, rajzol, szobrászkodik	2	3
egyéb	1	2
dísz tárgyakat készít	1	2

A régió belül településtípusonként megfigyelhetőek eltérések a hétfégi szabadidő eltöltése terén. A számítógépezés, az internetezés mindegyik településtípusnál a leggyakoribb tevékenység, ám a barátokkal történő együtt lógás a megyeszékhelyek és az egyéb városok esetében megelőzi a tévénezést a tevékenységek listáján. A községeket illetően a

13. ábra: Baráti kör megléte („Van-e olyan baráti köre, akikkel gyakran van együtt szabadidejében?”; N=902; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,05$)

fiatalok aktívabbnak bizonyulnak a szabadban történő kirándulás terén, a céltalan szabadidő eltöltés főként a megyeszékhelyekre jellemző. Kulturális tevékenységet inkább a városokban lakók végeznek, esetükben jellemzőbb a kreatívabb tevékenységek végzése is, mint a festés, a fényképezés vagy a dísz tárgykészítés.

A régió fiataljainak 83 százaléka rendelkezik olyan baráti körrel, akikkel gyakran van együtt szabadidejében, országos szinten ez az arány 73 százalék. Régió belül a kérdést településtípusonként szétbontva látható, hogy a községektől a megyeszékhelyek felé haladva növekszik azok száma, akik rendelkeznek baráti körrel: községek esetén 79 százalék, megyeszékhelyek esetén pedig 90 százalék az arányuk (13. ábra).

A régió fiataljai közül a többségnek - 64 százaléknak - nincs kimondott törzshelye, ám az országos adatokkal összehasonlítva (72 százalék) többnek van olyan helye, ahol jó eséllyel összefuthatna barátaival előzetes egyeztetés nélkül. A lányok, valamint a 15-19 évesek is kevesebben rendelkeznek törzshellyel, 69, illetve 59 százalékuk állította azt, hogy nincs ilyen.

Leginkább a vendéglátóhelyeket vagy az utcát nevezték meg, mint törzshelyet. Érdekes megnézni, hogy országos szinten az ifjúsági házakat megelőzik a játéktérmekek, diszkók. Utóbbiakat a fiatalok 7 százaléka tartja törzshelyének, míg az ifjúsági házakat 6 százalékuk, ellenben a régió belül 5 százalék tartja törzshelyének az ifjúsági házakat, és csupán 4 százalék a játéktérmekeket.

A közép-dunántúli fiatalok átlagosan kicsivel több, mint fél órát olvasnak egy nap, ami közel megegyezik az országos adattal. Régió belül megyénként

és településtípusonként nincs eltérés az olvasási idő mennyiségében. Egyes háttérváltozók szerint megvizsgálva a kérdést azt lehet tapasztalni, hogy a fiatalabbak, a magasabb végzettségűek, valamint a lányok jóval több időt töltenek olvasással. Hétvégén az összes alcsoportba tartozó fiatalnak több ideje jut az olvasásra (7. táblázat).

7. táblázat: Olvasással töltött idő

(„Egy átlagos hétköznap/hétvégén mennyi időt tölt Ön könyvolvasással?”;

$N_{\text{hétköznap}}=890$; $N_{\text{hétvége}}=887$; óraátlagok) ($p \leq 0,05$)

		hétköznap	hétvége
Nem	Férfi	0,5	0,8
	Nő	0,7	1,2
Korcsoport	15-19 éves	0,8	1
	20-24 éves	0,6	1,1
	25-29 éves	0,5	0,9
	8 általános	0,7	0,9
Iskolai végzettség	szakiskola	0,2	0,5
	érettségi	0,7	1,2
	felsőfokú	1	1,7

A könyvet, mint információforrást a régió fiataljai megbízhatóbbnak tartják, és fontosabb számukra az országos átlaghoz képest. Legfontosabb információforrásként az internetet említették országosan 41 százalékban, ám régióon belül a barátok, a családtagok fontosabb forrásnak bizonyulnak, 44 százalék jelölte őket teljes mértékben fontosnak. Megbízhatóság szempontjából is hasonló véleményen vannak a régió fiataljai, 46 százalékuk tekinti teljes mértékben megbízhatónak a barátait és a családtagjait, mint információforrást, szemben az országos adattal, ahol legnagyobb részben az internet megbízhatósága szerepel, 43 százalékban.

A régió fiataljai mind hétvégén, mind hétköznap többet interneteznek, mint az országos átlag. Hétköznapokon átlagosan 2 órát töltenek internetezéssel, hétvégén pedig kicsivel több, mint három és fél órát. Ezzel szemben az országos átlag hétköznap 1,8 óra, hétvégén pedig 3 óra. Háttérváltozók mentén azt lehet látni, hogy a fiúk, a fiatalabb generációk, és a felsőfokú

végzettségűek többet interneteznek, valamint hétvégén közel dupla annyi időt töltenek internetezéssel, mint hétköznap (8. táblázat).

8. TÁBLÁZAT: Internetezési gyakoriság („Egy átlagos hétköznap/hétvégén mennyi időt tölt Ön internetezéssel?”; $N_{\text{hétköznap Magyarország}}=7034$; $N_{\text{hétvége Magyarország}}=7018$; $N_{\text{hétköznap Közép-Dunántúl}}=893$; $N_{\text{hétvége Közép-Dunántúl}}=888$; óraátlagok) ($p \leq 0,05$)

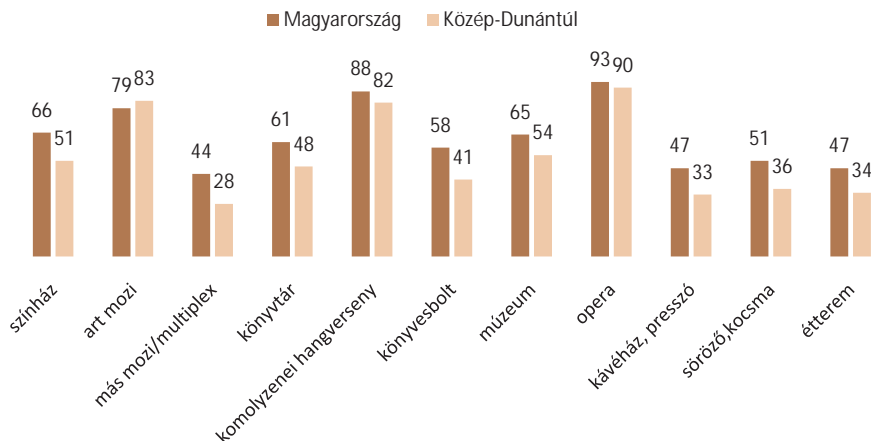
		Hétköznap	Hétvége
Területi egység	Magyarország	1,8	3
	Közép-Dunántúl	2	3,6
Nem	Férfi	2,2	4
	Nő	1,8	3,2
Korcsoport	15-19 éves	2,2	4,2
	20-24 éves	2,1	3,9
	25-29 éves	1,8	2,8
	8 általános	2	4
Iskolai végzettség	szakiskola	1,6	3,2
	érettségi	1,6	3,7
	felsőfokú	3,3	2,4

A közösségi oldalaknak régióon belül Komárom megyében van a legkevesebb tagja, a községek lakói is kevésbé tagjai a Facebook-nak, és hasonló oldalaknak. A fiatalabbak (15-19 évesek), valamint a felsőfokú végzettségűek nagyobb arányban tagjai a közösségi oldalaknak. A fiatalok között a legnépszerűbb közösségi oldal a Facebook, mind régiós, mind országos szinten több mint 60 százaléka naponta látogatja, szemben az IWIW-vel, és egyéb közösségi oldalakkal, amelyeknek nagyrészt nem is tagjai.

Összességében azt lehet mondani, hogy a Közép-dunántúli régió fiataljai, összhangban az országos adatokkal, nagyon ritkán mozdulnak ki akár csak a sörözőbe vagy akár az étterembe. Legritkábban az operát, komolyzenei koncerteket, és art mozikat látogatják. A színház és a kiállítás is magas százalékot kapott. Az art mozikat leszámítva országosan ritkábban látogatják az egyes helyeket, mint a régióban, de nem számottevőek a különbségek (14. ábra).

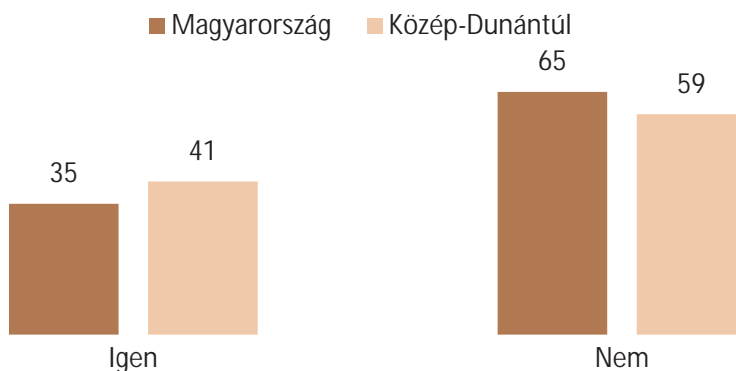
KÖZÉP-DUNÁNTÚL – REGIONÁLIS IFJÚSÁGI HELYZETELEMZÉS

14. ÁBRA: Nem látogatott helyek („Milyen gyakran jár az alábbi helyekre?”; „szinte soha”; $N_{\text{Magyarország}}=6631$; $N_{\text{Közép-Dunántúl}}=850$; százalékos megoszlása) ($p \leq 0,05$)

Arégió fiataljai közepes mértékben ellátottak különböző fogyasztási cikkekkel: számítógéppel 25 százalékban rendelkeznek, internet hozzáféréssel 24, DVD lejátszóval 22 százalékban. Csupán 1 százalékuk nem rendelkezik ilyen típusú cikkekkel. Országos viszonylatban is hasonlóak az arányok: 27 százalékban rendelkeznek számítógéppel, 25 százalékban internet hozzáféréssel, és 19 százalékban DVD lejátszóval. Azok aránya, akik nem rendelkeznek egyik cikkel sem, 3 százalék. Ami a saját tulajdonukban lévő

15. ÁBRA: Rendszeresen sportolók („Végez-e rendszeresen testmozgást, sportol-e?”; $N_{\text{Magyarország}}=7094$; $N_{\text{Közép-Dunántúl}}=907$; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,001$)

cikkeket illeti, országosan 20 százalék rendelkezik számítógéppel, 20 százalék mobiltelefonnal, 14 százalékuknak pedig van internet hozzáférése a mobiltelefonján. A régió belül 19-19 százalék rendelkezik saját számítógéppel és mobiltelefonnal, valamint 11 százalékuknak van internet hozzáférése a mobilján. Okos telefonja a régió fiataljai közül 9 százalékuknak van, míg országosan ez az adat 10 százalék. Az országos és a régiós adatok között ebben a tekintetben sincs nagy különbség.

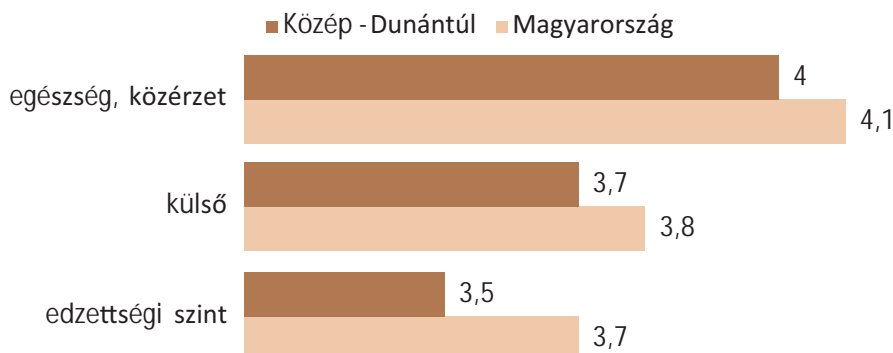
A régió fiataljai 41 százalékban sportolnak rendszeresen, ami magasabb az országosan mért 35 százalékos átlagnál (15. ábra). Régió belül megyénkénti összehasonlításban Fejér megyében sportolnak a legtöbben.

A régió belül a férfiak, a 15-19 évesek, valamint a felsőfokú végzettséggel rendelkezők bizonyultak aktívabbnak, ami a rendszeres sporttevékenységet illeti. Az aktivitás is befolyásoló tényező, a tanulók 50 százalékban sportolnak, a dolgozó fiatalok már csak 36 százalékban, a munkanélküliek 31 százalékban, az egyéb inaktívak pedig 18 százalékban. Érthető módon a kismamák sportolnak legkevésbé, mindössze 6 százalékuk (9. táblázat).

9. TÁBLÁZAT: Rendszeresen sportolók („Végez-e rendszeresen testmozgást, sportol-e?”; százalékos megoszlás; N=907) ($p \leq 0,01$)

		Igen	Nem
Nem	férfi	48	52
	nő	34	66
Korcsoport	15-19	52	48
	20-24	36	64
	25-29	35	65
	8 általános	46	54
Iskolai végzettség	szakiskola	32	68
	érettségi	38	62
	felsőfokú	56	44
	tanul	50	50
Aktivitás	dolgozik	36	64
	munkanélküli	31	69
	kismama	6	94
	egyéb inaktív	18	82

16. ÁBRA: Elégedettség („Mennyire elégedett...?”; $N_{\text{Magyarország}}=7093$; $N_{\text{Közép-Dunántúl}}=907$; skálaátlagok öt fokú skálán) ($p \leq 0,05$)

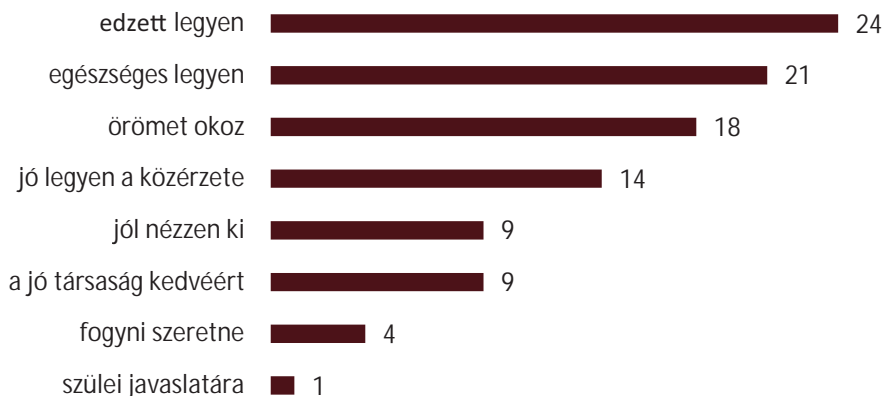
Az egészségükkel, edzettségi szintjükkel valamint külsejükkel általában elégedettek a régió fiataljai, 1-től 5-ig terjedő skálán átlagosan 3,5 és 4-es értéket adtak arra a kérdésre, hogy mennyire elégedettek az előbb felsoroltakkal. Az országos adatokhoz képest alacsonyabbak az átlagok, de nem számottevően (16. ábra).

Azok, akik sportolnak, és tesznek egészségük, edzettségi szintjük és külsejük javítása, szinten tartása érdekében, elégedettebbnek mondhatóak. A községben lakó fiatalok szintén elégedettebbek a fent említett vizsgálati szempontokkal, bár esetükben nem mutatható ki, hogy többet sportolnának, mint az egyéb településtípusokon élők (10. táblázat).

10. TÁBLÁZAT: „Mennyire elégedett egészségével, külsejével, edzettségi szintjével?” (skálaátlagok ötfokú skálán; $N=907$) ($p \leq 0,001$)

		Egészség, közérzet	Külső	Edzettségi szint
Sportol-e	sportol	4,1	3,8	3,8
	nem sportol	3,9	3,6	3,3
	megyeszékhely	3,8	3,7	3,6
Településtípus	megyei jogú város	3,4	3,5	3,7
	egyéb város	3,9	4	3,5
	község	4,1	4,2	3,7

17. ÁBRA: Sportolási indokok („Miért sportol rendszeresen?”; N=369; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,001$)

A sportolási indokok között legfőképpen az edzettség elérése/megtartása, valamint az egészséges életmód szerepel, de jelen van a sport, mint örömforrás is a fiatalok motivációi, indokai között. Szülők, vagy a fogyás kedvéért viszonylag kevesebb a rendszeresen sportoló fiatal (17. ábra).

A magyar fiatalok negyede napi szinten dohányzik, és ez az arány vonatkozik a vizsgált régió ifjúságára is. Átlagosan több mint egy fél doboz cigarettát szív el egy dohányzó fiatal, az első cigaretta elszívása pedig általában a kamaszkorban, 15-16 évesen történik meg.

A magyarországi átlagnál a közép-dunántúli fiatalok valamivel többen fogyasztanak alkoholt. Körükben a sör, a bor és a töményital fogyasztás is magasabb arányú, valamint nagyobb arányban fordul elő az is, hogy egy alkalommal 5 vagy több italt isznak meg, valamint az ittas állapot, berúgás is, ahogy azt az alábbi ábra is mutatja (18. ábra).

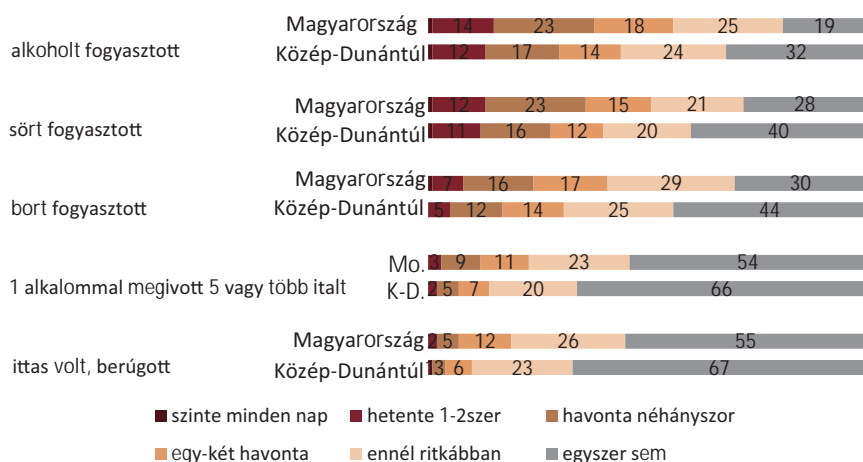
A közép-dunántúliak a magyarországi átlaghoz képest nagyobb arányban nyilatkoztak úgy, hogy barátaik, ismerőseik között van olyan, aki használt már valamilyen kábítószer. A régióban élő fiatalok 12 százalékának van egy ilyen ismerőse, 21 százalékuknak pedig több is, míg ugyanezek az arányok egy átlag magyar fiatalnál 9 illetve 13 százalék.

A fiatalok legnagyobb arányban marihuánát, hasist próbálták ki: az országos átlag 6 százalék, a közép-dunántúli pedig 13 százalék. Ezt követi az

altató, nyugtató orvosi javallat nélküli használata, amit országos szinten 3 százalék, régiós szinten pedig 5 százalék próbált már. Alkoholt gyógyszerrel a magyar fiatalok 2 százaléka, a közép-dunántúliaknak a 3 százaléka fogyasztott, extasyt pedig 2-2 százalék. Ötödik helyen az LSD, gomba, meszkalin, vagy más hallucinogének kipróbálása áll, amivel a fiatalok egy százaléka élt már. Az amfetamint, metamfetamint; az új designer drogokat; a szerves oldószert (szipuzás); a doppingszereket, szteroidokat; a kokaint; a mákteaát; a morfiomot, heroint; a crack-et; és a fecskendővel bevitt drogokat a fiatalok kevesebb, mint egy-egy százaléka próbálta ki eddigi élete során, mind országos, mind pedig régiós szinten.

A magyar fiatalok 4, a közép-dunántúliak 6 százaléka nyilatkozott úgy, hogy előfordult a közvetlen környezetében (családjában, baráti körében) öngyilkossági kísérlet az elmúlt három évben. Arra, hogy halállal végződött-e, már csak a fiatalok körülbelül 5 százaléka válaszolt, nagyjából fele-fele arányban igennel és nemmel. A magyar tízen- és huszonévesek 2 százalékának fordult meg a fejében az elmúlt három évben az öngyilkosság gondolata, ugyanez az arány a közép-dunántúliak körében pedig 3 százalék. Mind az országos, mind pedig a régiós kutatási eredmények azt mutatják, hogy a fiatalok 1 százaléka követett el egyszer, 2 százalékuk pedig többször is öngyilkossági kísérletet, amely miatt átlagosan 2 alkalommal részesültek orvosi kezelésben.

18. ÁBRA: Alkoholfogyasztás („Milyen gyakran fordult elő az elmúlt évben?”; $N_{\text{Magyarország}}=8000$; $N_{\text{Közép-Dunántúl}}=907$; sorszázalékos megoszlás) ($p \leq 0,05$)

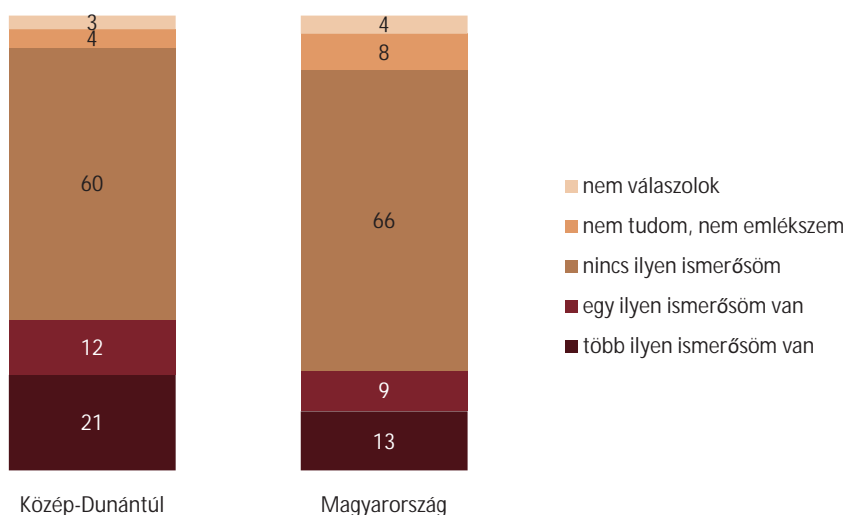
A közép-dunántúli fiatalok 94 százaléka kizárólag az ellenkező neműekhez, 3 százaléka mindkét nemhez, 1 százaléka pedig kizárólag a saját neméhez vonzódik.

A magyarországi átlaghoz hasonlóan régiókban is 16,7 éves korukban kezdik el a fiatalok a szexuális életet, akik pedig eddig még nem kezdték el, ők 19 éves korukban tervezik ezt. A fiatalok egy része nem kíván szexuális életet élni, önmegettartóztató életre készül. Az ő arányuk a teljes magyar ifjúság körében 7 százalékos, a Közép-dunántúli régióban azonban alacsonyabb, 3 százalékos.

Az eddigi élete során egy átlagos magyar fiatalnak, négy szexuális partnere volt, egy átlagos közép-dunántúlinak pedig öt. A hazai fiatalok 37 százaléka van jelenleg állandó jellegű szexuális partnere, akivel nem él együtt, további 30 százalékos együtt is él vele, 30 százalékos azonban jelenleg nincs partnere. A fiatalok 3 százaléka több partnere is van. A Közép-dunántúli régióban nagyon hasonlóak az arányok, mindössze néhány százalékos eltérés tapasztalható az országos átlaghoz képest.

Ötől négy fiatal mindig védekezik a nem kívánt terhesség ellen, a többiek azonban csak időnként vagy egyáltalán nem teszik.

19. ÁBRA: „A barátai, ismerősei között van-e olyan, aki használt már valamilyen kábítószer?” (N_{Magyarország}=8000; N_{Közép-Dunántúl}=907; százalékos megoszlás)

A közép-dunántúli fiatalok 4 százaléka több nemzetiséghez tartozónak vallja magát. A régióban élők 97 százaléka említette magát magyarnak, 4 százaléuk romának (is), és 2 százaléuk németnek, szlováknak, horvátnak, románnak, bolgárnak vagy zsidónak. A 15-29 évesek 84 százaléka érzi magához közelinek Magyarországot, és 82 százaléuk egyértelműen magyarnak is érzi magát.

A közép-dunántúli fiatalok között az országos átlaghoz képest 5 százalékponttal kevesebben vannak azok, akik egyértelműen előnyösnek tartják az európai uniós csatlakozást Magyarország számára (15 százalék), mint az országos vélemény. Saját életük szempontjából 16 százalék tartja egyértelműen előnyösnek a csatlakozást, ez az arány 4 százalékponttal elmarad az országos átlagtól. Leginkább a Fejér megyeiek pesszimisták ezekben a kérdésekben, és a Komárom-Esztergom megyeiek látják pozitívabban ezeket a folyamatokat.

A régióban élők 77 százalékát egyértelműen nem érdekli a politika, 6 százaléuk inkább érdekli, és 17 százaléuk adott semleges választ, azaz érdeklődik is iránta, meg nem is. Egy most vasárnap tartandó parlamenti választásra 17 százaléuk menne el biztosan, további egynegyedük valószínűleg igen, azonban 14 százaléuk inkább nem menne el, 26 százaléuk pedig biztosan nem venne részt a szavazáson. Ebben a kérdésben a bizonytalanok aránya 18 százalék volt.

A régió fiataljainak 13 százaléka tagja valamilyen szervezetnek. A tagsággal rendelkezők főként diákszervezeteknek (27 százalék), és sportegyesületeknek (25 százalék) a tagjai (20. ábra). Régiós szinten a szervezetek tevékenységeibe 9 százaléuk vesz részt, tehát kevesebb arányban, mint ahányan tagsággal rendelkeznek.

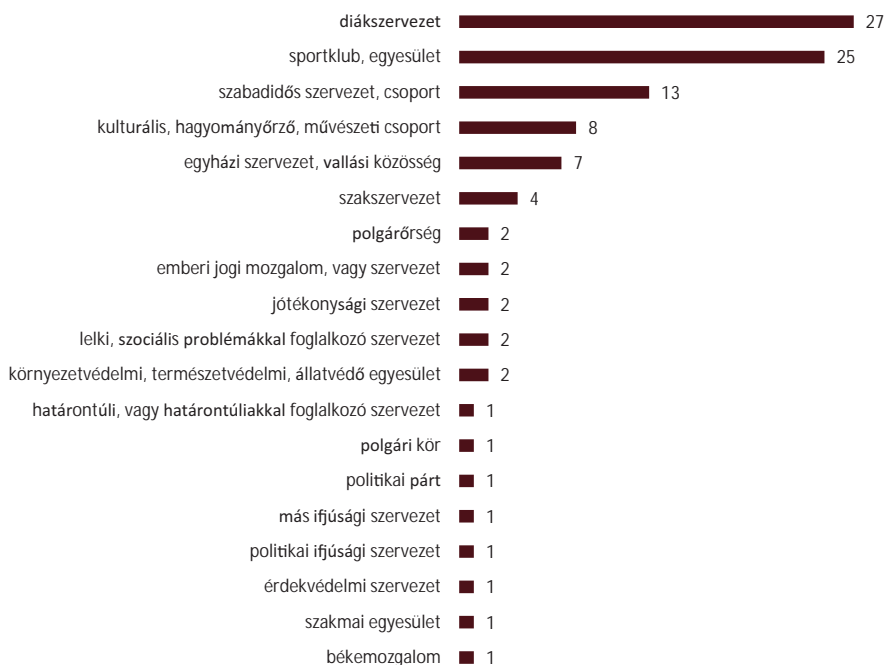
A fiatalok több mint felének (53 százalék) megfelel saját eszményeinek a szülei élete, 37 százaléuknak részben igen, részben nem, 6 százaléuk pedig nem ért egyet szülei elveivel.

A régió fiataljainak 5 százaléka követi az egyház tanítását, 31 százaléka vallásosnak tartja magát a maga módján, 48 százaléuk nem vallásos, és 13 százaléuk nem tudja megmondani, hogy vallásos-e vagy sem. Fejér megyében az átlaghoz képest 2 százalékponttal többen vannak azok, akik az egyház tanítása szerint élnek meg hitüket, Veszprém megyében pedig 17 százalékponttal többen olyanok, akik a maguk módja szerint tartják magukat vallásosnak.

A magyar fiatalok valamivel több, mint fele (52 százalék) elhagyná Magyarországot, ha lehetősége lenne akár tanulás, akár munkavállalás céljából hosszabb-rövidebb időt külföldön tölteni. Több mint egyharmaduk (34 százalék) pedig nem hagyná el Magyarországot. A 15-29 éves korosztályba tartozók 3 százaléka maximum egy hónapra hagyná el ilyen céllal az országot, 10 százalékuk 1-6 hónapnyi időre, 15 százalékuk pedig akár fél évnél is hosszabb időt töltene külföldi tanulással, illetve munkavállalással. Ha lehetősége lenne, a fiatalok 12 százaléka hosszabb időtartamra, akár több mint öt évre is elhagyná az országot, míg másik 12 százaléka akár végleges letelepedés céljából is elköltözne Magyarországról. A fiatalok 12 százaléka bizonytalan, nem tudott egyértelmű választ adni erre a kérdésre.

A közép-dunántúli fiatalok közül az országos átlaghoz képest többen vállalkoznának külföldi munkára, illetve tanulásra, 63 százalékuk elhagyná az országot ilyen célból, ha lehetősége lenne rá, és a régióban 12 százalékponttal kevesebben vannak azok (22 százalék), akik csak Magyarországon

20. ÁBRA: Szervezeti tagság („Tagja-e valamilyen szervezetnek?”; százalékos megoszlás; N=114)

tudják elképzelni az életüket. Az országos átlaghoz képest a régióban élő fiatalok közül 8 százalékponttal többen mennének fél évnél hosszabb időre, és 3 százalékponttal többen akár öt évnél hosszabb időre is.

Az életkor, az aktivitás, a településtípus mentén, valamint a megyei szintű megoszlás szerint szignifikáns különbségek mutathatóak ki ebben a kérdésben. Amíg a régióban élők közül a 15-19 évesek 62 százaléka, a 20-24 évesek kétharmada, és a 25-29 évesek 58 százaléka hagyná el az országot, ha erre lehetősége lenne, addig az idősebb generációk tagjainak 29 százaléka inkább itthon tervezi a jövőjét, míg a 15-19 évesek 17 százaléka gondolkodik ebben.

Aktivitás alapján leginkább a tanulók használnák ki ezt a lehetőséget a későbbi években (66 százaléku), a dolgozók és a munkanélküliek 62-62 százaléka, legkevésbé pedig a kismamák (56 százalék) és az egyéb inaktívak (46 százalék), ők inkább itthon képzelik el az életüket.

Megyék szerint főleg a Veszprém megyeiek tanulnának vagy dolgoznának külföldön a jövőben, őket követik a Fejér megyeiek, és legkevésbé a Komárom-Esztergom megyeiek tekinthetők ebből a szempontból mobilnak, bár körükben a legnagyobb a bizonytalanok aránya is.

A Közép-Dunántúlon élő fiatalok egy új szakmát, illetve egy új nyelvet lennének hajlandóak megtanulni egy kedvezőbb munkalehetőség érdekében, 43-43 százalékban tennék meg. 41 százalékuk hajlandó lenne elköltözni egy

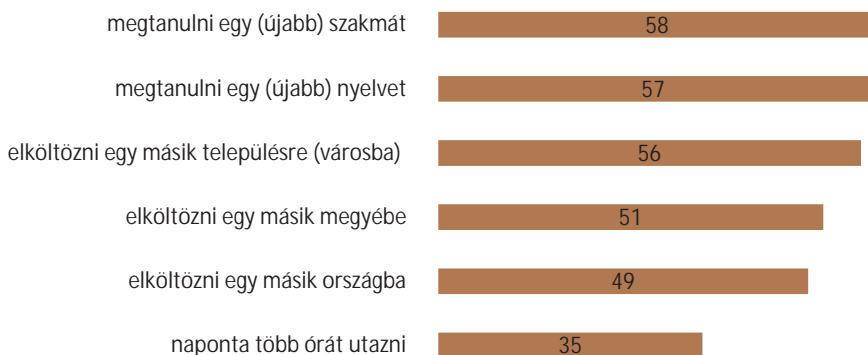
21. ÁBRA: Külföldi tanulás és munkavállalás iránti hajlandóság („Amennyiben lenne lehetősége arra, hogy külföldön tanuljon, dolgozzon, hajlandó lenne-e elhagyni az országot hosszabb-rövidebb időre?”; N=907; százalékos megoszlás)

másik településre vagy városba, illetve 36 százalékuk még másik országba is elköltözne ezért. A napi több órás ingázást ennél kevesebben vállalnák, 16 százalékuk nyilatkozta azt, hogy hajlandó lenne naponta akár több órát is utazni annak érdekében, hogy kedvezőbb munkát kapjon. Érdemi különbségek nem tapasztalhatóak az egyes megyék között, településtípus szerint azonban látható, hogy a nagyobb városokban élő fiatalok nagyobb arányban lennének hajlandóak megtanulni egy újabb nyelvet vagy szakmát, ha ezáltal kedvezőbb munkalehetőséget kapnának (22. ábra)

A régióban élő fiatalok 8 százaléka tartja valószínűnek, hogy néhány éven belül saját vállalkozást indít, 15 százalékuk gondolja úgy, hogy alternatívaként előfordulhat, azonban kétharmaduk szerint ilyen a közeli jövőben nem fog előfordulni vele. Optimistábbak ezzel kapcsolatban a 25-29 évesek, a szakiskolai végzettséggel rendelkezők és az érettségizettek, a Veszprém megyeiek és a községekben élők.

22. ÁBRA: Ön mire lenne hajlandó egy kedvezőbb munkalehetőség (megszerzésének) érdekében? (N=824; pontszám százfokú skálán)

IV. Összegzés

A Közép-Dunántúl fiataljai nem sok tekintetben térnek el az országos átlagtól. A házasulandó kor a régió belül is 30 évre tolódik, növekszik a házasságnélküli élettársi kapcsolatok száma. Családalapítási, gyermekvállalási terveiket nagyban befolyásolják az anyagi és lakáskörülményeik, a partner hiánya, valamint tartanak a gyermekneveléssel együtt járó többletfeladatoktól is. Utóbbi főként Fejér megye fiataljaira jellemző, Veszprém megyében a karrierjük miatt aggódnak a fiatalok, hogy veszélybe kerülne, ha gyermeket vállalnak. Komárom-Esztergom megye fiataljai, valamint a községekben lakók anyagi okokra hivatkoznak, a lakáskörülmények a megyeszékhelyen őket hátráltatják leginkább.

A fenti problémákat tovább árnyalja, hogy a régió fiataljai nem is igazán tudnak félretenni, hogy a későbbiekben anyagi körülményeik ideálisak legyenek a gyermekvállaláshoz. Lakáskörülményeiket illetően többségük a szülőktől, ha akarna sem tudna elköltözni, ez tovább hátráltatja a gyermekvállalást.

Továbbtanulási szándékuk szempontjából fontos tényező, hogy úgy vélik, hogy csak úgy tudnak olyan munkát végezni, amit szeretnek is, valamint olyan munkát, ami jól fizet, ha továbbtanulnak, szinte csak a folyamatos tanulásban látják a lehetőséget. Kevésbé befolyásolja őket, hogy ezáltal elnyújthatják a felnőtté válást.

A régió fiataljainak helyzete kedvezőbbnek mondható, ami a munkanélküliséget illeti, valamint ők maguk is pozitívabbnak látják az elhelyezkedési esélyeiket, ám az alacsony képzettséggel összefüggő munkaerő-piaci hátrány leküzdésére régió belül sem született még meg a megoldás, ennek orvoslása országos szintű feladat. Egy munkahely esetén fontos kritériumnak tartják a jó fizetést, valamint azt, hogy biztosnak mondhassák állásukat.

Szabadidejüket tekintve ritkán mozdulnak ki otthonról, nagyon ritkán látogatnak különböző kulturális rendezvényeket, és viszonylag magas a szabadidő céltalan eltöltése is. Ami pozitívum, hogy a különböző szervezeti tagságok esetén nem beszélhetünk passzív tagságról, a fiatalok, ha már tagjai egy szervezetnek, annak tevékenységében is részt vesznek.

A szexualitás kapcsán felmerült a nem kívánt terhesség elleni védekezés. A kutatás rámutat, hogy ötből négy fiatal mindig védekezik, a többiek azonban csak időnként teszik ezt vagy egyáltalán nem.

A magyar fiatalok negyede napi szinten dohányzik, és ez az arány vonatkozik a Közép-Dunántúl ifjúságára is. Átlagosan több mint egy fél doboz cigarettát szív el egy dohányzó fiatal, az első cigaretta elszívása pedig általában a kamaszkorban, 15-16 évesen történik meg. A magyarországi átlagnál a közép-dunántúli fiatalok valamivel többen fogyasztanak alkoholt, és nagyobb arányban fordul elő közöttük az is, hogy egy alkalommal 5 vagy több italt iszik, valamint az ittas állapotba kerülés, berúgás is. A közép-dunántúliak a magyarországi átlaghoz képest nagyobb arányban nyilatkoztak úgy, hogy barátaik, ismerőseik között van olyan, aki használt már valamilyen kábítószer. A régióban élő fiatalok 12 százalékának van egy ilyen ismerőse, 21 százalékuknak pedig több is, míg ugyanezek az arányok egy átlag magyar fiatalnál 9 illetve 13 százalék.

A közép-dunántúli fiatalok Magyarországon az ifjúság legégetőbb problémáinak a kilátástalanságot, a bizonytalan jövőt, a céltalanságot, a kábítószeres terjedését, valamint a létbizonytalanságot tartják. Ezekhez párosulnak még a fent látott munkalehetőségekkel, illetve elhelyezkedéssel kapcsolatos nehézségek, amelyek gyakran valóban elbizonytalanítják az ifjabb nemzedékeket a céljaikban, hogy házasságot kössenek, családot alapítsanak, illetve gyermekeket neveljenek. Ezért nagyon fontos, hogy a fiatalokkal komplex módon foglalkozzunk, olyan szolgáltatásokat nyújtsanak részükre az ifjúsági szakemberek és szolgáltatók, amelyek valóban az ő problémáikra, félelmeikre, aggodalmaikra, illetve terveikre reagálnak.

A jövő szempontjából nagyobb hangsúlyt kell helyezni arra, hogy a fiataloknak megmutassák az idősebb generációk tagjai a közösségekben rejlő lehetőségeket és erőforrásokat, azaz, hogy megértessék a fiatalokkal, hogy együtt és közösen sok esetben könnyebb valamit megcsinálni, elérni, mint egyedül.

A fiataloknak szükségük van különböző életút alternatívák felvázolására, akár a munka világában, akár egészségük védelme érdekében, hogy így világosan és reálisan lássák, mit kell annak érdekében tenniük, hogy az adott célkitűzést meg tudják valósítani. A fiatalok tudnak célokat kitűzni maguk elé, de abban segíteni kell nekik, hogy mit és hogyan érdemes cselekedni azért, hogy az álmukból valóság legyen.

V. Irodalom

- Andorka, R. (1987): Gyermekszám a fejlett országokban. Budapest, Gondolat.
- Barta, Gy. (2002): A magyar ipar területi folyamatai 1945–2000. Budapest–Pécs: Dialóg Campus Kiadó.
- Berger, P. – Kellner, H. (1970): Marriage and the Construction of Reality. In: Recent Sociology. No. 2. Dreitzel, H. P. (ed.): Patterns of Communicative Behavior. London, Macmillan, 50-72.
- Berger, P. L. – Luckmann, T. (1966): The Social Construction of Reality. A Treatise in the Sociology of Knowledge. New York, Doubleday
- Biggart, A. – Benedit, R. – Cairns, D. – Hein, K. – Mörch, S. (2002): Families and Transitions in Europe: State of the Art Report. 2002. September
- Kamarás, F. (1991): A magyarországi demográfiai átmenet sajátosságai 1900-1920. KSH Népeségtudományi Kutató Intézet, Történeti Demográfiai Füzetek 9. Demográfiai átmenet Magyarországon, 157-186. l.
- Kamarás, F. (2001): „Családalapítás és gyermekvállalás az 1990-es években és az ezredfordulón”. Demográfia, 2001. XLIV. évf. 1-2.
- Kaposi, Z. (2002): Magyarország gazdaságtörténete 1700-2000. Budapest, Dialóg Campus Kiadó
- Kowalska, I. – Wroblewska, W. (2001): Transition to Adulthood in Poland. in Corjin, M. and Klijzing, E. (eds) Transition to Adulthood in Europe. Kluwer Academic Publishers
- Laki, L. – Szabó, A. – Bauer, B. /szerk./ (2001): Ifjúság 2000 – Gyorsjelentés. Nemzeti Ifjúságkutató Intézet.
- Lesthaeghe, R. – Van de Kaa, D.J. (1986): Twee demografische transitities? in: D.J. Van de Kaa and Lesthaeghe, R. (ed) Bevolking: groei en krimp. Mens en Maatschappij, 9-42.
- Lesthaeghe, R. (2002): Meaning and Choice: Value Orientations and Life Course Decisions. NIDI-CBGS Monograph nr. 37. The Hague: Netherlands Interdisciplinary Demographic Institute.
- Leveleki M. (1999): A bér munka paradicsoma: Mit kínálnak a munkaadók Fejér megyében? Tér és Társadalom 13. évf. 1999/1-2. 176-184. p.
- Schutz, A. (1954): Concept and Theory Formation in the Social Sciences. in: The Journal of Philosophy vol. 51. 257-274.
- Schutz, A. (1984): A cselekvések köznapi és tudományos értelmezése. in: Hernádi, Miklós (ed) A fenomenológia a társadalomtudományokban. Budapest, Gondolat
- Schutz, A. (1984b): A társadalmi valóság értelemfeltel felépítése. Hernádi, Miklós (ed) A fenomenológia a társadalomtudományokban. Budapest, Gondolat
- Sobotka, T. (2004): Postponment of Childbearing and Low Fertility in Europe. Dutch University Press
- S. Molnár, E. (1999): Családi értékek – magatartások – demográfiai tendenciák. Századvég Volume 14, Issue 4. 31-48.p.
- Spéder, Zs. (2001): Turning Points of the Life-course. Research plan and questionnaire of the Hungarian Social and Demographic Panel Survey, Budapest CSO DSI
- Szabó, A. – Bauer, B. /szerk./ (2009): Ifjúság 2008. Gyorsjelentés. Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézet
- Van de Kaa, D.J. (1987): Europe's Second Demographic Transition. Population Bulletin 42.
- Van de Kaa, D.J. (1994): The Second Demographic Transition Revisited: Theories and Expectations. in: G.C.N. Beets, J.C. Van Den Berkel, R.L. Cliquet, G. Dhooge and J. De Jong Gierveld (Eds.) Population and Family in the Low Countries 1993: Late Fertility and other current issues
- Vaskovics, L. (1993): A fiatal felnőtteknek nyújtott szülői segítség. AULA, 1, 7-21. Budapest: Társadalomkutató Intézet
- Vaskovics, L. (2000): A posztadoleszcencia szociológiai elmélete. Szociológiai Szemle. Vol 2000 Issue 4.

Nyugat-Dunántúl – Regionális Ifjúsági Helyzetelemzés

CSIZMADIA ZOLTÁN – TÓTH PÉTER

I. Bevezetés

A tanulmány célja a Magyar Ifjúság 2012 kutatás regionális adatainak az elemzése, a Nyugat-dunántúli régióban élő fiatal korosztály társadalmi helyzetének, életmódjának, korosztályi problémarendszerének bemutatása, a specifikus térségi és települési sajátosságok leírása. Az elemzés szerkezetileg három részre tagolódik. Először áttekintjük a 15-29 év közötti korosztály élethelyzetével kapcsolatos alapvető demográfiai, társadalmi sajátosságokat a család, az oktatás, a munkaerőpiac és a gazdasági erőforrások esetében. Ezt követően az életmód összefüggésében a szabadidő eltöltés, a fogyasztás, az egészségügyi helyzetkép, a kockázati magatartások, az identitás és az értékvilág, valamint az elégedettség és a jövőbeli tervek vonatkozásában elemezzük a térségi és települési sajátosságokat. Végül összefoglaljuk egy problématérkép formájában azokat a kihívásokat, amelyekkel a térségben élő fiatalok szembesülnek, figyelve arra, hogy milyen pontokon jelentkeznek területi alapú eltérések az országosan jellemző problémáktól.

Az elemzések során a referenciakeretet az országos adatok jelentik, ehhez viszonyítjuk a regionális és a megyei szintű eredményeket is. A megyei bontás pedig arra ad lehetőséget, hogy a vizsgált térségen belüli a belső differenciálódás jegyeit is be tudjuk azonosítani, hiszen társadalmi szempontból a régió nem tekinthető egységes és homogén tömbnek. A regionális és megyei rendezőelv mellett arra is kitérünk, hogy milyen különbségek figyelhetők meg a vidéken és a városokban élő fiatalok között a lakóhely települési jellege alapján (községek, városok, megyeszékhely).

A Magyar Ifjúság 2012 felmérés 8000 fős mintája alapot ad arra, hogy regionális, és korlátozott mértékben megyei alapú elemzéseket is végezzünk. A Nyugat-Dunántúl esetében 770 főnyi (a teljes minta 9,6 százaléka)

15-29 év közötti fiatal kérdeztek meg, ez tekinthető az elemzés alapjául szolgáló almintának. Megyei bontásban legalább kétszáz fős részmintákkal dolgozunk. Győr-Moson-Sopron megye esetében az elemszám 345 fő (45 százalék), Vas megyénél 204 fő (26 százalék), Zala megyénél pedig 221 fő (29 százalék). A régióban megkérdezett 770 fiatal a település típusa alapján a következőképpen oszlik meg: hogy 45 százalékuk megyeszékhelyen vagy megyei jogú városban él, 26 százalékuk egyéb más városban, 29 százalékuk pedig községben. A fiatalok több mint háromnegyede tehát városi, egy-negyede pedig vidéki miliőben él.

A legutolsó átfogó regionális ifjúsági helyzetelemzésre 2008-ban került sor (Bauer-Szabó, 2009). A tanulmány alapján az alábbi regionális sajátosságok tekinthetők kiindulópontnak a jelen tanulmány számára: Magyarország egyik legfejlettebb térségéről van szó, de ennek ellenére a régió északi és déli pontja között jelentős településszerkezeti (aprófalvas térségek, kevesebb város, hátrányos helyzetű kistérségek) és feladatellátási különbségek figyelhetők meg. A legtöbb fejlettségi és ellátottsági indikátor esetén kimutatható az észak-déli lejtő. Országos összehasonlításban kedvezőbb gazdasági, munkaerő-piaci, jövedelmi háttér jellemzi a térségben élő fiatalokat, ami jól körülrajzolható, biztosabb jövőképet is eredményez. Ezzel együtt kimutatható a posztmodern, fogyasztói társadalomhoz kapcsolódó értékrend is, amely főként a szabadidő és a fogyasztás területén kap főszerepet. Az elemzők arra is felhívták a figyelmet, hogy az egyre erősödő individualizáció hatására az apolitikus látásmód és a demokratikus deficit megjelenése is beazonosítható. Bizalomhiány és proaktív viselkedés jellemzi a térség fiatalságát, sőt a különböző formális és informális csoportokban való megjelenés, aktivitás, a közösségi lét sem vonzó számukra (Nyugat-dunántúli Regionális Ifjúsági Helyzetelemzés 2009: 7-41.p.).

II. Élethelyzet(kép)

A régióban élő fiatalok élethelyzetét leíró társadalmi sajátosságokat négy dimenzió mentén vizsgáljuk meg. A demográfiai alapjellemzők mellett családi keretekkel és az önálló életkezdéssel összefüggő kérdésekkel kezdjük a vizsgálatot. A második területet az oktatási, továbbtanulási tervek, az iskolai életút áttekintése, a nyelvtudás szintje jelenti. A következő két dimenzió elsődlegesen az életmódot alakító háttértényezőkre fókuszál. Egyrészt a munkaerő-piaci státusz, a munkavállalási aktivitás, elhelyezkedési jellemzők, motivációk, a munkaerő-piaci boldogulással kapcsolatos várakozások tartoznak ide, másrészt az egyéni és háztartási/családi alapú gazdasági erőforrások a jövedelemviszonyok és a lakáskörülmények formájában. Röviden: az első lépés a fiatalok gazdasági és humán-kulturális erőforrásainak feltárása.

Nemi és életkori szempontból nem figyelhető meg eltérés a régiós mintában (1. táblázat), bár kissé magasabb a lányok/nők aránya a fiatal korosztályban (53 százalék). Életkor szempontjából a korcsoport három markáns szegmensre oszlik: a legnagyobb csoportot a 19-24 évesek jelentik (41 százalék), majd a 25-29 évesek következnek (35 százalék), a 15-18 éves korosztály pedig a minta közel negyedét alkotja. Az átlagéletkor 22 év. Az országos átlagokhoz képest az első jelentősebb különbség a párkapcsolati kérdéseknél jelentkezik. Alacsonyabb a házasságok és a házasság nélküli párkapcsolatban vagy élettársi kapcsolatban élő fiatalok aránya a térségben és ebből fakadóan magasabb a nőtlenek/hajadonok aránya. Összességében a válaszadók 22 százaléka él együtt házastárssal (7 százalék) vagy élettárssal, partnerrel (15 százalék). Az országos mintában ez az arány közel 30 százalékos. A régióban a legalacsonyabb a szülőktől függetlenül élő fiatalok aránya is. Ötből négy fiatal még a szüleivel él (az országos arány 75 százalék). Az önálló, saját lakással rendelkezők aránya 11 százalékos, ami szintén a legalacsonyabb érték az összes régió között (az országos arány 17 százalék).

1. TÁBLÁZAT: Demográfiai, családi jellemzők régiós és megyei bontásban (fő illetve százalék)

	Magyar- ország	Nyugat- Dunántúl	Győr	Vas	Zala
Elemzés (fő)	8000	770	345	204	221
fiú/férfi	51	53	52	53	55
lány/nő	49	47	48	48	45
Életkor (átlag), év	22	22	23	22	22
15-18 évesek (%)	24	23	22	26	23
19-24 évesek (%)	41	42	41	42	42
25-29 évesek (%)	35	35	37	32	35
Házas	10	7	8	4	8
Nőtlen/hajadon	89	93	92	95	91
Van élettársa/partnere, akivel együtt él	20	15	12	19	17
Házasság nélküli élettársi kapcsolat (eddig élete során)	21	16	16	10	22
Párkapcsolat jelenleg (barátnő, barát)	52	54	58	54	47
Párkapcsolat korábban (barátnő, barát)	67	67	65	67	71
Van gyermeke	15	10	10	9	11
Gyermekek száma (ha van)	1,7	1,5	1,3	1,4	1,9
Szeretne gyermeket vállalni a jövőben	87	90	87	93	90
Ha igen, összesen hány gyermeket szeretne	1,9	1,9	2,1	1,8	1,9

A fiatalok kétharmadának volt már legalább egy párkapcsolata, 54 százalékuknak jelenleg van barátja, vagy barátnője. A párkapcsolati jellemzőkből fakadóan a régióban élő fiatalok körében a gyermekkel rendelkezők aránya is alacsonyabb (10 százalék), és a gyermekek száma is kevesebb (1,5 fő), mint az országos átlag. A korcsoportban gyermekvállalási hajlandóság nagyon magas: gyakorlatilag 10 megkérdezett fiatalból kilenc szeretne (újabb) gyermeket vállalni a jövőben. Az érintettek átlagosan két gyermeket szeretnének vállalni.

A település típusa alapján (2. táblázat) szintén nincsenek markáns eltérések a nemi és életkori sajátosságokban, bár a községekben magasabb a fiúk/férfiak aránya. A vidéki és a városi, különösen a nagyvárosi fiatalok családi helyzetében és magánéleti jellemzőiben, illetve az ezzel kapcsolatos preferenciákban egy ponton figyelhető meg jelentős eltérés a régió belül. A térség vidéki fiataljai körében magasabb a házások, vagy az olyan párkapcsolatban élők aránya, akik már együtt is élnek (összesen 26 százalék), illetve a vidéki fiatalok körében nagyobb az aránya (77 százalék) azoknak is, akik szeretnének házasságban élni.

2. TÁBLÁZAT: Demográfiai, családi jellemzők a település típusa alapján (fő illetve százalék)

	Magyar- ország	Megye- székhely	Egyéb Város	Község
Elemzés (fő)	8000	277	162	332
fiú/férfi	51	52	52	54
lány/nő	49	48	48	46
Életkor (átlag év)	22	22	22	22
15-18 évesek	24	24	23	23
19-24 évesek	41	41	41	42
25-29 évesek	35	35	36	35
Házasság	10	6	4	9
Nőtlen/hajadon	89	93	95	90
Van élettársa/partnere, akivel együtt él	20	13	14	17
Házasság nélküli élettársi kapcsolat (eddig élete során)	21	18	10	18
Párkapcsolat jelenleg (barátnő, barát)	52	49	57	57
Párkapcsolat korábban (barátnő, barát)	67	67	62	70
Szeretne-e házasságban élni - IGEN válasz	77	67	74	77
Van gyermeke	15	10	8	12
Gyermekek száma (fő)	1,7	1,4	1,5	1,6
Szeretne gyermeket vállalni a jövőben	87	89	93	88
Ha igen, összesen hány gyermeket szeretne (fő)	1,9	1,9	2,1	1,9

A régióban a legmagasabb az első gyermek megszületésének tervezett időpontja. Az országos átlag a 28,5 éves kor, míg a térségben átlagosan 30 éves korban tervezik a fiatalok az első gyermek vállalását. A már gyermekes fiatalok körében egyértelműen az életkor (32 százalék, túl fiatalnak érzi még magát), illetve az anyagi, jövedelmi viszonyok (24 százalék) és a lakáskörülmények (18 százalék) voltak a hátráltató tényezők. A régió fejlettségéből fakadóan az életkori tényező magasabb arányban, míg a materiális háttértényezők kisebb súllyal jelentek meg az okok között, mint ahogy az az országos mintában, vagy más régiókban megfigyelhető. Hasonló logika érvényesül azoknak a válaszaiban is, akiknek még nincs gyermeke. A gyermekneveléssel kapcsolatban erősen jelen van a párkapcsolati/házassági alapú családtervezés modellje. Arra a kérdésre, hogy vállalná-e, hogy a gyermekét egyedül nevelje a Nyugat-Dunántúlon élő fiatalok köréből érkezett a legkevesebb nemleges válasz. Míg országosan minden második fiatal inkább vagy biztosan felvállalná ezt a megoldást is a jövőben, ha szükségessé válna, addig a régiós mintában ez az arány csak 39 százalék, és az egész országban itt a legalacsonyabb a biztosan igennel válaszolók aránya (16 százalék szemben az országos 31 százalékos rátával) is.

A régió fiataljainak aktuális élethelyzetében két domináns életforma jelenik meg szorosan összekapcsolódva a korszerkezeti összetétellel: nagyjából egyenlő arányban vannak jelen a még tanulók (43 százalék) és a már dolgozók (44 százalék). További 7 százalékuk munkanélküli, és nagyobbik részük ellátás nélküli formában keres munkát. Alapvetően semmilyen térségi alapú specifikus elem nem figyelhető meg ebben a kérdéskörben, a régiós és megyei adatok követik az országos tendenciákat. A még tanuló fiatalok körében a legnagyobb arányban (32 százalék) a szakközépiskolába vagy középfokú technikumba járók vannak, 15 százalékuk gimnazista, 12 százalékuk felsőfokú szakképzésben vesz részt, 22 százalékuk pedig valamilyen főiskolai vagy egyetemi szintű képzést folytat. A régióban az országos átlagnál magasabb (5 százalékponttal) a szakközépiskolai tanulók aránya, és alacsonyabb (4 százalékponttal) a gimnazistáké. A legmagasabb iskolai végzettség szempontjából is kirajzolódik ez a térség-specifikus jellemző (3. és 4. táblázat).

3. TÁBLÁZAT: Oktatással kapcsolatos jellemzők régiós és megyei bontásban (százalék)

Legmagasabb befejezett iskolai végzettség	Magyarország	Nyugat-Dunántúl	Győr	Vas	Zala
8 általános	31	30	29	29	32
szakközépiskola, középfokú technikum	19	25	25	26	24
szakmunkásképző, szakiskola	16	19	24	16	14
gimnáziumi érettségi	16	10	10	10	11
felsőfokú szakképzés	7	7	6	9	5
főiskolai diploma	6	7	7	8	5
egyetemi diploma	2	2	1	3	2
szeretne továbbtanulni, tanfolyamot végezni	33	29	24	24	42
beszél idegen nyelvet	60	67	56	79	79

4. TÁBLÁZAT: Oktatással kapcsolatos jellemzők a település típusa alapján (százalék)

Legmagasabb befejezett iskolai végzettség	Magyarország	Megyeszékhely	Egyéb város	Község
8 általános	31	31	27	29
szakközépiskola, középfokú technikum	19	26	21	26
szakmunkásképző, szakiskola	16	14	25	20
gimnáziumi érettségi	16	12	10	9
felsőfokú szakképzés	7	8	8	6
főiskolai diploma	6	6	5	8
egyetemi diploma	2	1	4	2
szeretne továbbtanulni, tanfolyamot végezni	33	33	21	30
beszél idegen nyelvet	60	63	70	70

A régió mindhárom megyéjében és a településtípus szerinti bontás esetében is megfigyelhető az a tendencia, hogy a térség fiataljai körében nem csak többen tanulnak szakmunkásképzőben, szakiskolában vagy szakközépiskolában, középfokú technikumban, hanem – az országos arányoknál nagyobb mértékben – a végzettség szempontjából is ezen iskolai, képzési útvonalak dominálnak.

Azok körében, akik már nem tanulnak (minta 57 százaléka), a többség véglegesen és sikeresen befejezte a tanulmányait (64 százalék) és nem kíván további tanulmányokat folytatni. 26 százalékuk viszont a sikeresen befejezett képzés után is elképzelhetőnek tartja, hogy a későbbiekben tanulni fog még valamit. Az országban regionális szempontból ez a legalacsonyabb ráta ebben a kérdéskörben (országos átlag 33 százalék), sőt vannak olyan régiók, ahol a válaszok meghaladják a 40 százalékot (Közép-Dunántúl és Dél-Alföld). A tanulmányait félbehagyók aránya követve az országos trendet 10 százalék körül mozog, és kétharmaduk nem is szeretné folytatni a képzést. A lemorzsolódás hátterében álló tényezők között a leggyakoribb válasz a rossz tanulmányi eredmény (56 százalék) volt, majd kisebb arányban (20 százalékos említés) a családi okok jelentek meg a válaszok között.

Amennyiben a teljes regionális mintára vonatkoztatottan vizsgáljuk meg a továbbtanulási szándékot, szintén kirajzolódik egy specifikus elem, amely a regionális gazdasági- és munkaerő-piaci fejlettséggel és kínálattal is összefügghet. A közép-magyarországi régióban csupán 21 százalék, a Nyugat-dunántúli régióban pedig 29 százalék azoknak a fiataloknak az aránya, akik szeretnének még továbbtanulni, tanfolyamot végezni a jövőben. A többi régióban viszont 38 és 43 százalék között szóródnak az igen válaszok. A leggyakrabban előforduló továbbtanulási irányok közé sorolhatóak (zárójelben az említési arányok szerepelnek): a főiskolai szintű osztatlan képzés (21 százalék), más szakma (20 százalék), egyetemi szintű alapképzés (18 százalék), a nyelvtanulás (17 százalék). A továbbtanulási motivációk teljesen azonosak az országos mintázattal és viszonylag egyszerű sémát követnek. A leggyakrabban előforduló tényezők között három emelkedik ki magas előfordulási valószínűséggel: jól fizető állás miatt (60 százalék); normális életnek nincs esélye magasabb végzettség nélkül (36 százalék); azzal foglalkozhasson, amivel szeret (26 százalék).

Az idegen nyelvet beszélők aránya magasabb az országos átlagnál: a megkérdezett fiatalok 67 százaléka beszél valamilyen idegen nyelvet.

Ez hét százalékponttal magasabb az országos minta átlagértékénél. A két meghatározó nyelv esetében sajátos területi alapú különbségek figyelhetők meg, amely a nyugati fekvéssel, az osztrák határ- és a német nyelvterület közelségével függ össze. A régióban a legmagasabb az angol nyelvet nem beszélők aránya. Az országban csak minden ötödik fiatal tartozik ebbe a csoportba, míg a régióban a fiatalok 46 százaléka még alapfokon sem beszél angolul. Negyedük alapfokon, 24 százalékuk középfokon és 4 százalékuk felsőfokon beszéli ezt a nyelvet. A térségben a német nyelvismeret sokkal elterjedtebb. Az országos mintában a fiatalok 45 százaléka említette, hogy beszél valamilyen szinten németül, ezzel szemben a régióban a németül tudók aránya eléri a 82 százalékot. A teljes mintához képest kétszer nagyobb az arány a felsőfokú (7,6 százalék) és a középfokú (37 százalék) nyelvtudásnak. A nyelvvizsga esetén az előbbiekhöz hasonló területi alapú különbségek nem figyelhetők meg: a középfokú nyelvvizsgák a dominánsak a fiatalok körében, és alapvetően az adott nyelvet beszélő fiatal közül minden második már rendelkezik nyelvvizsgával.

Mint korábban utaltunk rá, a régióban megkérdezett fiatalok 44 százaléka már befejezte a tanulmányait és dolgozik. Természetesen ennél magasabb azok aránya, akik életük során valamikor pénzért végeztek munkát (59 százalék), és a bármilyen munkatapasztalattal rendelkezők között a legalább három hónapig tartó munkavállalás előfordulása is nagyon magas (86 százalék), a régió legtöbb megyéjében jelentősen meghaladja az országos átlagot. Átlagosan 19 éves korban jelenik meg a pénzért végzett munkavégzés és általában két munkahellyel már minden második fiatal rendelkezett eddigi élete során. Egyértelműen a bejelentett munkaszerződés a domináns foglalkoztatási típus (94 százalék), és elsődlegesen határozatlan időre szóló szerződések fordulnak elő (70 százalék). Az érintettek 23 százalékának határozott idejű szerződése van, míg 6 százalékuk eseti megbízással dolgozik. A régióban élő fiatalok körében tehát nem csak magasabb a munkaerőpiacon is jelen lévő aránya, de körükben magasabb a bejelentett munkaszerződéssel rendelkező személy is. A régió egészében (9 százalék), és különösen Győr-Moson-Sopron (7 százalék), illetve Vas megyében (4 százalék) az országos átlagnál (15 százalék) jóval kisebb a részmunkaidős foglalkoztatottak aránya. Ha dolgozik egy fiatal, akkor elsődlegesen teljes munkaidőben tud elhelyezkedni (91 százalék) a térség munkaerő-piacán. A leggyakoribb foglalkozási kategóriát a szakmunka és a betanított munka

jelenti, amely szoros összefüggésben áll az életkorral és az adott időszakban megszerezhető legmagasabb iskolai végzettséggel. Együttesen a foglalkoztatott fiatalok kétharmada ebbe a két kategóriába tartozik. Ez 10 százalékponttal magasabb, mint az országos érték (53 százalék) és jól tükrözi az ipar erős térségi jelenlétét. A diploma nélküli szellemi foglalkozásúak aránya (17 százalék) ebből következően alacsonyabb, mint az országos átlag.

A kedvezőbb munkaerő-piaci sajátosságok a munkanélküliségi adatokban is nyomon követhetők. Az országos mintában számolva a fiatalok 27 százaléka szembesült már a munkanélküliséggel élete valamelyik szakaszában. Zala megyét nem számítva a régióban élő fiatalok védettebbek a munkanélküliséggel szemben. A régió 18 százalékos értéke 9 százalékponttal alacsonyabb az országos átlagnál. Ehhez nem csak a kedvezőbb lokális munkaerő-piac járul hozzá, hanem a külföldi munkavállalási lehetőség is. Az osztrák és szlovák határ közelsége a fiatalabb korosztálynál is kifejti munkaerő elszívó hatását. Kétszer, akár két és félszer nagyobb (13-14 százalék) a külföldi munkavállalás előfordulása a régióban élő fiatalok körében, mint az országos átlagérték (6 százalék).

Amennyiben a munkaerő-piaci helyzetet a vidék-város összefüggésrendszerben elemezzük (6. táblázat), néhány ponton markánsabb eltérések figyelhetők meg. Egyrészt a vidéken élők körében magasabb a pénzért történő munkavállalás, az eseti megbízások, és a betanított munkás foglalkozási kategória előfordulása (25 százalék). A régió nagyvárosaiban élő dolgozó fiatalok között viszont a szakmunkás kategória a meghatározó (48 százalék). A munkanélküliség előfordulása is a vidéken élők körében magasabb, közelítve az országos átlaghoz (24 százalék). A külföldi munkavállalás speciális szerepe az ifjúság munkaerő-piaci lehetőségeinek alakulásában viszont egyöntetűen megjelenik mindhárom településkategóriánál.

5. TÁBLÁZAT: Munkaerő-piaci jellemzők régiós és megyei bontásban
 (százalék és átlagérték)

	Magyar- ország	Nyugat- Dunántúl	Győr	Vas	Zala
Eddigi élete során végzett-e olyan munkát, amiért pénzt kapott	62	59	56	53	68
Legalább 3 hónapig tartó munka-vállalás (szünidei munka nélkül)	80	86	87	96	78
munkaszerződés domináns típusa					
Határozatlan idejű bejelentett	63	69	68	79	62
Határozott idejű bejelentett	24	23	26	18	24
Eseti megbízás	9	6	4	4	11
Leggyakoribb foglalkozási kategória					
Betanított munkás	19	22	21	27	19
Szakmunkás	34	41	44	39	39
Szellemi (diploma nélkül)	23	18	19	19	14
ha dolgozik					
Teljes munkaidőben	85	91	93	96	83
Részmunkaidőben	15	9	7	4	17
Volt-e valaha munkanélküli – Igen válasz	27	18	17	10	27
Dolgozott-e valaha külföldön	6	13	13	14	12
átlagértékek					
Hány éves korában kapott először pénzt munkavégzésért	19	19	19	20	18
Hány munkahelye volt eddig	1,7	1,9	2,0	1,8	1,9
Jelenleg hány különböző munkája van	1,1	1,0	1,0	1,0	1,0
Mennyire érzi biztosnak jelenlegi munkáját (1-5 skála)	3,4	3,5	3,2	3,9	3,7

6. TÁBLÁZAT: Munkaerő-piaci jellemzők a település típusa alapján
(százalék és átlagérték)

	Magyar- ország	Megye- székhely	egyéb város	Község
Eddigi élete során végzett-e olyan munkát, amiért pénzt kapott	62	51	56	67
Legalább 3 hónapig tartó munkavállalás (szünidei munka nélkül)	80	86	91	85
munkaszerződés domináns típusa				
Határozatlan idejű bejelentett	63	68	74	67
Határozott idejű bejelentett	24	26	20	23
Eseti megbízás	9	3	7	8
leggyakoribb foglalkozási kategória				
Betanított munkás	19	15	24	25
Szakmunkás	34	48	44	35
Szellemi (diploma nélkül)	23	18	17	17
ha dolgozik				
Teljes munkaidőben	85	90	92	91
Részmunkaidőben	15	10	8	9
Volt-e valaha munkanélküli – Igen válasz	27	16	9	24
Dolgozott-e valaha külföldön	6	15	11	12
átlagértékek				
Hány éves korában kapott elő- ször pénzt munkavégzésért	18,7	19,3	19,2	18,7
Hány munkahelye volt eddig	1,7	2,0	2,1	1,8
Jelenleg hány különböző mun- kája van	1,1	1,0	1,0	1,0
Mennyire érzi biztosnak jelen- legi munkáját (1-5 skála)	3,4	3,5	3,5	3,5

Egy ötfokozatú skálán kellett értékelnie a megkérdezetteknek azt, hogy jelenlegi munkahelyüket mennyire érzik biztosnak. Alapvetően megyei és regionális vonatkozásban és település típus szerinti bontásban sem figyelhetők meg szignifikáns eltérések a válaszokban. Gyakorlatilag az érintett

7. TÁBLÁZAT: Gazdasági erőforrások jellemzői régiós és megyei bontásban (átlagérték és százalék)

	Magyar- ország	Nyugat- Dunántúl	Győr	Vas	Zala
Háztartás átlagos havi nettó összjövedelme, 1000 Ft-ban megadva (N=3338)	198	256	242	359	211
Megkérdezett átlagos havi nettó jövedelme, 1000 Ft-ban megadva (N=5293)	46	65	59	92	49
Külön kasszán él a szüleitől	18	21	22	20	22
Nem fordul elő, hogy a hónap végére elfogy a pénzük	34	52	53	57	44
Havonta előfordul, hogy a hónap végére elfogy a pénzük	29	14	10	14	21
Nem tudnak félretenni pénzt a napi megélhetésen túl	60	53	57	45	56
Van hitele, adóssága a háztartásnak	29	22	25	18	23
Háztartásnak havi szintű anyagi gondjai vannak, vagy nélkülöznek	21	14	10	13	22
Állandó lakhelye szerint a szüleivel él	84	93	94	100	90
Jelenlegi lakáskörülményeit megfelelőnek tartja	83	84	79	94	84
el akar-e költözni a szüleitől (ha velük él)					
Igen, vannak konkrét tervei	15	12	10	13	15
Igen szeretne, de nem tud	39	31	40	25	22

fiatalok nagyobbik hányada inkább biztonságosnak érzi a jelenlegi munkahelyét (3,5 pont). Alapvetően minimális a regionális pontszám eltérése az országos átlagtól. A pontszámok Győr-Moson-Sopron megyében voltak a legalacsonyabbak és Vas megyében pedig a legmagasabbak a régión belül.

A jövedelmi helyzettel, a háztartási szinten mért szubjektív megélhetési alapú attitűd-kérdésekkel és a lakáshelyeztetel mért anyagi dimenzióban jelentkezik a legszembetűnőbb terület alapú különbségek. A régió gazdasági fejlettsége, a helyi munkaerő-piaci lehetőségek, a külföldi munkavállalási alternatívák szorosan összefüggnek azzal, hogy a régióban élő fiatalok és családjaik szinte az összes ilyen kérdésnél az országos átlagértékeknel jóval kedvezőbb adottságokkal és véleményekkel írhatóak le. A jövedelem adatokat óvatosan kell kezelni az alacsony elemszám miatt, de a mutatók helyzetjelzőként alkalmasak a gazdasági erőforrások megragadására (7. táblázat).

Mind a háztartási, mind a saját átlagos havi nettó jövedelemnél megadott becslött értékeknel jól látható, hogy a régió egésze, és a három megye is alapvetően kedvezőbb értékekkel jellemezhető. Közel 60 ezer forinttal magasabb a régióban élő fiatalok háztartásában mért összjövedelem az országos átlagnál, elérve a 256 ezer forintos nettó átlagértéket. A magasabb családi és egyéni jövedelmek szintjével összhangban a háztartás megélhetési profiljához kapcsolódó megítélés alapú szubjektív véleményválaszok is ezt erősítik meg. A fiatal korosztályon belül minden ötödik válaszadó már külön kasszában él a szüleitől. Az önálló keresettel rendelkezők átlagos havi nettó jövedelme viszont csak az 50-60 ezer forintos sávot éri el a saját bevallásuk szerint. Jól látható a háztartások anyagi helyzetét leíró mutatókon, hogy a régióban élő fiatalok körében az országosnál magasabb az olyan háztartások aránya, ahol nem fogy el a pénzük a hónap végére (52 százalék). Jóval kisebb azon háztartások aránya, ahol havonta előfordul pénzhiány (14 százalék), kisebb az esélye annak is, hogy nem tudnak félretenni pénzt a napi megélhetésen túl (53 százalék), kisebb az eladósodottság előfordulása is (22 százalék), havi szinten anyagi gondokkal küzdők vagy nélkülözők súlya is jóval az országos átlag (14 százalék) alatta marad. A bevezetőben hivatkozott észak-déli fejlettségi lejtő kérdése határozottabban e ponton rajzolódik ki először, hiszen Zala megye adatai sokkal közelebb vannak a hazai átlagértékekhez, míg Vas és Győr-Moson-Sopron esetén kimondottan kedvező tendenciák figyelhetők meg.

8. TÁBLÁZAT: Gazdasági erőforrások jellemzői a település típusa alapján (átlagérték és százalék)

	Magyar- ország	Megye- székhely	Egyéb város	Község
Háztartás átlagos havi nettó összjövedelme, 1000 Ft-ban megadva (N=3338)	198	279	237	233
Megkérdezett átlagos havi nettó jövedelme, 1000 Ft-ban megadva (N=5293)	46	65	68	63
Külön kasszán él a szüleitől	18	18	20	24
Nem fordul elő, hogy a hónap végére elfogy a pénzük	34	56	52	48
Havonta előfordul, hogy a hónap végére elfogy a pénzük	29	11	12	18
Nem tudnak félretenni pénzt a napi megélhetésen túl	60	59	51	50
Van hitele, adóssága a háztartásnak	29	20	22	24
Háztartásnak havi szintű anyagi gondjai vannak, vagy nélkülöznek	21	15	11	15
Állandó lakhelye szerint a szüleivel él	84	94	100	87
Jelenlegi lakáskörülményeit megfelelőnek tartja	83	84	83	85
el akar-e költözni a szüleitől (ha velük él)				
Igen, vannak konkrét tervei	15	4	16	17
Igen szeretne, de nem tud	39	34	26	32

A lakáskörülményeikkel a fiatalok többsége elégedett, nagy részük még a szüleivel él együtt. Közülük csak 43 százalék említette azt, hogy el szeretne költözni, de többségük nem rendelkezik konkrét tervekkel a hogyant illetően. A regionális és a megyei adatok is arról árulkodnak, hogy

az országos értékekhez képest kisebb a fiatalok költözési hajlandósága a térségben, pedig korszerkezetiileg megegyezik a régiós almlnta az országos tendenciákkal.

A település típusa alapján elkülönített csoportértékek (8. táblázat) viszont arra világítanak rá, hogy egy fejlett gazdasági miliőben is jelen van a vidéki térségek hátránya a gazdasági erőforrások elérése és a mindennapi megélhetés, boldogulás színvonala szempontjából. Szinte az összes indikátornál jelen van a vidéki tér elmaradottsága. Természetesen relatív értelemben, hiszen az országos értékekhez viszonyítva a térség vidéki fiataljainak és családjainak gazdasági erőforrásait mérő mutatók értékei még mindig kedvezőbbek.

Összességében a gazdasági erőforrásoknál rajzolódnak ki a legtisztábban a térségre jellemző karakterjegyek: egyrészt az, hogy országos viszonylatban a régió fiataljainak és családjaiknak az anyagi életszínvonala jóval magasabb, így jobban védettek a gazdasági nehézségekkel szemben. Másrészt jelentős földrajzi különbségek is megfigyelhetők: a déli, aprófalvas területek elmaradottabbak. Harmadrészt jelentkezik a vidéken élő családok, háztartások hátrányos helyzete is. A relatív értelemben kimutatható belső tagolódás ellenére viszont még a legrosszabb paraméterekkel rendelkező terek (déli zóna) és csoportok (vidéki fiatalok) esetén is kedvezőbbek az eredmények az országos átlagértékeknél.

III. Életmód

A vizsgált korosztály szempontjából az egyik legmeghatározóbb elemhez érkeztünk, hiszen a fiatalok csoportjai számára az életmód, a szabadidő eltöltésének különböző formái alapvető generációs élményként jelennek meg. Ahogy azt Gábor Kálmán (2004) megfogalmazta: a szabadidő eltöltésének új módjai új rétegtképző elemként jelentek meg, ezzel ifjúsági korszakváltást indukáltak a rendszerváltás éveiben felnöve generációk számára, amellyel egy új szocializációs közeg jött létre (Gábor, 2004). Ezt a folyamatot az általunk bemutatott régió egyik megyéjében, Győr-Moson-Sopron megyében is kimutatták a kétezres évek elején (Gábor, 2002). A kérdés az, hogy ez a különbségtétel megállja-e a helyét napjainkban is, illetve vannak-e az említett korszakváltásnak egyéb területi jellegzetességei?

A posztmodern társadalmak egyik legfontosabb ismérve az, hogy napjainkban az egyén társadalomban elfoglalt helyét a munkaerő-piacon elfoglalt helyzete vagy a bevételei pontosan nem jelölik ki. A szabadidő és a szabadidős tevékenységek pedig egyre inkább kulcsfontosságú tényezővé léptek elő ebből a szempontból. A kérdés tehát az, hogy a kötött, kötelezően elvégzendő feladatok mellett (esetünkben ez a kötelező, majd később szabadon választott iskolalátogatás, illetve a munkavégzés) milyen egyéb, aktív illetve inaktív elfoglaltságok jelennek meg a vizsgált korosztály tevékenységei között. További kérdés, hogy ezen aktivitások megélése egyéni vagy közösségi módon zajlik-e; vannak-e speciális, a hétvégékre jellemző aktivitás csoportok?

Első kérdés az, hogy pontosan mekkora az az időmennyiség, amelyet szabadidős tevékenységre használhatnak a fiatalok napjainkban. A 9. táblázatban összegyűjtöttük, hogy az egyes korcsoportok és társadalmi csoportok rendelkezésére álló szabadidő mennyisége mennyiben tér el egymástól. Mindenhol az átlagokat tüntettük fel. A 2008-as adatok szerint a 15-29 korosztály számára hétköznap kevesebb, mint mint négy óra (3,63), míg hétvégén egy kicsit több mint kilenc óra (9,33) jut szabadidős tevékenységek végzésére (Nyugat-dunántúli Regionális Ifjúsági Helyzetelemzés 2009: 31. p.). Ez az időmennyiség az azóta eltelt négy évben csökkenni látszik, hiszen a 2012-es felmérés régiós átlaga hétköznap három, míg hétvégén csupán hét órát tesz ki (3,16 és 7,07 óra). A hétfégi szabadidős tevékenységre felhasználható időkeret két órás csökkenése jelentősnek mondható. Látható továbbá a táblázatból, hogy nem csupán a 2008-as, de a jelenlegi országos

átlaghoz képest is jelentősnek mondható a hétvégi időszak csökkenése, ami közel egy órányi időt jelent. Ha tüzetesebben megvizsgáljuk az értékeket az egyes korcsoportokban és a különböző anyagi helyzettel bírók esetében kirajzolódik, hogy az idősebb korosztályok számára egyre kevesebb szabadidő adatik meg hétköznaponként. A legkevesebb szabadidővel ebből a szempontból a 25-29 évesek körében Győr-Moson-Sopron megyében találkozhatunk (2,60 óra), míg a legmagasabb korosztályi értéket a Zala megyei 19-24 éves korosztálynál találhatjuk (3,98 óra). A megyei bontást vizsgálva a megyék gazdasági erőssorrendjét követve, északról dél felé haladva növekszik a szabadidő mennyisége mind a hétköznapokat mind a hétvégéket tekintve. Egy másik hüvelykujszabályként hivatkozhatunk arra a tényre is, hogy a nő megkérdezetteknek rendre kevesebb a szabadidejük, mint a férfiaknak.

9. TÁBLÁZAT: Hétköznap és hétvégén rendelkezésre álló szabadidő a különböző megyék szociodemográfiai csoportjainak vonatkozásában (átlagérték - óra)

	Magyar- ország		Nyugat- Dunántúl		Győr- Moson- Sopron		Vas		Zala	
	hétköz- nap	hétvége	hétköz- nap	hétvége	hétköz- nap	hétvége	hétköz- nap	hétvége	hétköz- nap	hétvége
15-18 éves	3,5	9,0	3,2	7,4	2,9	6,2	3,1	7,0	3,7	9,8
19-24 éves	3,5	8,1	3,3	7,6	2,9	6,1	3,3	7,4	4,0	9,9
25-29 éves	3,1	7,0	3,0	6,3	2,6	5,0	2,9	6,3	3,7	8,4
Férfi	3,6	8,5	3,4	7,5	3,0	6,2	3,1	6,9	4,1	10,0
Nő	3,1	7,4	2,9	6,6	2,5	5,2	3,0	7,1	3,5	8,5
Gondok nélkül élnek	3,7	9,6	2,9	7,3	3,1	6,9	2,7	7,2	3,0	8,8
Beosztással jól kijönnek	3,1	8,0	3,2	7,6	3,0	6,7	3,1	6,6	3,3	9,8
Éppen hogy kijönnek a jövedelmükből	3,2	7,4	2,9	6,2	2,4	4,9	3,2	7,3	3,7	8,0
Hónapról-hónapra anyagi gondjaik vannak	3,9	8,4	3,9	7,9	3,6	6,5	2,5	5,6	4,9	10,0
Nélkülözések között élnek	4,6	8,9	5,8	11,0	9,1	10,3	3,7	9,6	6,3	13,8
ÖSSZESEN	3,4	7,9	3,2	7,1	2,8	5,7	3,1	7,0	3,8	9,3

Amennyiben a háztartás anyagi helyzetét vesszük alapul, úgy a szabadidős tevékenységekre fordítható idő mennyisége U alakú eloszlást produkál. A legtöbb szabadidővel rendre azok bírnak, akik bevallottan nélkülözések között élnek. Ebben a csoportban a legmagasabb a munkanélküliek aránya, amely egyben kényszerűen a szabadidő növekedésével is együtt jár. A legkevesebb szabadidővel rendelkezőket pedig a hónapról-hónapra gondokkal küszködő illetve a jövedelmükből épp hogy csak kijövőők csoportjában találhatjuk, ahol a megélhetéshez szükséges erőfeszítések jelentősen csökkentik a rendelkezésre álló szabadidőt (másodállás, pluszmunka jelenléte). Ismét több szabadidővel rendelkeznek azok, akik bevallásuk szerint gond nélkül élnek.

A szabadidő eltöltése lehet magányos és társas tevékenység. A vizsgált csoportokban a kortárs kapcsolatok megléte fontos eleme a másodlagos szocializációnak. Mind a baráti társaságokra, mind a törzshelyekre, mind a törzshelyek látogatására adott válaszok arányai szignifikánsan különböznek a vizsgált megyékben. A baráti kör megléte minden esetben nagy százalékkal valószínűsíthető. Ha azonban összevetjük eredményeinket a 2008-as felméréssel, akkor individualizációs folyamat jeleit vélhetjük felfedezni az adatokból. A 2008-as vizsgálat kimutatta, hogy a régióban élő fiatalok 89 százalékának van baráti társasága, akivel szabadidejét eltöltheti, ezzel szemben ez az érték napjainkra közel 15 százalékkal csökkent. Bár az országos átlag feletti értékkel bír a Nyugat-dunántúli régió, azonban a megyei bontás nagyon nagy különbségeket mutat ebben a tekintetben (10. táblázat). Ebből a szempontból a Győr-Moson-Sopron megyei fiatalok számára adatott meg a legkevésbé a baráti társaság jelenléte. A megyében az országos átlag alatti az érték (a megkérdezett megyei fiatalok 66,3 százaléka számolt be szorosabb kortársi csoport kapcsolatáról). Vas megye pedig ebből a szempontból jóval az országos átlag feletti értékkel bír, ahol ez az érték 87 százalék.

10. TÁBLÁZAT: Baráti kör és törzshelyek meglétének összefüggése
 (N_{Magyarország}=8000; N_{Nyugat-Dunántúl}=770; N_{Győr-Moson-Sopron}=345; N_{Vas}=204;
 N_{Zala}=221; százalék)

		Magyarország	Nyugat-Dunántúl	Győr-Moson-Sopron	Vas	Zala
Baráti társaság*	Van baráti köre	75	75	66	87	78
Törzshely**	Egy vagy több törzshely	29	35	40	31	31
	Egyedül jár	3	2	1	0	6
Törzshely látogatás***	Kisebb társasággal	63	69	59	86	73
	Nagyobb társasággal	29	25	37	15	9
	Párjával	4	5	3	0	13

* Cramer's V= 0,148; Sig=0,000

** Cramer's V=0,105; Sig=0,009

*** Cramer's V=0,284; Sig=0,000

A társaság mellett a közös helyek megléte is alapvető fontossággal bír a kortárs kapcsolatokban. A 10. táblázat második sorából kiolvasható, hogy a régió mindhárom megyéjében magasabb az aránya a közös törzshely meglétének, mint az országos érték. Érdekes tény, hogy az alacsonyabb arányú baráti kör ellenére Győr-Moson-Sopron megyében a legmagasabb azoknak a száma, akik saját törzshelyről számoltak be. A törzshelyek látogatásának mikéntje is eltérő a régió egyes megyéiben. Míg Vas és Zala megyét a kisebb társaságok jellemzik, addig Győr-Moson-Sopron megyében más csoportdinamikákat mutat az, hogy a nagyobb számú társaságok aránya két-háromszor nagyobb, mint a másik két megyében. Az egyedül eljárás pedig Zala megyében mutat kiemelkedően magas arányt a többi megyéhez képest.

Bár a statisztikák egy visszahúzódozóbb, magába forduló, individualista generációt rajzolnak, a csökkenő baráti körök ellenére az otthon, mint a szabadidő eltöltésének tere már nem kap akkora szerepet. Míg 2008-ban a megkérdezettek majdnem mindegyike, a régió fiataljainak 98 százaléka azt mondta, hogy szabadidejét általában otthon tölti, addig ez az adat jelen

felvételtkor már csak 77 százalék. Ennek hátterében az otthonhoz kötött szabadidős tevékenységek visszaszorulása áll, például a TV-nézés lecsökkenése, amelyet 2008-ban még a megkérdezettek 73 százaléka jelölt meg, míg 2012-ben már csupán a régió fiataljainak 53 százaléka (1. ábra). Ennél is nagyobb ez a változás, ha a megyei bontást is áttekintjük, hiszen a Zala megyeieknél ez az érték már csupán 42 százalék. Ebből is jól látható a TV, mint szabadidős médium visszaszorulása, amelynek a helyét egyértelműen az internet vette át. Tekintettel arra, hogy a mobil technológiák elősegítették az utóbbi években az internetezés, mint tevékenység helyhez kötöttségének feloldását, ez az elfoglaltság már nem feltétlenül igényli az otthonlétet sem, ez okozhatta a csökkenést az otthoni tevékenységek említettségében is. A régió megyéiben élő fiatalok az országos átlag feletti értékben jelölték ezt a tevékenységet, amely az összesítésben minden más tevékenységnél nagyobb arányban szerepelt a válaszok között, megelőzve a barátokkal való beszélgetést és a zenehallgatást is. Kiemelkedő ebből a szempontból Vas megye, ahol a fiatalok 70 százaléka írta, hogy szabadidejében internetezik (1. ábra). A TV mellett szintén jelentős visszaesést mutat az olvasás is, hiszen ennek a tevékenységnek az említettsége a felére esett vissza 2008-hoz képest. 2008-ban még a régió fiataljainak 46 százaléka számolt be arról, hogy szabadidejében olvas, jelen pillanatban ez az arány már csak 26 százalék. Azt azonban még hozzá kell ehhez tennünk, hogy a régió összes megyéjében még mindig magasabb ez az arány, mint az országos átlag.

További kiemelkedő eltérések fedezhetők fel az alábbi tevékenységekben: Győr-Moson-Sopron megyében a teljesen passzív és inaktív aránya (nem csinál semmit, csak úgy elvan) kiugróan magas, kétszerese az országos értéknek és több mint négyszerese a zalainak. Zala megyében pedig pont az aktív, szabadban történő tevékenység, a túrázás említettsége emelkedik ki a többi érték közül. Visszaszorulóban van a sportolás is, hiszen a 2008-as vizsgálat adatai szerint a régióban élő fiatalok egyharmada a sportot is megjelölte, mint szabadidős formát, míg 2012-ben már csupán 17 százalékuk. Ebből a szempontból Vas megye eredményei a leghangolósabbak, ahol az ifjúság csupán 12 százaléka sportol szabadidejében. (A rendszeres sportolásra az egészségügyi értékek taglalásánál térünk ki bővebben.)

A szabadidős elfoglaltságoknál már említettük a digitális tartalomfogyasztás előretörését, az internethasználatot. A régió fiataljainak fogyasztását elsőként a szabadidejüket legjobban meghatározó médiumhoz köthető

tevékenységek feltérképezésével kezdjük. Tekintettel arra, hogy a megyék szintjén nem találtunk szignifikánsnak mondható különbségeket ebben a témában, így a digitális szakadék elméletek egyik fontos rétegképző szempontját, a településtípusokat vettük kutatásunk csoportképző elemeként figyelembe (Kiss, 2007).

11. TÁBLÁZAT: Számítógép és internethasználat a régió különböző településtípusaiban (százalék és átlag) Gyakori: naponta vagy hetente többször

	Magyar- Ország	régió össze- sen	Nyugat-Dunántúl megye- székh.	megyei jogú városok	egyéb város	köz- ség
Számítógépet hasz- nál (%)	84	92	94	94	91	91
Közösségi portált használ (%)	69	68	69	53	73	70
Hány online isme- rőse van átlagosan (fő) (átlag)	390	422	404	403	385	454
Ebből kapcsolatot tart (fő) (átlag)	38	36	33	40	32	38
Konvertált ismerő- sök aránya (%)	10	8	8	10	8	9
Gyakori tevékeny- ségek összetett- sége (hozzászólás/ megosztás) (átlag)	0,8	0,8	1,4	0,0	0,7	0,5
Gyakori tevékeny- ségek összetettsé- ge (célok elérése) (átlag)	1,2	1,0	1,2	0,2	1,1	1,1
Gyakori tevékenysé- gek összetettsége (felületek) (átlag)	2,0	1,9	2,4	0,9	2,1	1,7

A magas internethasználathoz az ezt kiszolgáló eszközök kezelésének készsége elengedhetetlen. A vizsgált populáció gyakorlatilag teljes egészében digitális bennszülöttnek tekinthető, hiszen szocializációjuk

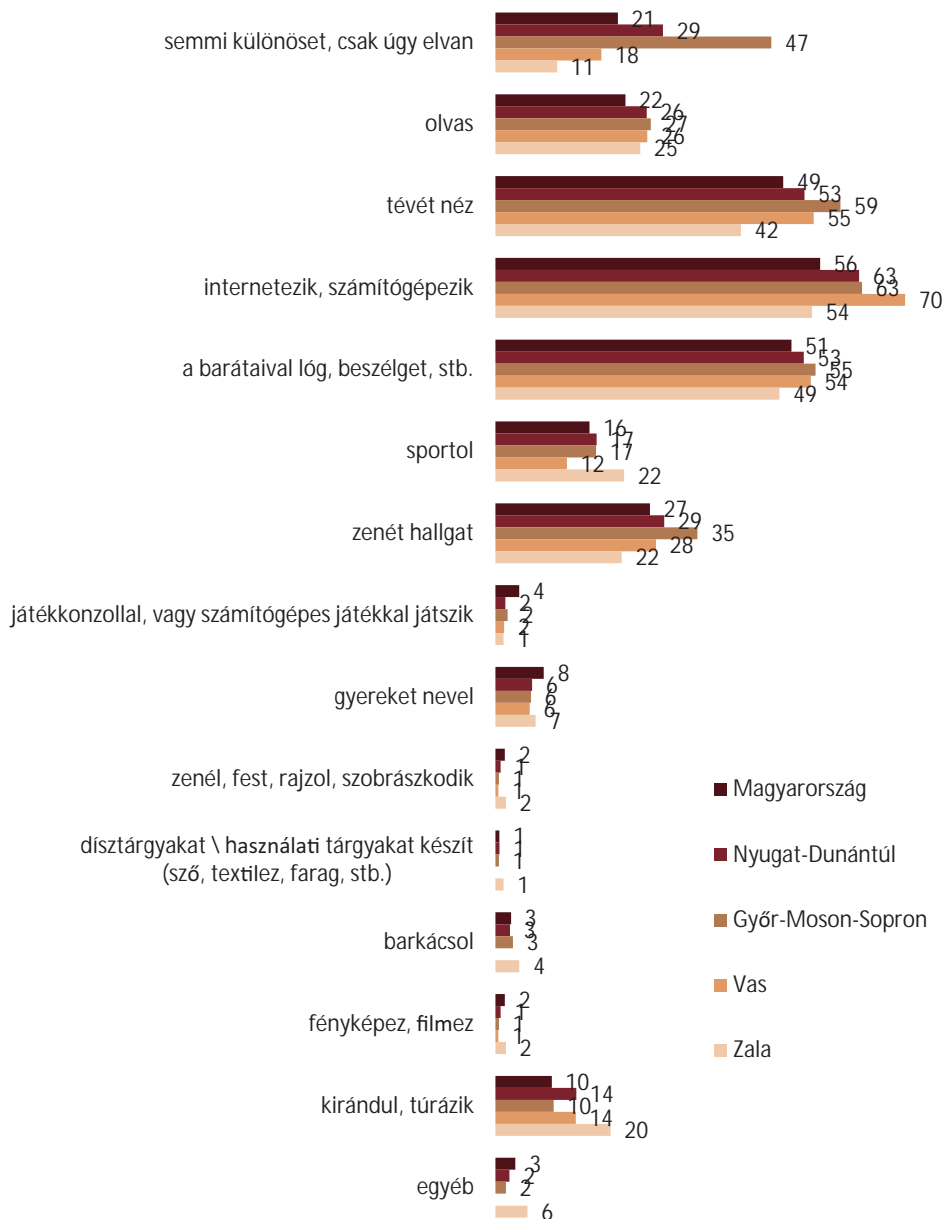
részeként első kézből sajátíthatták el az eszközök használatát. Ezt mutatja a 11. táblázat első sora is, ahol szinte elenyésző azoknak a száma, akik nem használnak számítógépet. A régióban mindenütt az országos átlagot meghaladó arányban vannak a számítógép felhasználók, a diffúziós és digitális szakadék elméletek alapján felvázoltak szerint a nagyobb városokban nagyobb arányban, míg a kisebb településeken kisebb arányban fordulnak elő, de mindenhol annyian, hogy gyakorlatilag a régióban a telítődés állapotát érte el a felhasználók száma.

Az információs társadalom fejlődésének ezen állapotában már nem is a felhasználó és a nem felhasználó közötti különbség a fontos, hanem az ún. másodlagos digitális szakadék megléte, a felhasználó és felhasználó közötti különbség. A kérdés tehát már nem az, hogy használják-e, hanem, hogy mire használják a számítógépek és az internet nyújtotta lehetőségeket.

A használat egyik jó fokmérője lehet, hogy a napjainkban hihetetlen népszerűsége szert tett közösségi portálokat használja-e az illető vagy sem. A régió ebből a szempontból az országos átlaggal közel megegyező értékekkel bír, azon belül pedig az egyéb városokban és a községekben van kiemelkedő jelentősége a közösségi oldalak használatának. (Itt kell megemlítenünk, hogy az egyéb, nem megyeszékhelyként szereplő megyei jogú városok, Sopron és Nagykanizsa kicsi elemszámmal szerepeltek az adatbázisban, így az itt szereplő értékek néha szélsőségesnek tűnhetnek.)

Volt szó már korábban a barátok számáról és az ismerősök hatásáról. Az online térben egyéb kapcsolatok kialakítására is van lehetőség. A kapcsolattartásnak ezen formája fontos a fiatal generációk számára, így megvizsgáltuk azt is, hogy az online kapcsolatokból mennyit tud átkonvertálni az offline világba, mennyire tudja az online ego-hálózatát kezelni az online világon kívül. Ehhez az online ismerősök számát és azoknak az ismerősöknek számát használtuk fel, akikkel a vizsgált csoport valós kapcsolatot is fenntart (11. táblázat 3-5 sor). A régió fiatalságára ebből a szempontból a következő mondható el: élénk online élet és kiterjedt ismeretségi kör jellemzik őket, de az online életüket kevésbé tudják átvinni a valós közegbe. Az online ismerősök száma az egyéb városok kivételével (385,1 fő) mindenhol magasabb volt az országos átlagnál. A legmagasabb ismerős átlaggal a községekben lakók rendelkeznek (453,6 fő). A valós kapcsolatok aránya pedig (kivétel az egyéb megyei jogú városok) mindenhol az országos átlag alatt található.

1. ÁBRA: Szabadidős elfoglaltságok („Mit csinál a leggyakrabban a szabadidejében?”; N_{Magyarország}=8000; N_{Nyugat-Dunántúl}=750; N_{Győr-Moson-Sopron}=329; N_{Vas}=203; N_{Zala}=218; százalék)

Komplex mutatókkal arra is megpróbáltunk rávilágítani, hogy az online tevékenységek mennyire összetettek. A 11. táblázat utolsó három sorában ezeket az értékeket tüntettük fel.¹ Ezekből az átlagokból a következő kép rajzolódik ki: a nagy népsűrűségű megyeszékhelyeken élők tevékenysége sokkal összetettebb, sokkal több mindenre és sokkal gyakrabban használják az internet, a számítógép és más telekommunikációs eszközök adta lehetőségeket, mint a kisebb településeken élők. Egy példát kiemelve szemléltetnénk a különbséget: a megyeszékhelyen élők 12 százaléka szól hozzá egy-egy témához/bejegyzéshez a fórumokon vagy blogokon, az egyéb városokban élőknel ez az arány 11 százalék, míg a községekben élőknek csupán 4 százaléka gyakori fórum hozzászóló. Néhol a községi lakosok megelőzik az egyéb városokban élőket, de a trend ugyanez marad.

Korábban már utaltunk az olvasás és a TV nézés visszaszorulására. Ennek kapcsán további, a fogyasztással kapcsolatos eredményekre is szeretnénk rávilágítani. Annak ellenére, hogy a szabadidős tevékenységek közül visszaszorulni látszik a televíziózás, nagy átlagban a televíziós műsorok előtt eltöltött idő még mindig jelentősnek mondható. Értelemszerűen a hétvégi átlagok sokkal magasabbak. A kérdőív által kimutatott, tévézésre fordított idő megegyezik a 2012-es, az adott korosztályra vonatkozó AGB Nielsen adatokkal (NMHH, 2012). A megyei jogú városok és az egyéb városok kiugró adatai (228 perc illetve 165 perc hétfőként, és 156 perc és 116 perc hétköznap) mellett a községek az országos átlagot érték el (12. táblázat). Az egyéb városok kevesebb tévézésre fordított ideje pedig a magasabb internetezésre fordított időben jelenik meg (171 perc a hétvégén).

Az olvasás tekintetében jóval magasabb értékeket kaptunk, mint amit a KSH időmérleg vizsgálatai kimutattak a vizsgált korosztálynál. Míg a 2009-es időmérleg vizsgálatok azt mutatták, hogy az olvasásra fordított idő naponként csupán 12 perc, amelyből 5 perc a könyvolvasás és 7 perc az újságolvasás (KSH 2013), jelen vizsgálat ennek többszörösét hozta átlagban. Kérdés, hogy a korosztály számára meghatározó oktatáshoz kapcsolódó olvasás is ezekben az értékekben jelent-e meg? A tévzés összefügg a filmnézéssel is, hiszen a magasabb TV nézési mutatókkal bíró megyei jogú városokban a filmnézésre fordított idő is másfélszerese a többi településtípusban mértnél.

1 A kérdőívben szereplő, az internetes tevékenységekre vonatkozó hármas kérdéscsoport (i14, i15, i16) nyolc-nyolc eleméből a napi és a heti többszöri gyakoriságú válaszokat összevontuk és megszámoztattuk a jelenlétüket. Ezen összegek átlaga található az utolsó három sorban.

12. TÁBLÁZAT: Médiahasználat hétköznap és hétvégén (átlagérték - perc)

	Magyar- ország	Nyugat-Dunántúl			
		régió össze- sen	megyei jogú városok	egyéb város	község
Átlagos olvasási idő hét- köznap (perc)	79	83	104	80	66
Átlagos olvasási idő hét- végén (perc)	112	129	159	119	110
Újságolvasással töltött idő hétköznap (perc)	19	19	26	16	16
Újságolvasással töltött idő hétvégén (perc)	24	24	34	19	19
Tévézéssel töltött idő hétköznap (perc)	127	127	156	116	110
Tévézéssel töltött idő hét- végén (perc)	198	198	228	165	192
Filmnézéssel töltött idő hétköznap (perc)	24	24	41	20	13
Filmnézéssel töltött idő hétvégén (perc)	74	74	101	60	60
Internetezéssel töltött idő hétköznap (perc)	119	119	145	118	99
Internetezéssel töltött idő hétvégén (perc)	187	187	208	171	178
Rádióhallgatással töltött idő hétköznap (perc)	76	76	44	80	98
Rádióhallgatással töltött idő hétvégén (perc)	79	79	52	84	97
Zenehallgatással töltött idő hétköznap (perc)	97	97	100	104	90
Zenehallgatással töltött idő hétvégén (perc)	130	130	138	131	124

A kultúrafogyasztás és egyéb kulturális jellegű szolgáltatások igénybevétele kapcsán ismét a távolmaradókra koncentráltunk. A 13. táblázatban az egyes szolgáltatások esetében azoknak az arányát jelöltük, akik a „Milyen gyakran jár Ön a következő helyekre...?” kérdésre a (szinte) soha választ adták. Mindenképpen meg kell említenünk itt azt a tényt, hogy az egyes, a táblázatban felsorolt kulturális elemek elérhetősége, és igénybevételéhez szükséges idő és anyagi ráfordítás eltérő (sokkal könnyebb egy olyan településen színházlátogatóvá válni ahol, vagy ahonnan a színház könnyen elérhető). Ennek fényében nem furcsa, hogy az operalátogatás, mint a magaskultúra-fogyasztás egyik prominens helyszíne váltja ki a legnagyobb érdektelenséget a fiatalok körében. Minden megyei és korosztályi érték magasabb az országos értéknél ebben a tekintetben (13. táblázat). A második ebben a listában a komolyzenei hangverseny, míg a harmadik az art mozi-látogatás. Ennek ellenpólusaként a multiplex moziba járás található, amely a legkisebb értékekkel bíró kulturális elem a listán minden csoport esetében, vagyis a kultúrafogyasztás ezen szegmense ismert és használatos minden korosztály számára.

További szabályszerűségek is kimutathatóak a 12. táblázat sorait vizsgálva. A vendéglátáshoz kapcsolódó tevékenységek kapcsán minél idősebb korcsoportokat vizsgálunk, annál kisebb a távolmaradók aránya. Itt található a legkisebb arányú csoport: Vas megyében a 25-29 éves korosztálynak csak kilenc százaléka nem jár soha étterembe. A többi tevékenység – a színház, az opera és az art mozi kivételével, ahol ilyen szabályszerűség nem mutatható ki – az előbb bemutatott jelenség ellentéte a jellemző, vagyis az idősebb korosztályok esetében a távolmaradás aránya nő. Ebben szerepet játszhat az oktatásban eltöltött időszak instruáló hatása, vagyis a fiatal felnőttek számára több elem (pl: könyvtár klasszikus példája ennek) nem kötelezően meglátogatandó intézményként jelenik meg az oktatási időszak elhagyása után. Jó például szolgálnak erre a Vas megyei adatok, ahol a 15-18 éves korosztályban csak 17 százaléka az aránya a könyvtártól távolmaradóknak, míg a 25-29 éves, fiatal felnőtt korosztály körében már 67 százalék, amely a legnagyobb különbség az összes csoportban (13. táblázat).

13. TÁBLÁZAT: Sohasem látogatott helyek az egyes területi kategóriák és korosztályok között („Milyen gyakran jár Ön a következő helyekre...” ... („(szinte) soha”)), százalék

	Magyarország			Nyugat-Dunántúl			Győr-Moson-Sopron			Vas			Zala		
Korosztályok	15-18	19-24	25-29	15-18	19-24	25-29	15-18	19-24	25-29	15-18	19-24	25-29	15-18	19-24	25-29
N	1935	3289	2776	179	323	268	77	142	125	52	87	66	50	94	77
Színház	57	59	63	67	65	70	73	70	75	69	70	65	56	55	65
Art mozi	75	72	76	84	80	83	83	83	81	85	74	82	86	81	87
Multiplexbe	37	37	45	36	38	50	47	53	62	20	24	31	37	29	47
Könyvtár	45	54	65	40	54	73	55	66	80	17	51	67	39	39	67
Komolyzenei hangverseny	81	81	83	84	85	88	78	82	85	90	89	94	86	84	88
Könyvesbolt	49	51	55	40	47	51	56	63	60	22	39	44	34	31	42
Kiállítás, múzeum	56	59	63	50	61	66	58	70	72	42	59	59	45	51	62
Opera	88	86	86	93	91	91	91	87	89	96	93	91	94	94	96
Kávéház, teázó, presszó	53	38	41	52	25	30	62	36	37	46	14	17	42	19	29
Söröző, borozó, kocsmá	62	38	45	60	22	29	64	20	29	60	24	25	54	22	34
Étterem	48	41	40	37	29	27	45	38	35	21	11	9	42	32	30

Az egészségi állapot nagyban befolyásolja az egyén lehetőségeit, átírhatja a jövőbeni céljait. Az alábbi alfejezetben az egészséghez fűződő viszonyról és az egészséget befolyásoló, a fiatal korosztály számára kritikus legális és illegális szerek használatának előfordulását és gyakoriságát elemezzük a régióban.

Elsőként az OECD által közzétett szubjektív jóllét egyik elemét, a saját egészségi kondícióval való elégedettséget vizsgáltuk, három szempontból (OECD, 2013: 33). Egyrészt az edzettségi szinttel való elégedettséget

(visszaautalnánk itt arra, hogy a sportolás kisebb arányban van jelen a fiatalok életében, mint a 2008-as vizsgálatban) mértük fel. Másodikként a külalakkal való elégedettséggel foglalkoztunk, amely sok esetben a médiából és a kortárscsoporthból érkező ideálképeknek való megfelelést is takarja. Végül pedig az egészségi állapottal való elégedettséget vizsgáltuk. A megyei bontásban látszik, hogy a viszonylag magas, közepesen magas régiós elégedettségi szintek Vas megyében rendre a magasabbak, míg Győr-Moson-Sopron megyében a legalacsonyabbak. Ezt az ötfokú értékelések átlagai is bemutatják: Győr-Moson-Sopron megye rendre a régiós átlag alatt marad, míg Zala megye az edzettségi szint és a külalak tekintetében alatta, egészség szempontjából pedig felette van. Az írás kereteit szétfeszítené, de érdekes lenne megvizsgálni, hogy a médiafogyasztás egyes formáinak nagyobb arányú jelenléte mennyiben befolyásolja az önértékelést. Gondolunk itt arra a tényre, hogy Győr-Moson-Sopron megyében kiemelkedően magas a tévénézők száma, ahonnan az önértékelést rontó tartalmakkal találkozhatnak a fiatalok. A legelégedetlenebbek a Győr-Moson-Sopron megyei fiatalok az edzettségük tekintetében, míg a legelégedettebbek a Vas megyeiek az egészséget tekintve.

Az aktív testmozgás kapcsán viszont pont ellentétes végeredményt kaptunk. A régióban lakó fiatalok 35,8 százaléka, az országos átlagnak megfelelő arányban nyilatkozott úgy, hogy rendszeresen sportol. Érdekes módon Vas megyében ez az arány csupán 27 százalék, ami a legkisebb arány a három megye tekintetében. A legmagasabb az érték Zala megyében, ahol a megkérdezettek 43,9 százaléka sportol rendszeresen, Győr-Moson-Sopron megyében pedig 36 százalék. Vagyis a kevesebbet sportoló vasiak ennek ellenére elégedettebbek az egészségükkel és a külalakjukkal. Nemi szempontból a fiúk sportolnak nagyobb arányban. A korosztályi bontásban pedig a kor előrehaladtával a sportolási hajlandóság csökkenése figyelhető meg. Amíg a 15-18 éves korosztály közel fele sportol rendszeresen (45 százalék) addig a 25-29 éves korosztálynak már egyharmadáról sem mondható el (24 százalék) ugyanez.

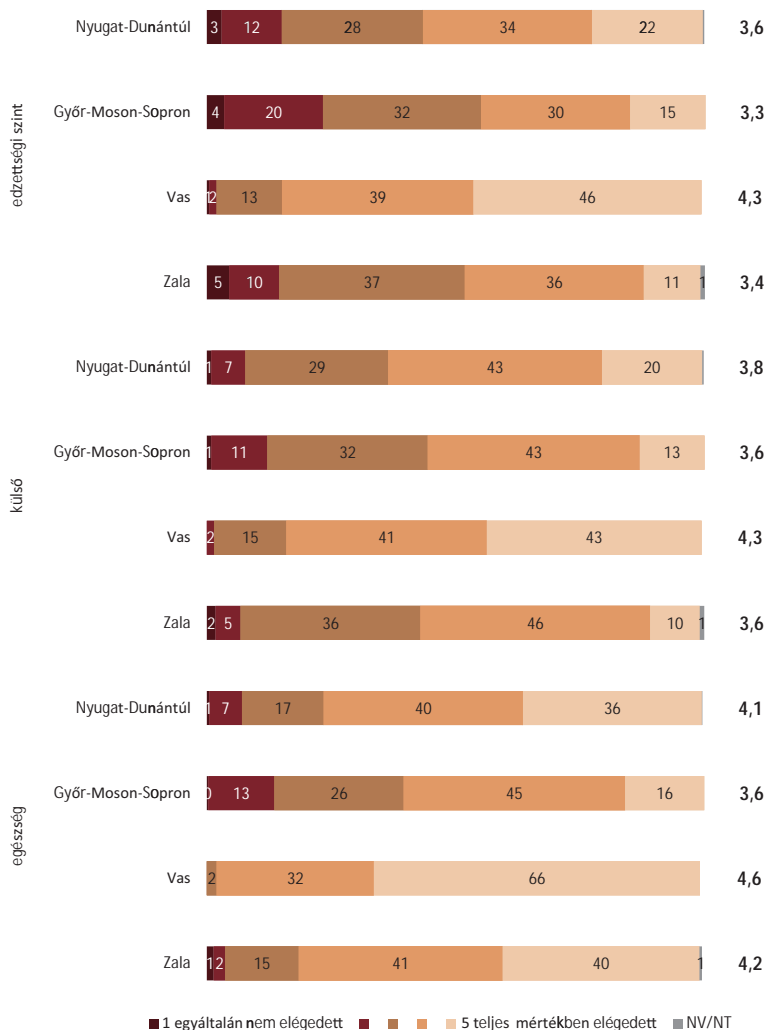
Az egészséget befolyásolja a különböző legális és illegális szerek használata. Nem mindegy azonban, hogy mikor kezdi a fiatal az adott szer fogyasztását, és azt milyen formában és módon teszi. Elsőként az alkoholfogyasztást vizsgáljuk, amely az egyik legnagyobb egészségügyi rizikófaktor Magyarország tekintetében, hiszen az alkoholfogyasztás mértéke előkelő

helyen szerepel a statisztikákban, elfogyasztott alkohol összetétele alapján pedig az egyik legveszélyeztetettebb társadalmak egyike vagyunk Európában (WHO, 2014). Az adatok elemzése során kiderült, hogy megyei megoszlásban nincsenek nagy különbségek az alkoholfogyasztás tekintetében, viszont a különböző településtípusok között igen.

A nyugat-dunántúli fiatalok 68 százaléka iszik valamilyen formában alkoholt. Amennyiben a különböző korcsoportok közötti megoszlást nézzük, kiderül, hogy a 18 éves korhatár, ami előtt még elméletileg nem vásárolhatnak a fiatalok alkoholos tartalmú italokat, ténylegesen befolyásolja a fogyasztást. A 15-18 éves korosztályban ugyanis ez az arány az absztinenseket takarja, ennek a korosztálynak csak az egyharmada válaszolt úgy, hogy ivott már alkoholt. A további két korosztályban az absztinensek aránya már csak 21 százalék, tehát az alkoholt fogyasztó fiatalok többnyire a 18 éven felüliek közül kerülnek ki. A fent leírt arányok a legfiatalabb korcsoport esetében országos átlaghoz képest jobbak, hiszen a 15-18 éves magyar korosztály fele (52 százalék) számolt be absztinenciáról, míg a másik két idősebb korcsoporté rosszabb (az országos mintában az absztinensek aránya a teljes minta negyedét teszi ki). Az ivással kapcsolatosan az elmúlt évben történt berúgásokra is rákérdezett a felmérés. A régióban élő fiatalok 70 százaléka nem tudott beszámolni ilyenről, ami egy kicsivel jobb arány, mint az országos adat, amely 67 százalék. Fiúk és lányok alkoholfogyasztási szokásaiban is nagy különbségek vannak. Az absztinenciában kétszeres a különbség a lányok javára: 42 százalékuk állította, hogy nem ivott soha még alkoholt. Amennyiben az alkoholt fogyasztók csoportját nézzük, úgy itt is a fiúk értékei a magasabbak, hiszen gyakrabban rúgnak be és többet is isznak, mint a lányok. A napi vagy heti rendszerességgel berúgók száma elenyésző volt a régiós mintában (0,4 százalék), a havi rendszerességgel berúgók aránya a teljes régiós mintában 2,5 százalék, aminek a döntő többsége (90 százalék) a fiúk közül kerül ki. A településtípusok szerinti megoszlásban a kisebb települések nagyobb és gyakoribb fogyasztást mutatnak (3. ábra).

További kérdés az, hogy a bevitt alkoholmennyiség milyen típusú alkoholfajtákból kerül be a fogyasztó szervezetébe. A gyakoriságban a sörivás vezet minden településtípusban, ezt követi a bor, majd a tömény italok fogyasztása. Mindhárom italtípus fogyasztása jelen van, csak a fogyasztásuk gyakoriságában vannak különbségek. Érdekes azonban az is, hogy az ötnél több ital megivásában, vagyis a lerészegedéshez vezető úton már nem

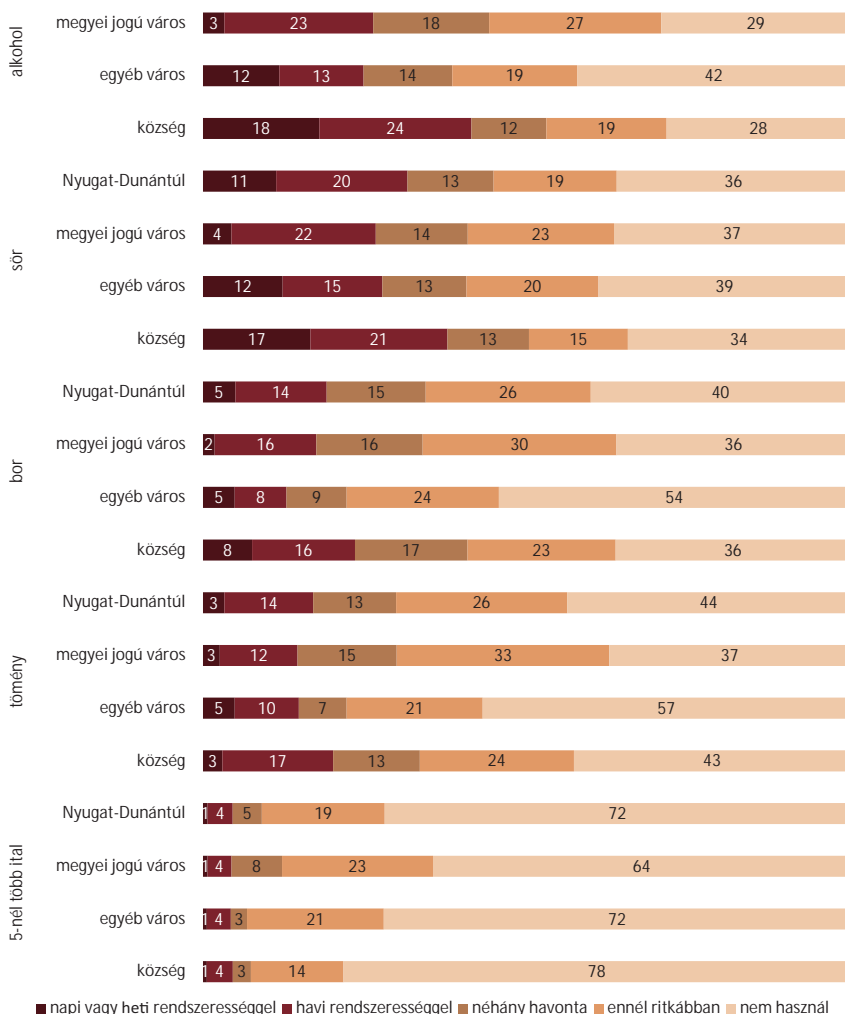
2. ÁBRA: Egészséggel és külalakkal való elégedettség a Nyugat-Dunántúlon (százalék és átlag)

a községekben élők, hanem a megyei jogú városokban lakók járnak elől. A kisebb településekről elmondható, hogy az alkohol a mindennapok része, folyamatos fogyasztással, míg a nagyvárosokra az időszakos, de nagyobb volumenű bevétel jellemző.

Az alkohol mellett a dohányárú a másik 18 éves kortól legálisan vásárolható szer. A dohányzás hasonló mintázatokat mutat mind korosztályi, mind

3. ÁBRA: Alkoholfogyasztás gyakorisága az egyes településtípusokon a Nyugat-Dunántúlon (százalék)

nemi eloszlásban, mint az alkoholfogyasztás. Itt is határként említhető a 18 éves kor, és itt is a fiúk fogyasztása a nagyobb a lányokénál. A 18-as korhátárt érzékelteti az is, hogy a régiós mintában a soha nem dohányzók aránya 67 százalék, ami a 15-18 évesek között 87 százalék. Ennek ellenére az első kipróbálás időpontja mindenhol a 15 évhez közelít (14. táblázat). A megkérdezettek 23 százaléka dohányzik naponta, a fiúknál ez az arány 28 százalék,

míg a lányoknál ez az arány 10 százalékkal kevesebb. Korábban említettük már, hogy a Vas megyeiek egészséghez fűződő viszonya kiemelkedik a régiós átlagból. Ez a dohányzásban is meglátszik, hiszen a nem dohányzók aránya itt jóval magasabb, mint a másik két megyében. Amennyiben az országos adatokkal vetjük össze a régió statisztikáit, akkor egy jóval „füstmentesebb” országrész képe tárul elénk, ahol a legegészségtelegebbek a Győr-Moson-Sopron megyében élő fiatalok, akik a leggyakrabban és a legtöbb szálát szívják el.

14. TÁBLÁZAT: Dohányzás gyakorisága és intenzitása (százalék és átlag)

	Magyar- ország	Nyugat- Dunántúl	Győr-Moson- Sopron	Vas	Zala
N	8000	771	345	205	221
Igen, naponta	27	23	25	21	21
Igen, hetente néhány-szor	3	2	2	2	2
Igen, hetente egyszer (hétvégén)	2	2	3	0	1
Igen, de ennél is ritkábban	4	4	3	2	7
Nem, soha	60	67	63	73	67
Régebben dohányoztam, de már leszoktam róla	4	3	4	2	2
Átlagosan hány szálát szív naponta (db)	13	14	16	13	13
Mikor gyújtott rá először (kor)	15	16	16	16	15

A legális szerek mellett az illegális tudatmódosító szerek használatának terjedése is jellemző a fiatalság körében. A kérdőívből kapott adatokból számított prevalencia-értékek azonban annyira eltérnek az előző vizsgálatok magyarkábítószerek használati értékeitől, hogy ennek bemutatásával érdemben nem tudunk foglalkozni ebben az írásban (Nemzeti Drog Fókuszpont, 2013). Az alacsony érintettség valószínűleg a kérdőív adatfelvételének

módszertanából következő torzító hatás eredménye. (A marihuána kipróbálásáról a megkérdezettek 5,2 százaléka számolt be a régióban, ami jócskán a valós érték alatt marad.)

Ami az egészség mentális oldalát illeti, annak egyik legextrémebb elemeként az egyén maga ellen irányuló agresszióját, az öngyilkosságra való hajlamot szokták kiemelni. Ebben a tekintetben a Nyugat-Dunántúl az egyik legkevésbé érintett területe az országnak. A teljes régiós minta 770 fő populációjából a megkérdezettek 1,2 százaléka számolt be arról, hogy előfordult a közvetlen környezetében öngyilkossági kísérlet. Halállal végződő öngyilkossági kísérletről pedig csupán a megkérdezettek fél százaléka tud. A régió fiataljainak 0,7 százalékanak a fejében fordult meg az öngyilkosság gondolata az elmúlt években, ehhez képest a 0,9 százalék árulta el azt, hogy volt már öngyilkossági kísérlete eddigi élete folyamán. Ugyanez az érték az országos mintában 2,2 százalék volt.

A korábbiakban már érintettük a visszahúzódó, individualizálódó generáció témáját a szabadidő kapcsán. Ennek folytatásaként az aktív közösségi lét és a politikai szerepvállalásról is szólnánk röviden a területi különbségeket szem előtt tartva. Adja magát a prekonceptió, hogy amennyiben az informális kapcsolatokban is leépülést észlelünk, akkor az a formális közösségekben még fokozottabban jelentkezik majd. Ennek folyamánaként pedig a közéletben való szereplés és az egyéb politikai részvétel is csökken. Láthattuk, hogy az internetes kapcsolattartásban is az aktív, bevonó jellegű cselekedetek szorultak háttérbe a passzív, befogadóbb jellegű cselekmények mellett. A szervezeti környezetben sincs ez másként. Általánosságban elmondható, hogy nagyon alacsony a szervezeti részvétel mindenhol az országban. A régióban élő fiataloknak csupán 13,5 százaléka tagja valamilyen szervezetnek. Az aktív szervezeti tagságra jellemző, hogy a régióban egy kicsivel magasabb a szervezeti aktivitás, mint az országban, de ezt Vas és Zala (és különösen Zala megye) megye kiemelkedő értékei miatt történt így, mert Győr-Moson-Sopron megyében ez az aktivitás jócskán az országos szint alatt marad. Zala megyére jellemző emellett a több szervezethez való tartozás nagy aránya is, a megkérdezettek 5 százaléka több mint két szervezet tagja. Az individualizmus jelensége tehát itt is tetten érhető jelenség.

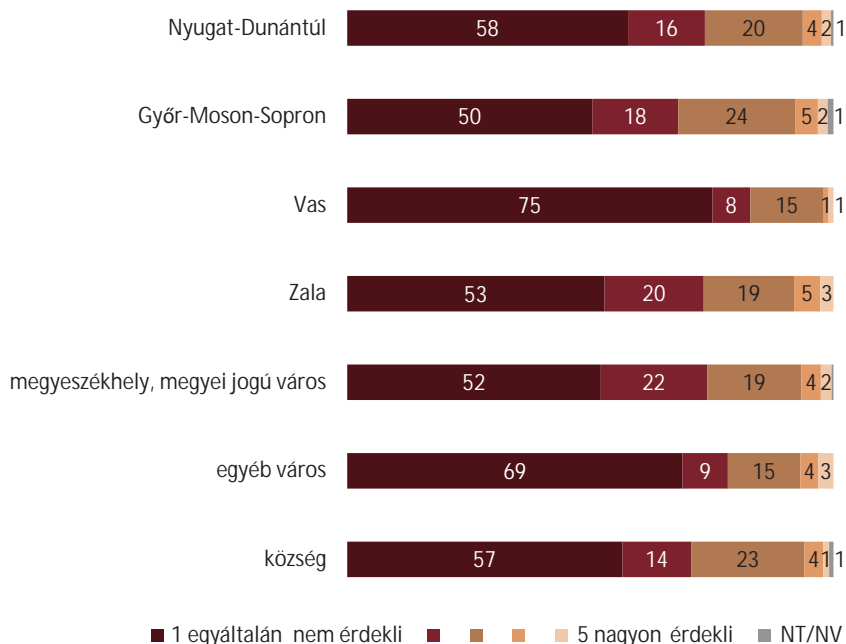
15. TÁBLÁZAT: Szervezeti tagság a Nyugat-Dunántúlon ($N_{\text{Magyarország}}=8000$; $N_{\text{Nyugat-Dunántúl}}=770$; $N_{\text{Győr-Moson-Sopron}}=345$; $N_{\text{Vas}}=204$; $N_{\text{Zala}}=221$; százalék; $P<0,001$)

	Magyar- ország	Nyugat- Dunántúl	Győr- Moson- Sopron	Vas	Zala
Nem tagja sem- milyen szervezet- nek	90	87	95	81	78
Egy szervezet tagja	7	11	4	16	17
Két szervezet tagja	2	2	1	3	4
Három szervezet tagja	1	0	0	1	1
Négy vagy annál több szervezet tagja	1	0	0	0	0
Összesen	100	100	100	100	100

A közélet és a közösségi cselekedetek egyik speciális esete a politikával való foglalatosság. Ez a régióban a megkérdezett fiatalok több mint felét nem érdekli. Különösen magas a politikát teljesen érdektelenül fogadók aránya Vas megyében, ahol a megkérdezettek háromnegyede egyáltalán nem érdeklődik (75 százalék). Ebből a szempontból Győr-Moson-Sopron megye fiataljait érinti meg a legjobban a téma (4. ábra). Amennyiben a különböző településtípusokat vesszük alapul, akkor a legnagyobb érdektelenséggel a közepes méretű településeken, a városokban találkozunk, a legnagyobb érdeklődés pedig a megyei jogú városokban mutatkozik a politika iránt.

A politika kétirányú folyamat, ahol a megválasztott képviselők, politikusok hozzáállása is sokat ront vagy segít a politika megítélésében. Az így vizsgált helyzet sem rózsás, de nem annyira rossz, mint a politikához való viszony. Bár a régió fiataljainak majdnem fele úgy gondolja, hogy véleményére a helyi és az országos politikusok egyáltalán vagy részben nem kíváncsiak, 14-15 százalékuk szerint viszont igen. Vagyis a vélemények ebben a szegmensben sokkal polarizáltabbak, mint a személyes politikai érdeklődés kapcsán (5. ábra). Összefüggés van a három változó között, hiszen a politika iránt jobban érdeklődők szerint a véleményük is jobban meghallgatásra

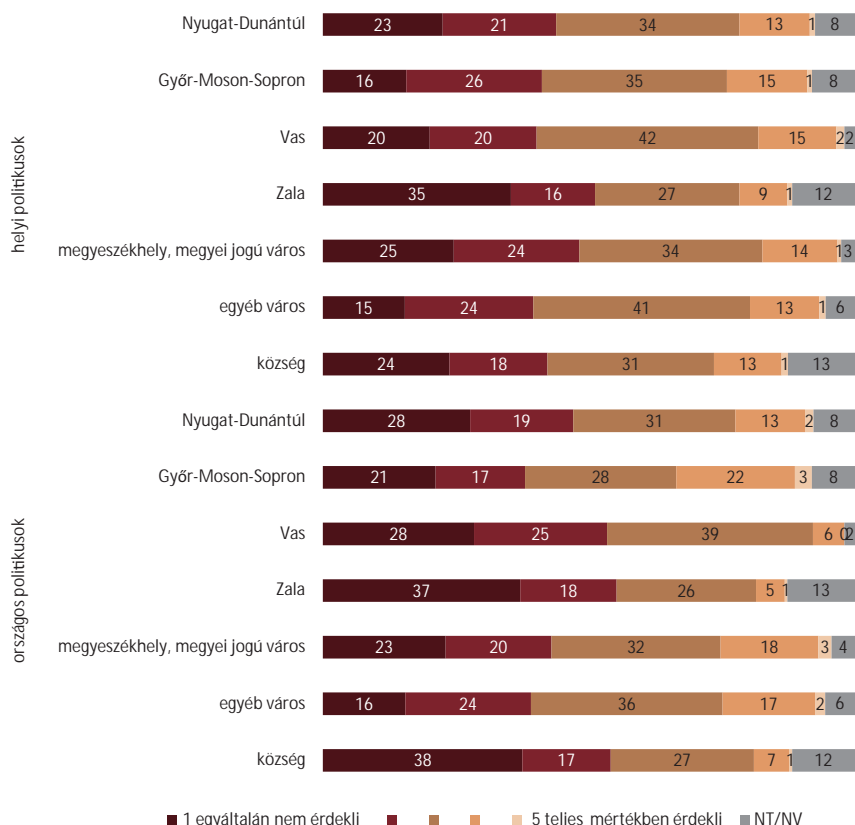
4. ÁBRA: Politika iránti érdeklődés a Nyugat-Dunántúlon a fiatalok körében (százalék)

talál a döntéshozóknál. A helyi politikusok kapcsán azt gondolhatnánk, hogy a kisebb településeken a helyi politika közelebb zajlik az emberekhez, a politikusokkal való kapcsolattartás könnyebb, ezért a velük folytatott párbeszédet eredményesebbnek ítélik az ott lakók. Az adatok ellenben ezt nem támasztják alá, hiszen hasonló eredményt mutat a helyi politikusok megítélése a nagyvárosokban, mint a községekben. Az itt észlelt, a többihez képest nagynak mondható válaszmegtagadás pedig inkább valamilyen zavart jelez (5. ábra). Távol a valós kapcsolatok és kapcsolatfelvétel lehetőségétől az országos politikusokkal kapcsolatos vélemények a kisközségekben már jóval rosszabbak, mint a többi településtípusnál. Vas megye lakosai a legszeptikusabbak ebből a szempontból, akár a helyi, akár az országos politikára tett hatást vizsgáljuk.

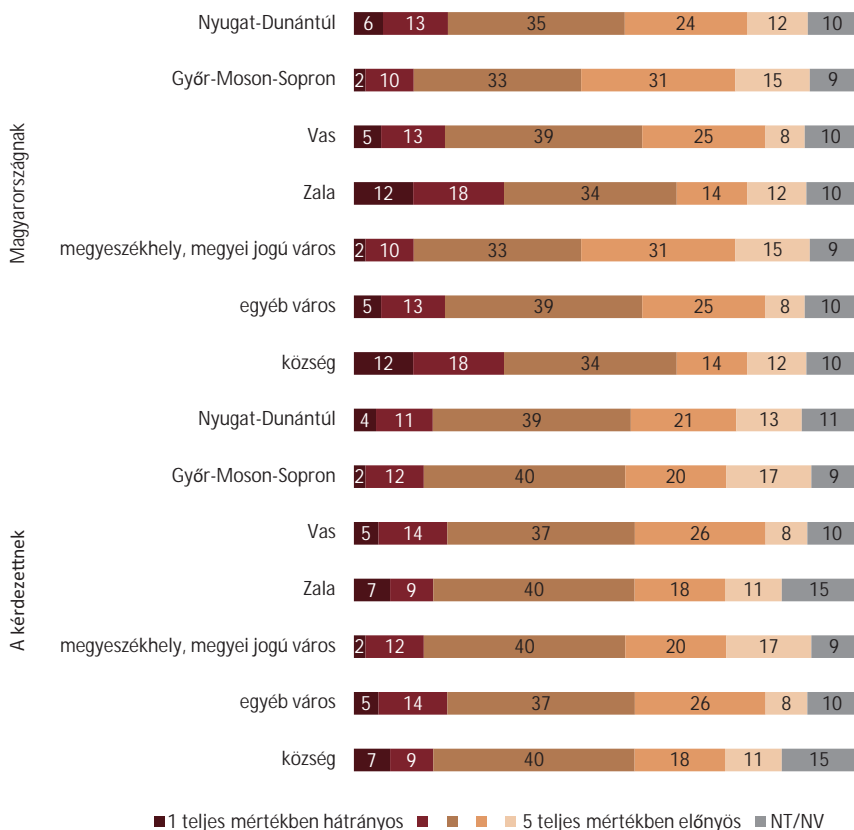
A Nyugat-Dunántúl speciális helyzetben van, amikor az európai uniós tagság hatásait és annak megítélését kell felvázolni. Magyarországnak ezen régiója (azon belül az északi, Ausztriával és Szlovákia legfejlettebb régióival szomszédos területei) gazdasági fejlettségét ennek a helyzetnek

5. ÁBRA: Vélemények arról, hogy a politikusokat mennyire érdekli a fiatalok véleménye (százalék)

a következményeként érthette el a rendszerváltás után. A gazdasági fejlődés trendjének megtartásához pedig nagyban hozzájárult az uniós tagsággal együtt értelmet nyert négy szabadságelv: a tanulás, a munka, a befektetés, a szabadidő és a fogyasztás szempontjából is új lehetőségeket nyitott a régió számára. Ennek következményeit láthattuk a régió munkavállalási adatok elemzésekor. Az előzetes helyzetkép felvázolása után ennek a speciális állapotnak a fiatalok gondolkodásában is meg kell jelennie, amelyet az adatok is alátámasztanak. Bár a gazdasági válság hatása és az euroszkeptikus gondolatok reneszánsza Magyarországot sem kerülte el, ennek ellenére a vizsgált régió fiataljai nagyobb arányban érzik hasznosnak az uniós csatlakozást, mint az országos átlag. Az ország fiataljainak majdnem egyharmada (29 százalék) szerint az uniós csatlakozás teljes mértékben vagy kissé

6. ÁBRA: Az európai uniós csatlakozás megítélése a Nyugat-Dunántúlon a fiatalok körében (százalék)

hátrányos volt az ország számára, addig ez az arány a régióban csak 19 százalék (6. ábra). Ráadásul összefügg egymással az ország és a saját, a kérdezetre vonatkozó hatás értékelése is. Az adatokból nem olvasható ki a saját élmény és egy elvont, az országot külön értékelő hozzáállás. Az uniós csatlakozást a leghasznosabbnak a megyei jogú városokban lakók és Győr-Moson-Sopron megye fiataljai értékelték.

A közösségi lét egyik speciális formája lehet a vallásgyakorlás, aminek közösségképző és fenntartó ereje vitathatatlan. A korábban bizonyítást nyert trend, miszerint a vallásosság, azon belül az egyházak szerepe a kisebb településeken erősebb, a régióban is megállja a helyét, hiszen a községekben lakó fiatalok arányaiban kétszer annyian vallották magukat vallásosnak, egyház tanításait követőnek, mint a nagyobb településeken (16. táblázat).

A laikus vallásosság szempontjából a régió az ország feletti értékekkel bír, különösen igaz ez Vas megyére, ahol a megkérdezettek háromnegyede a maga módján vallásosnak mondta magát. A nem vallásosak aránya pedig Győr-Moson-Sopron megyében a legmagasabb. A nyíltan ateista gondolkodásúak aránya pedig mindenhol alacsonyabb a régió megyéiben, mint az országban.

16. TÁBLÁZAT: A vallásosság formái a Nyugat-Dunántúlon (százalék)

	N	Vallásos vagyok, az egyház tanítását követem	Vallásos vagyok a magam módján	Nem tudom megmondani, hogyan vagyok-e vallásos vagy sem	Nem vagyok vallásos	Nem vagyok vallásos, ha- tározottan más a meg- győződésem	Nem tudom	Nem válaszolok
Magyaror- szág	8000	7	31	6	40	7	2	7
Nyugat- Dunántúl	770	8	50	6	31	2	1	3
Győr- Moson- Sopron	344	7	31	6	47	4	2	5
Vas	204	5	76	3	13	1	1	1
Zala	222	13	55	7	22	1	0	2
megye- székhely, megyei jogú város	277	5	32	7	43	5	1	5
egyéb város	161	7	57	2	33	0	0	1
község	331	11	61	5	20	1	1	2

IV. Összegzés

Az ifjúság legégetőbb problémáit és az előttük álló kihívásokat két kérdésen keresztül lehet elemezni. Egyrészt szerepelt a kérőívben egy 25 válaszkategóriából álló problémalista, amelyet olyan szempontból kellett értékelni, hogy mit tart a válaszadó az ifjúság legégetőbb problémájának ma Magyarországon. Ez alapvetően nem a saját problémahelyzetekre fókuszált, de általában alkalmas a fiatalok problémarendszerén belüli súlypontok megragadására. Másrészt egy elégedettségi kérdéssor formájában 10 élethelyzet jellemzőt (pl. kapcsolatok, munkavállalás, életszínvonal, anyagi helyzet, ismeretek, kilátások) kellett pontozni iskolai osztályzatok formájában. Itt az alacsony pontszámok utalhatnak a háttérben megbúvó személyes problémákra, kihívásokra.

A problémarendszer szerkezete nagyrészt megegyezik az országos mintán mért eredményekkel (17. táblázat). Különbségek főként az előfordulási arányokban figyelhetőek meg. Egyetlen dimenzióban jelentkeznek szembetűnőbb eltérések, sorrendi változások: a régióban élő fiatalok körében kisebb az első említési aránya a munkanélküliségnek, az elhelyezkedési nehézségeknek (8 százalék), illetve a pénztelenségnek, szegénységnek, elszegényedés veszélyének (3 százalék).

Az alábbi kategóriákban az országos arányoknál kisebb az első említések előfordulása: alkohol, bűnözés, drog, munkanélküliség, szegénység sorolható ide. Ezzel szemben az országos átlagnál magasabb az első említési aránya a kilátástalanságnak, a bizonytalan jövőnek (19 százalék), a létbizonytalanságnak (15 százalék) és a céltalanságnak (14 százalék). Összességében a korábban megismert kedvezőbb munkaerő-piaci és gazdasági erőforrás alapú élethelyzeti tényezők éreztetik hatásukat az előttük álló kihívások beazonosításánál. A vidéki terekben élő fiatalok körében a problémarendszerben felülreprezentált a jelenléte a munkanélküliségnek, a létbizonytalanságnak, ellenben kisebb volt az említési aránya a bűnözésnek és a lakásproblémáknak.

A saját megélt élethelyzetekhez kötődő problémaelemek beazonosításához használt elégedettségi változószettet úgy alakítottuk át, hogy a teljesen vagy inkább elégedetlen pontértékeket leválogattuk (1-2 pontérték), és az ilyen válaszok előfordulási arányát elemeztük (18. táblázat)

17. TÁBLÁZAT: Magyarországon melyek az ifjúság legégetőbb problémái, első említés, százalék (N=7999; $p \leq 0,000$)

Problémák	Magyar-ország	Nyugat-Dunántúl
alkohol elterjedése	5	4
baráti társaság hiánya	1	1
bűnözés	7	6
céltalanság, nem tudják, mit akarnak	11	14
család válsága, hiánya	3	3
drogok, kábítószeres elterjedése	7	5
egészségtelen, mozgásszegény életmód	1	0
erkölcsi romlás	3	2
fiatalok általános rossz helyzete	6	5
iskolai problémák, tanulási nehézségek	1	1
kilátástalan, bizonytalan jövő	16	19
korruptió	2	4
környezet rossz állapota (rossz levegő, piszok)	0	0
közlekedési nehézségek	0	0
közösség hiánya	0	1
kulturálatlanság, tudatlanság, igénytelenség	2	2
lakásproblémák	3	4
létbizonytalanság	10	15
megfelelő iskola hiánya vagy elérhetetlensége	0	0
munkanélküliség, elhelyezkedési nehézségek	15	8
önálló egzisztencia, család megteremtése	1	2
pénztelenség, szegénység, elszegényedés	6	3
rossz családi körülmények	1	1
szórakozási és ismerkedési lehetőségek hiánya	0	-
szülőktől való függés	0	1
egyéb	0	-

18. TÁBLÁZAT: Mennyire elégedett Ön a következő dolgokkal? (teljesen vagy inkább elégedetlen válaszok aránya; százalék)

Mennyire elégedett ön a következő dolgokkal? [Teljesen vagy inkább elégedetlen válaszok aránya]	Nyugat-Dunántúl	Magyarország
partnerkapcsolataival	12	12
baráti kapcsolataival	3	3
munkavállalási lehetőségeivel ($p \leq 0,000$)	24	35
jelenlegi életszínvonalával ($p \leq 0,000$)	12	21
anyagi helyzetével ($p \leq 0,000$)	20	29
tanulás lehetőségeivel ($p \leq 0,000$)	8	13
azzal az ismeretmennyiséggel, amit idáig megszerzett ($p \leq 0,000$)	12	12
személyes élettervei megvalósításának esélyeivel ($p \leq 0,000$)	12	18
jövőbeli kilátásaival ($p \leq 0,000$)	16	23
mindent egybevetve azzal, ahogyan most él ($p \leq 0,000$)	11	17

Ami elsőre szembetűnő, hogy az országos arányokhoz képest szinte majdnem minden élethelyzet kapcsán kedvezőbbek a régióban élő fiatalokra jellemző vélemények. Összességében jóval kisebb az elégedetlenek aránya a populációban. Gyakorlatilag a baráti és partnerkapcsolati válaszkategóriát kivéve a többi elemnél jelentősen alacsonyabb a teljesen vagy inkább elégedetlen választ adó fiatalok aránya. A valószínűségi értékekből pedig az olvasható ki, hogy a fiatalok körében elsődlegesen a munkavállalási lehetőségek, az anyagi helyzet és a jövőbeli kilátások kapcsán merülnek fel kételemek, jelennek meg elégedetlenségre okot adó elemek.

Végezetül röviden, összefoglaló cézzattal kiemeljük azokat az eredményeket, amelyek az általunk vizsgált térségben élő fiatalok országos eredményektől mért megkülönböztető jellegű sajátosságaira világítottak rá. Alacsonyabb a házasságban, párkapcsolatban, élettársi kapcsolatban élő fiatalok aránya.

Ebben a régióban a legalacsonyabb a szülöktől függetlenül élő fiatalok aránya.

A régióban a legmagasabb az első gyermek megszületésének tervezett időpontja, átlagosan 30 éves korban tervezik a fiatalok a gyermekvállalást.

A térségben a gyermekneveléssel kapcsolatban erősen jelen van a párokapcsolat/házasság alapú családtervezés modellje.

A régió mindhárom megyéjében és a településtípus szerinti bontás esetében is megfigyelhető az a tendencia, hogy a térség fiataljai körében nem csak többen tanulnak szakmunkásképzőben, szakiskolában vagy szakközépiskolában, középfokú technikumban, hanem a végzettség szempontjából is ezen iskolai, képzési útvonalak dominálnak meghaladva az országos arányokat.

Az idegen nyelvet beszélők aránya magasabb az országos átlagnál. A régióban a legmagasabb az angol nyelvet nem beszélők aránya. A térségben a német nyelvismeret sokkal elterjedtebb.

A régióban élő fiatalok körében nem csak magasabb a munkaerő-piacon is jelen lévők aránya, de magasabb a körükben a bejelentett munkaszerződéssel rendelkező személy is.

Zala megyét leszámítva a régióban élő fiatalok védettebbek a munkanélküliséggel szemben.

Kétszer, akár két és félszer nagyobb a külföldi munkavállalás előfordulása a régióban élő fiatalok körében.

A gazdasági erőforrásoknál rajzolódnak ki a legtisztábban a térségre jellemző karakterjegyek: egyrészt az, hogy országos viszonylatban a régió fiataljainak és családjaiknak az anyagi életszínvonala jóval magasabb, jobban védettek a gazdasági nehézségekkel szemben. Másrészt jelentős földrajzi különbségek is megfigyelhetők: a déli, aprófalvas területek elmaradottabbak. Harmadrészt jelentkezik a vidéken élő családok, háztartások hátrányos helyzete is. A relatív értelemben kimutatható belső tagolódás ellenére viszont még a legrosszabb paraméterekkel rendelkező terek (déli zóna) és csoportok (vidéki fiatalok) esetén is kedvezőbbek az eredmények az országos átlagértékekhez képest.

A gazdasági fejlettség egyben a baráti kapcsolatok rovására is megy. Ezt mutatják a fejlettebb északi megyék adatai a baráti körök és az együtt végzett szabadidős tevékenységek esetében is.

A gazdasági fejlettség a szabadidőre jutó időt is összezsugorítja. Jelentősen csökkent a szabadidőre felhasználható idő mennyisége, a 2008-as vizsgálat óta elfoglaltabbak a fiatalok.

A Nyugat-Dunántúl az információs társadalom kiépítettsége szempontjából a telítődés állapotában van, az IKT eszközök megléte és használatának

gyakorisága az országos átlag feletti értékekkel bír. Az internethasználat előretörése visszavetett minden egyéb szabadidős tevékenységet, de a televízió ereje még mindig érezhető, különösen Győr-Moson-Sopron megyében. Az internethasználat azonban már nem helyhez kötött tevékenység.

A régió fiataljainak egészségről alkotott képe jónak mondható. A Vas megyei fiatalok magabiztossága és elégedettsége kitűnik a többi megye lakosainak értékei közül. Az elégedettség alapja is valós, amelyet az egészségre káros szerek használatának a kisebb volumene is jelez a megyében.

Vas megye aktivitása a szervezeti oldalon is sokkal magasabb az országos és a régiós állapotokhoz képest.

Az uniós csatlakozás a régióban tapasztalható előnyös elemei az itt élő fiataloknál nagyobb elfogadási viszonyt alakított ki, amely a régió északi felében és a nagyvárosokban tapasztalható a leginkább. A demokratikus deficit jelensége azonban a régiót sem kerülte el.

V. Irodalom

- Bauer, B. – Szabó, A. /szerk./ (2009): Ifjúság 2008. Gyorsjelentés. Budapest, Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézet ISBN 978-963-7366-18-5
- Gábor, K. (2002): A Győr-Moson-Sopron megyei 15-29 éves fiatalok. Szeged, Belvedere Meridionale, 2002. 32. p.
- Gábor, K. (2004): Ifjúsági korszakváltás: tézisek. Új Ifjúsági Szemle. 2. 2004. 4. (5-24.)
- Kiss, M. (2007): A digitális esélyegyenlőség helyzete Magyarországon: a digitális esélyegyenlőségek leküzdésére irányuló állami programok (2003-2005) Információs társadalom, 7. 2007, 3. (83-100.)
- Központi Statisztikai Hivatal (2013): Kulturálódási szokásaink. A lakosság televíziózási, olvasási jellemzőinek vizsgálata az időmérleg-felvételek segítségével. 2013. június. http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/kult_szokasok.pdf Utolsó letöltés: 2014. augusztus 12.
- Nemzeti Drog Fókuszpont (2013): 2013-as Éves Jelentés a magyarországi kábítószer-helyzetről az EMCDDA számára. 2013. http://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/EMCDDA_jelentes_2013_HU1.pdf Utolsó letöltés: 2014. augusztus 12.
- NMHH (2012): Nézettségi statisztikák (AGB Nielsen Médiautató Kft.). 2012. december. <http://adattar.nmhh.hu/agb/nezettség/201212> Utolsó letöltés: 2014. augusztus 12.
- Nyugat-dunántúli Regionális Ifjúsági Helyzetelemzés 2009. Mobilitás Könyvek 10.7. Foglalkoztatási és Szociális Hivatal – Mobilitás Országos Ifjúsági Szolgálat 2009. 96. p. ISSN 2060-8136
- OECD: OECD Guidelines on measuring subjective well-being. OECD Publishing 2013. ISBN 9789264191648
- WHO: Global status report on alcohol and health 2014. WHO, 2014. ISBN-13 09789241564755

Dél-Dunántúl – Regionális Ifjúsági Helyzetelemzés

BOGÁROMI ESZTER

I. Bevezetés

A Dél-dunántúli régió több szempontból sem egységes: a három megyét magába foglaló régióban élők életstílusa, demográfiája, gazdasági helyzete különböző, ezért az egyes dimenziók mentén is nagy eltéréseket találunk. Ennek megfelelően a későbbiekben gyakran lesz szó megyei szintekről, mert a három megye átlagos értéke gyakran egybeesik az országos átlaggal annak ellenére, hogy a megyék jellemzői országos szinten valamilyen irányban kiemelkedőek.

A régió településszerkezete egyedülálló, amely a régión belül sem egységes, inkább megyei szinten meghatározott. Míg Baranya megyét inkább jellemzi a mind területében, mind lakosság számában nagy megyeszékhely, illetve a nagyszámú alacsony lakónépességű települések, addig Tolna megyében inkább kevés, magasabb átlagos lakónépességű település található és egy kis megyeszékhely. Somogy megye lakónépességre és településméretre vonatkozó értéke a régió két másik megyéjének értékei között találhatóak. Az országban a második megye Baranya, ahol a legtöbb település található, összesen 301¹; Tolna megyében viszont csak 109 település van. Az átlagos település nagyság Baranya megyében háromszorosa a Tolna megyében elhelyezkedő településekének, Baranya megyében az átlagos településméret 260 négyzet-kilométer², Tolna megyében csupán 82,70 négyzet-kilométer. Viszont az átlagos lakónépesség értéke Tolna megyében a legmagasabb a régióban (lakónépesség száma az év végén (a népszámlálás végleges

1 Forrás: KSH – Tájékoztatási adatbázis, 2011

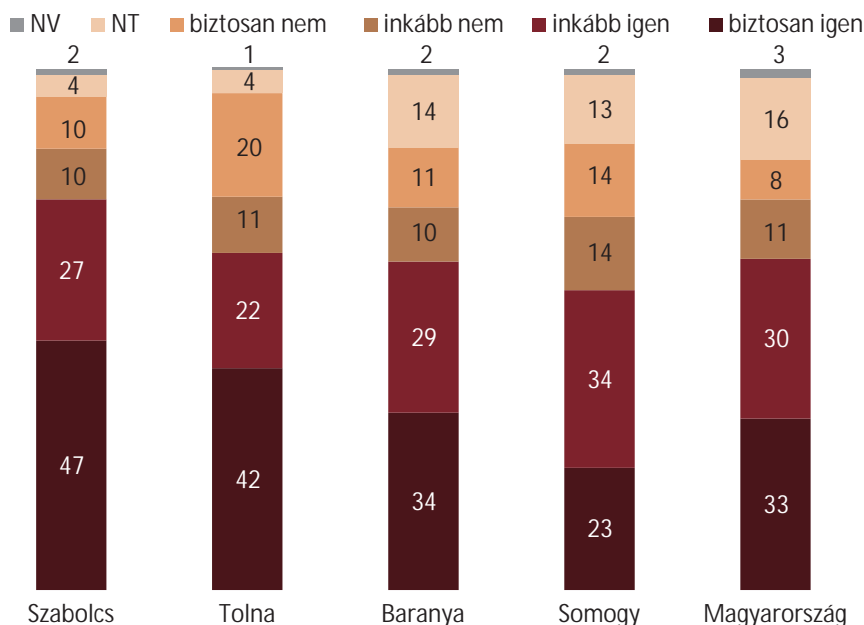
2 Forrás: KSH – Tájékoztatási adatbázis, 2011

adataiból továbbvezetett adat) (fő) átlag: 12533). Baranya megye mind népességében, mind területben nagy megyeszékhellyel rendelkezik és sok-sok kisebb településsel. Ez az egyedi szerkezet a fiatalok életében is megjelenik. Ez, a Baranya megyében megfigyelhető hangsúlyos megyeszékhely, a régió egészére nem jellemző, Tolna megyébe a megyeszékhely nem emelkedik ki ennyire hangsúlyosan a többi település közül.

II. Élethelyzet(kép)

A nemi megoszlását tekintve a régió homogénnek tekinthető, Dél-Dunántúl fiataljainak nemi megoszlása megegyezik az országos átlaggal, vagyis a 15-29 éves lakosság fele nő és fele férfi. A nemi bontásban számottevő eltérés nem mutatható ki se megyei, se településtípus szinten. Legmagasabb arányban Somogy egyéb városaiban vannak fiatal nők, itt arányuk 59 százalék.

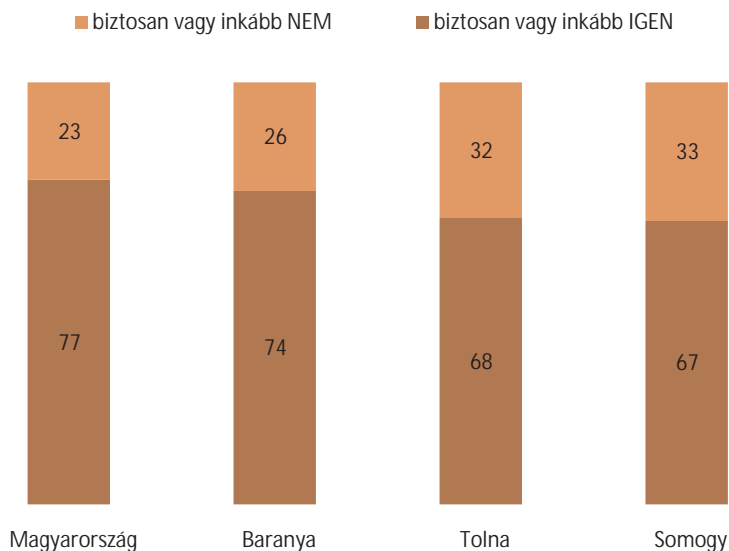
1. ÁBRA: Házasságkötési szándékok („Ha Ön nem házas, szeretne-e házasságban élni, (Akár a közeli, akár a távoli jövőben.)” N=7225; százalékos megoszlás)[$p \leq 0,001$]

Baranya megye szerkezete egyedi, a fiatalok megyeszékhelyre csoportosulása mégsem csak az egyedi megyeszerkezetnek köszönhető, hanem az egyetem vonzásának is. Magyarországon átlagosan a megyében élő fiatalok 17 százaléka él a megye megyeszékhelyén. Három olyan megye van Magyarországon, amely messze felülmúlja az országos átlagot, Baranya megye, Hajdú-Bihar megye és Csongrád megye. A három megye, ahol a három tudományegyetem található. A Pécsi Tudományegyetemen, a Debreceni Egyetemen és a Szegedi Tudományegyetemen nemcsak a régióban élő fiatalok tanulnak, hanem az ország más régióiban születettek is hallgatói az egyetemeknek. Baranya megyében és Csongrád megyében a megyében élő fiatalok 38 százaléka él Pécsen, illetve Szegeden, míg Hajdú-Bihar megyében a fiatalok 36 százaléka él Debrecenben.

A különböző településtípusokon élő fiatalok arányában is heterogén a Dél-dunántúli régió. Míg Baranya megyére jellemző a leginkább Magyarországon, hogy megyeszékhelyen élnek a fiatalok (38 százaléuk), addig a

2. ÁBRA: Házasságkötési szándékok azok körében, akik véleménnyel rendelkeznek („Ha Ön nem házas, szeretne-e házasságban élni, (Akár a közeli, akár a távoli jövőben.); NT/NV kiemelve”; N=5905; százalékos megoszlás){ $p \leq 0,001$ }

Tolna megyében élő fiatalokra jellemző legkevésbé az országban a megyeszékhely, mint lakóhely (14 százalék). Somogy megyében a községekben élő fiatalok aránya kiemelkedő. Magyarországon a fiatalok harmada él községekben, a legnagyobb arányban Heves megyében - itt a csoport aránya eléri az 54 százalékot. Ettől a maximális értéktől alig elmaradva, Somogyban a fiatalok 50 százaléka él községekben.

A célcsoport korosztályi határai miatt a családi állapot változó nagyjából két kategóriára osztható: a házas és a nőtlen/hajadon kategóriára. A magyar fiatalok 10 százaléka házas, míg további 89 százaléka hajadon/nőtlen. Szignifikáns összefüggés mutatható ki a megyék és a családi állapot között ugyanúgy, mint a régió és a családi állapot között. A legnagyobb arányban Szolnok megyében és Nógrád megyében élnek házasságban a fiatalok, Szolnok megyében a fiatalok 16 százaléka él házasságban, Nógrád megyében 15 százaléka. A Dél-dunántúli régióban átlagosan a fiatalok csupán 8 százaléka él házasságban, Tolna megyében ez a százalékos arány csak a 6 százalékot éri el. A régió inkább a még nem házasuló régiók közé tartozik. Ha a jövőbeli terveiket nézzük, akkor a régió ebben a kérdésben sem egységes. A megkérdezett korcsoportnak négyfokú skála segítségével kellett megfogalmaznia, hogy mennyire szeretne a jövőben házasságban élni. A biztosan házasodni vágyók aránya országos szinten is kiemelkedő Tolna megyében a maga 42 százalékaival. Somogy megye viszont az ország legalacsonyabb értékével rendelkező megye: itt a fiatalok csupán 23 százaléka biztos abban, hogy házasságban szeretne élni. Ha az összevont értéket figyeljük – biztosan ill. inkább igen egyben – akkor a két megye közötti eltérés csupán 7 százalék. Somogyban a fiatalok 57 százaléka szeretne házasságot kötni, míg Tolna megyében 64 százalékuk.

A válaszadók adhatták azt a választ is, hogy nem tudják, hogy szeretnének-e házasságban élni. Ezt a választ Szabolcs és Tolna megyében választották a legkevésbé, csupán 4 százalékuk, vagyis ők határozott elképzeléssel rendelkeznek a házasságról. Ha ezt is figyelembe vesszük, akkor kiderül, hogy nem Tolna megye az, amelyikben a fiatalok a legnagyobb arányban akarnak házasodni. Tolna megyében tudják a leginkább (és Szabolcs megyében), hogy mi a véleményük a házasságról (2. ábra).

Az elutasítás oka lehet a rossz tapasztalat, a házassággal szemben érzett negatív érzések és a közönyösség is. Mondhatja egy fiatal, hogy azért nem házasodik, mert akkor rosszabb lesz az élete és azt is, hogy azért nem, mert

azzal semmi sem változik meg, akkor meg miért kellene összeházasodni?! De melyik lehet igaz a Dél-dunántúli régióra? Egy képzett változó ad választ a kérdésre, amely a lehetséges dimenziókat veszi számításba, amelyeken a fiatalok szerint változtat a házasság. Minden területen egy ötfokú skála segítségével kellett megadniuk, hogy szerintük a házasság mennyire befolyásolja az emberek életét az adott területen. Az egyes érték volt a „nagyértékben rontja”, míg az ötös érték a „nagyértékben javítja” válasz. A kérdéscsoportot klaszterelemzéssel vizsgáltuk és hét, jól elkülönülő csoportot találtunk. A hét csoport átlagértékei a 1. táblázatban látható.

1. TÁBLÁZAT: A házasságkötés hatásának vizsgálata (képzett változó; eredeti kérdés csoport: Véleménye szerint hogyan befolyásolja a házasságkötés az emberek...; N=7054; átlagértékek, ahol az 1: egyáltalán nem befolyásolja és az 5: teljes mértékben befolyásolja)

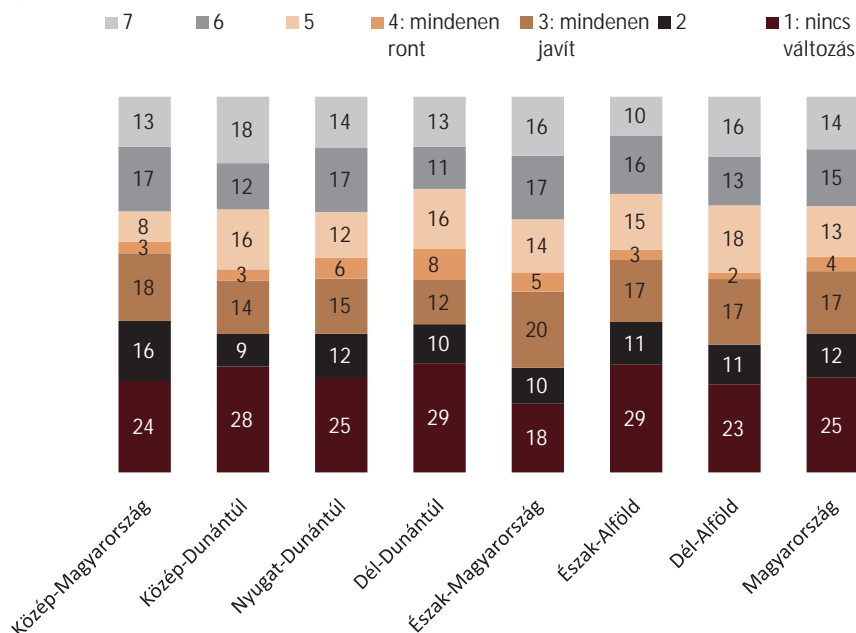
Véleménye szerint hogyan befolyásolja a házasságkötés az emberek...	1	2	3	4	5	6	7
anyagi helyzetét	3,1	4,0	4,8	2,4	3,1	3,8	4,2
boldogságát	3,4	4,8	4,9	2,3	4,6	4,1	4,7
tanulási lehetőségeit	2,9	2,7	4,7	1,5	2,2	3,9	3,0
munkahelyi karrierjét	3,0	3,1	4,8	1,7	2,5	3,9	3,5
családi, baráti kapcsolatainak helyzetét	3,0	4,3	4,7	1,7	2,8	3,9	3,0
szabadidő eltöltésének lehetőségeit	3,1	4,4	4,7	1,7	2,7	3,9	3,2

A táblázatnak most csak három csoportjával foglalkozunk: a táblázatban látható első, harmadik és negyedik csoporttal. Az első csoportba tartoznak azok a fiatalok, akik szerint a házasság szinte nem is változtat az életben, se negatív se pozitív irányban nem változtat az anyagi helyzeten, a munkahelyi karrieren, baráti kapcsolatokon sem. A harmadik csoportba tartoznak azok a fiatalok, akik szerint a házasság mindenben nagyértékben javít, míg a negyedik csoportba tartozók szerint a házasság szinte mindenben csak ront. Az egyes csoportokba tartozó fiatalok megoszlását a 3. ábra mutatja.

Szignifikáns összefüggés mutatható ki a régiók és a házasságkötés hatásáról szóló képzett változó között. A Dél-Dunántúlon élő fiatalok nagyobb valószínűséggel gondolják azt, hogy a házasság nem változtat az élet különböző területein. A fiatalok 29 százaléka közönyös a házassággal szemben, míg Észak-Magyarországon ebbe a csoportba a fiatalok csupán 18 százaléka tartozik. A harmadik csoportba tartoznak azok a fiatalok, akik

3. ÁBRA: Párkapcsolatok

(képzett változó; $N_{\text{Dél-Dunántúl}}=759$, $N_{\text{Magyarország}}=8000$; százalékos megoszlás)
($p \leq 0,001$)

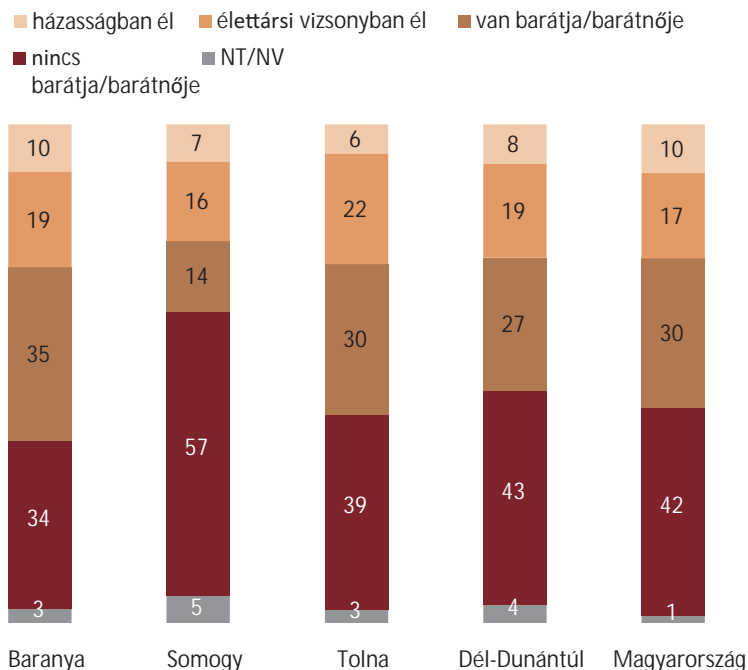
szerint a házasság mindenre pozitív hatást gyakorol, ebbe a csoportba a régióknak csupán 12 százaléka tartozik, ezzel országos szinten messze a legalacsonyabb értéket érte el a régió. Az előző csoportnál említett Észak-Magyarországon élő fiatalok (20 százalék) ellensúlyozzák leginkább a Dél-Dunántúlon élőket. Továbbá a Dél-dunántúli régióban találhatóak a legmagasabb arányban olyan fiatalok, akik szerint a házasságnak mindenre negatív hatása van (8 százalék).

Az eredeti kérdésre akkor kapunk választ, ha azok körében nézzük meg a képzett változó megoszlását, akik nem kívánnak házasságot kötni. A házasságot elutasítók 32 százaléka az első csoportba tartozik, vagyis szerintük a házasság nem gyakorol hatást az életre; és 16 százalékuk tartozik a negyedik csoportba, vagyis azok közé, akik szerint a házasság szinte mindenre csak negatív hatást gyakorol, még a boldogságra is. Vagyis a régió fiataljaira inkább az jellemző, hogy úgy érzik, a házasságkötés nem sokat változtat az ő életükön.

Házasságon kívül élettársi kapcsolatban is lehet élni. Ezt az életformát országszerte a fiatalok 17 százaléka választja. Legmagasabb arányban Észak-Alföldön élnek élettársi viszonyban, itt 20 százalék él együtt párjával, míg a Dél-Dunántúlon 19 százalékuk. A megyéket tekintve leginkább a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei fiatalokra jellemző ez az életforma (26 százalék). Dél-Dunántúl megyei közül Tolna megyében a fiatalok 22 százaléka él együtt partnerével, Baranya megyében 19 százalékuk, míg Somogyban csupán 16 százalékuk. A házasságról határozott véleménnyel rendelkező Tolna megyében élő fiatalok inkább kedvelik az élettársi közösséget, mint az ország más területein élő kortársaik.

A régió belül szignifikáns összefüggés mutatható ki a településtípus és az élettársal való együttélés között: minél kisebb méretű egy település, annál inkább jellemző, hogy a fiatalok együtt élnek párjaikkal. A községi fiatalok esetében a párral együtt élők aránya eléri a 25 százalékot, míg megyeszékhelyen csak a fiatalok 16 százaléka él hasonló élethelyzetben.

4. ÁBRA: Párkapcsolatok (képzett változó; $N_{\text{Dél-Dunántúl}}=759$, $N_{\text{Magyarország}}=8000$; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,001$)

A párkapcsolatot mutató változó értékei megmutatják, hogy az illetőnek van-e barátja/barátnője és azzal együtt él-e, illetve házasságban élnek-e. Országos szinten a fiatalok 42 százalékának nincs barátja/barátnője. Párkapcsolattal nem rendelkező fiatalok legmagasabb arányban Somogy megyében élnek, itt arányuk 57 százalék. A Dél-dunántúli régióban található az a megye is, amelyben a legkisebb arányban élnek párkapcsolattal nem rendelkező fiatalok: Baranya megyében az arányuk csupán 33 százalék. Jól látható, hogy a régió a párkapcsolatok területén sem nevezhető homogénnek.

Azon fiatalok aránya, akiknek van barátja/barátnője és nem élnek együtt, országos szinten 30 százalék az arányuk. Somogy megyében éri el a mutató a legalacsonyabb értéket, a fiatalok 14 százaléka párkapcsolatban él, viszont nem lakik együtt párjával.

A gyermekvállalás a kutatásban szereplő korcsoportra nem jellemző, a megkérdezettek 84 százalékának nincs nevelt és vér szerinti gyermeke. A Dél-dunántúli régióban a gyermekvállalás tendenciája megegyezik az országos tendenciákkal. A régió leginkább gyermekvállaló megyéje Tolna megye, ahol a 15 és 29 év közötti lakosok „mindössze” 81 százaléka nem rendelkezik nevelt és vér szerinti gyermekkel. Amennyiben a régión belül a településtípusokat figyeljük meg, szignifikáns összefüggésre lelünk: minél nagyobb településen él egy fiatal, annál inkább jellemző, hogy nincs gyermeke. A dél-dunántúli községekben élő fiatalok 79 százalékának nincs gyermeke, míg a megyeszékhelyen élő fiatalok 93 százaléka gyermektelen. Ez az arány messze meghaladja a budapesti értékeket is, ahol a fiatalok 88 százaléka gyermektelen.

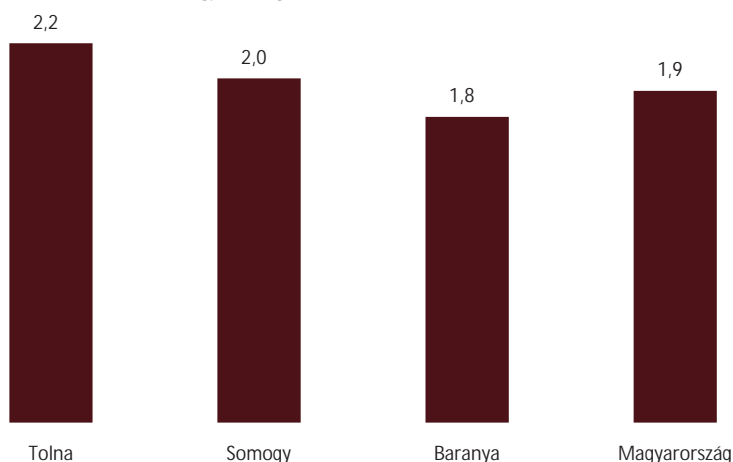
A tervezett gyermekvállalásnál a régió értékei sokkal rosszabbak: míg országos szinten a fiatalok 55 százaléka mondja, hogy semmiképpen sem szeretne gyereket vállalni 3 éven belül, addig a dél-dunántúli fiatalok 61 százaléka ért egyet az állítással. Ennél már csak a Nyugat-Dunántúlon élő fiatalok elzárkózóbbak, ahol 62 százalékuk tartja kizártnak, hogy gyermeket vállaljon. Az országban három olyan megye van, ahol kiemelkedő arányban mondják a 15-29 évesek, hogy semmiképpen sem szeretnének gyereket vállalni, ebből a három megyéből kettő a Dél-dunántúli régióban található. Somogy megyében és Tolna megyében a fiatalok 67 százaléka semmiképpen sem szeretne 3 éven belül gyermeket vállalni.

A gyerekvállalás elutasításának egyik oka lehet, ha már a múltban vállaltak gyermeket. A már meglévő és a jövőben tervezett gyermekek

számának összegéből azt ismerhetjük meg, hogy mekkora családra vágnak a fiatalok. A kérdésre nem mindenki tudott, vagy szeretett volna válaszolni: országos szinten a megkérdezettek 23 százaléka elzárkózott a válaszolástól. A válaszoló fiatalok átlagosan két gyermeket szeretnének. Szignifikáns összefüggés mutatható ki a megyék és a tervezett családnagyság között. Legnagyobb családra Szabolcs megyében vágnak, ezt követi Tolna megye, ahol átlagosan 2,28 gyermeket szeretnének. A régió ebben a dimenzióban sem egységes, a dél-dunántúli fiatalok átlagos értéke alig tér el az országos értéktől. A régióon belül a Tolna megyében megfigyelhető magas tervezett gyermekszámot Baranya megye értéke ellensúlyozza, ahol csupán 1,8 gyermeket terveznek. Fontos visszautalni a fejezet korábbi eredményeire miszerint Tolna megyében van a leghatározottabb véleménye a fiataloknak a házasságról, és az országos értékekhez képest alacsonyabb a házasságba-rát fiatalok aránya is. Annak ellenére, hogy itt inkább jellemző a házasság elutasítása mégis ebben a megyében vágnak több gyermekre.

Mivel a képzett változó számításba veszi a már meglévő gyermekek számát is, jól látható, hogy a tervezett családméret magas értékeit Szabolcs megyében a már megszületett gyermekek magas száma okozza. Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében átlagosan 100 fiatalra 71 saját gyermek jut, míg az országos átlag szerint 100 fiatalra csupán 25 gyermek jut. A Dél-dunántúli régióban a már megszületett gyermekek száma

5. ÁBRA: Tervezett gyermekszám a már meglévő gyermekekkel együtt (képzett változó; $N_{\text{Magyarország}}=8000$; gyermekszám (fő)) ($p \leq 0,001$)

alacsonynak tekinthető, így a tervezett családméretnél inkább a terveket láthatjuk körvonalazni. Tolna megyében száz fiatalra 27 saját gyermek jut, míg Borsod-Abaúj-Zemplén megyében és Jász-Nagykun-Szolnok megyében 47 illetve 42. Az utóbbi két megyében a tervezett gyermekek száma 2,25 és 1,87.

Az ország megyeszékhelyeihez képest a Dél-Dunántúlon kisebb a tervezett családméret: megyeszékhelyeken megfigyelt átlagos 1,97 gyermekhez képest csupán 1,86 gyermeket terveznek a megkérdezett fiatalok. A községeknél a helyzet fordított: az országos községi átlag 2,11 gyermek, míg a Dél-dunántúli régióban 2,14.

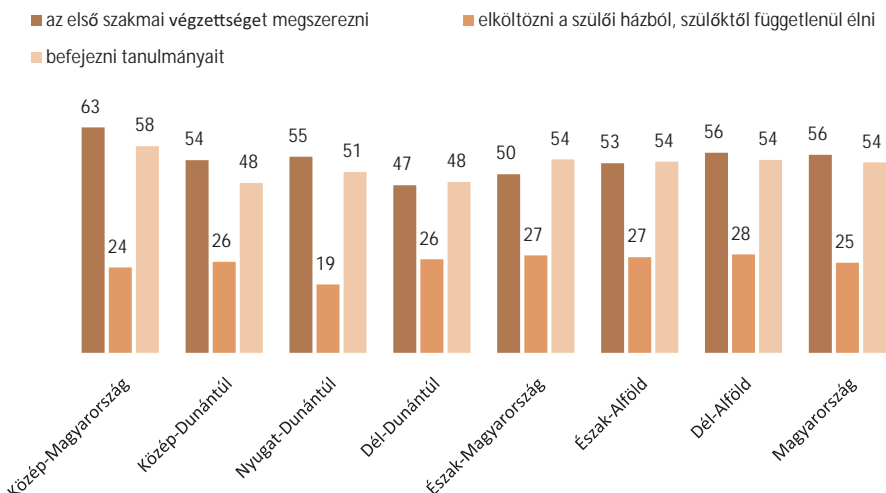
A gyermekvállalás tervezett időpontját tekintve a Dél-dunántúli régió nem emelkedik ki a többi régió közül. Azok, akik még nem rendelkeznek gyermekkel – országos átlagot tekintve - az első gyermekük vállalásának időpontjában átlagosan 28,5 évesek szeretnének lenni, ezzel szemben a Dél-dunántúli régió fiataljai valamivel hamarabb szeretnének szülővé válni, 27,8 évesen.

A nemzetközi trendeknek megfelelően Magyarországra is jellemző, hogy egyre később hagyják el a gyerekek a szülői házat. Egyre több a 'hotelszülő', akik ellátják felnőtt, szakmai végzettséggel rendelkező gyerekeiket. A 15-29 éves fiatalok negyede költözött már el a családi háztól. A Dél-dunántúli régió heterogenitása itt is megjelenik. Tolna megyében található a legtöbb már önállósult fiatal, itt arányuk eléri a 32 százalékot. Ezzel szemben Somogy megye a rangsor utolsó előtti helyén található Vas megye előtt, a maga 18 százalékával. Ennél a dimenzióval is jól látható, hogy Tolna megyében sokkal nagyobb arányban élnek olyan fiatalok, akik önálló véleménnyel rendelkeznek, már elköltöztek a szülői háztól, élettársi kapcsolatban élnek, gyermeket terveznek/már nevelnek.

Akik már elköltöztek otthonról, átlagosan 21 évesen tették ezt. A korai önállósodás itt is tetten érhető, a Dél-Dunántúlon a már saját háztartást vezető fiatalok átlagosan 20 évesen költöztek el. Legkésőbbi időpont Közép-Magyarországra jellemző, itt átlagosan 21,84 évesen hagyják el a szülői házat.

Akik még csak tervezik az elköltözést (vagyis valamikor a jövőben szándékukban áll elhagyni a szülői házat) azok átlagosan 27 évesen szeretnék megtenni ezt a lépést. A Dél-Dunántúlon élő fiatalok ebben a dimenzióban is élen járnak, ők szeretnének a leghamarabb önállósodni, 25,9 évesen. A legkésőbb leválni szándékozók fiatalok a Nyugat-Dunántúlon élők, ők otthon szeretnének maradni 28,6 éves korukig, vagyis a két szomszédos régió

6. ÁBRA: Önállósodás és szakmai végzettség megléte („Életeseményeket fogok felsorolni. Kérem, mondja meg, hogy megtörténtek-e már ezek Önnel?”; N=8000; százalékos megoszlás)($p \leq 0,001$)

fiataljai között átlagosan 3 éves eltérés mérhető az önállósodás területén. Leghamarabb Tolna megyében szeretnék saját háztartást kialakítani a fiatalok, itt 25 (átlag: 24,66) évesen már a saját lábukon szeretnék állni. A fiatalok 13 százaléka sosem szeretne elköltözni a szülői házból, a Dél-Dunántúlon élő fiatalok 19 százaléka gondolkodik hasonlóan.

Az önállósodásnak több feltétele is lehet: ezek közül a legfontosabb a szakmai végzettség és a megfelelő fizetéssel járó munka megszerzése. De a feltételek teljesülése sem kényszeríti a fiatalokat a önálló élet elkezdésére, a döntést ők hozzák meg. Országosan a fiatalok 56 százaléka már megszerezte első szakmai végzettségét, a Dél-Dunántúlon élők esetében a legalacsonyabb ez az arány, csupán 47 százalékuk rendelkezik valamilyen szakmai végzettséggel.

Az első szakmai végzettség megszerzése után sokan folytatják tanulmányaikat, és még szülői segítség mellett élnek. Viszont akik már úgy gondolják, hogy befejezték tanulmányaikat, azok előtt vagy a munkaerő-piacon való elhelyezkedés áll, vagy a családalapítás (nők esetében ez a munkaerő-piacról való kilépést eredményezi). Mindezek mellett feltételezhető, hogy akik már megszerezték eltervezett végzettségüket, munkát kívánnak vállalni és elköltöznének otthonról. Átlagosan a fiatalok 54 százaléka már befejezte

tanulmányait, viszont a fiataloknak csupán 25 százaléka költözött el a szülői háztól. A két csoport közötti százalékos különbség Közép-Magyarországon a legmagasabb, míg Dél-Dunántúlon a legalacsonyabb. Dél-Dunántúlon a fiatalok 48 százaléka fejezte már be tanulmányait és 26 százalékuk már a szülői háztól függetlenül él.

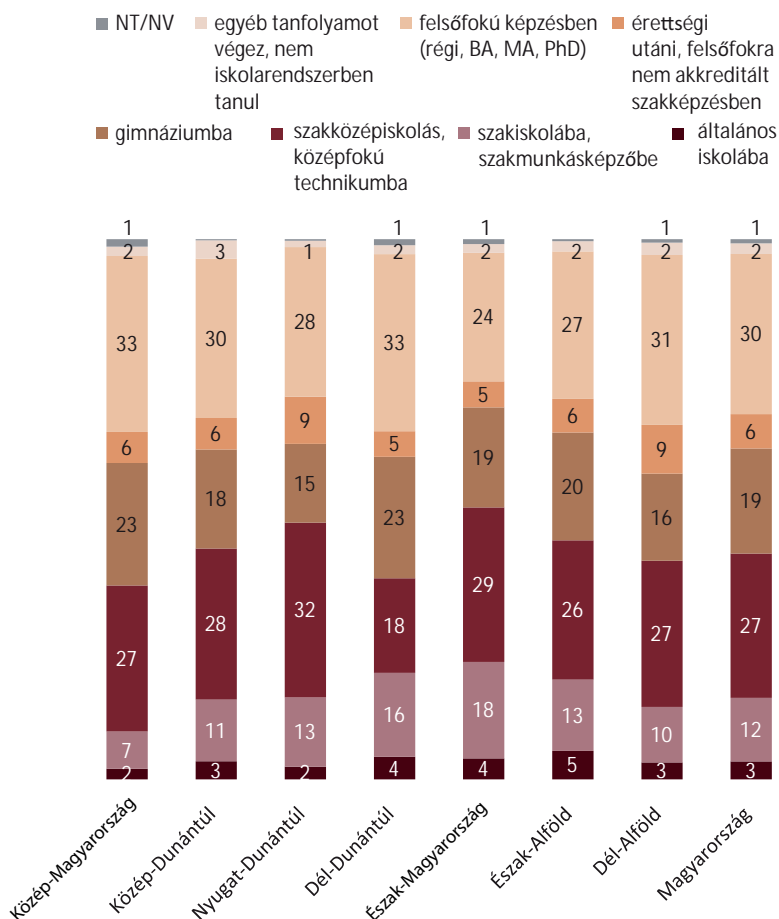
Akik még nem fejezték be tanulmányaikat és egyszer be szeretnék fejezni azt, azok országos szinten előreláthatóan 22,6 éves korukra tervezik azt. Akik még nem költöztek el és el szeretnék költözni, azok átlagosan 27,2 éves korukra tervezik az önállósodást. A Dél-Dunántúlon élő fiataloknál a két tervezett esemény ideje 23,09 és 25,9 év. Mindkét változó esetében szignifikáns összefüggés mutatható ki a régiók és a tervezett esemény időpontja között. A Dél-dunántúli régióban élő fiatalok terveiben szerepel a legrövidebb olyan időszak, amikor már rendelkeznek minden betervezett iskolai végzettséggel és még a szülői házban élnek. Ők úgy tervezik, átlagosan 2,8 évet fognak így élni. Legtöbb időt végzettséggel a szülői házban tölteni a Nyugat-Dunántúlon élők terveznek, ők 6,1 évet terveznek, vagyis több mint kétszer annyi időt, mint a szomszédságukban élő fiatalok.

A képzettség megszerzése után az elköltözésnek gátat vethet, ha a fiatalnak nincs munkája. Kíváncsiak voltunk, hogy az egyes régiókban élő fiatalok szerint mennyi időn belül tudnak elhelyezkedni a tanulmányaik befejezése után. A fiatalok 10 százaléka nagyon bizakodó, ők úgy vélik, egy hónapon belül munkát találnak. További 31 százalékuk szerint néhány hónapon belül munkára lelnek. Csupán a fiatalok 1 százaléka gondolja úgy, hogy nem tud majd elhelyezkedni és 7 százalékuk szerint több mint fél évre van szükségük ahhoz, hogy munkát találjanak. Ezek alapján elmondhatjuk, hogy a szülői háztól való elköltözés feltétele számukra nem csak a munkahelyszerzés. A Dél-Dunántúlon Tolna megyében a legbizakodóbbak a fiatalok: 74 százalékuk gondolja úgy, hogy fél éven belül munkát talál (az országos átlag 61 százalék), míg Somogy megyében csupán a fiatalok 54 százaléka bízik ebben.

Jelenleg maximálisan 8 általános iskolai végzettséggel rendelkezik a fiatalok harmada, további 56 százalékuknak valamilyen középiskolai végzettsége van (szakiskola vagy érettségit adó képzés) és 10 százalékuk valamilyen felsőoktatási végzettséget birtokol. A Dél-dunántúli régió fiataljai az országos átlaghoz hasonló végzettséggel rendelkeznek.

A fiatalok 43 százaléka nyilatkozta azt, hogy részt vesz valamilyen oktatásban, a Dél-Dunántúlon élő fiatalok körében a tanulók aránya 48 százalék.

7. ÁBRA: Iskolatípusok látogatása („Milyen iskolába jár Ön jelenleg?”; N=3464; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,001$)

Ennél magasabb arányban csak a Közép-Dunántúlon tanulnak, 49 százalékuk ül az iskolapadban. A megyék közül Tolna megyére jellemzőek leginkább a tanuló fiatalok, itt a fiatalok 53 százaléka tanul, és a megye fiataljainak 51 százaléka ezt is tekinti fő tevékenységének. Országos szinten a tanuló fiatalok 3 százaléka általános iskolában tanul, 12 százalékuk szakiskolában, 27 százalékuk szakközépiskolában, 19 százalékuk gimnáziumban, 6 százaléuk valamilyen érettségi utáni, felsőfokra nem akkreditált szakképzésben és 32 százalékuk a felsőoktatásban. A Dél-Dunántúlon tanuló fiatalok

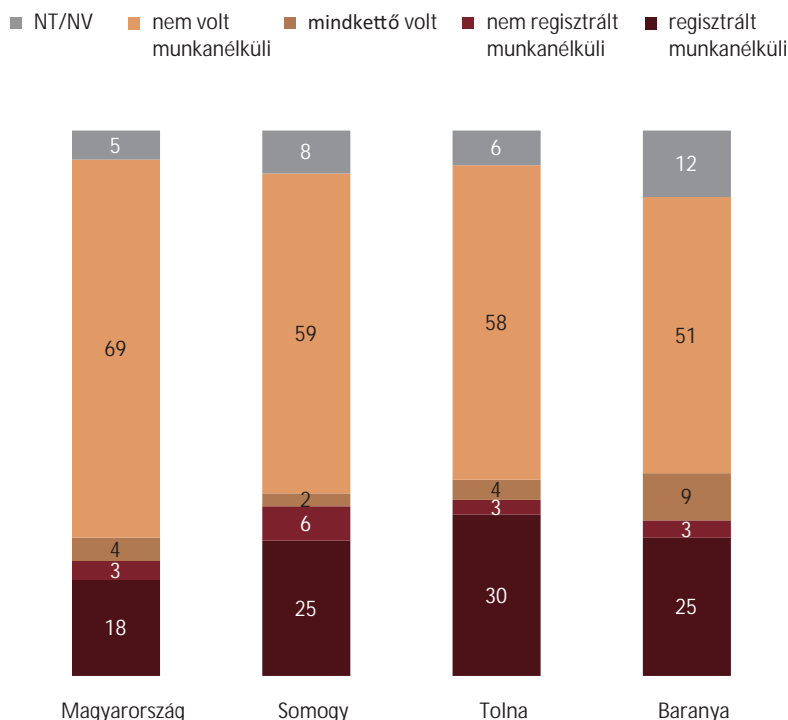
körében kiemelkedően magas arányban vannak gimnáziumban (23 százalék) tanuló diákok és alapképzésben (12 százalék) résztvevő hallgatók. Az alapképzésben résztvevő hallgatók magas aránya a Pécsi Tudományegyetemnek köszönhető, ami a baranyai fiataloknál 14 százalékra emeli az alapképzésben résztvevők arányát. A gimnáziumi részvétel Somogy megyében a legmagasabb, itt a tanuló fiatalok 26 százaléka jár ebbe a középfokú intézménybe, amivel a megyék rangsorában az első helyen szerepel. Középiskolai szinten ebben a régióban tanulnak a legkisebb arányban szakközépiskolában (18 százalék), viszont a szakiskolákban (16 százalék) nagyobb arányban tanulnak, mint más régiókban. Legnagyobb arányban Észak-Magyarországon vannak a szakiskolában tanuló fiatalok, itt az oktatásban résztvevők 18 százaléka jár szakiskolába (Borsod 23 százalék). A Dél-dunántúli régió középiskolásai inkább a szakiskolát vagy a gimnáziumot választják.

A régióban megfigyelhető magas tanulói számnak megfelelően magas azon fiatalok száma is, akik még szeretnének tanulni. Országos szinten a fiatalok 31 százaléka szeretne továbbtanulni vagy tanfolyamot végezni. A Dél-Dunántúlon található az a megye, ahol a legnagyobb arányban vannak azok a fiatalok, akik a továbbiakban is akarnak valamit tanulni: Tolna megyében a fiatalok 47 százaléka ért egyet az állítással. De a régió heterogenitása itt is megmutatkozik, Somogy megyében a továbbtanulás csupán a fiatalok 26 százalékának vágya, így összesen a Dél-Dunántúlon élő fiatalok 38 százaléka szeretne még tanulni a jövőben.

A fiatalok nyelvtudása országszerte változó, átlagosan a korosztály 59 százaléka beszél valamilyen idegen nyelven (valamilyen szinten), a Dél-Dunántúlon élő fiatalok esetében ez az arány eléri a 62 százalékot. A régió belül a legmagasabb arányban Baranya megyében beszélnek valamilyen idegen nyelven (79 százalékuk), ami összefüggésben van az egyetemi hallgatók magas arányával. Országos szinten az idegen nyelven beszélők 80 százaléka valamilyen szinten beszél angolul, ennél a Dél-Dunántúlon valamivel alacsonyabb az arány (73 százalék).

Érdekesség, hogy Dél-Dunántúlon a német nyelv ismerete kiemelkedő a többi régióhoz képest. A régióban az idegen nyelven beszélők 58 százaléka beszél németül, ami 14 százalékponttal magasabb, mint az országos átlag. Egy hasonló régió van még Magyarországon, a nyugat-dunántúli régió, ahol a nyelv ismeretét a határos ország anyanyelve teszi indokolttá. A határon lévő megyék lakosai gyakran vállalnak munkát Ausztriában, vagy vannak

8. ÁBRA: Munkanélküliség („Volt-e eddigi élete során bármikor?”; N=7995; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,001$)

munkakapcsolatban osztrák lakosokkal, így gyerekeiknél is preferálják, ha a német nyelvet beszélik. A Nyugat-Dunántúlon az idegen nyelven beszélők 82 százaléka beszél németül.

Részben annak köszönhetően, hogy a régióban még sokan tanulnak, a dolgozó fiatalok aránya a Dél-Dunántúlon az egyik legalacsonyabb. Csupán a válaszolók 34 százaléka dolgozik valamilyen formában (országos átlag 40 százalék). A Tolna megyében tapasztalható magas tanulószám előrevetíti a dolgozó fiatalok alacsony számát, itt csupán a fiatalok 28 százalékanak van valamilyen munkája. A tanulói jogviszony mellett a munkanélküliségnek is köszönhető, hogy nem rendelkeznek munkahellyel a régió fiataljai. Ebben a régióban a legmagasabb azoknak a fiataloknak az aránya, akik már regisztráltak, vagy regisztráció nélkül voltak munkanélküliek. A dél-dunántúli térségben a fiatalok 35 százaléka volt már valamilyen formában munkanélküli (országos átlag: 25 százalék).

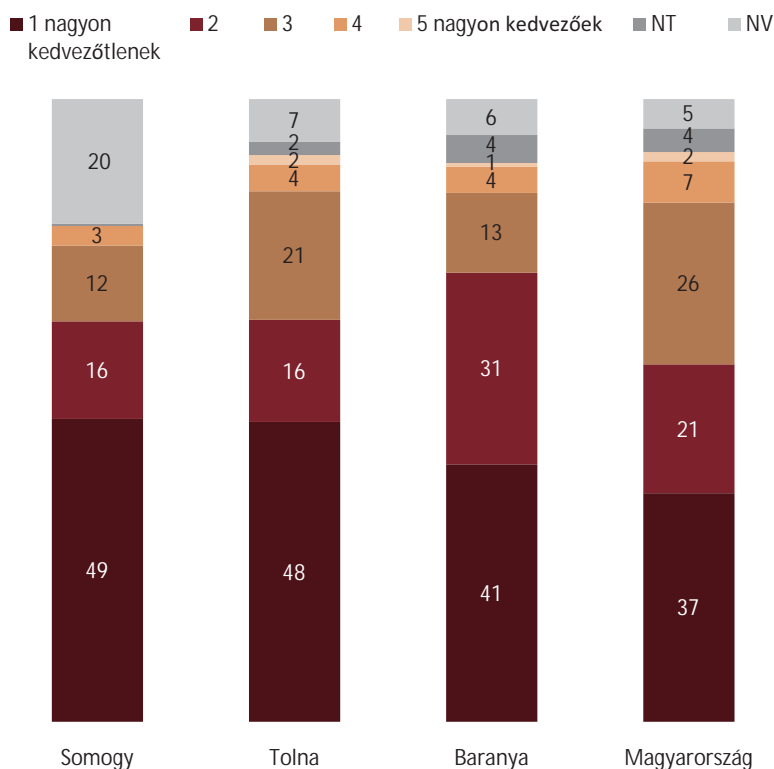
Az, hogy jelenleg nem dolgoznak, nem jelenti azt, hogy eddig egyáltalán nem is dolgoztak. A Közép-Dunántúl után a második régió Dél-Dunántúl, ahol a legnagyobb arányban élnek olyan fiatalok, akik életük során már végeztek úgy munkát, hogy kaptak érte pénzt. Országos szinten a fiatalok 59 százaléka dolgozott már fizetségért, a dél-dunántúli fiatalok 64 százaléka kapott már munkájáért pénzt. A régióon belül Baranya megye emelkedik ki leginkább: itt a fiatalok 72 százaléka végzett már fizetéssel járó munkát. Továbbá erre a régióra igaz az is, hogy itt kezdenek el a leghamarabb dolgozni a fiatalok, a Dél-Dunántúlon már 18,4 éves korukban vállalnak munkát, míg Észak-Magyarországon csak átlagosan 19,16 éves korukban történt az első munkába állásuk.

A Dél-Dunántúlon munkát vállaló fiatalok harmada csak kisebb, iskola mellett is végezhető, esetleg szünidei munkát vállalt. Ha ezektől a kisebb munkáktól eltekintünk, akkor valóban jellemző a régióra, hogy a legkisebb arányban itt dolgoztak eddig a fiatalok: csupán 44 százaléknak volt 3 hónapig tartó munkaviszonya, míg a nyugat-dunántúli régióban élő fiatalok 51 százaléka dolgozott már minimum három hónapig. A Dél-dunántúli régióra inkább a tanulmányok folytatása és az azok melletti kisebb munkák vállalása jellemző. Ennek megfelelően az eddigi munkahelyek száma is a Dél-Dunántúlon a legkevesebb. Azok a fiatalok, akiknek élete során volt már minimum 3 hónapig tartó munkavállalása, átlagosan eddig 1,45 munkahelyen dolgoztak. Ugyanez a mutató a Nyugat-Dunántúlon élő fiataloknál eléri az 1,92-t. Legkevesebb állása a Tolna megyében élő fiataloknak volt (1,31) és a Baranya megyében élő kortársaiknak (1,39). Ugyanúgy, mint az országban mindenhol, a Dél-Dunántúlon is a munkavállaló fiatalok többsége, 89 százaléka, alkalmazott. A Dél-dunántúli régióban a többi régióhoz képest kiemelkedően sok mezőgazdasági fizikai munkás volt: a munkavállaló fiatalok 8 százaléka, szemben a Közép-Magyarországon megfigyelt 1 százalékkal. Illetve a régió munkavállaló fiataljai körében a többi munkavállaló fiatalhoz képest alacsony a nem diplomához kötött egyéb szellemi munkát végző fiatal, arányuk csupán 14 százalék. Hasonló munkakörben dolgozott a Közép-Magyarországon élő munkavállaló fiatalok 31 százaléka.

A fiatalok inkább borúsán látják a munkavállalási lehetőségeiket, mint bizakodóan. Ha a régiók átlagait hasonlítjuk össze, akkor a Dél-Dunántúl a harmadik legelkeseredettebb régió: itt a fiatalok 46 százaléka véli úgy, hogy nagyon kedvezőtlenek az elhelyezkedési lehetőségek a lakóhelyén a saját

végzettségével (vagy amilyen végzettséggel rendelkezni fog). Ennél magasabb értéket Észak-Magyarországon és az Észak-Alföldön találunk, ott a fiatalok 48 százaléka találja nagyon kedvezőtlennek a munkavállalási helyzetet. Ha a megyékre lebontva elemezzük a munkavállalási kilátásokat, akkor már jól látható, hogy ebben a kérdésben homogénebbnek tűnik a térség, és hogy a nagyon kilátástalan megyék mégsem a Dél-dunántúli régióban vannak. A régióban Somogy megye fiataljai gondolják legnagyobb arányban, hogy nagyon rosszak az esélyeik, itt a szélsőséges választ adók aránya elérte a 49 százalékot, de ezzel a magas értékkel is messze elmarad a Nógrád megyében tapasztalt 64 százalékos értéktől és a Szabolcs-Szatmár-Bereg

9. ÁBRA: Munkavállalási lehetőségek („Tapasztalatai szerint milyenek most az elhelyezkedési lehetőségek az Ön lakóhelyén és a környékén azzal a végzettséggel és szakképzettséggel, amellyel Ön rendelkezik/ amilyen végzettséggel Ön iskolái befejezése után rendelkezni fog?”; N=7994; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,001$)

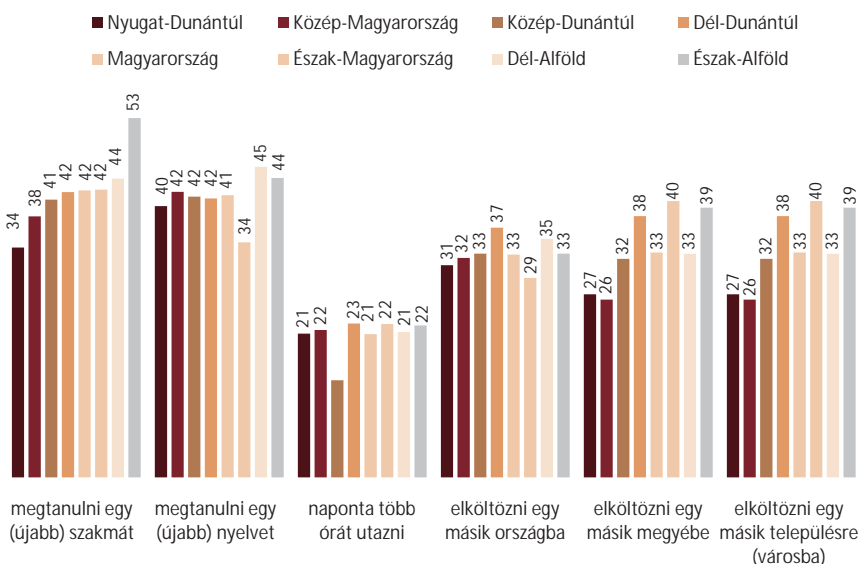

megyében megfigyelt 63 százalékos aránytól. Emellett, viszont, fontos megjegyezni, hogy Somogy megyében a legmagasabb a válaszmegtagadók aránya is: az átlagos 5 százalékhoz képest itt a nem válaszolók elérik a 20 százalékot. Ez lehet annak is a jele, hogy nem szeretnék kimondani elkésredettségüket, illetve nem szeretnék felvállalni rossz véleményüket a helyi munkavállalási helyzetről. Biztosat nem tudhatunk a válaszmegtagadók véleményéről, viszont fontos szem előtt tartunk magas arányukat. A legbizakodóbb fiatalok Vas megyében élnek, ahol a kedvező vagy nagyon kedvező választ a megkérdezettek 23 százaléka adta.

A rangsorból látszik (9. ábra), hogy a Dél-dunántúli régióval szomszédos megyékben élő fiatalok jelentősen jobb kilátásokkal rendelkeznek. Vajon ha a régió fiataljai ennyire rossz jövőt látnak maguk előtt, akkor mire képesek azért, hogy javítsák saját lehetőségeiket?

A kedvezőbb munkalehetőség megszerzéséhez hat lehetőséget sorolt fel a kérdőív, és arra volt kíváncsi, hogy a fiatalok mire lennének hajlandók egy munka megszerzése érdekében. A Dél-dunántúli régióban élő fiatalok értékei minden lehetőségnél az országos átlaghoz hasonlóak. Az átlagos

10. ÁBRA: Hajlandóság („Ön mire lenne hajlandó egy kedvezőbb munkalehetőség (megszerzésének) érdekében?”; biztosan igen és inkább igen válaszok összege; N=8000; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,001$)

értékektől egyáltalán nem mutat eltérést az újabb szakma tanulása, a nyelvtanulás vagy az ingázás (naponta több órát utazni). Viszont inkább választanák a jobb munkalehetőségekért a másik településre/megyébe költözést és a külföldre költözést. Az átlagos értékek itt sem kiugróan magasak, mégis elmondható, hogy kortársaik közül inkább a mobilitás területén kiemelkedőek. Az viszont nem látható, hogy a rossz kilátásaikkal arányosan nagyobb erőfeszítésekre lennének-e hajlandóak, mint kortársaik.

A célcsoport gazdasági helyzete gyakran egyet jelent a család gazdasági helyzetével, ami annak köszönhető, hogy sokan még a szülőkkel élnek és nem rendelkeznek önálló jövedelemmel. A család havi nettó bevételét más kutatásokban is sokan eltitkolják, nem volt ez másként a jelen kutatásban sem. A magas válaszmegtagadás miatt és az ebből adódó elemszám probléma miatt a gazdasági helyzet felfejtése a megtakarítások, adósságok és szubjektív érzet alapján történik.

De először nézzük azt, hogy valóban igaz-e az állítás, hogy a családjukkal élnek és a szülők bevételei jelentik a család bevételét.

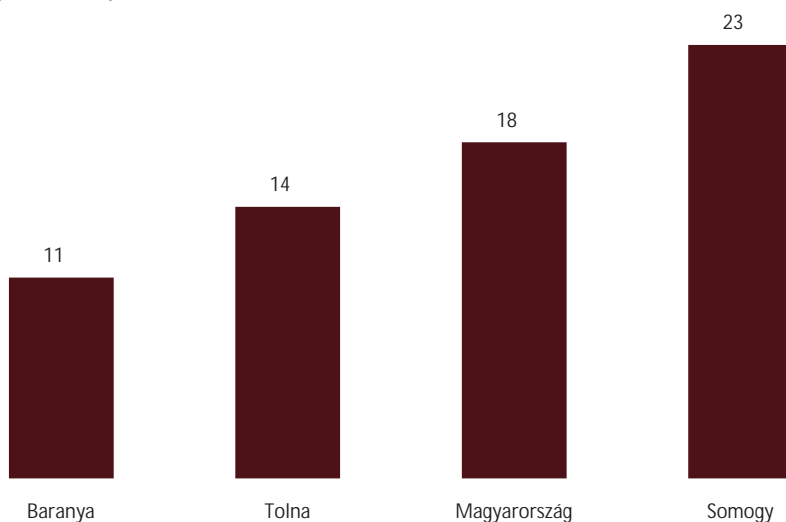
A fiatalok csupán 2,9 százaléka él egyedül. Az átlagos háztartásméret átlagosan 3,83 fő. Észak-Alföldön a legmagasabb a fiatalok háztartásában tapasztalt átlagos háztartásméret, 4,23. Ezt követi a Dél-Dunántúl és Észak-Magyarország, ahol az átlagos háztartásméret eléri a 3,98 főt. Dél-Dunántúlon a legnagyobb háztartásban Somogy megyében élnek a fiatalok, itt az átlagos méret 4,12. Az országos szinten tapasztalt tendencia figyelhető meg a régióon belül is: vagyis minél nagyobb településen él valaki, annál inkább igaz, hogy a háztartásban kevesebben élnek. A Dél-Dunántúlon élő községi fiatalok átlagosan 4,3-an vannak egy családban, míg a megyeszékhelyeken már csak 3,51-en. A családméretnél tapasztalt szignifikáns összefüggés elvész, ha a családon belül a dolgozó személyek számát vizsgáljuk. Ez annak köszönhető, hogy országos szinten Budapest és a megyei jogú városok emelkednek ki, amelyek közül nincs a régióban, így az országos tendenciának megfelelően elmondható, hogy a megyeszékhelyeken, egyéb városokban, községekben élő fiatalok háztartásában dolgozó személyek száma közel azonos. Országos szinten átlagosan 1,94 személy dolgozik a családban, ezt az értéket nem éri el a Dél-Dunántúlon élő fiatalok átlagos értéke, amely csak 1,79. A legkevesebb munkával rendelkező személy a régióon belül Tolna megyében van, ahol csak 1,65 személy dolgozik egy háztartáson belül.

A fiatalok leginkább az anyukájukkal (70 százalék), az apukájukkal (60 százalék) és testvérükkel (47 százalék) élnek együtt. A Dél-Dunántúlon élő fiatalok nagyobb arányban élnek egy háztartásban nagyszüleikkel, mint kortársaik. Míg Közép-Magyarországon csupán a fiatalok 6 százaléka él egy háztartásban a nagyszüleivel, addig a Dél-Dunántúlon élő fiatalok 11 százaléka. A régió belül arra a megyére jellemző leginkább a három generáció együttélése, ahol a háztartás nagysága a legnagyobb, tehát Somogy megyére (14 százalék). A régió belül ennek megfelelően itt figyelhető meg a legmagasabb arányban a szülőkkel való együttélés, a fiatalok 77 százaléka él egy háztartásban az édesanyjával és 64 százaléka él együtt édesapjával.

A házassági szándéknál jól látott tendencia itt is megfigyelhető: Tolna megyében inkább élnek együtt a fiatalok élettársukkal (19 százalék), mint háztársukkal (4 százalék). Továbbá erre a megyére jellemző leginkább az országban, hogy a fiatalok inkább nem élnek együtt édesapjukkal, csupán 48 százaléka él együtt apjukkal. Ez nem feltétlenül annak köszönhető, hogy már elköltöztek a családi háztól, mert az élettárssal, háztárssal való együttélés és az egyszemélyes háztartások aránya az országos átlagával megegyező.

11. ÁBRA: Anyagi függetlenedés

(„Ön a szüleitől külön kasszán él-e?”; igen válaszok; N=8000; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,001$)

Az eredeti kérdéshez visszatérve a fiatalokra inkább jellemző az, hogy a szülőkkel élnek együtt, mint a házastárssal/élettárssal való együttélés, ennek megfelelően anyagi helyzetük is tükrözi a szülők anyagi helyzetét. Ezt bizonyítja az a kérdés is, amely arra vonatkozik, hogy külön kasszán élnek-e a fiatalok szüleiktől. Érdekes módon Somogy megyében a legmagasabb a „szüleiktől anyagiilag függetlenedett” fiatalok aránya – a régión belül itt a leginkább jellemző a két, három generáció együttélése. Itt a megyék közül az egyik legmagasabb érték figyelhető meg, a fiatalok 23 százaléka független, szemben a 18 százalékos országos átlaggal. A Dél-dunántúli régió a külön kasszát tekintve is heterogén, Somogy megye magas anyagi leszakadása mellett Baranya megyében a fiatalok csupán 11 százaléka él külön kasszán szüleitől. Baranya megye az ország legkevésbé anyagiilag függetlenedett megyéje.

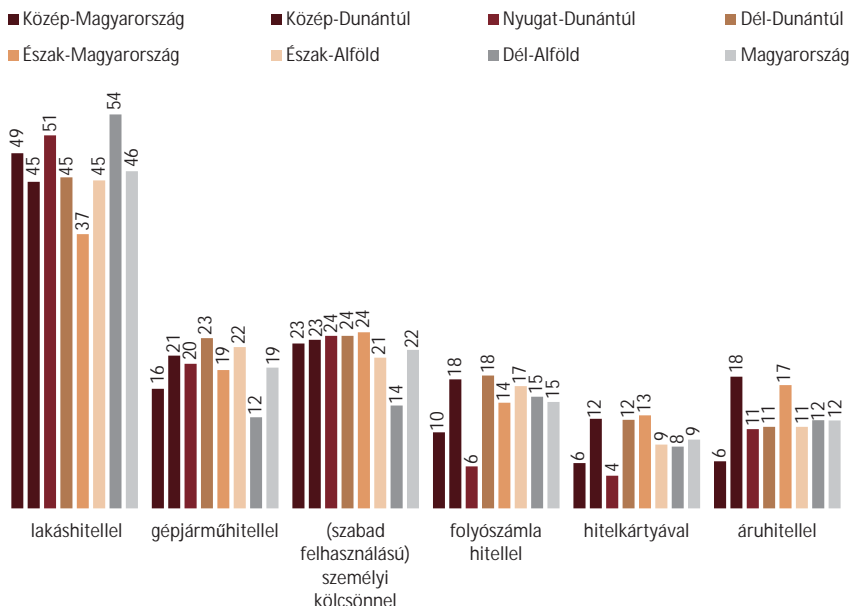
Mivel a család nettó bevételével nem tudunk kalkulálni a magas választmegtakadás miatt, ezért a fiatalok anyagi helyzetét a megtakarítások, adósságok és a hónap végén rendelkezésre álló vagyon alapján tudjuk megismerni.

Mind a megtakarítások, mind a hitelek azt mutatják, hogy a régióban élő fiatalok inkább rossz anyagi körülmények között élnek kortársaikhoz képest. Nem a legrosszabb körülmények között élnek, mint például Nógrád megyében és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében élő társaik, de még így is havi szinten anyagi gondokkal küszködnek. Országos szinten a fiatalok fele nem tud félre tenni pénzt, a régióban a fiatalok 57 százaléka igaz ez. A régión belül a megtakarítások területén a megyék között csak kisebb eltérések vannak. Legkevésbé Somogy megyében tudnak megtakarítani a fiatalok, itt 60 százaléka nyilatkozta, hogy egyáltalán nem marad pénzük a kiadásaikon túl. Leginkább Tolna megyében tudnak félretenni, itt a fiatalok (vagy háztartásuk) harmadának van megtakarítása.

Félretenni azért sem tudnak, mert a Dél-Dunántúlon élő fiatalok családjai rendelkeznek a legnagyobb arányban hitelekkel, adósságokkal. A hitelek magas száma ellenére a régióban tapasztalható a leginkább, hogy a hittel rendelkezőknek nem okoz nagyobb problémát a visszafizetés. Országos szinten a fiatalok családjának 26 százaléka rendelkezik hittel, míg a Dél-Dunántúlon élő fiatalok családjának 42 százaléka van valamilyen adóssága. A régió heterogenitása itt is megjelenik: míg Baranyában a fiatalok családjának felének van valamilyen hitele, addig Somogy megyében csupán

12. ÁBRA: A hitellel rendelkezők hitelfajtái

(„Milyen hitelük, adósságuk van?”; 'rendelkezik vele' válaszok; N=2106; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,001$)

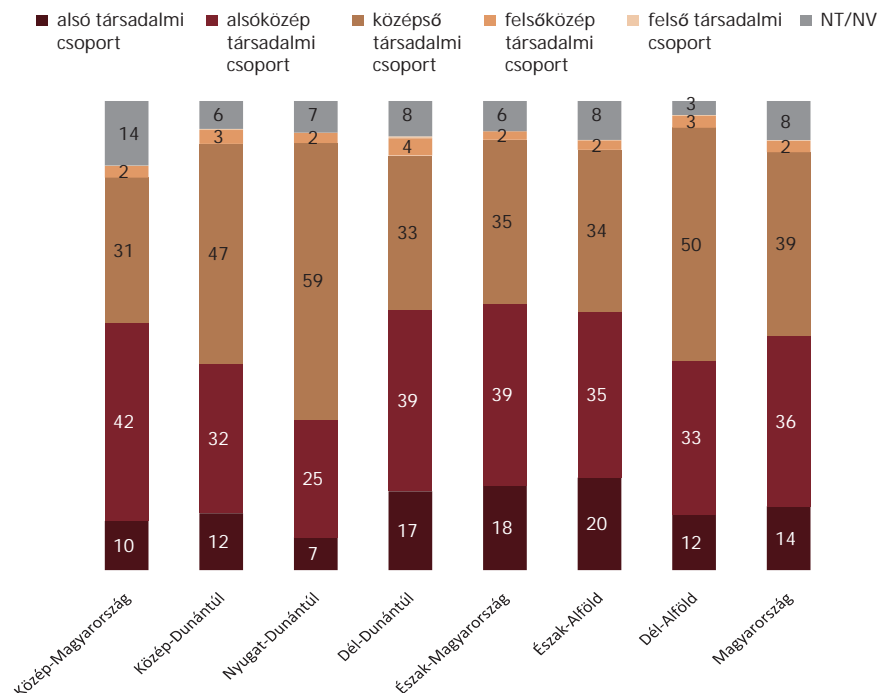
a háztartások 30 százalékának van valamilyen tartozása. Az országos 10 százalékos átlaggal szemben a régióban a hitellel rendelkező fiatalok ötöde (19 százalék) azt nyilatkozta, hogy egyáltalán nem okoznak problémát a törlesztő részletek visszafizetései.

A régióban felvett hitelek között kiemelkedő számban találunk gépjárműhiteleket (23 százalék), szabad felhasználású hiteleket (24 százalék), folyószámlahiteleket és hitelkártya hiteleket. Ez azt jelenti, hogy nem csak, hogy ebben a régióban vettek fel a legnagyobb arányban hitelt a fiatalok családjai, hanem azt is, hogy itt van egy családban a legtöbb féle hitel. Ez azt mutatja, hogy önerőből megtakarítani nem tudnak, viszont hitelek segítségével gyarapítják vagyoniukat, eszközeik listáját. Az országos trendeknek megfelelően a preferált hitelfajta a régióban is a lakáshitel (45 százalék).

A megtakarítások hiánya és a magas hitelek hozzájárulnak ahhoz, hogy a Dél-Dunántúl az ország második olyan régiója, ahol a legnagyobb arányban vallják a fiatalok azt, hogy hónapról hónapra anyagi gondjaik vannak. Országos szinten a fiatalok 15 százaléka nyilatkozott így, míg

13. ÁBRA: Önbesorolás

(„Kérem, mondja meg, hogy az alábbiak közül Ön melyik csoportba sorolná saját magát?”; N=8000; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,001$)

a Dél-Dunántúlon élő fiatalok 21 százaléka. A régió belül Baranya megyében érzik leginkább a fiatalok, hogy nem tudnak megszabadulni anyagi gondjaiktól (27 százalék).

A hiteken, megtakarításokon és bevételeken túl fontos szempont, hogy a fiatal hogyan érzi magát a kortársaihoz, az ország más családjaihoz képest. A kérdőív kitért arra is, hogy saját megítélése szerint a saját családját melyik társadalmi csoportba sorolná be.

A régió fiataljai, az Észak-Magyarországon és Észak-Alföldön élő társaihoz hasonlóan, leginkább az alsó társadalmi csoportba, vagy az alsóközép társadalmi csoportba sorolták családjukat. A Dél-dunántúli régió a harmadik olyan régió, amelyben a legmagasabb értékeket találjuk az alsó társadalmi csoportnál (17%).

A jövedelmi helyzetet tekintve a Dél-dunántúli régió leginkább az észak-alföldi és az észak-magyarországi régióhoz hasonlít.

III. Életmód

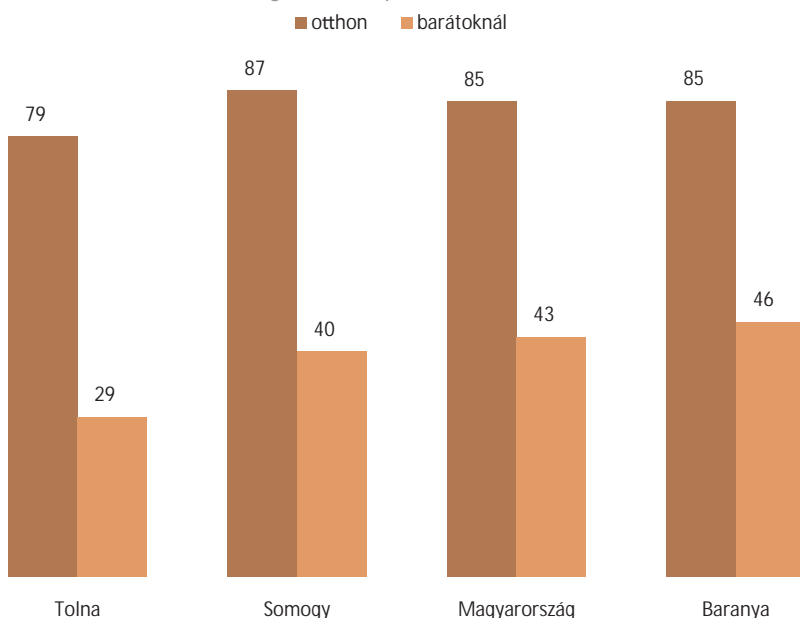
Eddig is láthattuk, hogy a Dél-Dunántúl egyáltalán nem nevezhető homogén területnek: a megyékben van többek között egyetemmel rendelkező megyeszékhely; Balaton-part; kis létszámú falu, amelyben mindentől elzárva élnek. Mind gazdasági helyzetét, mind világlátását tekintve sokszínű régióról beszélhetünk. Vajon mennyi szabadidejük van ebben a sokszínű régióban a fiataloknak és mire szánják azt?

Mind a hétvégéket, mind a hétköznapokat tekintve a Dél-Dunántúlon élő fiataloknak van a legtöbb szabadideje kortársaik között. A Dél-Dunántúlon élő fiatalok csupán 5 százalékának nincs szabadideje a hétköznapokon, ugyanez az állítás az Észak-Alföldön a fiatalok 13 százalékára igaz. Egy átlagos hétköznapon egy átlagos magyar fiatalnak 3 óra 22 perc szabadideje marad az iskola és kötelező feladatai után. A Dél-Dunántúlon ez a szabadidő 3 óra 51 perc, a régióban a legtöbb szabadidővel a Baranya megyei fiatalok rendelkeznek: ők egy átlagos hétköznapon 4 óra 13 perc szabadidővel

14. ÁBRA: Hétköznap szabadidő eltöltésének helye

(„Hol tölti szabadidejét a leggyakrabban egy átlagos hétköznapon?”;

N=8000; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,001$)

gazdálkodhatnak. Az országban a Békés megyében élő fiataloknak van a legkevesebb kötelezettsége (szabadidő átlagosan 4 óra 14 perc). Somogy megyében és Tolna megyében közel egy tanítási órával több kötelező elfoglaltsága van a fiataloknak, nekik a hétköznapon rendelkezésre álló szabadidő 3 óra 35 perc és 3 óra 33 perc.

Hétvégén az országos tendenciák nem változnak, továbbra is a Dél-Dunántúlon élő fiataloknak van a legtöbb szabadidejük, 8 óra 42 perc, az országos átlag 7 óra 55 perc. Hétvégén a három megye között nagyobb eltérés mutatkozik, mint hétköznap. Továbbra is a Baranya megyében élő fiatalok rendelkeznek a legtöbb idő felett (10 óra 20 perc), a két másik megye között azonban már nagyobb eltérés figyelhető meg. Míg Somogy megyében csupán 6 óra 14 perc szabadidejük marad, ami az országos átlagnál is kevesebb, addig Tolna megyében 9 óra 3 perc szabadságuk van a fiataloknak. Országos szinten a legkevesebb szabadideje a Szolnok megyében élő fiataloknak van, ők csupán 4 óra 16 perc időszávrá tervezhetnek önálló programot, vagyis a Baranya megyében élő fiatalok két és félszer annyi szabadidővel rendelkeznek, mint szolnoki társaik. A kérdés egyenesen következik ebből, hogy mit csinálnak ebben a sok szabadidőben, kivel töltik az idejüket?

A hétköznapi szabadidő helyének meghatározásánál a válaszadóknak a két legfontosabb helyszínt kellett megjelölnie. A felsoroltak közül két helyszín emelkedett ki: az otthon és a barátok. A felsorolt többi lehetőséget a fiatalok 1-3 százaléka sorolta fel, mint ami a szabadidejének eltöltési színtere. A magyar fiatalok 85 százaléka megjelölte otthonát, mint az egyik legfontosabb helyszínt szabadidejében, ez az arány a Dél-Dunántúlon sincs másként. A régió belül a legalacsonyabb arányban Tolna megyében jelölték meg otthonukat, de itt is eléri a választ megjelölők száma a 79 százalékot. Ennél kisebb arányban már csak Szolnok megyében választották otthonukat a fiatalok, ott 77 százalékuk tölti szabadidejét otthon.

A régióban a fiatalok országos átlagon aluli aktivitással választják barátaik otthonát szabadidejük eltöltésére, de a régió megyéi között jelentős eltérések tapasztalhatóak. A magyar fiatalok 43 százaléka van barátainál szabadidejében, a legtöbb szabadidővel rendelkező baranyai fiatalok 46 százaléka szórakozik barátainál, míg a Tolna megyében élő kortársaiknak csupán 29 százaléka. Ennél kevesebben már csak Győr-Moson-Sopron megyében járnak egymáshoz, ott a fiatalok 25 százaléka jár át barátaihoz szabadidejében (15. ábra).

Amikor a szabadidő eltöltésének helyét kellett meghatározni a fiataloknak, maximum két helyszínt adhattak meg, de elégséges volt egy helyszín megadása is a kérdőív kitöltése során. Átlagosan a hétköznapi szabadidős helyeknél a fiatalok 49 százaléka csupán egy választ jelölt meg. A Közép-Dunántúlon élő fiataloknál jelöltek meg legnagyobb arányban két helyszínt, ez után következik a rangsorban a Dél-dunántúli régió. A Közép-Dunántúlon a szabadidővel rendelkező fiatalok 43 százaléka egy helyen van szabadidejében, és a Dél-Dunántúlon szabadidővel rendelkező fiataloknak 46 százaléka is igaz, hogy egy helyen tartózkodik a szabadidejében a hétköznapiokon.

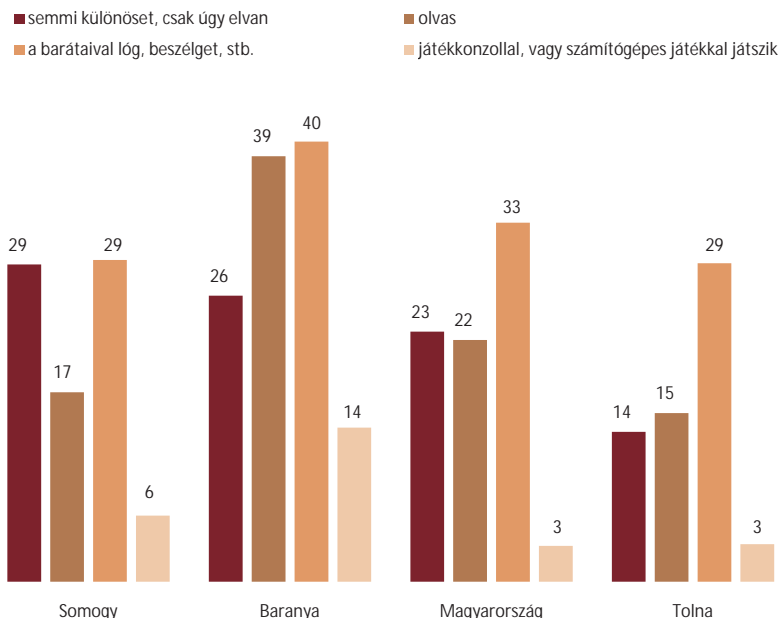
A hétfégi szabadidejüket is főleg otthon és a barátoknál töltik, de már csökken az otthon töltött idő és többen mennek át barátaikhoz. Illetve hangsúlyosabban jelenik meg a rokonok látogatása és a szabadban töltött idő. A fiatalok 76 százaléka tölti otthon a szabadidejét a hétfégén, 56 százaléka barátoknál, 11 százaléka rokonoknál és 7 százaléka a szabadban.

A Dél-Dunántúlon jelentős eltérések mutatkoznak a megyék vizsgálatánál: a Somogy megyében élő fiatalok 81 százaléka marad otthon a hétfégén, viszont a Tolna megyében élőknek csak 66 százaléka. A barátoknál töltött idő vizsgálatánál ekkora eltérés már nem tapasztalható, mindkét megyében igaz, hogy a fiatalok 47 százaléka látogatja meg barátait hétfégén. A rokonok látogatásánál viszont a Baranya megyében élő fiatalok emelkednek ki a régió fiataljai közül, nekik 13 százaléka látogatja meg rokonait a hétfégén. Az országos átlag a régió megyéinek átlagai között található, 11 százalék (Somogy megye 7 százalék, Tolna 9 százalék).

A válaszadóknak azt is meg kellett mondania, hogy a szabadidejükben mivel foglalkoznak. A hellyszínnel ellentétben ennél a kérdésnél már többféle válasz érkezett. Létezik egy kisebb csoportja a fiataloknak, akik semmit sem csinálnak szabadidejükben, ők a fiatalok 23 százalékát teszik ki. A régió sokszínűsége itt is megjelenik: míg a Tolna megyében élő fiataloknak csupán 14 százaléka mondja, hogy semmit sem csinál, addig a Somogy megyében élő fiatalok 29 százalékánál mondható el ugyanez.

Legnépszerűbb szabadidős tevékenység az internetezés és számítógépezés, a szabadidővel rendelkezők 65 százaléka gyakorolja ezt a tevékenységet. Ez a preferált tevékenység indokolja az otthon töltött időt. A Dél-Dunántúlon élők inkább azok közé tartoznak, akik többet interneteznek, mint egy átlag fiatal, nekik 63 százalékuk ül a számítógépek előtt szabadidejében. Legnagyobb arányban Közép-Magyarországon

15. ÁBRA: Hétköznapi szabadidő eltöltésének módja („Mit csinál leggyakrabban a szabadidejében?”; N=8000; százalékos megoszlás) ($p \leq 0,001$)

számítógépeznek a fiatalok, ott 66 százalék választja a számítógépet szabadidejében. A második legkedveltebb tevékenység is inkább passzív és magányos tevékenység, ez a tévénézés. A válaszolók 49 százaléka néz tévét hétköznapiokon, a régióban viszont a megkérdezettek 51 százaléka ül a képernyő előtt a hétköznapiokon. (Valószínűleg ennél a kérdésnél sokan nem vallották be a tevékenységet, mert a hivatalos nézettségi adatok alapján magasabb a televíziót nézők aránya.) A régió belül Somogy megyében a legmagasabb a tévénézők aránya, 58 százalék; Tolna megyében pedig a legalacsonyabb, 38 százalék (15. ábra). A régió belül Somogy megyében volt a legmagasabb azon fiatalok száma, akik semmit sem csinálnak (29 százalék) és ha figyelembe vesszük, hogy a tévénézés is egy teljesen passzív, költséget alig vonzó tevékenység, láthatjuk, hogy a megye fiataljaira inkább kevésbé jellemző a fejlesztő és tartalmas szabadidő eltöltés.

Sokak által gyakorolt és a leginkább közösségi tevékenység a barátokkal lógás, beszélgetés, amit a fiatalok 33 százaléka csinál a szabadidejében. Az internetnek köszönhetően ennél jóval magasabb azok aránya, akik

a szabadidejükben a barátaikkal beszélgetnek, csak azt éppen az internet segítségével gyakorolják. A régió legaktívabb és legszínesebb programokkal rendelkező megyéje, Baranya megye, ahol a fiatalok mind a társas, mind az egyyszemélyes tevékenységek gyakorlásánál kiemelkednek kortársaik közül. A Baranya megyében élő fiatalok 40 százaléka lóg a barátaival szabadidejében (maximális érték Pest megye 41 százalék). Az egyik legkiemelkedőbb értéke a megyének a játékkonzolok, számítógépes játékok használatánál figyelhető meg: az országos 3 százalékos átlagértékkel szemben Baranya megyében a fiatalok 14 százaléka játszik ezekkel a játékokkal. A Baranya megyében élő fiatalokat az a vád sem érheti, hogy csak a számítógép előtt ülnek, mert ebben a megyében olvasnak a legtöbben: a fiatalok 39 százaléka olvas szabadidejében, az országos átlag csupán 22 százalék. Továbbá Baranya megyének fiataljai sportolnak a második legnagyobb részvétellel - fiatalok ötöde sportol -, míg az országos átlag 15 százalék. Ezzel a régió és az ország legaktívabb megyéje is. A régió másik megyéjében, Tolna megyében csak a fiatalok 14 százaléka sportol a hétköznapiokon szabadidejében.

A korosztály sajátossága, hogy nagy és erős baráti hálózatokat tartanak fent, élénk társasági életet élnek, ennek megfelelően 75 százalékuknak van olyan baráti köre, akikkel gyakran van együtt szabadidejében. A baráti körök léte és a régiók között szignifikáns kapcsolat mutatható ki. Legkevésbé a Közép-Magyarországon élőkre jellemző a baráti körök fenntartása, itt a fiatalok 70 százaléka jár össze barátaival, és leginkább a Közép-Dunántúlon élőkre jellemző az élénk társasági élet: a fiatalok 82 százalékának van baráti társasága. A Dél-Dunántúlon élő fiatalok inkább az utóbbi régióhoz hasonlóak, 80 százalékuk összejár barátaival. A régión belül Somogy megyében a legmagasabb azoknak a fiataloknak az aránya, akiknek van baráti társasága (83 százalék), és Tolna megyében a legalacsonyabb a barátokkal összejárók aránya (76 százalék). Mind országos szinten, mind a régión belül igaz, hogy a kisebb településen élő fiatalokra kevésbé jellemző a baráti társaság, mint a nagyobb településen élőkre. A régión belül a községi fiatalok 74 százalékának van baráti társasága, míg a megyeszékhelyen élők 87 százalékának.

Az alfejezet célja bemutatni, hogy honnan szeretnek informálódni a fiatalok, mennyire tartják hitelesnek az egyes forrásokat és milyen a forrásokhoz szükséges informatikai ellátottságuk.

A válaszadóknak hét információforrást kellett értékelniük annak megfelelően, hogy mennyire fontos számukra az adott forrás, és mennyire találják

azt hitelesnek. A válaszok alapján az ország fiataljai hét, jól elkülönülő csoportba sorolódtak. Az értékelés egy ötfokozatú skálával történt, amelynél az egyes mutatta, ha egyáltalán nem fontos a forrás és az ötös érték mutatta, ha az illetőnek nagyon fontos az adott forrás. A 2. táblázatban láthatóak a hírforrások értékelésének eredményei a kialakult csoportok átlagértékeivel.

2. TÁBLÁZAT: Hírforrások preferálása a fiatalok hét csoportja körében („Mennyire fontos az Ön számára a ..., mint információforrás?” N=7379; átlagértékek)

Mennyire fontos az Ön számára a ..., mint információforrás?	1 – tévé és internet	2 – tévé	3 – internet	4 – semmi	5 – is-is	6 – minden	7 – könyv és internet
a televízió	4,4	4,5	2,4	1,7	3,2	4,3	2,6
a könyvek	3,5	1,5	2,2	1,5	3,4	4,4	4,2
az internet	4,4	3,4	4,1	2,5	3,3	4,6	4,5
a rádió	3,8	1,9	2,9	1,4	3,0	4,2	1,7
az újságok	3,8	1,7	2,7	1,3	3,0	4,2	1,9
a helyi klubok, társadalmi szervezetek, vallási közösségek	1,5	1,3	1,5	1,2	3,1	4,0	1,7
a barátai, a családja	4,5	4,5	4,3	4,1	3,7	4,7	4,5

Azt látjuk, hogy a források rangsorában a legfontosabb és a legkevésbé fontos csatorna megegyezik minden csoportnál, a köztes források sorrendje eltérő a hét csoportnál. A csoportok mindegyikénél a barátok és családtagok a legfontosabb hírforrások, átlagosan 4,3-as értéket adtak erre a információforrásra a megkérdezettek. További hasonlóság a hét csoportban, hogy legkevésbé fontos csatornának a helyi klubokat, társadalmi szervezeteket, vallási közösségeket tekintik, átlagosan 2,2-es értéket kapott a kategória.

Az első csoport a barátok és család mellett fontos hírforrásnak tekinti a televíziót (átlag: 4,4) és az internetet (átlag: 4,4). A második csoport két forrást emel ki: a televíziót és a barátokat, a családot. Ennél a csoportnál a könyvek, a rádió, az újságok és a klubok inkább, vagy egyáltalán nem fontos hírforrások. A harmadik csoportba tartoznak azok a fiatalok, akik a barátokon, családon kívül egyedül az internetet tekintik fontos hírforrásnak. A negyedik csoport csakis a barátokat, családtagokat tekinti fontos információforrásnak. Ezzel szemben az ötödik csoport semmit sem tekint se fontos, se nem

fontos hírforrásnak, válaszaikban a közepes értékeket preferálták. A hatodik csoportba tartoznak azok a fiatalok, akik minden felsorolt csatornát inkább fontosnak, vagy nagyon fontosnak tekintenek az életükben. Végül a hetedik csoport fiataljai a barátokon túl a könyveket és az internetet preferálják. Annak köszönhetően, hogy a csoportok mindegyike a barátokat sorolta első helyre, a csoportok nevei a barátokon túl fontosnak tartott csatornákat tükrözik.

A régiók és a hírforrásokból készült képzett változó között szignifikáns összefüggés mutatható ki. A Dél-Dunántúlon élő fiatalok három csoportnál mutatnak kiugró eredményeket: körükben a legalacsonyabb az első csoportba tartozó fiatalok aránya, csupán 11 százalék. Az első csoportba tartoznak azok a fiatalok, akik a televíziót és az internetet tekintik fontos hírforrásnak. Az első csoport Észak-Magyarországon domináns, ott a fiatalok 17 százaléka tartozik ebben a kategóriába. A másik két csoport, ahol kiemelkedő értékekkel rendelkezik a régió, az az 'is-is' csoport és a minden csatornát fontosnak tartók tábor. A Dél-Dunántúlon élők kevésbé tartják fontosnak a felsorolt csatornákat, így az 'is-is' csoportba tartozik a fiatalok 22 százaléka (országos átlag: 19 százalék) és a mindent értékelő hatodik csoportban 14 százalékuk található.

Amennyiben a régión belül a megyék eltéréseit figyeljük, látható, hogy szinte minden csoportnál jelentős eltérések mutatkoznak. Baranya megyére kevésbé jellemző a televíziót és az internetet értékelő csoport, arányuk csupán 8 százalék (országos átlag 13 százalék), viszont a fiatalok jelentős része tartozik a könyvet és internetet értékelők közé, arányuk 24 százalék a megyén belül (országos átlag 15 százalék). Illetve Baranya megyében a legkisebb a mindent fontosnak tartók csoportja, - nemcsak a régiót tekintve, hanem az egész országot vizsgálva is - arányuk 7 százalék (országos átlag 16 százalék).

Somogy megyére inkább jellemző a televízió felülértékelése, ennek megfelelően a televíziót és internetet fontosnak ítélik csoportja eléri a 19 százalékot, továbbá a csak televíziót fontosnak vélők csoportja 26 százalékot tesz ki a megye fiataljai közül. A régión belül a könyvet fontosnak ítélik csoportja Somogy megyében a legkisebb, arányuk itt 12 százalék.

Tolna megye értékei a hét csoport eredményeit tekintve a két másik dél-dunántúli megye értékei közé esnek. Kiemelkedően alacsony létszámmal rendelkezik a minden csatornát fontos hírforrásnak tekintő hatos csoport, arányuk csupán 8 százalék.

A hírforrások fontossága mellett arról is nyilatkoznia kellett a fiataloknak, hogy melyeket tartják hitelesnek. A hitelességnél ugyanazokat a forrásokat emelték ki, amelyeket fontosnak is tartanak. A hitelesség megítélésénél is ötfokú skálát kellett használniuk, ahol az egyes érték jelentette az egyáltalán nem hiteles választ és az ötös érték a nagyon hiteles választ. Leghitelesebb hírforrásnak a barátok és családtagok csoportját adták meg, itt az átlagos érték 4,4 volt. A második leghitelesebb hírforrás a fiatalok szerint az internet, amelynek 3,6-os értéket adtak. A harmadik helyre kerültek a könyvek, amelyeket 3,4-es értékkel jutalmaztak és végül a televízió, amely csak a negyedik hiteles hírforrás a fiatalok szerint (3,2).

A Dél-Dunántúlon élők értékei eltérnek az országos átlagoktól. A régióban is a barátokat és családtagokat tekintik a leghitelesebb forrásnak, őket 4,2-es értékkel minősítették. A második helyen a régió fiataljai szerint holtverseny van: ugyanannyira tartják hitelesnek az internetet, mint a könyveket - mindkét csatorna átlagos értéke 3,6. Továbbá a régióban élő fiatalok hitelesebb forrásnak tartják a rádiót (3,11), mint a televíziót (3,07). A régión belül a magas televízió fogyasztás miatt Somogy megyében tekintik a leginkább hiteles forrásnak a tévét, ott 3,46-os átlagértéket adtak a hír csatornának. De még Somogy megyében is, a leginkább televízió preferált megyében, magasabb értéket adtak a könyveknek (3,79), mint a televíziónak.

Miután láttuk, hogy honnan informálódnak a fiatalok és miket tartanak hitelesnek, lássuk mi is van ennek a hátterében. Az internet feltétele a számítógép és az internet hozzáférés. A magyar fiatalok 80 százalékának van számítógépe (PC, laptop vagy tablet) és 74 százalékuknak van internet hozzáférése. A Dél-dunántúli régió mindkét szempontból jobb ellátottsággal bír, mint az átlagos régiók. A régión belül Baranya megyében van a legtöbb háztartásban számítógép, a fiatalok 88 százalékának van számítógépe és ennek megfelelően ebben a megyében van a legtöbb fiatalnak internet hozzáférése (79 százalék). Az internet hozzáférést nézve nem látni olyan nagy eltérést, ami önmagában magyarázná a Somogy megye és Baranya megye közötti eltérést az interneten informálódó csoportok területén. Somogy megyében is a fiatalok 76 százalékának van internet hozzáférése. A saját eszközök ellátottságánál sem találunk olyan eltérést, ami a Baranya megyében élőket erősítené. A régió jobban ellátott elektronikai eszközökkel, mint egy átlag magyar terület. Okostelefonja a magyar fiatalok kevesebb, mint har-

madának van (31 százalék), a Dél-Dunántúlon elhelyezkedő megyék legrosszabbul ellátott megyéjében, Tolna megyében is a fiatalok 35 százaléka használ okostelefont. Baranya megyében ez az arány még magasabb, eléri a 42 százalékot. Érdekes módon az okostelefonokon és mobiltelefonokon az internet elérés nem Baranya megyében a legmagasabb. Tolna megyében a telefont birtokló fiatalok 61 százalékának van internet hozzáférése a telefonon, Baranya megyében ez az arány csak 55 százalék.

Az előzőleg feltett kérdésre részben választ kapunk, ha a fiatalok birtokában lévő számítógépek arányát vizsgáljuk meg megyei szinten. A régióon belül Baranya megyében a legmagasabb a saját laptoppal, vagy személyi számítógéppel rendelkező fiatalok aránya, 79 százalék. Ezzel szemben, az országos átlagtól (63 százalék) is elmaradva, Somogy megyében csak a fiatalok 58 százalékának van saját számítógépe.

Végezetül vizsgáljuk meg azt, hogy az hírforrások osztályozása mellett mennyi időt töltenek könyv vagy újságolvasással, tévénézéssel és internetezéssel. Egy átlagos hétköznapijukat kellett bemutatni a fiataloknak és elmesélni, hogy mennyi időt töltenek a már előzőleg fontosság és hitelesség szempontjából értékelt csatornák használatával. Azt már az előző fejezetekben láthattuk, hogy a régióban kiemelkedően sok szabadidővel rendelkeznek az itt élő 15-29 évesek, így várhatóan ezeknél a tevékenységeknél is kiemelkedő értékekkel találkozhatunk.

A magas könyvpreferálás mellett nem a Dél-Dunántúlon élnek azok a fiatalok, akik a legtöbb időt fordítják könyvolvasásra. Egy átlagos fiatal átlagosan 36 percet olvas könyvet egy átlagos hétköznapon, a Dél-Dunántúlon élő fiataloknál ez az idő csupán 32 perc. A már eddig is látható nagy eltérés Baranya és Somogy megye között itt is tetten érhető: míg Baranya megyében átlagosan 40 percet olvasnak egy nap, addig Somogy megyében feleannyit, 20 percet. Ezt a trendet mutatja az is, hogy Baranya megyében messze az ország legtöbb könyve van a fiatalok háztartásában, átlagosan 300 hagyományos könyv és 7 e-book. Egy átlagos magyar fiatal háztartásában 175 könyv található és 4 e-book. A régió legkevesebb könyvet birtokló megyéje Somogy megye, itt a háztartásokban az országos átlagtól kevesebb, 145 könyv található.

Az Internet egyre intenzívebb használata miatt a fiatalokra egyre kevésbé jellemző a nyomtatott sajtó fogyasztása. Ennek megfelelően még kevesebb időt szánnak az újságok olvasására, mint a könyvolvasásra. Egy

átlagos magyar fiatal átlagosan 17 percet olvas újságot, a Dél-Dunántúlon élő kortársaik csupán 14 percet. A régió belül leginkább Tolna megyében és Baranya megyében olvasnak újságot a fiatalok, itt 14 illetve 15 percet szánnak erre a tevékenységre. Somogy megyében 12 percet olvasnak újságot egy átlagos hétköznapon.

Ha az előző bekezdésben tett állítás igaz, vagyis az internetre térnek át a fiatalok, akkor a számoknak is ezt kell mutatniuk. Ez meg is történik: egy átlagos fiatal naponta 112 percet tölt internetezéssel, vagyis majdnem két órát. A régiók közül a Dél-Dunántúlon interneteznek a legtöbbet, itt naponta 128 percet töltenek a fiatalok a világhálón, több mint két órát. A régió és az országon belül is Tolna megyében interneteznek a legtöbbet, itt 144 percet, és a legkevesebbet Somogy megyében, ott 106 percet, vagyis a régió belül is a megyék között 38 perc különbség tapasztalható.

Hiába nem tartják hiteles forrásnak, a fiatalok még ma is televíziózással töltik a legtöbb időt, átlagosan 120 percet, vagyis két órát töltenek a képernyők előtt. A legkevesebbet tévéző régió az országban a Dél-Dunántúl, itt csak 107 percet töltenek ezzel a tevékenységgel. Ami egyben azt is jelenti, hogy ebben a régióban az országos trenddel ellentétben az internet megelőzte a TV-t, átvette a vezető szerepet. A régió belül a legkevesebbet Baranya megyében tévéznek a fiatalok, átlagosan 100 percet, és a legtöbbet Tolna megyében ülnek a készülék előtt, itt 114 percet.

Hozzávetőlegesen egy órát hallgatnak rádiót (59 percet) a magyar fiatalok, a Dél-Dunántúlon élők ettől valamivel kevesebbet, 53 percet. A rádióhallgatás egy erősen megosztó változó a régió belül, a legtöbbet és a legkevesebbet rádiót hallgató megye között 48 perc különbség figyelhető meg: Tolna megyében majdnem háromszor annyi ideig hallgatnak rádiót a fiatalok, mint Somogy megyében. Tolna megyében átlagosan 73 percet hallgatnak zenét és műsorokat, Somogy megyében csupán 25 percig.

Az anyagi helyzet és a szórakozás, oktatás mellett az egyik legfontosabb kérdés a fiatalok egészségügyi állapota, az addikcióra való hajlamuk. Az alfejezet célja néhány mutató segítségével bepillantást adni a Dél-Dunántúlon élők egészségi állapotáról.

Az egyik alapvető mutató a BMI index, amely a testmagasság és a testsúly adatait felhasználva megmutatja, hogy az illető mennyire túlsúlyos, esetleg alultáplált. A BMI index és a régiók, illetve a megyék között szignifikáns összefüggés nem mutatható ki, vagyis területileg nem meghatározott,

hogyan hol élnek inkább teltebb, vagy soványabb fiatalok. Az átlagos BMI érték a korosztálynál 22, a Dél-Dunántúlon kimutatható érték csak minimálisan tér el az átlagostól, 23-as értékű.

A második legfontosabb mutató a tartós betegséggel, vagy rokkantsággal élők aránya. A célcsoport alacsony korhatárának köszönhetően szerencsére csak kevesen élnek valamilyen betegséggel. A magyar fiatalok 94 százaléka nyilatkozta, hogy semmilyen tartós betegsége nincs, a Dél-Dunántúlon élő fiataloknál ez az arány némileg magasabb, 95 százalék. A régióban Somogy megyében élnek a legmagasabb arányban tartós betegségtől mentes fiatalok: 98 százalékuknak nincs tartós betegsége.

A fiatalok egészségét leginkább veszélyeztető dolog a különböző kábítószeres használat, illetve az alkoholfogyasztás megemelkedése, továbbá a dohányzás. Arra voltunk kíváncsiak, hogy mennyire találkoznak a régióban élők a különböző kábítószerekkel, fogyasztják-e azokat, illetve hányszor kerülnek itt az állapotba.

Országos szinten a fiatalok 75 százalékának nincs olyan ismerőse – bevallásuk szerint –, aki fogyasztott már kábítószer. A Dél-Dunántúlon élők ezen a területen veszélyeztetettebbek, itt a legmagasabb azok aránya, akiknek az ismerősei között vannak kábítószer használók. Csupán 64 százalékuk él úgy, hogy nincs fogyasztó ismerőse. A régió belül jelentős eltérések tapasztalhatóak: Baranya megyében a legnagyobb a kábítószer fogyasztó ismerősökkel, barátokkal rendelkező fiatalok száma (51 százalék) és Somogy megyében a legalacsonyabb, csupán 16 százalék.

Az ismerőseik között sokan kipróbáltak már valamilyen kábítószer, a megkérdezettek körében viszont csak kevesen nyilatkozták azt, hogy közelebbi kapcsolatban voltak már valamilyen kábítószerrel. A leginkább kipróbált szer a marihuána, amelyet a fiatalok 6 százaléka fogyasztott már. A marihuánát kipróbáltak aránya a Dél-Dunántúlon a második legmagasabb érték, 10 százalék. A régió belül Baranya megyében a legmagasabb a kipróbáltak aránya, 16 százalék és - az előző változéhoz hasonlóan - Somogy megyében a legalacsonyabb, csupán 4 százalék.

A régióban nem csak a kábítószeres használat magas (az ismerősök száma), de az alkoholfogyasztás is jellemzőbb az itt élő fiatalokra, mint kortársaikra. A magyar fiatalok 32 százaléka bevallása szerint az elmúlt egy évben egyszer sem fogyasztott alkoholt, a Dél-Dunántúlon ennél kevesebben, 25 százalékuk tartózkodott az alkoholtól. A régió belül Somogy

megyében jellemző leginkább a fiatalokra, hogy nem fogyasztanak alkoholt, itt 35 százalékuk nem iszik, míg Baranya megyében csupán 18 százalékuk.

A mindennapos alkoholfogyasztás a legveszélyesebb, ettől tartózkodnak a válaszadók, csupán egy százalékuk iszik minden nap. A régióra leginkább a hétvégi alkoholfogyasztás jellemző, itt a fiatalok 16 százaléka iszik minden hétvégén - vélhetően szórakozóhelyen, vagy barátok körében. A régió sokszínűsége itt is megmutatkozik: Baranya megyében a legnagyobb a hétvégi alkoholfogyasztók csoportja, a fiatalok 21 százaléka. Somogy megyében csupán 12 százalék és Tolna megyében is csak 14 százalék az arány.

Az alkoholfajták közül leginkább sört isznak, a régióban élő fiatalok 43 százaléka havi rendszerességgel teszi ezt. A Baranya megyében élők fele havonta legalább egyszer megiszik egy pohár vagy korsó sört. A trendeknek megfelelően Somogy megyében fogyasztják a legkevesebb sört is, mint minden alkoholt.

A második preferált alkoholfajta a bor: havi rendszerességgel a régió 37 százaléka fogyasztja, amivel Közép-Dunántúl után a második régió a borfogyasztók rangsorán. Ebből az italból is Baranya megyében fogyasztanak a legtöbben – arányuk 45 százalék.

A válaszok alapján az látható, hogy ebben a korosztályban még csak alkalmi jelleggel fordulnak elő túlzott alkoholfogyasztások, országos szinten a fiatalok kétharmada sosem szokott ittas lenni és csak 4 százalékuk szokott havonta többször, vagy annál ritkábban berúgni. A többi alkohollal kapcsolatos mutatóhoz hasonlóan a Dél-dunántúli régió Közép-Magyarországot követve – a fiatalok szempontjából - a második leginkább ittas állapotba kerülő régió. Baranya megyében a fiatalok 48 százaléka szokott valamilyen rendszerességgel ittas állapotba kerülni, többségük csak évi 2-4 alkalommal. A régió elől jár az alkoholfogyasztásban, de értékei kisebb mértékben térnek el az országos átlagtól. Emlékezzünk rá, hogy a régió leginkább alkoholfogyasztó megyéjében működik az egyik legnagyobb egyetem és számos középiskola, ahol szívesen buliznak a fiatalok. Nem arról van szó, hogy a régióban alkoholizmusra hajlamos fiatalok élnének, inkább azt láthatjuk, hogy egy olyan életszakaszban vannak, amikor természetes a szórakozóhelyek, koncertek látogatása, amelyek elengedhetetlen kelléke az alkohol.

Az alkoholon és a kábítószereken túl további jelentős, addikciót okozó tevékenység a szerencsejáték. A válaszadók 59 százaléka még sosem

játszott szerencsejátékkal úgy, hogy pénzt is fektetett volna bele. A régió ebben a dimenzióban pozitív példát mutat, itt a szerencsejátéktól tartózkodók aránya eléri a 66 százalékot, országszerte a legjobb eredményt nyújtva. A szerencsejáték mellőzésében a Somogy megyében élő fiatalok járnak élen, közülük csak 18 százalék játszott életében. A Tolna megyében élők játszottak leginkább, ott a szerencsejátékkal játszó aránya eléri a 48 százalékot, amely újból megmutatja mennyire eltérő életformával, viselkedéssel rendelkeznek az egyes megyék.

Az identitás kialakulása végtelenül sok dolog együttes hatása, ennek megfelelően végtelen oldalról vizsgálható. A végtelen dimenzió közül három dimenziót tárgyal az alfejezet: a magyar érzést, hogy büszké-e a fiatalok arra, hogy magyarok, és hogy a büszkeség mellett megjelenik-e idegengyűlölet. A második dimenzió a vallás, a harmadik pedig a hit.

Annak, hogy büszké vagyunk-e arra, hogy magyarok vagyunk, előfeltétele, hogy magyarnak érezzük magunkat. A magyar fiatalok 76 százaléka teljes mértékben, vagy inkább igen érzi magukat magyarnak. A Dél-Dunántúlon élők közül ennél egy kicsit többen érzik magukat magyarnak: 80 százalékuk. A Somogy megyében élők értettek legnagyobb arányban egyet azzal az állítással, hogy „magyarnak érzem magam” és a Tolna megyében élők a legkevésbé a régión belül, előbbiek 85 százaléka, utóbbiak 75 százaléka nyilatkozott így.

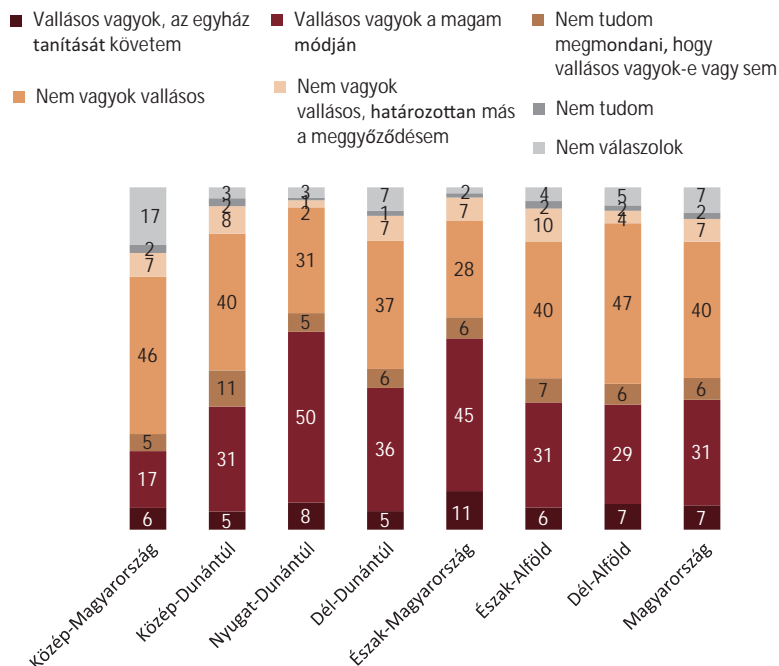
Egy újabb szempont a büszkeség felé vezető úton, ha kicsit jobban szeretjük a magyar népet, mint más népeket. Ezzel az állítással a fiatalok 53 százaléka értett egyet, Dél-Dunántúlon a legkevesebben (43 százalék). A régió heterogenitása ennél a kérdésnél tovább emelkedett: kiugróan magas egyetértés Somogy megyében (58 százalék) mérhető, ettől az eredménytől Tolna megyében (36 százalék) és Baranya megyében (36 százalék) messze elmaradtak a kapott értékek.

Végül lássuk, hogy melyik régióban a legbüszkébbek arra, hogy magyarok. A magyar fiatalok 63 százaléka büszke arra, hogy magyar: az Észak-Magyarországon élők a legbüszkébbek, itt a fiatalok 73 százaléka értett egyet az állítással. A Dél-Dunántúlon élő fiatalok a második leginkább egyet nem értő csoport volt, csupán 58 százalékuk biztos abban, hogy büszke arra, hogy magyar. A régión belül a heterogenitás ennél a kérdésnél is megmarad: Baranya megyében 52 százalék, míg Somogy megyében 65 százalékuk ért egyet az állítással.

A büszkeség és pozitív érzés egy lehetséges nem kívánt hozadéka lehet az idegengyűlölet. Ezt az érzést szándékozta megragadni az az állítás, amely szerint jobb lenne, ha a nem magyarok elköltöznének Magyarországról. A fiatalok csupán harmada ért egyet az állítással, a Dél-Dunántúlon ez az arány az egyik legalacsonyabb - 31 százalék. A leginkább idegenellenes régió Észak-Magyarország, ahol a válaszadók 42 százaléka értett egyet az állítással. A Dél-dunántúli régióon belül jól látható, hogy abban a megyében a legnagyobb az idegenellenes gondolatokkal egyetértők aránya, ahol a magyarsággal kapcsolatos más állításokkal is inkább egyetértettek. Somogy megye fiataljainak 44 százaléka szeretné, ha hazánkban csak magyarok élnének. Az ilyen gondolatokkal a Baranya megyében élő fiataloknak csak ötöde ért egyet, Tolna megyében 30 százaléku.

A térségen belül Somogy megyében érezhető a leginkább, hogy a fiatalok tudatosan magyarnak éreznék magukat és erre büszkéek is lennének, és itt

16. ÁBRA: Vallásosság („A következő kijelentések közül melyikkel tudná önmagát a leginkább jellemezni?” N=8000; százalékos megoszlás) [p ≤ 0,001]

a legnagyobb azok tábora is, akik a nem magyarokat szívesebben látnák a határainkon kívül. A legkevésbé a Baranya megyében élők értenek egyet a magyar léttel kapcsolatos kérdésekkel, de itt is a fiatalok több mint fele büszke arra, hogy magyar.

A vallásosság már sokféleképpen jelen lehet az emberekben, nem feltétlenül kötött az egyházi intézmények látogatásához. Ennek megfelelően a fiatalok több állítás közül választhatták ki azt, amelyet a leginkább igaznak éreztek magukra.

A legtöbben azt nyilatkozták, hogy nem vallásosak, a megkérdezettek 40 százaléka. A második legnagyobb csoport azoké, akik vallásosak a maguk módján, ők a megkérdezettek 31 százalékát teszik ki. A Dél-Dunántúlon a fiatalok az országos válaszoktól alig eltérő válaszokat adtak. De nézzük meg milyen eltérések vannak a régió belül! Tolna megyében a legnagyobb azok csoportja, akik vallásosak a maguk módján, ők a megye fiataljainak 41 százaléka. Továbbá Tolna megyében válaszolták a legkisebb arányban, hogy nem vallásosak, csupán 23 százaléuk. A nem vallásos fiatalok aránya Somogy megyében 39 százalék, Baranya megyében 45 százalék. Jól látható, hogy ebben a dimenzióban nem a Baranya megye és Somogy megye két pólus jelenik meg, hanem Tolna megye emelkedik ki vallásosságával. A vallásos nevelés országszerte csupán kevés családra jellemző (27 százalék), így a régió belül is a legvallásosabb megyében, Tolna megyében, is csak a fiatalok 33 százaléka részesül vallásos nevelésben.

A hit témakörben a vallást is érintő, de nem csak azokra szorítkozó jelenségekről kérdezték meg a fiatalokat, hogy hisznek-e a létezésükben.

Továbbra is Istenben hisznek a legtöbben - a megkérdezettek 30 százaléka hisz, Dél-Dunántúlon 33 százaléuk. Érdekes, hogy míg a mennyország a második, amelyben a legtöbben hisznek (21 százalék), addig a pokol csak a lista második felében található az UFO után. Többen hisznek abban, hogy van UFO, mint abban, hogy létezik a pokol, amellet, hogy a második leginkább elfogadott dolog a mennyország. A kereszténységhez nem köthető elemek közül a telepátia végzett a lista legkedvezőbb helyén, a fiatalok ötöde (19 százalék) hisz benne, ugyanannyian, ahányan a csodákban hisznek. De lássuk, mik jellemzőek a régióra! A régió a hit területén is megye specifikusan viselkedik: mind intenzitásában, mind preferencia sorrendben eltér egymástól a három megye.

Baranya megye jellegzetessége, hogy a mennyben csak az átlagostól jóval kevesebben hisznek, a fiatalok 13 százaléka, míg az országos lista harmadik helyezettjében, a csodákban, az országos átlagnak megfelelően a fiatalok 19 százaléka hisz. A lista többi eleménél az országos átlagnál kevesebben hisznek, a sorrenden csak kisebb változások láthatóak.

Somogy megyében jelentősebb eltérés figyelhető meg az országos eredményekhez képest: a második leghihetőbb elem itt a telepátia. A fiatalok 33 százaléka hisz Istenben és 23 százaléka a telepátiában. A harmadik helyen, csak kicsit lemaradva, a horoszkóp szerepel a maga 22 százalékaival. A magyar fiatalok 16 százaléka hisz a horoszkópban.

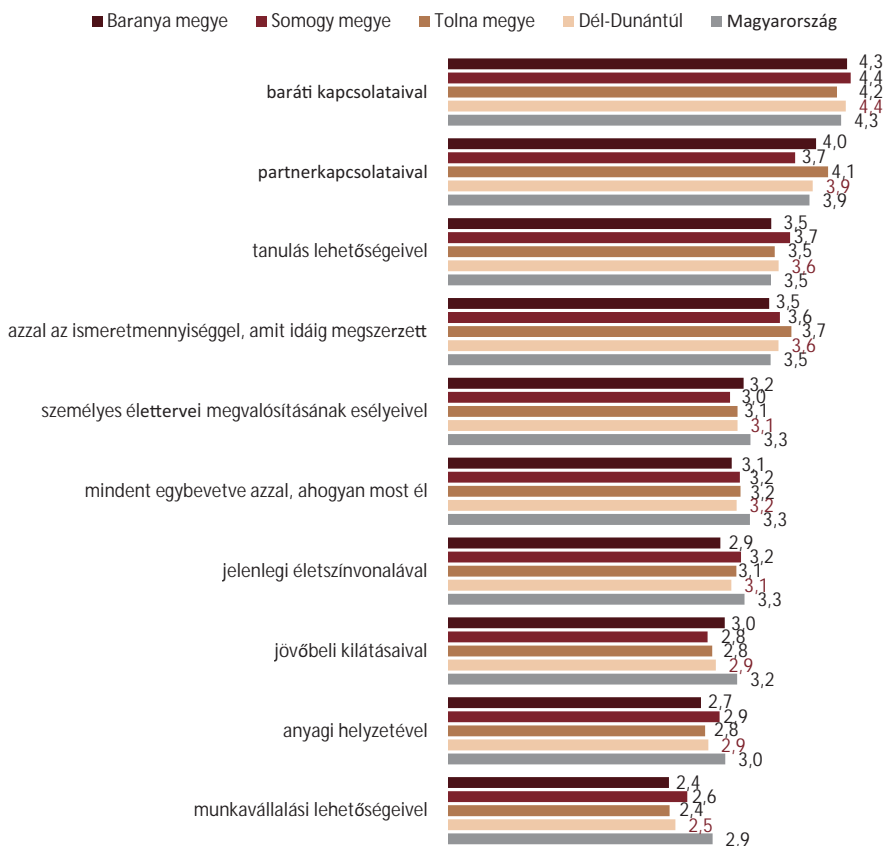
Tolna megyében hisznek a fiatalok a leginkább a felsorolt elemekben. Minden jelenségnél messze az országos átlag felett találjuk a megyei átlagokat. Az országban ebben a megyében hisznek a legtöbben a kabalákban (22 százalék), a horoszkópban (28 százalék) és a telepátiában (26 százalék) is. A három dolog, amiben a legtöbben hisznek: az Isten (39 százalék), a mennyország (30 százalék) és a horoszkóp (28 százalék).

A országos szinten Isten az, amiben a legtöbben hisznek, de sokan sokféle csodában és jelenségben. A régió megyéi különlegesen abban, hogy más és más jelenségekben hisznek a fiatalok. Tolna megye fiatal lakosaira jellemző leginkább, hogy többféle jelenségben hisznek.

A sok szabadidő, alacsony munkavállalás és a jó informatikai ellátottság, illetve a magas olvasási hajlandóság után vajon mennyire elégedettek a Dél-Dunántúlon élők az életükkel? A kérdésre egy ötfokozatú skála segítségével kellett válaszolniuk, ahol a legkisebb érték jelenti az egyáltalán nem elégedett választ és a legmagasabb, ötös érték a teljes mértékben elégedett választ. 'Mindent egybevetve azzal, ahogyan most él' a magyar fiatalok 11 százaléka teljes mértékben elégedett, további 32 százaléka inkább elégedett. Ugyanerre a kérdésre a Dél-Dunántúlon élő fiatalok 8 százaléka válaszolta, hogy teljes mértékben elégedett és 29 százaléka mondta, hogy inkább elégedett, így a régió átlagértéke 3,16 volt. A legelégedettebb megye a régióban Tolna megye, ahol az átlagos érték 3,20, Baranya megye fiataljai viszont a legelégedetlenebbek a régióban, átlagos értékük 3,11.

Ha az életük különböző területeit rangsoroljuk, akkor láthatóvá válik, hogy Magyarországon a fiatalok leginkább a baráti kapcsolataikkal és a partnerkapcsolataikkal elégedettek (17. ábra).

17. ÁBRA: Elégedettség („Mennyire elégedett Ön a következő dolgokkal?”
N=7836; átlagértékek) ($p \leq 0,001$)

A Dél-Dunántúlon élő fiatalok értékelésénél nagyobb távolság figyelhető meg az elégedett területek és az elégedetlen területek között, mint az országos átlagnál. A baráti kapcsolatok, partnerkapcsolat; a tanulási lehetőség, a megszerzett ismeretanyag azok a területek, amelyekkel elégedettebbek a társaiknál. Viszont elkeseredettebbek a munkavállalási lehetőségek terén, az anyagi helyzet és a jövőbeli kilátások kapcsán is.

A régióon belül Baranya megyében láthatjuk a legalacsonyabb értékeket, itt a legelégedetlenebbek. A munkavállalási lehetőségekkel a fiatalok 46 százaléka egyáltalán nem vagy inkább nem elégedett. Az anyagi helyzetével a baranyaiak 38 százaléka elégedetlen, szemben a Somogy megyében

megfigyelt 31 százalékkal. Az életszínvonal területén hasonlókat láthatunk: míg Somogy megyében csupán a fiatalok 22 százaléka elégedetlen életszínvonalával, addig Baranya megyében 31 százaléka. Somogy megyében rosszabb körülményekkel találkoztunk a szabadidő eltöltésnél, az informatikai ellátottságnál és a gazdasági helyzetük vizsgálatakor is, mégis az ott élő fiatalok elégedettebbek az életükkel. Továbbá az anyagiakon túl a baráti kapcsolataikkal is elégedettebbek a Somogy megyében élő fiatalok.

A rossz munkavállalási lehetőségek és anyagi helyzet javításának egyik módja a külföldre költözés. Mint azt már az előző fejezetekben láttuk, a régió fiataljai inkább vállalják a lakóhelyváltást (másik település, másik megye, külföld), mint az új szakma, vagy nyelv tanulását. De akkor nézzük meg közelebbről, hogy milyen érzéseik vannak a külföldi élettel kapcsolatban!

Átlagosan a magyar munkavállaló fiatalok 6 százaléka dolgozott már eddig külföldön, ennél magasabb arányokat tapasztalunk a Dél-Dunántúlon élő fiatalok körében, 8 százaléka vállalt már munkát külföldön. Leginkább a Baranya megyében élők éltek ezzel a lehetőséggel, itt a már eddig munkát vállalt fiatalok tizede dolgozott a határokon túl.

A jövőt tekintve a Dél-Dunántúlon élő fiatalok nyitottabbak a költözésre, mint kortársaik, az országban ebben a régióban a legmagasabb azok aránya, akik akár le is telepednének egy másik országban, majdnem a fiatalok ötöde (19 százalék). Országos szinten csupán a válaszadók 12 százaléka érzi úgy, hogy képes lenne letelepedni egy másik országban. A régión belül Somogy megyében a legmagasabb a potenciálisan országot váltók aránya, 20 százalékuk gondolja, hogy képes lenne más országban letelepedni. Országos szinten a fiatalok 34 százaléka csak Magyarországon tudja elképzelni az életét, ennek a csoportnak az aránya a régióban 20 százalék, Tolna megyében pedig csupán 15 százalék. A régió fiataljai nyitottabbak társaiknál a rövidebb, vagy hosszabb külföldi munkavállalásra, tanulásra, vagy akár a letelepedésre is.

A külföldi tartózkodást inkább munkavállalás vagy családalapítás céljából képzik el, országos szinten ebben a régióban tervezik a legkisebb arányban a külföldön folytatott tanulmányokat, csak 8 százalékuknak vannak hasonló tervei. Észak-Alföldön a fiatalok 14 százaléka tervezi, hogy külföldön tanuljon hosszabb - rövidebb ideig. A régióban Baranya megyében tervezik a legtöbben, hogy külföldön dolgozzanak, a fiatalok 53 százaléka.

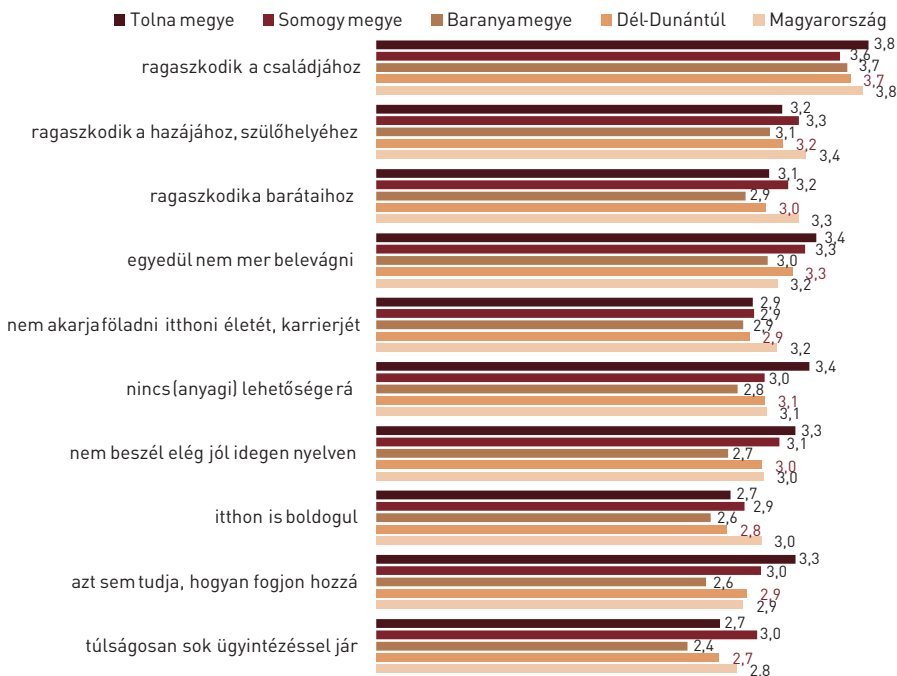
Az élet néha úgy hozza, hogy olyan lépéseket is meg kell tennünk, amelyeket nem terveztünk be előre, vagy amelyektől félünk. A kérdőív kilenc

dolgot sorolt fel, amelyek okai lehetnek egy költözésnek, és arra volt kíváncsi, hogy a fiatalok melyek miatt lennének mégis hajlandóak külföldre költözni. A legtöbbször által megjelölt válasz a jobb megélhetés volt: országos szinten a fiatalok kétharmada mondta azt, hogy a jobb megélhetés miatt hajlandó lenne külföldre költözni. A Dél-dunántúli régió a második olyan régió, ahol a legtöbbször lennének hajlandóak külföldre menni azért, hogy jobb anyagi körülmények között élhessenek. Mint azt az elégedettségi kérdéseknél is láttuk, a régióban élők az átlagnál elégedetlenebbek anyagi helyzetükkkel és életszínvonalukkal, így ez egy racionális válasz a régióban tapasztalt rossz lehetőségekre. A fiatalok 75 százaléka költözne külföldre, ha jobban élhetne. Leginkább Baranya megyében vágynak arra, hogy jobban éljenek, így itt vannak a legtöbbször, akik ezért hajlandóak külföldre költözni (79 százalék).

A második leginkább elfogadható indok a külföldre költözésnél a nyelvtanulás, ez a terület messze elmarad az életszínvonal területtől, csupán a

18. ÁBRA: Visszatartó erő a külföldre költözésnél

(„Mennyire tartják vissza a következők attól, hogy hosszabb-rövidebb időre elhagyja az országot?” N=7765; átlagértékek) ($p \leq 0,001$)

magyar fiatalok 22 százaléka utazna ezért külföldre. A Dél-Dunántúlon élő fiatalok hajlandósága a nyelvtanulás területén is magasabb: 29 százalékuk vállalna egy hosszabb külföldi tartózkodást emiatt. A régión belül Baranya megyében készek erre a leginkább, 39 százalékuk vállalna egy ilyen külföldi tartózkodást. A régió heterogenitása ebben a kérdésben is megmutatkozik: a magas baranyai hajlandóságot ellensúlyozza a Tolna megyében tapasztalható passzivitás, ott csak a fiatalok 19 százaléka tanulna nyelvet külföldön.

Vajon mi tartja vissza a fiatalokat attól, hogy külföldre menjenek? Leginkább a családjukhoz ragaszkodnak az emberek, a hazájukhoz és a barátaihoz. Országos szinten a bátorság hiánya csak a negyedik szempont, ami miatt nem vágnak bele egy ilyen vállalkozásba. Jól látható, hogy a régió fiataljai szívesen mennének külföldre, vagy érzik úgy, hogy rászorulnak a külföldön történő szerencsepróbálásra, ezért náluk már kevésbé számítanak a barátokhoz való ragaszkodás, a haza szeretete, őket főként a család és a bátorság tartja vissza (18. ábra).

IV. Összegzés

A veszélyek és fenyegetettségek több oldalról érkehetnek a fiatalok felé. A fiatalok életében az egészség területén, a család területén és az anyagi életükben fontos, hogy minél jobb feltételek legyenek. Továbbá a fiatalok életében nem csak az fontos, hogy kortársaikhoz képest milyen helyzetben vannak, hanem hogy ezt hogyan élik meg, mennyire elégedettek, vagy adott esetben mennyire aggódnak egy-egy kérdés miatt.

Az egészségi helyzetüknél inkább a káros dolgok fogyasztására koncentrált a kérdőív, illetve a lelki terhekre. A célcsoport átlagos korának köszönhetően jelentősebb betegségekkel nem találkoztunk sem országos, sem megyei szinten. Az életük későbbi szakaszában esetlegesen kialakuló betegségek feltételeit tudjuk feltárni a mostani viselkedésük alapján. Az egészséges életmód mellett a szűrővizsgálatokon való rendszeres részvétel a második fontos momentum. Erre nem kérdezett rá a kérdőív, így az elemzéskor az egészséges életmódra tudunk koncentrálni.

A Dél-Dunántúlon élő fiatalok az országos átlagnak megfelelő arányban sportolnak, 36 százalékuk sportol rendszeresen. Legsportosabb életmóddal a Tolna megyében élők büszkélkednek, itt majdnem minden második fiatal sportol (42 százalék). Somogy megyében az országos átlagtól negatív irányban tér el a sportoló fiatalok aránya, amelynek tényét tovább súlyosbítja, hogy ebben a megyében a legmagasabb - a régión belül - a passzív szórakozást gyakorlók aránya, a fiatalok főként csak tévénezéssel töltik az idejüket. Ennek hosszútávon nemcsak a fizikai állapotukra van negatív hatása, hanem lelkileg és szellemileg is behatárolhatja őket.

A régió megyéi nagyon eltérően viselkednek, így a problémáik is eltérőek. Amíg Somogy megyére inkább jellemző a visszafogott élet, a tévézés és az otthon eltöltött szabadidő, addig Baranyában a fiatalok inkább színes életet élnek, jobb az informatikai ellátottságuk, de inkább hajlamosak a kábítószer fogyasztásra, és elkeseredettebbek az anyagi helyzetüket tekintve, mint a régió más megyéinek fiataljai. Tehát nem mondhatjuk, hogy a régió egyik vagy másik megyéjében élő fiatalok rosszabb helyzetben vannak, inkább azt mondhatjuk, hogy a különböző megyék fiataljai más problémákkal találkoznak, és más-más veszélyek fenyegetik őket. Somogy megyében jellemző a leginkább, hogy több generáció él egy háztartásban (inkább élnek együtt szüleikkel, nagyszüleikkel), és ennek

pozitív hatása lehet a visszafogottabb életmód, a vallásos fiatalok magasabb aránya is.

Visszatérve a régió egészére és az egészségügyi helyzetre, a térségre inkább jellemző, hogy a fiataloknak olyan barátai vannak, akik már fogyasztottak kábítószer, vagy akár ők maguk is fogyasztók voltak, mint az ország más régióira. Az önbevallás alapján még ennek ellenére is csak kevesen élnek tiltott szerekkel, csupán a régió fiataljainak tizede fogyasztott már marihuánát. A régión belül ezen a területen Baranya megye emelkedik ki a maga 16 százalékos arányával, míg a régió másik két megyéjében a fiatalok az országos átlaggal hasonló arányban fogyasztók. A régió alkoholfogyasztása átlagon felüli: a fiatalok háromnegyede valamilyen rendszerességgel fogyaszt alkoholt (országos átlag 68 százalék). Az alkoholfogyasztás még ebben a régióban, és a régió leginkább fogyasztó megyéjében (Baranya megyében) sem veszélyes, inkább a hétvégi bulik, illetve egy-egy jeles alkalomkor isznak inkább sört, vagy bort. Amennyiben a szórakozáshoz köthető italozás, és az alkohol fogyasztása nem szivárogtat át a mindennapokba, akkor a fiatalok életét nem fogja veszélyeztetni az alkoholfogyasztás. Veszélyt az jelenthet, ha a régióban megfigyelt rossz munkavállalási lehetőségek és a magas munkanélküliség miatt az alkohol a későbbiekben nemcsak a szórakozás része lesz, hanem bevezetik, mint egyfajta problémamegoldást.

Az alkohol, a kábítószer mellett még egy káros szenvedély van, amely tekintetében kiemelkedik a régió: a dohányzás. A Dél-Dunántúl a harmadik olyan régió, ahol a legmagasabb a naponta dohányzó fiatalok száma. A térségen belül Baranya megyében a legrosszabb a helyzet: itt minden harmadik fiatal minden nap dohányzik. Somogy megyében ezen a területen is megfigyelhető a visszafogottság: napi rendszerességgel csak minden negyedik fiatal dohányzik. Az alkoholfogyasztással ellentétben a dohányzás minden formája káros, továbbá a környezetet is károsítja. Szignifikáns összefüggés mutatható ki az anyagi helyzet, a munkavállalási lehetőségek és a dohányzás között. Azokban a megyékben jellemző leginkább a dohányzás, ahol a legrosszabb anyagi körülmények figyelhetők meg. Ráadásul a dohányzás és az alkohol gyakran összekapcsolódik. Az országos adatokhoz viszonyítva a dohányzás kipróbálása a régióban a legkorábbi, Baranya megyében a dohányzást kipróbálók átlagosan 14,86 évesen gyűjtanak rá először. A régió fiataljai és főként Baranya megye fiataljai esetében létező, az ifjúságot érintő problémának tekinthetjük a dohányzást.

Akkor vagyunk egészségesek, ha testileg és lelkileg is egészségesek vagyunk. A lelki egészség megállapítására nem képes egy ilyen kutatás, viszont betekintést nyerhetünk a fiatalok lelkébe, ha megkérdezzük, hogy milyen csapások érték eddig őket. (A kérdésben a 14 éves korukig tartó időszakra kérdeztek rá.) A régió továbbra sem homogén: a fiatalok a legkevesebb erőszakkal és problémával Somogy megyében találkoztak, az ő értékeik az országos átlag alatt helyezkednek el. A leginkább problémákkal teli gyermekkorral a Tolna megyében élő fiatalok számoltak be. A Tolna megyében tapasztalható problémák sokszor országos szinten is kiemelkedőek. Itt a legmagasabb azok aránya, akiknek elváltak a szülei: minden negyedik gyermek szülei elválnak még azelőtt, hogy befejeznék az általános iskolát. Ezek a válások sajnos nem csendes megegyezések, hanem durva veszekedésekkel együtt járó konfliktusok, amelyeknek a fiatalok is tanúi voltak, majdnem minden negyedik fiatal életében voltak durva veszekedések a szülei között. A megyében élő fiatalokra inkább jellemző, hogy a szülei súlyos anyagi gondokkal küszködtek, vagy súlyos anyagi kár érte őket. A családon belüli erőszak megállapítása nagyon nehéz feladat és számos áldozat nincs annak tudatában, hogy az őt ért sérelem milyen súlyos. Az áldozatok egy másik része nem szívesen beszél erről, vannak, akik leginkább elfelejteneék az esetet. Részben ennek is köszönhető, hogy csak kevés olyan válasz érkezett, hogy rendszeresen bántalmazták őt a szülei. Reményeink szerint valóban kevés gyermeknek kell ilyen bántalmazás mellett felnőnie. Az alacsony értékek mellett Tolna megyében az egyik legmagasabb érték tapasztalható, a fiatalok 3 százalékát verték rendszeresen szülei. Ezt az értéket fenntartással kell kezelni, viszont azt mutatja, hogy a megyében inkább jellemző a gyermekek valamilyen módon történő bántalmazása, mint máshol. A hasonló esetek megelőzése mellett fontos, hogy az áldozatoknak segítséget nyújtsanak mind fizikai, mind lelki szinten, mivel sok esetben olyan helyzetről van szó, amely valóban nehézséget okoz a fiataloknak, és amely feldolgozáshoz sokszor külső segítségre van szükségük.

A magas válási arány jól megmutatkozik a családok anyagi helyzetében is. A Dél-dunántúli régió a harmadik legrosszabb anyagi körülmények között élő térség Észak-Magyarország és Észak-Alföld mögött alig lemaradva. Így a fiatalok másik nagy problémája az, hogy a mostani anyagi helyzetük is rosszabb, mint kortársaiké, és a munkavállalási esélyeiket is rosszabbnak

találják. A megoldást inkább a költözésben – más településre, más megyében vagy külföldre – látják, mint a tanulásban. A hosszú távú megoldást a tanulás jelentené, legyen az újabb szakma, vagy idegen nyelv. De fontos a régió gazdasági fejlesztése is, a munkahelyteremtés, hogy ne kényszerüljenek az elköltözésre. A Dél-Dunántúlon magas azok aránya, akik eddig is voltak már munkanélküliek: Baranya megyében a fiatalok 37 százaléka volt már munkanélküli. A családok anyagi helyzetét jellemzi az is, hogy a régióban alacsony az egy háztartásra eső kereső személyek száma, Tolna megyében csupán 1,66 fő. Ez az alacsony szám a munkanélküliségnek és a válások magas számának is köszönhető.

A régióban magas azoknak a családoknak a száma, ahol hó végére elfogy a háztartás pénze, ez minden harmadik fiatalra igaz Baranya megyében. Észak-Magyarország után a második régió Dél-Dunántúl, ahol a fiatalok háztartásai a kiadásaikon felül nem tudnak megtakarítani. Míg az országban átlagosan minden negyedik fiatal családjában van valamilyen hitel vagy tartozás, addig a Dél-Dunántúlon élő fiatalok 42 százalékanak van valamilyen hitele (vagy családjának). Ezekből a mutatókból jól látható, hogy a régió fiataljainak családjai komoly anyagi problémákkal küszködnek, és ez előrevetíti, hogy sok családnak már nincs arra elég anyagi tartaléka, hogy gyermekeit úgy támogassa, hogy azok jó esélyekkel kezdhessék el saját életüket. Valószínűleg sokak számára az is problémát jelent, hogy a tanulásban támogassa gyermekeit.

Ennek megfelelően a fiatalok rosszul érzik magukat, ha a terveikről, kilátásaikról kérdezzük őket. Baranya megyében a leginkább elkeseredettek, ha a munkavállalási esélyeikről, életszínvonalukról kérdezzük őket. Az országos trendeknek megfelelően a régió fiataljai is a kilátástalan, bizonytalan jövőt (33 százalék) és a munkanélküliséget (32 százalék) látják a legnagyobb problémáknak. A saját anyagi helyzetükkel, munkavállalásukkal össze nem köthető problémák közül a legjelentősebb a bűnözés - ez a negyedik legégetőbb problémája a fiataloknak. Tolna megyében az anyagiakkal nem közvetlenül kapcsolatban álló probléma, a fiatalok szerint, a kábítószerek. A régión belül Baranya megyében aggódnak leginkább a fiatalok az anyagiak miatt, és Tolna megyében koncentrálnak inkább más problémákra, mint például a drogok.

Az egészségügyi problémák, az anyagi problémák és a fiatalok által érzett félelmek, mind a gazdasági helyzethez köthetők. Elsődleges

megoldás a munkahelyteremtés, a bérek emelése. Viszont nem csak javítani kell a fiatalok munkavállalási lehetőségeit, hanem mentálisan is támogatni kell őket. A drogok, a dohányzás és stressz elkerülésének egyik feltétele, hogy lelkileg segítsünk feldolgozni az otthoni traumákat, a 'pénztelenség' érzését, és olyan gyakorlatokat tanítsunk meg a fiataloknak, amelyek gyakorlásával lelkileg kiegyensúlyozottabban tudnak nekivágni a felnőtt életnek.

V. Irodalom

Területi Statisztika, KSH – Tájékoztatási adatbázis, 2011

<http://statinfo.ksh.hu/Statinfo/themeSelector.jsp?page=1&theme=T>

MÓDSZERTAN

Módszertani jegyzet

A Magyar Ifjúság 2012 kutatás során 8000, 15-29 éves fiatalot kérdeztünk meg, egy hozzávetőlegesen 60-70 perces kérdőívvel 2012 szeptembere és novembere között. A kutatásunk reprezentatívnak tekinthető a 15-29 éves magyar népességre nézve területileg, településtípusonként, korcsoportok és nemek szerint is.

A Magyar Ifjúság 2012 mintája

A mintavétel több lépcsőben történt, rétegzett valószínűségi mintavételi módszer alkalmazásával. Első lépcsőben a vizsgálandó települések, második lépcsőben az adott települések felkeresendő címeinek kiválasztására került sor. Az elsődleges mintavételi keretet a magyarországi települések listája alkotta (PSU), a másodlagos mintavételi keretet az ezen településen élő olyan 15-29 éves fiatalok alkották, akik Magyarországon állandó lakóhellyel rendelkeztek a mintavétel idején (SSU). Azokat tekintettük 15-29 éves fiatalnak a kutatás során, akik 1982. január 1. és 1996. december 31. között születtek. Számuk az országban 1.863.454 fő volt a mintavételkor.

A terepmunkát követően az adatfelvétel során keletkező, az elméletileg elvárt mintamegoszlástól való eltéréseket súlyozással korrigáltuk. A súlyozást nemre, korcsoportra, régióra és településtípusra egyszerre, ún. mátrix-súlyozással végeztük el. Az alkalmazott súlyok 0,87 és 1,16 között oszlottak meg. A minta készítésénél és az adatfelvétel során a válaszadók iskolai végzettségét a korábbi hullámoknak megfelelően a véletlenre bíztuk.

Az adatfelvétel ellenőrzéseként megvizsgáltuk, hogy a mintában a válaszolók korcsoportonként milyen arányban milyen iskolatípusba járnak. Ezeket az arányszámokat összehasonlítottuk a Központi Statisztikai Hivatal hivatalos (2005-ös) statisztikáival, amelyet a később megjelent 2011-es népszámlálás adatainak is megfeleltettünk. Ennek eredményeként csupán kismértékű változást tapasztaltunk a korosztályn belüli

iskolai végzettség megoszlásában, így nem volt indokolt újabb súlyozás alkalmazása.

A nagymintás kérdőíves kutatások alkalmazását a pontosabb becslések mellett a különböző szempontok szerinti szegmentáció igénye indokolja. A Magyar Ifjúság 2012 mintájának tervezésekor a területi elemzés lehetőségét kívántuk lehetővé tenni, ennek érdekében első lépésként a településeket rétegekbe soroltuk a földrajzi elhelyezkedésük és a településen élő fiatalok száma alapján, összesen 95 réteget meghatározva. Ezek után rétegenként véletlen mintát vettünk a települések közül, mindösszesen 379 települést kiválasztva. A 8000 fős elemszám és az alkalmazott mintaválasztás lehetővé teszi a kötetben található területi elemzések elvégzését. Regionális demográfiai alapsorainkat ellenőrizve elmondhatjuk, hogy a 2011-es népszámlálás értékeinek megfelelnek, mindösszesen néhány tized százalékpontos eltérést tapasztalhatunk a nem és a korcsoportok vonatkozásában, amely lehetővé teszi az eredeti alapsúlyok alkalmazását.

Az eredmények értelmezése

A nagymintás kvantitatív kutatások előnye a pontosabb becslés lehetősége, amely az országos – 8000 főre vonatkozó – becslések esetében 95 százalékos megbízhatósági szinten $\pm 1,12$ százalékos mintavételi hibával számol. A nagy elemszámnak köszönhető alacsony mintavételi hiba azt jelenti, hogy a közölt országos megoszlásaink nagyjából egy százalékkal térhetnek el attól az értéktől, amit akkor kapnánk, ha a célcsoport minden egyes tagját, mind az 1,8 millió fiatal megkérdeztük volna. Az országos adatok mellett a régiós minták elemzése során – elemszámtól függően – is viszonylag jó $\pm 2-4$ százalékos mintavételi hibával számolhatunk.

A Magyar Ifjúság 2012 kötetek írásaiban egységes módszertani megfontolások alapján készült elemzések szerepelnek. A szignifikáns – azaz a különböző statisztikai próbák alapján igazolható – összefüggéseket minden esetben jelezzük a táblázatok és az ábrák címében. Az 5 százalékos szinten szignifikáns próbák eredményeit így: ($p \leq 0,05$), míg az 1 ezrelékes szinten szignifikáns próbák eredményeit a következőképpen jelöljük: ($p \leq 0,001$).

SZERZŐINK

Bogáromi Eszter 2008-ban végzett az ELTE TÁTK survey statisztika és oktatásszociológia szakirányán. Még az egyetem utolsó évében helyezkedett el a Ringier Kiadó kutatási osztályán, ahol jelenleg szenior piackutatóként dolgozik. Kutatási területe a tanárok multikulturális nézeteinek és a bevándorló családokból származó gyerekek iskolai akkulturációjának vizsgálata.

Csizmadia Zoltán Ph.D. 1976-ban született, szociológus, egyetemi docens (Széchenyi István Egyetem). A Szegedi Tudományegyetemen végzett szociológia és történelem szakon. 2000 óta az MTA KRTK Regionális Kutatások Intézete Nyugat-magyarországi Tudományos Osztály (Győr) tudományos munkatársa, 2010-től a Széchenyi István Egyetem Szociális Munka Tanszék vezetője. Fő kutatási területei: hálózatelemzés, társadalmi tőke, innovációs rendszerek.

Domokos Tamás 1975-ben született, Miskolcon. Több közvélemény-kutató cégnél és nonprofit kutatócsoportnál dolgozott, 2004-től az Echo Szociológiai Kutatóintézet módszertani igazgatója. Kutatási területei: a fiatalok értékrendjének változása, valamint a felnőtté válás szociológiai problémái, mentálhigiéné, droghasználat, magatartás és viselkedéskultúra, kvantitatív kutatásmódszertan, mintavételi technikák.

Fazekas Anna 1989-ben született, Budapesten. 2014 januárjában abszolvált az ELTE Társadalomtudományi Kar szociológia MA szakán. Tanulmányai alatt több alkalommal vett részt az Egyetem általános és középiskolások politikai szocializációját vizsgáló kutatásaiban előkészítőként,

elemzőként. Szakdolgozatában és TDK munkájában a fiatalok szabadidős szokásainak eltéréseit, valamint a gyakori plázalátogatók sajátosságait kutatta. Kutatási területei: ifjúságszociológia, szociálpszichológia, gender studies, médiaszociológia.

Nagy Ádám Ph.D. 1972-ben született, Budapesten. 6 diplomáját a legkülönbözőbb tudományterületeken szerezte (műszaki, közgazdasági, politológiai, tanári, jogi, egészségügyi). Pedagógiából doktorált és habilitált, a Selye János Egyetem és a Budapesti Kommunikációs és Üzleti Főiskola egyetemi docense. Az Új Ifjúsági Szemle és a Civil Szemle szakperiodikák alapító-főszerkesztője, a Magyar Pedagógiai Társaság Szabadidő-pedagógiai Szakosztályának elnöke, a Magyar Szociológiai Társaság Ifjúságszociológiai Szakosztályának alelnöke, a Nemzeti Civil Alapprogram Tanácsának volt elnöke. Kutatási területei: az ifjúságügy és a civil világ.

Nagy Zita Éva A Debreceni Egyetem Szociológia és Szociálpolitika Tanszékén végzett okleveles szociológusként, amelyet az Eötvös Loránd Tudományegyetem Társadalomtudományi Karán szerzett survey statisztikus végzettséggel egészített ki. Jelenleg a Budapesti Corvinus Egyetem Szociológia Doktori iskolájának doktorjelöltje, illetve a Debreceni Egyetem Szociológia és Szociálpolitika Tanszékének tanársegédje.

Ruff Tamás 1978-ban született, Székesfehérváron. Tanulmányait a Pécsi Tudományegyetem Szociológia szakán végezte. Az Echo Szociológiai Kutatóintézet adatfelvételi vezetője. Kutatási területei: ifjúságügy, nonprofit szféra, szociális ágazat, egészségmagatartás.

Szabó Fanni 2010-ben végzett okleveles szociológus és szociológia szakos tanárként a Debreceni Egyetemen. Tanulmányait doktoranduszként folytatta, ahol 2014-ben abszolutóriumot szerzett. Kutatási területe a munkanélküli fiatalok elhelyezkedési esélyeinek vizsgálata.

Szeidl Blanka 1990-ben született, Budapesten. 2008-ban szerzett szociológia alapszakos diplomát az ELTE Társadalomtudományi Karán, egyetemi tanulmányait az ELTE TÁTK survey statisztika mesterszakán folytatta. Tanulmányai során foglalkozott az idegenellenesség és a nemzeti identitás témaköreivel, de érdeklődési területei közé tartozik még a hálózatelemzés és a térbeli adatok elemzése. Jelenleg a TÁRKI Társadalomkutatási intézet munkatársa.

Székel Levente Ph.D. 1979-ben született, Kolozsváron. Tanulmányait az Eötvös Loránd Tudományegyetemen, valamint a Budapesti Corvinus Egyetemen végezte, ahol 2014-ben védte meg doktori értekezését. A Kutatópont kutatási igazgatója, a Budapesti Corvinus Egyetem Magatartástudományi és Kommunikációelméleti Intézet tudományos munkatársa, a Magyar Ifjúság 2012 kutatás-vezetője. Kutatási területei: médiafogyasztás, új média, ifjúságügy, oktatásügy, információs társadalom, pénzügyi kultúra, stb.

Terplán Győző 1989-ben született Budapesten. Az ELTE Társadalomtudományi Karán szerzett szociológia alapszakos diplomát, jelenleg a Kar survey statisztika szakán hallgató. 2009 óta az Angelusz Róbert Szakkollégium, 2013 óta az MTA TK „Lendület” RECENS Kutatócsoport tagja. Fő érdeklődési területe a társadalmi kapcsolathálóelemzés és az elitkutatás.

Tóth Péter Ph.D. 1977-ben született. 2003-ban szerzett szociológus és történész diplomát az ELTE-n. 2005-től a Magyar Tudományos Akadémia Regionális Kutatások Központja Nyugat-magyarországi Tudományos Intézetének tudományos segédmunkatársaként dolgozott. Doktori disszertációját regionális tudományból 2012-ben védte meg. 10 éve tanít a felsőoktatásban, jelenleg a győri Széchenyi István Egyetem adjunktusként dolgozik. Kutatási területe: helyi társadalmak, információs társadalom, helyi identitás és helyi konfliktusok.

A nagymintás *Magyar Ifjúság 2012* kutatás az empirikus szociológia eszközeivel vállalkozott a hazai 15-29 éves fiatalok élethelyzetének átfogó vizsgálatára. A kérdőíves kutatás adatait különböző szempontok alapján bemutató, már megjelent kötetekhez (2013: Tanulmányok; 2014: Másodkézből) hasonlóan, a harmadik tanulmánykötet szerzőinek is markáns szerkesztői elvárásoknak kellett megfelelni. Az ország hét tervezési-statisztikai régióját egy-egy tanulmány azonos szempontok és további területi szintekre (megye, településtípus) vonatkozó

adatok alapján jellemzi.

Ezen kötet elemzéseinek szigorúan leíró jellegét – mint szerkesztői koncepciót – „fegyelmezetten” teljesítették a kötet szerzői, ennek köszönhetően a régiók (megyék, településtípusok) fiataljainak élethelyzetéről egységes keretben, gazdag információk alapján tájékozódhat az Olvasó.

Murányi István
lektor